

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Mgr. Petra Melotíková

Ochrana osobních údajů v rámci veřejné správy

Disertační práce

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem disertační práci „Ochrana osobních údajů v rámci veřejné správy“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 27. dubna 2017

.....
Mgr. Petra Melotíková v. r.

Já, níže podepsaná Mgr. Petra Melotíková, autorka disertační práce „Ochrana osobních údajů v rámci veřejné správy“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47,

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech UP, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka UP, která se nazývá Knihovna UP.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Prohlašuji, že moje osobní údaje jsou pravdivé.

V Olomouci dne 27. dubna 2017

.....
Mgr. Petra Melotíková, v. r.

Na tomto místě bych ráda poděkovala školiteli doc. JUDr. Pavlu Matesovi, CSc. za vsutku neuvěřitelnou trpělivost během celého doktorského studia, za podnětné připomínky a ochotu pomoci. Velký dík patří taktěž všem členům katedry správního a finančního práva, jmenovitě doc. JUDr. Kateřině Frumarové, Ph.D. za vpravdě lidský přístup, prof. JUDr. Vladimíru Sládečkovi, CSc. za inspirativní myšlenky a JUDr. Lucii Madleňákové, Ph.D. za pozitivně motivující poznámky ke studiu. Své rodině pak nemohu slovy vyjádřit vděčnost za bezpodmínečnou ochotu pomoci mi v krizových chvílích tvoření.

Obsah

Úvod	9
1 Ochrana osobních údajů	18
1.1 Ke vztahu soukromí a osobních údajů	18
1.2 Osobní údaje a jejich ochrana	21
1.2.1 Vymezení pojmu osobní údaj	21
1.2.2 Ústavní zakotvení ochrany osobních údajů	23
1.2.3 Osobní údaj a projev osobní povahy	25
1.3 Ochrana soukromí	26
1.3.1 Názorová linie Evropského soudu pro lidská práva	28
1.3.2 Relace ochrany osobních údajů a ochrany soukromí	30
1.3.3 Právo být zapomenut	32
1.4 Veřejná správa – definice, pojem, zařazení	32
1.4.1 Modernizace veřejné správy	33
1.5 Závěr	39
2 Historický kontext vzniku ochrany osobních údajů	41
2.1 Rada Evropy	43
2.2 Ochrana na úrovni Evropské unie	53
2.2.1 Recentní právní úprava	53
2.2.2 Reforma evropského práva – koncepce, změny	55
2.3 Právní úprava v České republice	59
2.4 Závěr	62
3 Právo na soukromí a právo na informace	63
3.1 Ústavněprávní ochrana osobních údajů	64
3.1.1 Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí	64

3.1.2 Právo na ochranu před zásahy do soukromí	65
3.2 Právo na informace	67
3.3 Závěr	70
4 Kolize práva na ochranu osobních údajů a práva na informace	71
4.1 Kritérium legálnosti a poskytnutí souhlasu	72
4.1.1 Základní aspekty souhlasu	72
4.1.2 Ochrana osobních údajů v elektronické komunikaci	75
4.2 Poskytování informací o činnosti veřejné správy	77
4.3 Osobní údaje o příjemci veřejných prostředků	79
4.4 Informace o platech zaměstnanců veřejné správy	82
4.4.1 Východiska	82
4.4.2 Judikatura Nejvyššího správního soudu	84
4.4.3 Test proporcionality	86
4.4.4 Kritika	89
4.5 Ochrana důvěrnosti majetkových poměrů	91
4.6 Vnitřní pokyny a personální předpisy	92
4.7 Probíhající trestní řízení	94
4.8 Ochrana obchodního tajemství	96
4.9 Poskytování informací o životním prostředí	96
4.10 Obce	99
4.11 Ochrana osobních údajů na pracovišti	104
4.12 Závěr	107
DÍLČÍ ASPEKTY OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ	110
5 Zpracování osobních údajů, správce, zpracovatel	110
5.1 Pojmové vymezení shromažďování, zpracovávání, správce	110
5.2 Povinnosti správce	114

5.2.1 Souhlas	126
5.3 Povinnosti zpracovatele.....	130
5.4 Závěr	131
6 Zabezpečení osobních údajů	132
6.1 Kategorie bezpečnostních opatření	134
6.2 Zabezpečení automatizovaného zpracování osobních údajů	136
6.3 Zaměstnanci správce či zpracovatele	137
6.4 Povinnost mlčenlivosti	139
6.5 Závěr	141
7 Uchovávání osobních údajů.....	143
7.1 Nosiče informací.....	145
7.2 Problematika uchovávání velkého objemu dat	146
7.3 Uchovávání osobních údajů ve veřejně přístupných rejstřících	148
7.4 Závěr	150
8 Nahodilé shromažďování osobních údajů.....	151
8.1 K pojmu nahodilost.....	151
8.2 Záznamy z videokamer	153
8.3 Závěr	154
9 Prostředky právní ochrany.....	156
9.1 Podmínky aktivace prostředků ochrany	157
9.2 Právo na vysvětlení a právo na odstranění	157
9.3 Náhrada nemajetkové újmy a právo na náhradu škody.....	160
9.3.1 Náhrada nemajetkové újmy	161
9.3.2 Náhrada škody	162
9.4 Stížnost Úřadu pro ochranu osobních údajů	163

9.5 Neoprávněné nakládání s osobními údaji	165
9.6 Závěr	167
Závěr.....	168
Použité prameny	174
Literatura.....	174
Právní předpisy	181
Předpisy Evropské unie	184
Mezinárodní smlouvy.....	185
Judikatura obecných soudů	185
Judikatura Ústavního soudu	185
Judikatura Nejvyššího správního soudu	186
Judikatura Evropského soudu pro lidská práva.....	187
Judikatura Evropského soudního dvora/Soudního dvora Evropské unie	188
Internet.....	189
Ostatní prameny.....	190
Summary	193
Shrnutí.....	195
Key words	197
Klíčová slova.....	198

ÚVOD

Úvodní poznámky

Ochrana osobních údajů je v současnosti jedním z celosvětově akcentovaných témat, která se dostávají do popředí zájmu nejen politiků a státníků. Žijeme ve věku informací, době technického pokroku, který jde ruku v ruce se zvyšujícím se nebezpečím zneužití informací. Nemine den, kdy by nás sdělovací prostředky neinformovaly o novém případě hackerství, úniku fotek celebrit z jejich telefonů či záhadném zveřejnění obsahu daňového přiznání politika. Problematika ochrany osobních údajů nás zajímá často až tehdy, když se nás začne týkat osobně s negativním vlivem.

Je potřeba rozlišovat, kdy existují situace, kde je objektivně zapotřebí zjistit, kým jsme a předávat údaje, bez kterých by nám nebyla poskytnuta nějaká služba. Na druhou stranu je ale dobré si uvědomit, že v jiných případech jsou od nás požadovány takové informace, které nemají zřejmě žádný vliv na poskytovanou službu, a kdy druhá strana tyto informace chce získat z nejrůznějších netransparentních důvodů a my (často bezmyšlenkovitě) údaje poskytneme. Pakliže ale odhlédneme od nepřehledného množství údajů, které dobrovolně poskytujeme neurčenému okruhu fyzických a právnických osob, protože je to pro nás ekonomicky výhodné (slevová karta v obchodě) či nutné pro výkon našich zájmů (členství v klubu), nesmíme opomenout geometrickou řadou se rozrůstající skupinu údajů poskytovaných v rámci výkonu veřejné správy subjektům veřejné správy.

Osobní údaje dnes veřejná správa potřebuje a shromažďuje k řadě pro fyzické osoby užitečných účelů, vyplácenými dávkami sociálního zabezpečení počínaje a vedením rejstříku živnostníků konče. Otázka relevantnosti získávání, zpracovávání a uchovávání dat je diskutabilní z několika důvodů. Předně je třeba si položit otázku, nakolik je nutné a potřebné v rámci výkonu veřejné správy osobní údaje sbírat, uchovávat, případně je zveřejňovat. Zároveň vyvstává nutnost vytvořit ochranné prvky proti možnému zneužití osobních údajů. V souvislosti s těmito otázkami si pak musíme klást otázku, nakolik jsou osobní údaje dostatečně chráněny právními předpisy a jak nutná je míra regulace ochrany osobních údajů.

Ochrana osobních údajů není jistě problémem, který by do popředí vyvstal až v 21. století. Nicméně naléhavost problému se zvyrazňuje právě oním zvyšujícím se množstvím osobních dat uchovávaných v nejrůznějších rejstřících, registrech, a souvisí s obrovským nebezpečím vzniknuvším při jejich zneužití nesprávnými osobami. S vývojem moderních technologií rostou i možnosti jejich zneužití, kdy s nadsázkou řečeno „jedním kliknutím“ lze přesunout obrovský objem informací na druhý konec světa. Ochrana osobních údajů úzce souvisí s právem na ochranu soukromí, přičemž jejich vzájemný vztah bude (mimo jiné) vysvětlen v předkládané práci. Historii ochrany osobních údajů můžeme vysledovat v mnoha formách právní ochrany již po staletí, a taktéž se k ní v práci vrátíme. Naznačme jen, že zvýšená nutnost chránit osobní údaje souvisí s rozvojem společnosti, informačních prostředků a v neposlední řadě s jejich křehkou zneužitelností.

Výběr tématu disertační práce tak byl veden především snahou poskytnout ucelenou představu o základních náhledech a východiscích pro řešení možných střetů práva na ochranu osobních údajů s právy dalšími. O jeho aktuálnosti svědčí jak hojně zpracování v odborné literatuře, výklady judikatury, ale i naše dennodenní setkávání s výseky problémů s ochranou osobních údajů (nejen) ve veřejné správě.

Předmět zkoumání, současný stav problému

Jak již název práce napovídá, předmětem zkoumání je určitá nedílná část práva na ochranu soukromí, a sice ochrana osobních údajů tak, jak ji definuje zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.¹ V rámci zkoumání evropského právního prostoru bude naše pozornost upřena zejména na Směrnici Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů,² a na Úmluvu o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat.³

O problematice ochrany osobních údajů se v odborných kruzích diskutuje často právě v souvislosti s právem na ochranu soukromí a na druhé straně s právem

¹ Dále jen „zákon o ochraně osobních údajů.“

² Dále jen „Směrnice 95/46.“

³ Dále jen „Úmluva 108.“

na svobodu projevu, přičemž jsou akcentovány praktické dopady na fyzické osoby. Okruhu problematiky spojené s ochranou osobních údajů na sociálních sítích nebo předávaných soukromoprávním subjektům v souvislosti např. s jejich obchodní činností nebude v této práci pojednáno (či jen okrajově), neboť bychom překročili meze stanovené tématem práce. Veřejná správa, jak ji definují teoretikové, nemůže zůstat rigidní a některé nástroje, které pomohou se zpracováním a uchováním osobních údajů jsou zároveň křehkou bariérou, která může být prolomena a osobní údaje zneužity. Součástí chápání ochrany osobních údajů by tak měla být nejen otázka ochrany osobních údajů v držení veřejné správy, ale i problematika okruhu osobních údajů, které mají vůbec být v držení orgánů veřejné správy, a v neposlední řadě i způsoby, jak zamezit jakékoli formě zneužití osobních údajů. Naléhavost řešení problému se ukazuje být významnou zejména při uvědomění si, že se jako občané státu nemůžeme vyhnout některým druhům zpracování osobních údajů, zatímco v přístupu na sociální sítě či k obchodním nabídkám máme stále (většinou) na výběr, jaké informace a komu sdělíme.

V oblasti ochrany osobních údajů je ve druhé dekádě 21. století snad možné vysledovat několik linií změn a zaměření pozornosti právních teoretiků i předkladatelů změn v právní úpravě. Především se do popředí zájmu dostává otázka okruhu zpracovávaných informací – jaké osobní údaje je třeba zpracovávat a po jak dlouhou dobu je uchovávat? Jakým bezpečným způsobem zajistit jejich likvidaci? Druhou rovinou se jeví otázka předávání osobních údajů – v době převážně elektronicky zpracovávaných informací je přenos obrovských objemů dat často otázkou několika sekund, jak tedy zajistit jejich bezpečí a zároveň informovat subjekt údajů o jejich předání? Třetí linii můžeme označit jako zvýšenou možnost subjektu údajů rozhodovat o tom, komu budou moje osobní údaje poskytnuty a v této souvislosti také právo na možnou opravu chybných údajů, právo na jejich likvidaci.

Popisovaná problematika rozhodně nestojí na okraji zájmu zkoumání odborné veřejnosti. V celosvětovém měřítku můžeme vysledovat poměrně široké teoretické zpracování tématu zejména jako součásti výkladu k otázkám soukromí a práva na svobodný přístup k informacím. K otázce ochrany osobních údajů se nezřídkou v souvislosti s právem na ochranu soukromí vyjadřuje v České republice Ústavní soud ČR a Nejvyšší správní soud ČR, v evropském kontextu Evropský soud pro

lidská práva a Soudní dvůr Evropské unie. Podrobnost zkoumání je nejčastěji spojena se studiem zmiňovaného práva na soukromí a práva na svobodný přístup k informacím.

Základní otázky práce, hypotézy

Vycházím-li z výše naznačené potřeby ochrany osobních údajů a zaměřím-li se na správu osobních údajů v rámci veřejné správy, musím nutně dojít k několika výzkumným otázkám, na které se v dizertační práci zaměřuji a které jsou způsobilé k bližšímu zkoumání.

Otázky:

1. Jak je v České republice zajištěna ochrana osobních údajů zpracovávaných a uchovávaných při výkonu veřejné správy a lze přisvědčit názoru, že je ochrana osobních údajů dostatečně zajištěna právními předpisy?
2. Odpovídá okruh osobních údajů získaných v rámci výkonu veřejné správy moderním trendům ve vývoji právní ochrany (vycházejí z analýzy právních předpisů a judikatury v evropském správním prostoru)?
3. Je rozhodovací činnost Evropského soudu pro lidská práva, Soudního dvora Evropské unie, Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu ve věcech práva na ochranu osobních údajů shodná?

V souvislosti s výše naznačenými problémovými otázkami a okruhy práce jsem si stanovila hypotézu, kterou během zpracovávání práce plánuji ověřovat.

Hypotéza:

„Ochrana osobních údajů ve veřejné správě odpovídá zásadám ochrany stanovené mezinárodními dokumenty závaznými pro Českou republiku.“

Metody práce, struktura práce

V předkládané disertační práci se zaměřuji na zpracování tématu ochrany osobních údajů zejména v souvislosti s účinnou právní pravou v České republice, a dále zpracovávám problematiku z hlediska ochrany osobních údajů zakotvené na úrovni Rady Evropy a Evropských společenství zejména s ohledem na historickou návaznost právní úpravy v České republice a vzájemnou provázanost právního systému.

Při samotném zpracování základních otázek postupuji od otázek obecných k otázkám konkrétním. Používám metodu deskriptivní (zejména v souvislosti s popisem vnitrostátní právní úpravy) i analytickou (zejména rozbor jednotlivých institutů nejen v návaznosti na judikaturu soudů), komparativní metodu pak použiji pro srovnání právní úpravy v České republice a v rámci Evropské unie a ochrany poskytnuté Radou Evropy. Nedílnou součástí bude také výklad pomocí metody historické s ohledem na vývoj právních institutů v právní úpravě. Výsledkem dedukce a indukce budou pak (nejen) dílčí závěry ve vztahu k probírané problematice jednotlivých kapitol práce.

Záměrně není cílem práce vyjmenování všech rejstříků či seznamů v držení orgánů veřejné správy, ale shrnutí teoretických náhledů (včetně historického kontextu) a posouzení míry přípustnosti přiměřeného zacházení s osobními údaji, a dále taktéž krátké připomenutí prostředků jejich ochrany (byť jen v základní přehledové míře, neboť se domnívám, že by problematika zasluhovala zpracování v samostatné práci).

V první kapitole práce se zaměřuji na teoretické definování pojmu osobní údaj, přičemž jej zasazuji do širšího rámce jako součásti ochrany soukromí. Byť žádná zákonná definice pojmu *soukromí* v českém právním řádu ani relevantních mezinárodních dokumentech neexistuje, jeho obsah je dovozován,⁴ je předmětem

⁴ Např. V. Knapp za soukromí považuje sféru člověka, do které nikdo nesmí zasahovat bez jeho souhlasu nebo bez výslovného dovolení zákona ani o ní požadovat či získávat informace, a o které subjekt soukromí není povinen nikomu informace dávat, pokud mu to zákon neukládá, K. Klíma soukromí považuje za ochranu subjektivně vytvářené představy o soukromém životě člověka a okolí bezprostředně navazujícího na životní potřeby a zájmy osoby a spjaté s rodinou,

zkoumání i v této práci, a to zejména s ohledem na souvislosti pojmů *soukromí* a *osobních údajů* (jako základních východisek pro následující výklady a rozbor v disertační práci).

Ve druhé kapitole práce pak předkládám podrobný výklad historických souvislostí vzniku právní ochrany osobních údajů, čímž se pokouším co nejpodrobněji vysvětlit některá ustanovení s ochranou osobních údajů související. Zaměřím se jak na výklady sahající do historie právní úpravy v rámci Rady Evropy a příslušných dějinných souvislostí, pak se také krátce zaměřím na ochranu osobních údajů jako součásti soukromí, kdy byla ochrana osobním údajům často poskytnuta v rámci platných a účinných právních předpisů dopadajících na správní řízení např. omezením přístupu a nahlížení do správních spisů obsahujících údaje o účastnících řízení již ve vládním nařízení č. 8/1928 Sb.

Předmětem třetí kapitoly je analytické zkoumání vztahu dvou základních práv zaručených usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů,⁵ a sice práva na ochranu soukromí a práva na informace. Ve čtvrté kapitole práce předkládám možné kolize mezi ústavně zaručenými právy včetně možností jejich řešení v právní úpravě, podrobněji se zabírám zejména judikatorním pohledem na problematiku. Předmětem této části práce bude tak především posouzení problematiky střetu práva na ochranu osobních údajů a práva na informace zaručených Listinou, přičemž mou ambicí je předestřít i přehled příslušné judikatury Evropského soudu pro lidská práva, Ústavního soudu ČR a Nejvyššího správního soudu ČR k dané problematice. Tato část práce je zpracována metodou analytickou, kdy si kladu za cíl provést rozbor judikatury vážící se k ochraně osobních údajů (potažmo i ochraně soukromí). Výsledek analytického rozboru by měl vyústit v syntézu poznatků z provedeného bádání a zaujetí postoje k dané problematice.

přáteli, podnikatelskými úmysly, s rekreací, zájmy ve volném čase, P. Mates pokládá právo na soukromí za komplex práv chránících osobnost člověka jako celku.

⁵ Dále jen „Listina.“

V další části práce pak analyzuji dílčí aspekty spojené již přímo se zpracováním osobních údajů s ohledem na podrobný přehled právní úpravy v České republice, i na úrovni Rady Evropy a Evropských společenství. Zaměřuji se zde zejména na podmínky, za jakých jsou osobní data získávána a uchovávána a jak je zajištěna ochrana takto získaných dat před jejich zneužitím. V rámci výzkumu se také zaměřuji na údaje nepovinně poskytované, které jsou při výkonu veřejné správy získávány jen „mimořádně“ a jsou způsobilé ovlivnit právní postavení osoby a její zájmy. Speciální pozornost je věnována i uchovávání dat ve veřejně přístupných rejstřících a zodpovězení otázek, nakolik je zájem na transparentnosti veřejné správy nadřazen zájmu na ochraně soukromí osob, potažmo ochraně osobních údajů (k tomu judikováno Evropským soudem pro lidská práva). Konkrétněji tedy – pátá kapitola je zaměřena na definování pojmu zpracování osobních údajů, šestá kapitola se zabývá zabezpečením osobních údajů, sedmá kapitola uchováním osobních údajů. V osmé kapitole dávám prostor k úvahám ohledně problematiky nahodilého shromažďování osobních údajů. Konečně v deváté kapitole se zabývám konkrétními možnostmi uplatnění právních prostředků ochrany před narušením práva na ochranu osobních údajů, kdy přínosem kapitoly bude tak přehled prostředků právní ochrany proti nezákonnému zpracování a shromažďování dat v rámci veřejné správy a možnosti jejich skutečné praktické použitelnosti, vše zasazené i do kontextu s evropskými aspekty právní úpravy.

Těžiště závěrečné části disertační práce spočívá ve zpracování výsledků analýzy prováděné ve výše naznačených zkoumaných problémových okruzích. Půjde tedy zejména o přehled nejčastějších praktických problémů při ochraně osobních údajů včetně případných návrhů de lege ferenda, a dále pak zodpovězení naznačených výzkumných otázek a hypotézy s ohledem na provedené zkoumání. V práci je reflektována účinná právní úprava ke dni 1. 4. 2017.

Základní východiska

Uvedme krátce problematiku ochrany osobních údajů a odůvodněme stanovení předkládaných otázek a hypotézy. Na ústavní úrovni jsou základy ochrany osobních údajů zakotveny v Listině, kdy článek 7 odst. 1 Listiny stanoví, že *„nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen*

v případech zákonem stanovených.“ Tento článek je obecným ustanovením chránícím soukromí osob. Ochrana je posílena i článkem 10 Listiny, který jako speciální ustanovení vůči článku 7 odst. 1 uvádí, že *„Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.“* V souvislosti s osobními údaji, které považujeme za součást soukromého života, pak Listina klade důraz na jejich ochranu a výslovně v článku 10 odst. 3 stanoví, že *„Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.“*

Na druhou stranu je potřeba podotknout, že *ochranu soukromí*, a potažmo osobních údajů, bude vždy potřeba posuzovat v kontextu s *právem na informace* (informace jako pojem širší než „osobní údaj“) zakotveným v článku 17 odst. 2 Listiny umožňující *„...svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace...“* a dle článku 17 odst. 4 Listiny *„právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná...“*, popřípadě i dle článku 17 odst. 5 Listiny *„Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti...“*.

V předkládané práci je tak hlavním cílem podrobné zmapování dané problematiky zejména s důrazem na aktuální vývoj judikatury a s ohledem na oblast veřejné správy.

Při zpracování práce pracuji se širokou škálou odborné i (doplňkově) populárně naučné literatury. Jedním z klíčových východisek práce jsou i relevantní judikáty Ústavního soudu ČR, Nejvyššího správního soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva. Často také vycházím se stanovisek Úřadu pro ochranu osobních údajů. V neposlední řadě byly častým inspiračním zdrojem informací také nejrůznější informační publikace rady Evropy a především pak přímý kontakt s odbornou právníkou veřejností na mezinárodních konferencích v ČR, Španělsku, na seminářích pořádaných Evropskou unií či při studijním pobytu v USA.

Části práce byly publikovány v odborných časopisech, sbornících z konferencí či učebnicích a níže podávám jejich přehled:

MELOTÍKOVÁ, Petra. Doporučení výboru ministrů č. (91) 10 o sdělování osobních údajů v držení veřejných orgánů třetím stranám. Několik poznámek. In

KOŠIČIAROVÁ, (eds.). *Rada Európy a verejná správa. Sborník příspěvků z česko-slovenské vědecké konference konané 21.- 22. května 2009 v Trnavě*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2009, s. 99 – 104.

MELOTÍKOVÁ, Petra. Zpracování a ochrana osobních údajů účastníků správního řízení. In HORÁKOVÁ, Monika, TOMOSZEK, Maxim (eds.). *Vliv EU a Rady Evropy na správní řízení v ČR a Polsku*. Brno: Tribun EU, 2010, s. 67 – 73.

MELOTÍKOVÁ, Petra. Limity v ochraně údajů v souvislosti s modernizací veřejné správy. In HAMULÁK, Ondrej, MADLEŇÁKOVÁ, Lucia (eds.). *Limity práva*. Praha: Leges, 2012, s. 335 – 340.

MELOTÍKOVÁ, Petra. Evropské rozměry ochrany osobních údajů. In LENHARTOVÁ, Katarína. *Milníky práva v stredoeurópskom priestore 2012*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2012, s. 529 – 532.

MELOTÍKOVÁ, Petra. Ochrana osobních údajů. In POUPEROVÁ, Olga a kol. *Správní právo. Zvláštní část (vybrané kapitoly)*. Praha: Leges, 2014, s. 132 – 144.

1 OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Úvodní poznámky

Předmětem zkoumání první kapitoly práce je pojmové vymezení základních pojmů osobní údaj, soukromí a veřejná správa, jakožto základních prvků nutných pro stanovení základních východisek zkoumání předkládané problematiky ochrany osobních údajů. Především je pak cílem kapitoly ozřejmit provázanost ochrany osobních údajů a práva na ochranu soukromí, vytýčit základní otázky související s modernizací veřejné správy, což představuje významný prvek v ochraně osobních údajů.

1.1 Ke vztahu soukromí a osobních údajů

Pod pojmem *osobní údaj* se zřejmě většině osob vybaví různě obsáhlá množina informací, které se vztahují k určité osobě a k jejímu soukromému životu. Zde ovšem nastává další výkladový problém, co si tedy představit pod pojmem *soukromí*. Za *soukromí* považujeme prostředí, ve kterém se pohybujeme a předpokládáme, že do něj nebude bez našeho souhlasu zasahovat jakákoli jiná osoba či stát prostřednictvím svých orgánů.

Především je potřeba říct, že žádná zákonná definice *soukromí* v českém právním řádu ani relevantních mezinárodních dokumentech neexistuje, jeho obsah je toliko dovozován. Právo na soukromí jako základní lidské právo je nicméně nezpochybnitelné, byť teprve ve druhé polovině 20. století se mu dostává výslovného zakotvení v právní úpravě. V. Knapp za soukromí považuje sféru člověka, do které nikdo nesmí zasahovat bez jeho souhlasu nebo bez výslovného dovolení zákona ani o ní požadovat či získávat informace, a o které subjekt soukromí není povinen nikomu informace dávat, pokud mu to zákon neukládá.⁶ K. Klíma soukromí považuje za ochranu subjektivně vytvářené představy o soukromém životě člověka a okolí bezprostředně navazujícího na životní potřeby a zájmy osoby a spjaté s rodinou,

⁶ KNAPP, Václav. In PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 2. díl.* 1999, s. 112 an.

přáteli, podnikatelskými úmysly, s rekreací, zájmy ve volném čase.⁷ P. Mates pokládá právo na soukromí za komplex práv chránících osobnost člověka jako celku. Složkami práva na soukromí rozumí např. právo na zachování nedotknutelnosti intimní sféry, sexuálního života a orientace, právo na osobní identitu, jméno, příjmení, adresu, tajemství poštovní a předávání zpráv telekomunikačními prostředky, právo na rodinný život, na obydlí a jeho nedotknutelnost.⁸ E. Wagnerová při podrobné analýze pojmu soukromí (nejen) ve vztahu k Listině pak hovoří o právu na respekt k soukromému životu, kdy složkami tohoto práva chápe osobní soukromou sféru, rodinný život, soukromí v prostorové dimenzi a důvěrnost komunikace.⁹ Rosen zase i s odkazem na Lessiga rozděluje soukromí na sféru, kterou je možné pozorovat přímo, a na sféru, která může být vyhledána, protože za sebou zanechává stopu a záznam.¹⁰

Důležité výkladové vodítko pojmu soukromí představuje např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva – *Niemietz vs. Německo*. Soud se vyjádřil (nejen) k pojmu soukromí („private life“) uváděnému v článku 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod,¹¹ jejíž porušení bylo v tomto případě namítáno („Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence...“). Soud vcelku přímo uvedl, že se nesnaží o vyčerpávající definici obsahu pojmu soukromí, a říká, že soukromím není možné myslet jen úzký vnitřní okruh člověka, ve kterém žije svůj osobní život a z něhož může vyloučit kohokoli, ale respektování soukromého života má znamenat i možnost každého zakládat a rozvíjet vztahy s jinými lidmi. Pojem obydlí je vykládán extenzivně a poukazuje na významovou odlišnost pojmů „home“ v anglickém znění Evropské úmluvy a „domicile“ ve francouzském znění, které je významově širší. Nebude vždy možné přesně odlišit, co je „obydlí“, protože práci mohou provádět z domova a stejně tak soukromé aktivity mohou dělat v pracovním prostředí. Ve stejném duchu argumentuje soud ve věci *Amann v. Švýcarsko*, kdy odposlech pracovního

⁷ KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moci (vládnutí)*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2006, s. 365.

⁸ MATES, Pavel. *Ochrana soukromí ve správním právu*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 20.

⁹ WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 280-290.

¹⁰ ROSEN, Jeffrey. *The Unwanted Gaze*. 1. vydání. New York: Vintage Books, 2001, s. 56.

¹¹ Dále jen „Evropská úmluva.“

telefonního hovoru vedl k vyšetřování stěžovatele, a soud připomněl, že respektování soukromého života zahrnuje právo navazovat vztahy s lidmi a potvrdil neexistenci důvodu pro vyloučení pracovní činnosti z chápání soukromého života.¹² Obdobně judikuje i Ústavní soud. Dle nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2806/08 ze dne 27. 1. 2010 je kancelář, ve které osoba vykonává zaměstnání „...veřejným prostorem, protože je v ní vykonávána veřejná moc, pak z toho nelze vyvodit, že by kdokoliv na místě výkonu státní služby postrádal soukromí. I když je kvalita, resp. rozsah tohoto soukromí zcela nepochybně jiná než na jiných místech, přesto nelze akceptovat názor, že vůbec neexistuje... Lze naopak poukázat na to, že ochrana soukromí obecně všech zaměstnanců je nyní zákonodárcem na úrovni podústavního práva výslovně zakotvena v § 316 odst. 2 zákoníku práce... Skryté sledování orgány veřejné moci je proto s ohledem na shora uvedené základní právo na ochranu soukromí možné vždy jen v legitimním zájmu a na základě zákona...“.

Ochrana osobních údajů je nedílnou součástí ochrany *soukromí*. Pakliže ochrana soukromí má jisté historické předchůdce,¹³ u ochrany osobních údajů o cílené ochraně poskytované prakticky ve všech oblastech práva hovoříme až od druhé poloviny 20. století. Ve *Slovníku veřejného práva* z roku 1934 ještě pojem osobní údaj nenalezneme, což neznamená, že by ochrana osobním údajům (i v rámci veřejné správy) poskytována nebyla. Pokud se zaměříme na ochranu poskytovanou v rámci výkonu veřejné správy, byla kupříkladu v rámci platných a účinných právních předpisů dopadajících na správní řízení ochrana poskytnuta omezením přístupu a nahlížení do správních spisů obsahujících údaje o účastnících řízení.¹⁴

¹² Srov. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 2. 2000 ve věci *Amann v. Švýcarsko*, stížnost č. 27798/95.

¹³ Blíže srovnej: MATES, Pavel. *Ochrana soukromí ve správním právu*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 9 an., nebo SMEJKAL, Vladimír a kol. *Právo informačních technologií a telekomunikačních systémů*. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 108 -111.

¹⁴ Srovnej příslušné pasáže k nahlížení do spisů např. KOLEKTIV AUTORŮ, *Historický vývoj právní úpravy správního řízení a dalších postupů ve veřejné správě (1918 – 2005)*. Olomouc: Periplum, 2007, s. 150, s. 251.

1.2 Osobní údaje a jejich ochrana

1.2.1 Vymezení pojmu osobní údaj

Osobní údaje patří ke statkům, jimž je v demokratických společnostech poskytována ochrana jakožto ústavním právům, a to buď přímo, nebo jakožto složkám práva na ochranu soukromí. Zvláště aktuální se tato problematika stala v souvislosti s moderními technologiemi, zejména výpočetní technikou.

Podle znění článku 2 písm. a) Úmluvy 108 je osobním údajem každá informace týkající se identifikované nebo identifikovatelné fyzické osoby (subjektu údajů) a dle článku 2 písm. e) Směrnice 95/46 „*veškeré informace o identifikované nebo identifikovatelné osobě. Za identifikovatelnou se považuje osoba, kterou lze přímo či nepřímo identifikovat, zejména s odkazem na identifikační číslo nebo na jeden či více zvláštních prvků její fyzické, fyziologické, psychické, ekonomické, kulturní nebo sociální identity. Identifikace osoby tedy znamená její jednoznačné rozlišení od jiných osob, možnost rozpoznat konkrétního jednotlivce*“.¹⁵

Legální definice je v českém právním řádu obsažena zejména v ustanovení § 4 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů, dle kterého „*osobním údajem se rozumí jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu.*“ Definice osobního údaje v českém právu tak byla přejata z mezinárodních dokumentů, konkrétně Úmluvy 108, resp. Směrnice 95/46.

Definice pojmu osobní údaj odpovídá záměru evropského i českého zákonodárce pojem osobní údaj uchopit co nejširěji tak, aby zahrnovala veškeré informace o určitém či určitelném jednotlivci. Nejedná se tedy pouze o identifikační údaje, tedy údaje, na jejichž základě můžeme danou osobu odlišit od osob jiných, jak je někdy nesprávně vykládáno, ale skutečně o všechny, byť zdánlivě banální či nekonkrétní skutečnosti a informace, které se týkají přímo či nepřímo určené nebo

¹⁵ K otázce identifikovatelnosti srovnej např. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 2. 2000, *Amann v. Švýcarsko*, stížnost č. 27798/95.

určitelné fyzické osoby. Jinými slovy pokud je osoba, která informací disponuje, schopna ji přiřadit ke konkrétnímu člověku, potom se o osobní údaj jedná. Na druhé straně je však nutno dodat, že osoby, které jsou z hlediska jednoho správce na základě dat, kterými disponuje, jednoznačně identifikovatelné, jsou pro jiné správce určitelné jen za některých okolností a pro některé nebudou identifikovatelné vůbec.¹⁶

Termín *osobní údaj* je používán i v řadě dalších právních předpisů, které se zabývají právy a povinnostmi při zpracování informací o fyzických osobách v určitých odvětvích nebo určitými subjekty. S termínem osobního údaje se tak setkáme např. v zákoně o svobodném přístupu k informacím,¹⁷ v trestním zákoníku,¹⁸ zákoníku práce,¹⁹ zákoně o zdravotních službách.²⁰ Pro určení, zda ta která informace je osobním údajem, bude však vždy nutno vycházet ze zákona o ochraně osobních údajů.

Jak plyne ze zákonné definice pojmu osobní údaj, klíčovým pro rozlišení je kritérium *identifikovatelnosti*. Tedy určení konkrétního subjektu údajů na základě jmenovaných atributů, prvků. Mezi typické identifikační údaje, které mohou vést k určení osoby, patří rodné číslo, státní občanství, adresa, telefonní číslo, emailová adresa atd.²¹ V souvislosti s určením subjektu údajů nutno připomenout, že pouhé držení jednoho typu údajů a přístup k dalšímu souboru údajů, což by umožnilo jejich propojení a identifikaci osob, je možné považovat za *identifikaci, byť nepřímou*.²² Určitým vodítkem může být bod 26 preambule Směrnice 95/46, kdy „*pro určení, zda je osoba identifikovatelná, je třeba přihlídnout ke všem prostředkům, které mohou*

¹⁶ KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 53.

¹⁷ Konkrétně v ustanovení § 8a a 8b zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů. Dále jen „zákon o svobodném přístupu k informacím“.

¹⁸ Konkrétně v ustanovení § 180 a 354 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ Konkrétně v ustanovení § 137 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰ Konkrétně v ustanovení § 52 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

²¹ K diskusi také zřejmě není fakt, že i forma výskytu údajů může mít mnoho podob, od ústní a písemné komunikace, až po kamerové systémy, zvukové záznamy, vzorky lidské tkáně.

²² Srov. Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů 3/2012.

být rozumně použity jak správcem, tak jakoukoliv jinou osobou pro identifikaci dané osoby.“ Jistým interpretačním vodítkem by také mohlo být kritérium uvedené v čl. 1 odst. 2 Doporučení R 90/19 o ochraně osobních údajů používaných při platebních a jiných souvisejících operacích, které osobu nepovažuje za identifikovatelnou, pokud její identifikace vyžaduje neúměrně dlouhou dobu, náklady a lidské zdroje.

Citlivý údaj představuje zvláštní kategorii osobních údajů a jeho *citlivost* je spatřována možností – riziku ovlivnit negativním způsobem právní postavení subjektu údajů. Úmluva 108 v článku 6 o něm hovoří jako o „*osobních údajích prozrazujících rasový, původ, politické názory, náboženské nebo jiné přesvědčení, jakož i osobní údaje týkající se zdraví nebo pohlavního života...a odsouzení za trestný čin.*“ Tyto údaje mohou být zpracovávány jen za předpokladu vhodných právních záruk v daném státě. Podle čl. 8 Směrnice 95/46 je zakázáno zpracovat údaje, které „*odhalují rasový nebo etnický původ, politické názory, náboženské nebo filozofické přesvědčení, odborovou příslušnost, jakož i zpracování údajů týkajících se zdraví a sexuálního života.*“²³ Výjimky pak stanoví ve svých dalších ustanoveních.²⁴

1.2.2 Ústavní zakotvení ochrany osobních údajů

Český právní řád poskytuje osobním údajům komplexní právní ochranu. Základ týkající se ochrany osobních údajů je obsažen již v Listině, která je součástí ústavního pořádku. Listina v článku 13 stanoví, že „*Nikdo nesmí porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon. Stejně se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením.*“

²³ Srovnej např. Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 6. 11. 2003, *Bodil Lindqvist*, C-101/01.

²⁴ Zákaz zpracovávat údaje se tak nepoužije např. v případě souhlasu subjektu údajů, nebo je-li zpracování nezbytné pro účely zdravotní prevence.

V čl. 10 odst. 3 Listiny se pak zaručuje každému právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.²⁵

Ochrana osobních údajů se vztahuje na jakékoli údaje týkající se určité nebo přiměřeným způsobem určitelné (identifikovatelné) fyzické osoby. Zákon o ochraně osobních údajů stanoví práva a povinnosti při zpracování osobních údajů, a to jednak osobám, které určují účel a prostředky zpracování osobních údajů, provádějí je a odpovídají za ně (správce), a jednak osobám, které zpracování provádějí na základě zákona nebo něčího pověření (zpracovatel).

Úprava je v zásadě univerzální, s výjimkami, které vyplývají ze zákona, se vztahuje na jakékoli zpracování osobních údajů. Z obecnějších výjimek lze uvést zpracování osobních údajů fyzickou osobou pro vlastní potřebu nebo nahodilé shromažďování osobních údajů.²⁶ Bez souhlasu subjektu údajů lze osobní údaje zpracovávat pouze z důvodů stanovených zákonem. Vždy je třeba dbát ochrany práv subjektu údajů a za tím účelem přijmout kromě jiného stanovená opatření; subjekt údajů musí být informován o shromažďování údajů o své osobě. Mezi povinnosti správce se dále řadí stanovit účel zpracování, zpracovávat pouze pravdivé a přesné osobní údaje, shromažďovat osobní údaje odpovídající pouze stanovenému účelu, uchovávat je pouze po nezbytnou dobu či shromažďovat osobní údaje pouze otevřeně. Ještě přísnější režim se uplatňuje u tzv. citlivých údajů. Ten, kdo hodlá zpracovávat osobní údaje, musí, s určitými výjimkami, předem učinit písemné oznámení, které podléhá úřední registraci. Působnost v oblasti ochrany osobních údajů vykonává nezávislý Úřad pro ochranu osobních údajů, který má pravomoci typické pro ústřední správní úřad.²⁷

²⁵ HANUŠOVÁ, Alena. Ochrana osobních údajů – rozpory právních úpravy, *Právní rozhledy*, 1996, č. 6, s. 252.

²⁶ Viz. Kapitola 8 disertační práce.

²⁷ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 985.

1.2.3 Osobní údaj a projev osobní povahy

Pojem „osobní údaj“ je nutno odlišit od termínu *projev osobní povahy* uvedeného v ustanovení § 11 a ustanovení § 81 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.²⁸ Projevy osobní povahy jsou na rozdíl od vlastních složek osobnosti (jako např. tělesná integrita, svoboda, soukromí, čest, důstojnost, jméno apod.), jež tvoří součást osobnosti jako takové a jsou s její existencí nerozlučně spjaty, zvláštní v tom, že po svém vzniku mohou existovat ve vnějším světě již nezávisle na existenci osobnosti jako takové, a to zpravidla v podobě jejich hmotného zachycení (fixace). Tato zvláštní povaha projevů osobní povahy však nic nemění na tom, že jsou považovány za součást osobnosti člověka a tvoří předmět ochrany osobnosti podle občanského zákoníku. Vyplývají z ní však některá specifika ve vztahu k výkonu absolutního osobnostního práva k nim (zejm. ve vztahu k udělení svolení k jejich zachycení a dalšímu použití a tzv. zákonným licencím).²⁹ Lze snad s jistotou tvrdit, že projev osobní povahy a soukromí jsou u konkrétního člověka aspekty jeho osobnosti, ačkoli tyto pojmy ovšem nelze volně zaměňovat. Hlas člověka, jeho poznámky ze školení, nebo jeho podoba jsou vždy v první řadě projevy osobní povahy, nicméně zda také něco vypovídají o soukromí, je věc druhá. Každý projev osobní povahy nemusí být soukromý.³⁰

Důraz na obsahovou stránku projevů v souvislosti s posouzením jejich osobní povahy lze nalézt v judikatuře Nejvyššího soudu, dle jehož publikované právní věty hovory fyzických osob, ke kterým dochází při výkonu povolání, při obchodní či veřejné činnosti, zpravidla nemají charakter projevů osobní povahy.³¹

²⁸ Dále jen „občanský zákoník.“

²⁹ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 526.

³⁰ MAŘÁDEK, David. Pořízení zvukového záznamu soukromou osobou a obecné možnosti jeho použití jako důkazního prostředku v civilním soudním řízení, *Právní rozhledy*, 2015, č. 13-14, s. 481.

³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2005, čj. 30 Cdo 64/2004.

1.3 Ochrana soukromí

Výše již bylo o povaze soukromí krátce pojednáno. Přestože je soukromí chráněno v mezinárodním i českém právu, není pojem *soukromí* právně definován. Teoretických definic soukromí však existuje celá řada.

V užším smyslu lze chápat ochranu soukromí jako ochranu subjektivně vytvářené představy o soukromém životě člověka, v širším slova smyslu může zřejmě spočívat i v ochraně širšího okolí bezprostředně navazujícího na životní potřeby a zájmy dané osoby a především spjaté s rodinou a přáteli apod.³²

Právo na soukromí či soukromý život nezahrnuje jen právo určit, komu budou zpřístupněny určité údaje, a možnost bránit se proti neoprávněným zásahům do intimní sféry.³³ Jeho část tvoří také závazek státu zajistit respektování tohoto práva. Vzhledem k tomu musí státy přijmout v podobě zákona taková opatření, která zabrání tomu, aby se předešlo nebo zamezilo narušování práva jednotlivců na soukromí činností jiných osob.³⁴ Soukromí také stanoví hranice zásahu veřejné moci (např. pravidla, za kterých může orgán činný v trestním řízení provést domovní prohlídku anebo činit odposlechy telefonních hovorů).

Právo na ochranu soukromí není však absolutním právem. Toto právo musí být v každém individuálním případě posouzeno v relaci k právům a zájmům ostatních jednotlivců i celé společnosti. Typickým příkladem takového práva druhé osoby je právo na informace, ochrana bezpečnosti a veřejného pořádku aj.³⁵ Podle staršího názoru české právní nauky je soukromím ona sféra života člověka, do které nikdo (ani stát) nesmí bez jeho souhlasu nebo bez výslovného dovolení zákona zasahovat

³² KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině. 2. díl. 2. vydání.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 982.

³³ Shodně: MATES, Pavel. *Ochrana soukromí ve správním právu. 2. vydání.* Praha: Linde, 2006, s. 15.

³⁴ BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. *Ochrana osobních údajů z pohledu zvláštních právních úprav k 1. 8. 2012.* 1. vydání. Praha: ANAG, 2012, s. 107.

³⁵ FIALOVÁ, Eva. Ochrana soukromí ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2012, č. 2, s. 122.

ani o ní požadovat či získávat informace, a o které subjekt soukromí není povinen nikomu (ani státnímu orgánu) informace dávat, pokud mu to zákon neukládá.³⁶

Soukromí zřejmě není hodnotou jen samo o sobě, ale je také nezbytné k uchování dalších lidských nezbytných hodnot, jakými jsou osobní integrita, komunikace s jinými, emoční život, možnost soustředění a svoboda jakéhokoliv legálního jednání.

Soukromí je taktéž podmínkou k uplatňování a aplikaci jiných práv a svobod, typicky svobody projevu (vyjádření názoru na internetu), nebo práva svobodně vyznávat náboženství.³⁷

Protože tedy český právní řád pojem soukromí nijak nedefinuje, pro výklad tohoto pojmu je proto nezbytné se zaměřit na rozhodovací činnost (nejen) mezinárodních soudů. Velmi dobré vodítko právě k otázce pojmu soukromí i v profesním životě jednotlivců poskytl Evropský soud pro lidská práva především v rozhodnutí *Niemietz v. Německo* z 16. 12. 1992, stížnost č. 13710/88, kde v § 29 mj. uvedl: „*Soud neshledává nezbytným ani nutným pokoušet se o vyčerpávající definici pojmu „soukromý život“. Bylo by však příliš restriktivním omezovat tento pojem na „vnitřní kruh“, v jehož rámci může jednotlivec žít svůj vlastní osobní život podle libosti, a zcela z něho vyloučit vnější svět nezahrnutý do tohoto kruhu.*“ Respektování soukromého života musí dle soudu do určité míry zahrnovat právo na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi. Dále se pak zdá, že neexistuje důvod pro to, aby tento způsob chápání pojmu „soukromý život“ vylučoval aktivitu profesní nebo obchodní povahy, protože právě během své pracovní činnosti má většina lidí značnou, ne-li největší příležitost rozvíjet vztahy s vnějším světem. Tento názor lze podepřít faktem, že - jak správně upozornila Komise - není vždy možné jasně rozlišit, které činnosti jednotlivce tvoří část jeho profesního nebo obchodního života a které nikoli. Takže zejména v případě osoby provozující svobodné povolání může být její práce v tomto kontextu tak významnou součástí jejího života, že se stává nemožným zjistit, v jakém postavení jedná v určitém okamžiku.

³⁶ KNAPP, Karel, ŠVESTKA, Jiří. *Ochrana osobnosti podle československého občanského práva*. 2. vydání. Praha: Panorama, 1989, s. 262.

³⁷ KEENAN, M. Kevin. *Invasion of Privacy*. 1. vydání. Santa Barbara: ABC – Clio Inc., 2005, s. 2-3.

1.3.1 Názorová linie Evropského soudu pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva neshledal možným (ale ani nutným) podat vyčerpávající definici pojmu *soukromý život*. Toto právo má též zaměstnanec, a to přestože jeho základní povinností je během pracovní doby pracovat pro zaměstnavatele.

Jak dovedil též Evropský soud pro lidská práva, nelze odepřít ochranu dle čl. 8 odst. 1 Evropské úmluvy³⁸ jen z toho důvodu, že napadené opatření se vztahuje pouze na profesní činnost. Jak bylo judikováno, při současném odposlouchávání obchodních i soukromých hovorů došlo k zásahu do soukromého života.³⁹

Zmínit je nutno především rozsudek *Halfordová v. Spojené království*,⁴⁰ kde soud založil legitimitu očekávání zaměstnankyně, že uskutečněné hovory jsou soukromé na tom, že zaměstnankyně ve své funkci generálního kontrolora měla k dispozici vlastní místnost vybavenou dvěma telefonními aparáty (z nichž jeden byl určen k soukromým hovorům) a dále na absenci předchozího poučení o odposlouchávání telefonních hovorů.

Z tohoto důvodu dospěl k závěru, že hovory uskutečněné stěžovatelkou z pracoviště spadají pod pojmy *soukromý život* a *korespondence* a zmiňovaný čl. 8 Evropské úmluvy je na ně aplikovatelný. Pojmy soukromý život a obydlí dle čl. 8 odst. 1 je proto v této souvislosti nutno interpretovat jako zahrnující též místa profesní či komerční aktivity. V této souvislosti je třeba upozornit i na prostorové vnímání soukromí, např. v pohledu na obchodní prostory osoby, kdy je možné umožnit jejich prohlídku apod.⁴¹

³⁸ 1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. 2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

³⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 4. 1990, *Huvig v. Francie*, stížnost č. 11105/84.

⁴⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 6. 1997, *Halfordová v. Spojené království*, stížnost č. 20605/92.

⁴¹ Srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 2. 1993, *Crémieux v. Francie*, stížnost č. 11471/85, nebo rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 2. 1993, *Miailhe v. Francie*, stížnost č. 12661/87.

Na základě judikatury Evropského soudu pro lidská práva a později též českého Ústavního soudu lze shrnout, že soukromým životem dle čl. 8 Evropské úmluvy, resp. soukromím dle čl. 7 Listiny je třeba rozumět jednak osobní soukromí člověka (osobní sféra jednotlivce, tedy např. údaje týkající se identifikace pohlaví, jména, sexuální orientace a sexuálního života), jednak právo každého člověka na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi (soukromé i profesní povahy, jakási zóna interakce zaměstnance s jinými jednotlivci).⁴²

Míra ochrany soukromí je u zaměstnance určována charakterem prostor, ve kterých se nachází, dobou, kdy se v nich nachází,⁴³ jeho vztahem k danému místu a legitimnímu očekávání vzhledem k těmto faktorům. Pokud např. zaměstnanec vede rozhovor se soukromou osobou, oprávněně očekává, že hovoří pouze s touto osobou a nikoliv se svým zaměstnavatelem, resp. oddělením pro vnitřní záležitosti.⁴⁴ V této souvislosti je nutno dále zohlednit, že přestože pracovněprávní vztah vytváří velmi osobní dlouhodobé pouto mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, i na pracovišti v pracovní době musí zůstat výkon práva zaměstnance na soukromý a rodinný život praktický a účinný.

V zajímavé kauze spojené právem na respektování soukromého života se Evropský soud pro lidská práva vyslovoval v otázce práva na soukromí také v případě českých stěžovatelek. Stěžovatelky vyjádřily přání porodit doma, avšak český právní řád lékařskému personálu nedovoluje poskytnout pomoc při domácích porodech. První stěžovatelka nakonec porodila své dítě sama doma, zatímco druhá stěžovatelka rodila v porodnici. Ústavní soud odmítl ústavní stížnost první stěžovatelky pro nevyčerpání právních prostředků nápravy, přesto vyjádřil zároveň pochybnosti o slučitelnosti české legislativy s ustanovením článku 8.

Soud v této kauze judikoval, že porod je zvláště osobní součástí soukromého života matky. Rozhodnutí týkající se okolností porodu včetně výběru místa, tedy

⁴² ŠTEFKO, Martin. Ochrana soukromí ve světle čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, *Jurisprudence*, 2012, č. 7, s. 17.

⁴³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 9. 2010, *Uzun v. Německo*, stížnost č. 35623/05.

⁴⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 10. 2007, *von Vondel v. Nizozemí*, stížnost č. 38258/03.

nemožnost porodit doma za přítomnosti porodní asistentky, byla tak zásahem do jejich práva na respektování soukromého života.

Podle názoru soudu měl zásah oporu ve vnitrostátním právu, z něhož byly jasné, jaké důsledky mohou stěžovatelky očekávat, pokud jej nebudou respektovat. Zásah sledoval i legitimní cíl, totiž ochranu zdraví a bezpečí jak novorozence, tak přinejmenším i částečně jeho matky. Soud především podotkl, že v oblasti domácích porodů, zda je povolit či nikoli a za jakých okolností, neexistuje na evropské úrovni žádná shoda. Věc vyžadovala, aby vnitrostátní orgány posoudily odborné a vědecké údaje týkající se možného rizika při porodech v porodnicích a doma. Též se dotýkala obecných úvah v rámci sociální a ekonomické politiky státu.⁴⁵

1.3.2 Relace ochrany osobních údajů a ochrany soukromí

Nejčastěji je právo na soukromí uváděno jakou součástí tzv. všeobecného osobnostního práva, upraveného v ustanovení § 11 občanského zákoníku (viz výše). Vedle něho je však chráněno i předpisy dalších právních odvětví, mezi jinými také práva správního.⁴⁶

Vztah právní úpravy ochrany osobnosti a ochrany osobních údajů není zcela jednoduchý. V okamžiku, kdy je předmětem činnosti shromažďování informací týkajících se konkrétních, určitelných, fyzických osob za účelem jejich případného dalšího využití, lze jen obtížně, pakliže vůbec, najít obecně platné hranice pro určení, kdy se dotčené osoby mohou ochrany svých práv domáhat pouze občanskoprávní cestou, a kdy již zákonodárce dal prostor pro uplatnění veřejnoprávní regulace dle zákona o ochraně osobních údajů.

Přesto ochrana soukromí je předmětem právní ochrany zejména jakožto součást osobnostních práv. Oba instituty, ochrana soukromí a ochrana osobních údajů, mají samostatnou povahu, na druhou stranu může ovšem v konkrétních

⁴⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. 12. 2014, *Dubská a Krejzová v. Česká republika*, stížnosti č. 28859/11 a č. 28473/04.

⁴⁶ MATES, Pavel. K některým otázkám ochrany soukromí ve správním právu, *Právní rozhledy*, 2002, č. 8, s. 367.

případech docházet k určitému překryvu, neboť projev osobní povahy může obsahovat osobní údaj (resp. může být jako takový osobním údajem).

V takových případech pak lze aplikovat obecnou právní úpravu ochrany osobnosti v zájmu ochrany uvedených (osobních) údajů, s nimiž povinný subjekt nenakládá způsobem podle zákona o ochraně osobních údajů (neprovádí jejich zpracování podle tohoto zákona).

Vztah mezi oběma instituty působí současně i opačným směrem v tom smyslu, že v souvislosti s nakládáním s osobními údaji musí být respektovány i požadavky na ochranu soukromého života subjektu údajů.⁴⁷

V souladu se stanoviskem Úřadu pro ochranu osobních údajů zřejmě platí teze, že každé zpracování osobních údajů představuje zásah do soukromí jednotlivce. Aby tento zásah a celé zpracování bylo legální, je třeba, aby správce ve všech případech, kdy je to možné, posoudil případné způsoby zpracování a zvolil ten, který do soukromí subjektů údajů zasáhne v nejmenší míře. V opačném případě nebude zpracování v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů a správce se vystavuje riziku kontroly a uplatnění opatření k nápravě ze strany Úřadu s tím, že toto opatření může v krajním případě představovat i zákaz celého prováděného zpracování osobních údajů.⁴⁸

V této souvislosti se také někdy hovoří o tzv. *principu ochrany informačního sebeurčení* člověka; toto zahrnuje nejrůznější základní informační práva, z nichž pro kybernetickou bezpečnost jsou důležité především právo na ochranu soukromí, právo na ochranu osobních údajů, právo na svobodný přístup k informacím a právo na přístup ke službám informační společnosti (to vychází ze skutečnosti, že v dnešní době nelze žít plnohodnotný soukromý život bez toho, aby měl člověk možnost tyto služby využívat).⁴⁹

⁴⁷ FUREK, Adam, ROTHANZL, Lukáš, JIROVEC, Tomáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 393.

⁴⁸ Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 6/2009.

⁴⁹ NOJEIM, T. Gregory. Cybersecurity and Freedom on the Internet, *Journal of National Security Law & Policy*, 2010, č. 4, s. 120.

1.3.3 Právo být zapomenut

Podstatu soukromí také vyjadřuje tradiční definice jako *right to be forgotten*. Snad by se nabízel překlad ve smyslu práva na to, aby nás ostatní *nechali na pokoji*.

Náš Ústavní soud přeložil tento výraz jako poněkud pesimistické *právo být ponechán sám sobě* a přisoudil autorství Luisi Brandeisovi. Ve skutečnosti se však tento výraz objevil mnohem dříve.⁵⁰ Dle práva být zapomenut má obvykle subjekt údajů právo požadovat od správce výmaz osobních údajů, které se jej týkají, a zdržení se dalšího šíření těchto údajů, zejména v souvislosti s osobními údaji, které subjekt údajů zpřístupnil v dětském věku. Existují jisté důvody, kterými se toto právo podmiňuje. Mezi tyto důvody jsou zařazeny situace, kdy údaje už nejsou potřebné pro účely, pro které byly shromážděny nebo jinak zpracovány.⁵¹

Institut práva být zapomenut je v právu na ochranu osobních údajů v posledních letech velmi populární a různé legislativní orgány různých států i nadnárodních organizací je začleňují do svých právních předpisů v podobě právní normy.⁵²

1.4 Veřejná správa – definice, pojem, zařazení

Správu definujeme jako záměrnou činnost sledující dosažení vymezeného cíle. Kodlišení pojmu veřejná správa⁵³ se vyjadřují právní teoretici poměrně

⁵⁰ POLČÁK, Radim. Informace a data v právu, *Revue pro právo a technologie*, 2016, č. 13, s. 67.

⁵¹ ŠOŠOLÍKOVÁ, Hana. "The Right to Be Forgotten" jako řešení problému permanence informací, *Revue pro právo a technologie*, 2013, č. 7, s. 3.

⁵² Kupříkladu Kalifornie přijala 23. září 2013 nový zákon SB 568, který upravuje right to be forgotten, Podle zákona musí provozovatel webových stránek, online služeb, online aplikací nebo mobilních aplikací umožnit nezletilému, který je registrovaným uživatelem těchto služeb, odstranit, nebo žádat odstranění obsahu nebo informace uveřejněné nezletilým za podmínky, že obsah nebo informace nebyly zveřejněny třetí stranou, uchování obsahu nebo informace není uloženo zákonem, nebo provozovatel obsah nebo informaci neanonymizoval. Zákon požaduje, aby provozovatel upozornil nezletilého na možnost odstranit obsah nebo informaci. Provozovatel musí rovněž upozornit nezletilého na skutečnost, že odstranění obsahu nebo informace neznamená úplné vymazání obsahu, který byl nezletilým uveřejněn - FIALOVÁ, Eva. Right to be forgotten v Kalifornii, *Revue pro právo a technologie*, 2013, č. 8, s. 49.

⁵³ Obvyklé členění veřejné správy rozlišuje veřejnou správu na státní správu (přímou a nepřímou) a samosprávu (a některými autory členěno i na ostatní veřejnou správu). Výkon státní správy je prováděn přímo orgány státu nebo orgány, na které byl výkon státní správy přenesen. Samospráva je charakteristická tím, že veřejnou správu vykonávají jiní subjekty než

v podobném duchu, a akcentují také historickou návaznost vzniku veřejné správy s původním pojmem policie.

Veřejnou správu pak dle *Sládečka* charakterizuje zájem veřejný, tedy řízení veřejných záležitostí a širší vázanost právem.⁵⁴ Jak upozorňuje *Hendrych*, pod označením veřejná správa rozumíme buď určitý druh činnosti (materiální pojetí) nebo instituci (formální pojetí). Přiznává také, že pozitivní definice jsou příliš abstraktní a všeobecné, upřednostňuje tudíž ve shodě se *Sládečkem* negativní vymezení pojmů.⁵⁵ *Sládeček* se tak přiklání k definici veřejné správy v materiálním pojetí jako souhrnu státních činností, které nejsou zákonodárstvím, soudnictvím nebo vládou, a ve formálním pojetí pak se veřejnou správou rozumí činnost státu nebo jiného subjektu veřejné moci mimo státní orgány vykonávající zákonodárství, soudnictví nebo vládu. Dále *Sládeček* upozorňuje, že vymezení veřejné správy ve formálním pojetí je typické pro právní nauku, nicméně praxe správních soudů upřednostňuje hledisko materiální.⁵⁶ *Průcha* pak zdůrazňuje, že veřejná správa je správou ve veřejném zájmu a subjekty ji realizují coby právem uloženou povinnost z titulu svého postavení jako veřejnoprávních subjektů. V definování *veřejné moci* a *veřejného zájmu* pak vidí možnost pochopit podstatu veřejnoprávnosti.⁵⁷

1.4.1 Modernizace veřejné správy

V posledních letech dochází v České republice působením právních předpisů Evropské unie a přijímání rezolucí Rady Evropy k uvědomění si nutnosti přizpůsobení fungování veřejné správy dynamicky se rozvíjejícím podmínkám moderní technické společnosti. V souvislosti se studiem vývoje veřejné správy

stát označované jako veřejnoprávní korporace. V disertační práci se nadále budeme zabývat ochranou osobních údajů jak v pojetí materiálním tak funkčním.

⁵⁴ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 18-20.

⁵⁵ HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 5.

⁵⁶ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 22-23.

⁵⁷ PRŮCHA, Petr. *Správní právo. Obecná část*. 8. vydání. Brno – Plzeň: Aleš Čeněk. 2012. s. 49-55.

musíme zmínit, že ke zkoumání veřejné správy dochází již po mnoho desetiletí.⁵⁸ Fungování veřejné správy začíná být podrobováno systematickému zkoumání v Československu od 60. let 20. století, kdy můžeme začít hovořit o správní vědě jako samostatné vědní disciplíně věnované studiu veřejné správy a jejímu vývoji.⁵⁹

V souvislosti s vědeckým výzkumem o vývojových trendech ve veřejné správě, se hovoří kromě transformace a reformy,⁶⁰ zejména o *modernizaci*, přičemž o nástrojích modernizace *Hendrych* hovoří jako o „*nové formě principů ke kvalitnějšímu fungování veřejné správy*,“⁶¹ a řadí mezi ně i použití e-governmentu či využívání technologických prostředků. *Grospič* zase soudí, že modernizaci postupů ve veřejné správě je nutno zřejmě chápat v širším pojetí jako soubor takových zlepšení ve fungování veřejné správy, které pomocí široké škály právních nástrojů směřují ke zvýšení efektivity veřejné správy.⁶²

Mezi takové trendy v postupech veřejné správy pak nutně musíme řadit proces elektronizace, formalizace či účasti veřejnosti jako nezpochybnitelné trendy posledních desetiletí. V užším pojetí bychom (snad) modernizaci mohli pojímat jako otevřenost veřejné správy k použití inovativních informačních technologií, které dokáží veřejné správě ulehčit práci s údaji, které musí veřejná správa shromažďovat o svých adresátech. Takto pojatá modernizace pak úzce souvisí i s elektronizací veřejné správy. Je ovšem otázkou, zda pro modernizaci veřejné správy je použití moderních technologií jedinou možností, jak zkvalitnit výkon správy. Ve slovnících cizích slov je pojem modernizace vykládán jako vylepšení a přizpůsobení novým

⁵⁸ K historickým souvislostem zkoumání veřejné správy srov. HENDRYCH, Dušan. *Správní věda*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 27 – 42.

⁵⁹ HENDRYCH, Dušan. *Správní věda*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 41.

⁶⁰ Pojmové rozlišení transformace, reformy a modernizace není jednotně chápáno. Nejspíše lze přisvědčit výkladu, že *transformací* rozumíme hluboké systémové změny ve veřejné správě spočívající v celkové koncepční změně systému tak, jak tomu bylo v zemích přeměňujících se ze socialistických v demokratické. *Reformou* pak změny spočívající v přijetí nové legislativy, odlišném organizačním pojetí či změnách v působnosti orgánů veřejné správy. Srovnej např. HENDRYCH, Dušan. *Správní věda*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer., 2009, s. 61 – 64, nebo GROSPÍČ, Jiří. Základní otázky demokratické transformace, reformy a modernizace. In WOKOUN, René, MATES, Pavel, KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava a kol. *Základy regionálních věd*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 417 an.

⁶¹ HENDRYCH, Dušan. *Správní věda*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 61.

⁶² GROSPÍČ, Jiří. Základní otázky demokratické transformace, reformy a modernizace. In WOKOUN, René, MATES, Pavel, KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava a kol. *Základy regionálních věd*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 417 an.

požadavkům a znalostem. Snad možno tvrdit, že veřejná správa tedy je často pozadu za pokrokem, za používáním moderních postupů a že soukromá sféra již technické inovace zná, využívá jich a získává z nich benefity. Tato opožděnost se zdá překvapivá, uvážíme-li, že to byl státní aparát, kdo byl na začátku použití technických prostředků pro zpracování dat. Proč dochází k posunu v použití moderních informačních technologií především v soukromé sféře, je nasnadě. Soukromá sféra se daleko aktivněji staví k použití nových technologií a zvýšení svého zisku. Pro oblast veřejné správy je toto hledisko druhotné, avšak nelze přehlížet tu skutečnost, že nové počítačové technologie umožňují veřejné správě daleko efektivněji spravovat veřejné záležitosti.⁶³

Důvody (úzce chápané) modernizace veřejné správy by tedy měly být obdobné – využít moderních postupů a technologií pro stávající agendu a taktéž získat benefity. Jakou formu by ale zisk veřejné správy měl mít? Jistě není cílem působení veřejné správy v prvotní rovině zisk finanční, ale takový postup, který je ve veřejném zájmu.⁶⁴ V případě modernizace a nových technologií a ve vztahu k předmětu mého zkoumání – osobním údajům – bude jistě zájmem veřejné správy kupř. zájem na věcně správných osobních údajích používaných ve veřejné správě a ukládaných v databázích údajů nebo pak následný zájem na ochraně těchto údajů před možným zneužitím.

Osobní údaje mají v dnešní době mimořádnou (ekonomickou?) hodnotu. Pakliže soukromé databáze osobních údajů disponují správnými a obsáhlými informacemi o člověku, stávají se tyto databáze mocnou obchodnickou zbraní v soukromých rukou.⁶⁵ O kouzlo nabízení nechtěného je fungování veřejné správy

⁶³ První (digitální) počítač na světě byl použit během druhé světové války a sloužil k dešifraci německých zpráv, jmenoval se COLOSSUS a tento obří přístroj byl umístěn v Bletchley Park. Možná i díky němu dnes můžeme žít v demokratické zemi.

⁶⁴ K otázce veřejného zájmu srov. SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 18 – 19, případně bohatou judikaturu Nejvyššího správního soudu.

⁶⁵ Použití získaných dat může především cílit reklamu na zákazníka – pokud jste např. připojeni k internetu, prohlídnete si určité stránky, nepochybně Vám za nějakou dobu dojde, že reklama na webových stránkách je určena přímo Vám. Např. přestože jste si včera na počítači prohlíželi možnosti koupě nového kávovaru, nikde jste nehlásili své údaje, ale dnes na Vás určitě bliká okénko reklamy s neodbytnou nabídkou akčního nákupu kávovaru. Obdobně, ale sofistikovaněji, fungují další reklamní nátlaky na zákazníka, jehož osobní údaje a další

ochuzeno. Veřejná správa má za úkol nikoli nabízet nechtěné ani se podbízet občanům, ale má pomáhat naplňovat svou funkci, tedy spravování veřejných záležitostí tak, jak nejlépe vzhledem ke své působnosti, pravomocem a nástrojům jí svěřeným dokáže.

Okruhy uchovávaných informací

Sbírání informací⁶⁶ do databází orgánů veřejné správy by mělo vždy splňovat několik základních požadavků, které vycházejí z úpravy v zákoně o ochraně osobních údajů.⁶⁷ Především by informace měly být *získány v souladu s právními předpisy* (1). Toto pravidlo v sobě zahrnuje povinnost orgánů veřejné správy získávat jen takové informace, které jim zákon dovoluje. Způsob jejich získání musí být v souladu s právními předpisy a není možné je získat např. lstí (což by nasvědčovalo praktikám nedemokratických režimů).⁶⁸ Dále by se mělo s informacemi pracovat a měly by být uchovávány jen po *nezbytně dlouhou dobu* (2), tedy sice dostatečně účelnou pro jejich využití, ale zároveň nesmí ohrožovat práva občana na zachování soukromí. Neméně podstatným rysem by měla být *účelnost shromažďovaných informací* (3). Informace získané pro zákonem stanovený účel by měly být použity skutečně jen k tomuto deklarovanému účelu a neměly by sloužit kupř. k prověřování osoby. Nezřídka dochází k tomu, že nás veřejná správa nutí vyplňovat nekonečné dotazníky, ale objem informací v nich dalece převyšuje skutečně potřebné informace k zamýšlenému účelu sběru těchto informací.

Jaké informace, resp. jaký druh informací vlastně veřejná správa získává? *Whitaker* uvádí Gandyho členění okruhu získávaných informací, které můžeme

sdružené informace o vás soukromý subjekt zjistil a nabízí vám to, co podle všech ukazatelů, právě vy potřebujete.

⁶⁶ Samotný pojem informace může vyvolat interpretační obtíže. Pro posouzení srov. Např. MATOUŠOVÁ, Miroslava, HEJLÍK, Ladislav. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2008.

⁶⁷ Zákon o ochraně osobních údajů je plně v souladu i s mezinárodními smlouvami týkajícími se osobních údajů a předpisy Evropské unie. Proto můžeme o těchto požadavcích na spravování informací ve veřejné správě dodat, že jsou v souladu i s nimi.

⁶⁸ Na tuto podmínku nemá vliv ani možná námitka stran získávání informací bezpečnostními složkami státu v zájmu bezpečnosti státu, neboť i jejich činnost se musí řídit právními předpisy.

směle využít i v podmínkách české veřejné správy.⁶⁹ Jeho členění pracuje s informacemi používanými jak v soukromé tak veřejné sféře. Pro naše účely a zjednodušení můžeme rozdělit informace takto:

a) *Osobní údaje fyzických osob*, tedy údaje dle definice § 4 zákona o ochraně osobních údajů, např. jméno, příjmení, datum narození, příslušnost k politické straně, vyznávané náboženství, sexuální orientaci atd.⁷⁰ Tyto údaje mohou orgány veřejné správy získat rozličným způsobem – nejčastěji budou součástí nejrůznějších podání vůči orgánu veřejné správy (nejčastěji asi žádosti), nebo budou součástí povinně vedeného veřejného rejstříku.

b) *Informace ze sféry sociálního zabezpečení* tvoří dnes podstatnou část celkového objemu uchovávaných informací o osobách. Ruku v ruce se vznikem teorie *sociálního státu* (welfare state) jako ideální koncepce fungování státu, který se o své občany finančně či materiálně postará v případě, kdy se o sebe osoby nedokáží postarat samy nebo se ocitnou v tíživé životní situaci, se ale ukazuje skutečnost, že stát může v nastalých sociálních situacích adekvátně pomáhat, pakliže bude znát aktuální údaje o osobách, a sice nikoli běžné údaje nutné např. pro identifikaci osoby, ale i informace o zdravotním stavu občana, předchozích zaměstnáních, o jeho příjmech a příjmech jeho rodiny apod. Je to zřejmě nezbytná daň za „pečující“ roli sociálního státu. Čas od času sice můžeme pozorovat snahy o zeštíhlení systému podpory státu zejména při revizi poskytování sociálních dávek a změnách v působnosti orgánů sociálního zabezpečení, ale výsledky jsou přinejmenším sporné.⁷¹

⁶⁹ Informace uchovávané ve veřejné i soukromé sféře mohou být (1) osobními údaji o identifikaci a kvalifikaci osoby (např. jméno), dále (2) finančními informacemi (bankovní záznamy), nebo (3) informace o pojištění, (4) informace sociálního zabezpečení, (5) informace o službách (kabelové připojení, dodavatelé elektřiny), (6) informace o nemovitostech, (7) informace o zájmech, (8) informace zákaznické (půjčky, velikost oblečení), (9) informace o zaměstnání, (10) informace o vzdělání a (11) informace právního charakteru (záznamy v trestním rejstříku). Volně přeloženo z WHITAKER, Reg, 1999, s. 126 – 127, kde bylo převzato z GANDY, Oscar H., Jr. *The Panoptic Sort: A Political Economy of Personal Information*. Boulder: Colo.:Westview Press, 1993.

⁷⁰ Všechny údaje mohou být osobními údaji a spadat pod ochranu zákona jen v případě, že na jejich základě lze skutečně identifikovat určitou osobu. Údaj, který sice odpovídá naznačené definici, ale není sto být spojen s určitou fyzickou osobou, není osobním údajem.

⁷¹ Mezi poslední kroky patří např. reforma úřadů práce, kdy se vznikem jednoho Úřadu práce s pobočkami si Ministerstvo práce a sociálních věcí slibuje pružnější a efektivnější rozhodování.

c) Informace *právního charakteru* jsou informace, které se vztahují k soukromí osoby, ale pro účely fungování státu je nezbytné/vhodné, aby byly součástí databází (např. informace o vlastnictví nemovitosti, o záznamu v rejstříku trestů).

d) Jako poslední skupinu informací bych zmínila takové informace, které jsou v dispozici veřejné správy jen *dočasně nebo na vyžádání* a mohou být využity jednorázově (např. informace o výpisu z účtu).

e) *Informace o právnických osobách* tvoří zvláštní skupinu informací z několika důvodů. Především se na údaje o právnických osobách nevztahuje obecná úprava ochrany osobních údajů dle zákona o ochraně osobních údajů (ta se týká jen fyzických osob). Na informace o právnických osobách tedy musíme nazírat jako na určité know-how, které je způsobilé vypovědět o ekonomickém základu, historii, ekonomických vazbách právnické osoby. Na druhou stranu ovšem osobní substrát právnických osob tvoří opět fyzické osoby, např. jako členové dozorčích orgánů.

Závěry vzhledem k veřejné správě

V souvislosti s používáním nových metod a postupů ve veřejné správě ale nelze každý krok směrem k modernizaci formou inovace informačních technologií považovat za výhodný, resp. každá taková změna musí být podrobena novému zkoumání stran její bezpečnosti. Zapojení těchto nových nástrojů a technologií by nemělo způsobovat občanům nadbytečné obtíže spojené s jejich zaváděním.⁷² Klíčem k omezení získávaných údajů mohou být i zákonodárci – měli by pamatovat na co nejmenší zatěžování občanů stran poskytování osobních údajů a hledisko nezbytnosti poskytnutých údajů by mělo být prvořadé při tvorbě zákonů.

Je potřebné si taktéž uvědomit, jak se má samotná veřejná správa – úředníci – chovat k získaným údajům. Vztaženo k informacím pak musí platit, že veřejná správa smí vyžadovat a shromažďovat jen takové informace, které jim zákon povoluje zjišťovat. K získaným informacím se musejí úředníci chovat v souladu s právními předpisy sloužícími k jejich ochraně a zároveň v souladu s podzákonými

⁷² Odstrašujícím příkladem budiž problematika sociální karty, která měla být moderním nástrojem nejen pro výplatu veškerých sociálních dávek, ale i dávek nemocenského pojištění a také průkazem pro osoby se zdravotním postižením.

právními předpisy (viz. vázanost správy).⁷³ Aktivní roli by měli hrát např. odborníci na ministerstvech, kteří by se měli soustředit na možnosti snižování objemu uchovávaných dat.

Okruh osobních údajů zpracovávaných v rámci veřejné správy je natolik široký, že nelze jednoznačně říci, které konkrétní informace by se nemusely sbírat či jakým způsobem by se měla modernizace ve směru ochrany dat v držení veřejné správy ubírat. Objem shromažďovaných osobních údajů se může v závislosti na změny právních předpisů zvyšovat či snižovat, ale úroveň a způsoby ochrany by se měnit neměly (i když se jeví, že některé zveřejnění dat může mít hlubší následky do soukromí osoby) a když, tak jen k vyšší míře ochrany. V kontextu celosvětového problému s útoky počítačových pirátů na elektronické databáze je potřeba do ochrany dat zapojit sofistikovanější informační technologie, byť za cenu zvýšených nákladů veřejné správy. Shrnuto, ona modernizace veřejné správy by měla spočívat nejen v zavádění nových technologií po vzoru soukromé sféry, ale i v revizi zaběhlých zvyků veřejné správy ve sběru informací a co se týče ochrany dat, pak jistě v maximální redukci rozsahu uchovávaných informací.

1.5 Závěr

Osobní údaj je definován obdobným způsobem jak v mezinárodních dokumentech, tak v české právní úpravě, jeho výklad nevykazuje vážnější obtíže. Lze přisvědčit tezi, že ochrana osobních údajů je nedílnou součástí práva na ochranu soukromí a jako taková je chápána a vykládána i v rámci konstantní judikatury Evropského soudu pro lidská práva i Ústavního soudu České republiky.

Judikatura se často shoduje i na tvrzení, že vlastně není nutné definovat v celé šíři pojem soukromý život,⁷⁴ potažmo soukromí a osobní údaje. Podobně je

⁷³ Ochrana informací je zakotvena jednak v Listině, dále pak k ochraně informací směřuje zákon o ochraně osobních údajů a zmínky o ochraně údajů najdeme v desítkách zákonných i podzákonných právních předpisů.

⁷⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 12. 1992, *Niemietz v. Německo*, stížnost č. 13710/88.

obtížné oddělit soukromý a pracovní život, kdy vyloučení pracovní činnosti ze soukromého života není často považováno za ospravedlnitelné.⁷⁵

S postupnou modernizací a vzrůstající otevřeností veřejné správy se zvyšuje i zájem osob o přístup k informacím v držení veřejné správy. Okruh osobních údajů zpracovávaných v rámci veřejné správy je vsutku široký a nabízí se otázky, zda je dostatečně zajištěna ochrana osobních údajů a také otázka stanovení rozsahu zpracovávaných osobních údajů a jejich využitelnosti. Klíčovým problémem tedy zůstává nutnost neustále modifikovat a zlepšovat ochranu osobních údajů, ať už s ohledem na používání moderních technologií, tak s ohledem na nutnost zabezpečit osobní údaje před jejich zneužitím.

⁷⁵ Srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 2. 2000, *Amann v. Švýcarsko*, stížnost č. 27798/95.

2 HISTORICKÝ KONTEXT VZNIKU OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Úvodní poznámky

První, kdo se zabýval právem na ochranu soukromí, byli zřejmě Samuel D. Warren a Louis Brandeis ve svém již legendárním článku *Právo na soukromí* uveřejněném v *Harvard Law Review* roku 1890. Právo na soukromí je spojováno s právem být ponechán o samotě (right to be let alone).⁷⁶ Zdroj takovéto formulace lze zřejmě vysledovat ve Warrenově osobní negativní zkušenosti s médii.⁷⁷ Samotná potřeba formulace práva na soukromí byla vlastně vyprovokována vědeckotechnickým rozvojem a počátkem používání fotoaparátů v žurnalistice. Takto zformulovaná koncepce (right to be let alone) je dodnes platná a nelze jí v zásadě nic vytknout.⁷⁸ První impulsy a náznaky ochrany osobních údajů jako součásti práva na soukromí spatřujeme v některých rozhodnutích ve Spojeném království, později v USA a rozsudcích vztahujících se ke čtvrtému Dodatku Ústavy USA.

Ochranu osobních údajů jako součást širšího pojmu ochrany soukromí můžeme vystopovat do dávné minulosti. Vždy se však jednalo o soukromoprávní nástroje ochrany soukromí. S veřejnoprávním pojetím ochrany osobních údajů se setkáváme až v souvislosti s úpravou správního řízení datovanou obvykle do 19. století. Druhá světová válka ukázala v nejhrůznější míře možnost zneužití osobních údajů v držení orgánů veřejné správy – v nacistickém Německu (a částečně i v nacisty okupovaných územích) docházelo k selekci obyvatelstva a následné likvidaci nevhodných osob na základě jejich osobních údajů, které byly složitým způsobem tříděny a identifikovány např. i z okruhu státem zjišťovaných údajů.

⁷⁶ WARREN, D. Samuel, BRANEIS, Louis. The Right to Privacy. *The Harward Law Review* [online]. 1890, roč. 4, č. 5. [cit. 2016-07-23]. Dostupné z: http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html.

⁷⁷ Zdroj této formulace lze vysledovat ve Warrenově osobní negativní zkušenosti s médii, kdy o něm a jeho bujarých večírcích bostonské bulvární noviny přinášely reportáže. Převzato z WACKS. Raymond. *Privacy: A Very Short Introduction*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 98.

⁷⁸ ROSEN, Jefferey. *The Unwanted Gaze*. 1. vydání. New York: Vintage Books, 2001, s. 43.

Další aspekt zmiňuje *Whitaker*.⁷⁹ Označuje 20. století pojmem *The Century of Intelligence*, tedy volně přeloženo *stoletím výzvedných služeb*, stoletím špehování. Upozorňuje tak na další aspekt, který hraje roli při zvýšeném tlaku na ochranu soukromí, a sice snahu vlád klíčových světových mocností řešit mezistátní i vnitrostátní konflikty metodou neustálého sběru a vyhodnocování dat, osobních údajů. Uvádí příklady nepochybně chvályhodného použití špionážních služeb (např. rozluštění kódů prolamujících Enigmu v Bletchley Park nebo japonských kódů pro bitvu o Midway za druhé světové války), a dostává se pak ke stinnějším stránkám v souvislosti s údaji zjišťované tajnými službami ve východní Evropě a Rusku a jejich zneužitím vládnoucími stranami.

Vzrůstající snahu o zakotvení základních pravidel pro nakládání s osobními údaji osob pak podpořil nárůst používání moderních informačních technologií, které od 50. let minulého století postupně a trvale zvyšují svou důležitost v procesu zpracování údajů (nejen) ve veřejné správě. Úřady již dále nemohou pracovat s papírovými verzemi listin či seznamů, ale magické slůvko *automatizace* a *počítač* jsou alfou a omegou nového pojetí sběru, zpracovávání a uchovávání dat.

Už před válkou vnímaná nutnost přijetí ochrany dat tak našla pak po skončení druhé světové války svůj odraz např. v přijetí Všeobecné deklarace lidských práv, v ústavním zakotvení ochrany soukromí v jednotlivých státech, a v následných krocích lidskoprávních organizací vyústujících v tvorbu právních dokumentů s různou mírou závaznosti, o kterých bude v této kapitole pojednáno.

Zaměřím se na kontext postupného vývoje právní úpravy na území Evropy. Záměrně odhlížím od problematiky vznikuvší na území USA, jednak s ohledem na odlišný pohled na ochranu soukromí vzhledem k vývoji náhledů v souvislosti s výkladem čtvrtého dodatku Ústavy Spojených států amerických.⁸⁰ Výklady kapitoly budou směřovány k evropským hodnotám a právní úpravě i s ohledem na historickou návaznost právní úpravy ČR. Dále rozeberu základní právní úpravu na daném

⁷⁹ WHITAKER, Reg. *The End of Privacy. How total surveillance is becoming a reality*. New York: The New Press, 1999, s. 5.

⁸⁰ Vývoj práva na ochranu soukromí byl tak zřetelný již počátkem 20. století. Jak uvádí např. Mates, kolébkou práva na soukromí je USA, protože zde byly nároky dovozovány pouze výkladem čtvrtého dodatku Ústavy USA, bylo třeba bohatého rozhodování soudů a utvářelo se tak chápání pojmu soukromí.

úseku. K některým pramenům práva se dostanu pouze okrajově a zejména právní úpravu v rámci Evropské unie předkládám přehledově bez nároku na vyčerpávající přehled, který již přímo nesouvisí s předmětem disertační práce.

Z výčtu organizací, které se ochranou osobních údajů začaly zabývat, nelze vynechat ani Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Základní principy ochrany dat byly poprvé deklarovány v *Pravidlech pro ochranu soukromí a přeshraniční toky osobních údajů*⁸¹ z roku 1980. Jak již z názvu vyplývá, primárním důvodem pro jejich sepsání se stala snaha zajistit ochranu datům překračujícím hranice států. Cílem mělo být především zamezení nedovolenému shromažďování osobních dat, které je považováno za porušení základních lidských práv. Nutno dodat, že tato pravidla obsažená ve zmíněném dokumentu jsou základními principy, které tyto pravidla umožní zapracovat do vnitrostátních právních předpisů.

2.1 Rada Evropy

Rada Evropy je jednou z prvních mezinárodních organizací, které se začaly zabývat ochranou osobních údajů. Samozřejmě zpracovává řadu opatření vedoucích k ochraně dat v jednotlivých oblastech, Rada ministrů přijímá doporučení a rezoluce, zvláštní komise zpracovávají studie a zprávy týkající se ochrany dat.

Rada Evropy přijala v roce 1950 **Evropskou úmluvu**, která se problematice ochrany soukromí věnuje jen ve svém článku 8, ve kterém deklaruje *právo každého na respektování jeho soukromého a rodinného života, domova a korespondence a zakazuje veřejné moci zasahovat do tohoto práva kromě zákonem stanovených případů*. Ke článku 8 se vztahovalo mnoho rozhodnutí soudů, ale i usnesení Výboru ministrů Rady Evropy a zůstalo klíčovým kritériem dodnes. Nicméně s rozvojem společnosti po stránce materiální, technologické, se ukázaly oblasti práva, které nebyly tímto ustanovením dostatečně upraveny. Problém tohoto znění spočívá v tom, že vůbec nepočítá s možností zásahu do zaručených práv soukromou osobou a dále

⁸¹ Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data, dostupné na www.oecd.org.

je sporné, zda poskytuje článek ochranu i elektronické korespondenci,⁸² či zda chrání obecně veškerá osobní data.⁸³

Dalším klíčovým dokumentem přijatým na půdě Rady Evropy se později stala Úmluva 108, která byla otevřena k podpisu v roce 1981. Jejím vzniku ale předcházelo několik kroků.

V roce 1968 Parlamentní shromáždění Rady Evropy požádalo Výbor ministrů Rady Evropy o informace týkající se způsobu zabezpečení ochrany soukromí a dotázalo se, zda současné právní prostředky ochrany soukromí, zejména Evropská úmluva o lidských právech⁸⁴ a vnitrostátní právní úprava v členských zemích Rady Evropy, jsou dostatečné. Po následující dva roky se touto problematikou zabývala Komise expertů při Radě Evropy a na základě její zprávy Výbor ministrů Rady Evropy posléze usoudil, že právní úprava této oblasti je nedostačující a neodpovídá rychle se rozvíjející době a používání moderních technologií při sběru a uchovávání dat. Závěr šetření Komise expertů, která zkoumala zákonodárství členských států Rady Evropy, byl jednoznačným signálem pro Výbor ministrů Rady Evropy, aby začal intenzivně hledat řešení problémů. Jiná (pečlivější) ochrana soukromí ani nebyla dříve požadována, protože teprve v 50. a 60. letech 20. století došlo k prudšímu zavádění nových technologií do běžného života. Postupným průmyslovým rozvojem a zaváděním důmyslnějších technik pro sběr a uchovávání informací, mohlo častěji dojít k selhání systému ochrany osobních údajů. Hrozba zneužití informací nebyla způsobena množstvím nových osobních údajů, které by byly zjišťovány. Hlavním důvodem se stalo jakési zjednodušení možnosti rozšířit data na velkou vzdálenost, rychlost, jakou se to může podařit a možnost přístupu k nim a také způsob, jak byla vůbec data uchovávána.

Právní úprava ve zkoumaných zemích na konci 60. let minulého století, vztahující se k ochraně soukromí, zaručovala především ochranu listovního tajemství, telekomunikací a nedotknutelnosti obydlí. Musíme opět vzít v úvahu, že

⁸² Při tvorbě této úmluvy se ochrana elektronické komunikaci výslovně uvést nemohla, vždyť ještě neexistovala.

⁸³ Evropský soud pro lidská práva postupně rozpracoval doktrínu, tato práva na ochranu osobních dat mají být chráněna nejen v rovině vertikální, ale i v rovině horizontální.

⁸⁴ Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ETS No. 005), někdy je též používán název „The European Human Rights Convention.“

nutnost ochrany dat se zvýšila právě s rozvojem nových technologií zejména v 60. letech, a proto ústavy přijímané dříve nemohly počítat s využíváním některých moderních technologií. Jen v některých státech existovala právní úprava ochrany dat jako samostatný právní předpis. Jednalo se o Švédsko, Belgii a Spolkovou republiku Německo. V textech ústav jednotlivých států se ochrana osobních údajů začala objevovat až v pozdějších letech. Například v nizozemské ústavě z roku 1983 v článku 10, který uznává právo každého na ochranu soukromí, se dále zakotvuje povinnost upravit zákonem pravidla týkající se uchovávání dat o osobě, jejich využití a možnosti jejich opravy.

V zájmu sjednocení roztržité legislativy členských států Rady Evropy a dostatečného zajištění ochrany dat, byla přijata Výborem ministrů v roce 1973 Rezoluce č. 22⁸⁵ zabývající se shromažďováním a uchováváním osobních informací v soukromém sektoru a v následujícím roce Rezoluce č. 29,⁸⁶ která se týkala uchování osobních informací v automatických databankách⁸⁷ (lépe řečené „souborech dat“) veřejného sektoru. První rezoluce apelovala na vlády členských států Rady Evropy, aby podnikly kroky, které považují za nezbytné k uplatnění deseti základních zásad ochrany údajů jmenovaných v této rezoluci. Jednalo se především o to, aby osoba, o které byly shromážděny informace, o nich věděla, měla být informována o účelu použití těchto dat, data neměla být zjišťována podvodnými prostředky, měla být uchovávána na nezbytnou dobu, neměla být poskytnuty třetí straně bez řádného souhlasu osoby a zejména informace intimního charakteru by neměly být zaznamenávány, případně rozšiřovány dále. Přístup k informacím měl být umožněn jen oprávněným osobám, které měly podléhat přísným pravidlům pro zacházení s údaji, a mělo se použít všech prostředků k předejití zneužití shromážděných informací. Druhá rezoluce se týkala ochrany shromažďovaných informací ve veřejném sektoru. Mimo zásady uvedené již v Rezoluci č. 22, bylo jako obecné pravidlo stanoveno, že se má veřejnost vždy dozvědět o zavádění databank a informace intimního charakteru měly být shromažďovány jen na základě zákona

⁸⁵ Resolution (73) 22 on the protection of the privacy of individuals vis-à-vis electronic data banks in the private sector.

⁸⁶ Resolution (74) 29 on the protection of the privacy of individuals vis-à-vis electronic data banks in the public sector.

⁸⁷ V originále užívané spojení „automated data banks.“

spolu se stanovením přísných podmínek jejich získávání, podmínek, za kterých mají být uchovávány a k jakému účelu použity.

Už při přijímání těchto rezolucí bylo jasné, že je potřeba nová pravidla pro nakládání s osobními údaji zajistit i jinými prostředky, právně závaznými akty. Obě přijaté rezoluce ponechaly rozhodnutí o způsobu ochrany dat na vládách, každý stát se mohl rozhodnout, co pro něj bude výhodnější, např. zda přijmout novou zákonnou úpravu, či rozšířit stávající právní předpisy o ochranu soukromí ve smyslu ochrany osobních údajů v souvislosti s používáním nových technologií užívaných k uchovávání a přenosu těchto informací, nebo dosáhnout rezolucemi požadované ochrany jinými prostředky.

Po přijetí rezolucí začaly členské státy přijímat potřebná opatření k naplnění jejich požadavků, zejména došlo k přijetí nové zákonné úpravy v oblasti ochrany dat v automatizovaných systémech a v některých případech byla ochrana dat vtělena i do národních ústav. Zároveň v Radě Evropy sílilo přesvědčení, že je nutné zajistit potřebnou ochranu dalším právním nástrojem. Státy sice přijímaly právní úpravu, která byla v klíčových bodech stejná ve všech zemích, nicméně vznikaly i nové problémy. Jak zajistit adekvátní ochranu datům, která mají být předána do jiného státu? Jaká právní úprava se bude vztahovat na tato data? Bude poskytnuta stejná míra ochrany datům v jednotlivých státech? V souladu s myšlenkou volného toku informací přes hranice státu musela být také nastolena pravidla pro zacházení s těmito daty. Nakonec zvítězila myšlenka vzniku mezinárodní úmluvy, která bude otevřena k podpisu i nečlenským státům Rady Evropy a jejímž hlavním principem bude aplikace jednotných principů při nakládání s osobními údaji ve všech státech, které k Úmluvě přistoupí.⁸⁸ Proto na její přípravě pracovali od roku 1978 spolu s Komisí expertů také zástupci Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj či zástupci Evropských společenství.

⁸⁸ Druhá ze zvažovaných možností úpravy ochrany dat byla teze, že každý stát bude aplikovat vlastní zákonodárství a principy ochrany. Toto bylo ale v rozporu s požadavkem stejných práv pro všechny osoby a přineslo by to jen další komplikace při předávání dat mezi státy a aplikační problémy.

Dne 28. 1. 1981 byla Úmluva 108 otevřena k podpisu, po ratifikaci pěti státy vstoupila v platnost k 1. 10. 1985.⁸⁹ V tomto mezinárodním dokumentu se podařilo především definovat základní pojmy na poli ochrany osobních údajů – osobní údaje, subjekt údajů, automatizovaný soubor dat,⁹⁰ automatizované zpracování a správce souboru údajů. V jednotlivých vnitrostátních předpisech mohou vznikat rozdíly v definování pojmů nebo může dojít k pochybnostem, jak některá ustanovení vyložit nebo jak je právo daného státu definuje, proto bylo nutné přesně vymezit základní pojmy v ochraně dat. Tato terminologie navazovala na terminologii uváděnou zmíněnými rezolucemi č. 22 a 29. Úmluva 108 zaručuje, že všechny osobní údaje osob musí být získávány a zpracovávány za jasných podmínek – být získávány poctivě, být shromažďovány k jistému účelu, být přesné, a musí být uchovávány jen po nezbytnou dobu.⁹¹ Zvláštní pozornost je věnována osobním údajům týkajícím se rasy, politických názorů, náboženského přesvědčení, zdraví, pohlavního života, odsouzení za trestný čin dané osoby.

Podle článku 3 Úmluvy 108 jsou státy povinny uplatňovat tyto principy na automatizované soubory údajů a jejich zpracování jak ve veřejném tak v soukromém sektoru. Fakultativně si mohou signatářské státy působnost rozšířit i na soubory dat nezpracovávané automatizovaně a dále také je možné poskytnout ochranu osobním údajům nikoli jen fyzickým osobám, ale i jiným skupinám osob sdružujícím fyzické osoby (zejména tedy právnickým osobám). Důležitým bodem je ustanovení, které státy zavazuje k přijetí odpovídající právní úpravy ve vnitrostátním řádu, i když není přesně stanoveno, jakým způsobem tak státy mají učinit. Oproti ustanovením ze sedmdesátých let se již přímo požaduje zákonná úprava. Dalším problematickým okruhem, kterému se Úmluva věnuje, jsou záruky v ochraně dat. Především je potřeba zaručit osobám získání informací o existenci nějakého

⁸⁹ Česká republika Úmluvu podepsala 8. 9. 2000, po ratifikačním procesu pak vstoupila v platnost dne 1. 11. 2001.

⁹⁰ V Rezoluci č. 22 byl používán termín „automatizovaná databanka“ tedy „automated data bank.“ V textu Úmluvy 108 byl nově použit termín „automatizovaný soubor dat,“ neboli „automated data file.“

⁹¹ Úmluva a další právní předpisy zaručují subjektům údajů mnoho práv v ochraně osobních údajů. Subjektům údajů – fyzickým osobám nejsou Úmluvou ani zákonem o ochraně osobních údajů, žádné povinnosti explicitně ukládány. Někteří autoři ale hovoří o tzv. skrytých povinnostech. Blíže viz. MATOUŠOVÁ, Miroslava, HEJLÍK, Ladislav. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vydání. Praha: ASPI, a. s., 2008, s. 288.

automatizovaného souboru dat a zjistit, zda jsou předmětem zpracování i data dané osoby, dále pak musí státy zaručit osobám možnost kontroly a opravy svých dat. Obsahem právních předpisů pak také musí být dostatečné možnosti postihu za porušení vnitrostátních předpisů a možnost použití opravných prostředků proti porušení práva.

Specifická pravidla se týkají i toku informací přes hranice.⁹² Státy obecně nemohou zabraňovat toku informací mezi státy, které přistoupily k Úmluvě, protože sama Úmluva 108 ve svých ustanoveních zakotvuje základní principy ochrany dat, které všechny státy musí dodržovat a plnit. Jakékoli restrikce ve smyslu omezování toku dat jsou povoleny jen proto, aby se zamezilo obcházení vnitrostátní legislativy nebo proto, že zvláštnímu souboru dat je státem, ze kterého informace pocházejí, poskytována zvláštní, tedy zvýšená ochrana oproti ochraně státu, kde mají být data předána.

Úmluva 108 nezapomíná ani na spolupráci mezi smluvními stranami. Každý stát je povinen stanovit, který úřad bude pověřen poskytováním vzájemné pomoci mezi státy – v České republice se jím stal Úřad pro ochranu osobních údajů. Ten má mimo jiné zajišťovat jednak pomoc a poskytování informací mezi pověřenými úřady jednotlivých států, zejména podávat informace o vnitrostátní legislativě či zabývat se výkladem Úmluvy, a dále také poskytovat pomoc osobám v zahraničí – subjektům informací, které o pomoc požádají (případně pomoc odmítnout). Speciálně zřízeným poradním orgánem je na základě Úmluvy 108 *Poradní výbor Rady Evropy*, složený ze zástupců smluvních stran.⁹³ Tento výbor se zabývá funkčností Úmluvy 108, může podávat návrhy na její změnu a podněty ke zlepšení fungování. O svých závěrech informuje Výbor ministrů Rady Evropy.

Signatářské státy si zvolily různou cestu, jak dosáhnout cílů, ke kterým se zavázaly. Česká republika přijala zákon o ochraně osobních údajů, který nahradil již nevyhovující zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech. Situace v dalších státech je různorodá. Některé členské státy Rady Evropy Úmluvu stále neratifikovaly (např. Rusko, Ukrajina, Turecko), i když ve svých

⁹² V originále „transborder data flows.“

⁹³ V případě České republiky je zástupcem předseda Úřadu pro ochranu osobních údajů.

ústavách ochranu osobních údajů zaručují. Většina států má speciální právní předpis vztahující se k ochraně dat, členské státy Evropské unie mají dokonce povinnost mít zvláštní zákon na ochranu osobních údajů. Ale existují i státy, které zaručují ochranu dat v ústavě a další konkrétní ochrana je upravena ve zvláštních právních předpisech.

Postupem času se ukázalo, že Úmluva 108 je nástrojem užitečným a fungujícím. S rostoucím pokrokem a častějšími problémy při předávání informací vyšlo najevo, že je potřeba doplnit některé aspekty ochrany, které nebyly Úmluvou jednoznačně pokryty. Jednalo se o dva problémové okruhy. Jednak bylo potřeba vyjasnit, jakým způsobem mohou být osobní data předávána do států, které neratifikovaly Úmluvu, a druhým se ukázala nutnost zakotvit další kontrolní mechanismus. Dne 8. 11. 2001 byl k podpisu otevřen Dodatečný protokol k Úmluvě o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat o orgánech dozoru a toku dat přes hranice⁹⁴ (dále jen „Dodatečný protokol“). V platnost vstoupil dne 1. 7. 2004. Je dobrým signálem, že Česká republika se stala čtvrtým státem, který Dodatečný protokol ratifikoval, a demonstrovala tím svůj zájem na odpovídající právní úpravě. Spolu s ratifikací tohoto Dodatečného protokolu se Česká republika rozhodla rozšířit působnost Úmluvy 108 i na neautomatizované zpracování dat a přiřadila se tak k většině států s takovouto právní úpravou. K rozšíření působnosti na jiné než fyzické osoby, jak je tomu asi v polovině států, nedošlo.

Tok informací do nesignatářských států podléhá odlišným pravidlům. Do těchto států lze předat data jen v případě, že je zajištěna ochrana dat, která je adekvátní ochraně dat podle Úmluvy 108. V každém jednotlivém případě se budou zřejmě posuzovat konkrétní podmínky, které stát splňuje. Nepochybně bude také zkoumána povaha dat, která se poskytují, délka jejich poskytnutí a jejich odpovídající ochrana. Výjimky z tohoto pravidla za přesně daných podmínek Dodatečný protokol připouští.

⁹⁴ Additional Protocol to the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of personal Data regarding supervisory authorities and transborder data flows.

Úmluva 108 sice zakotvuje povinnost států umožnit osobám použít opravné prostředky k domáhání se svého práva a zavazuje státy, aby jejich legislativa trestala porušení práv vyplývajících z Úmluvy 108. Teprve Dodatkový protokol explicitně zavazuje státy vytvořit orgán či orgány, které se ochranou dat mají zabývat. Tyto orgány musí být nadány vyšetřovací pravomocí v oblasti ochrany dat, musí projednávat stížnosti občanů a musejí být na státu nezávislé. Dodatkový protokol se tedy stal významným nástrojem pro sjednocení kontrolních mechanismů používaných v signatářských státech a jednoznačným způsobem upravil pravidla pro přeshraniční tok dat.⁹⁵

Na tomto místě můžeme ještě poukázat na Doporučení č. R (87) 15 Výboru ministrů členským státům upravující používání dat v policejním sektoru.⁹⁶ Toto Doporučení je silně ovlivněno Úmluvou 108 a doplňuje podrobněji ochranu poskytovanou Úmluvou 108 o další zájmovou oblast. Oblast působení policie je poměrně široká a zpracovávané údaje jsou takového charakteru, že by jejich zneužitím mohlo dojít k výraznému narušení práv fyzické osoby. Doporučení také odůvodňuje svou existenci článkem 9 Úmluvy 108, který umožňuje odchýlit se, mimo jiné z důvodu veřejné bezpečnosti státu, od některých požadavků na kvalitu údajů a záruky poskytované subjektům údajů. Členské státy by měly ve svých vnitrostátních právních předpisech dodržovat zásady týkající se shromažďování, používání a sdělování dat a dále by měly ustanovit nezávislý orgán, který by měl především dohlížet na dodržování ustanovení tohoto Doporučení.

K nejdůležitějším doporučením Výboru ministrů patří bezpochyby Doporučení č. R (85) 20 Výboru ministrů o ochraně osobních údajů používaných pro účely přímého marketingu,⁹⁷ které se zabývá ochranou dat, a to např. z hlediska osoby, jejíž data jsou používána – měla by mít zaručenu možnost odmítnout zařazení do

⁹⁵ Rada Evropy je činná i v souvisejících oblastech ochrany osobních údajů. Mezi další důležité právní nástroje sloužící k ochraně dat patří doporučení Rady Evropy. Tato doporučení přijímaná Výborem ministrů nemají závazný charakter, členské státy nemají povinnost implementovat obsah doporučení do vnitrostátních právních předpisů. Doporučení mají nabádat všechny členské státy Rady Evropy k tomu, aby podnikly kroky k provedení obsahu doporučení ve vlastních státech nebo aby informovaly příslušné osoby o obsahu doporučení.

⁹⁶ Recommendation No.R (87) 15 regulating the use of personal data in police sector.

⁹⁷ Recommendation No.R(85) 20 on the protection of personal data used for the purposes of direct marketing.

seznamu pro marketingové účely, na druhou stranu pak by zpracovatelé dat měli mít povinnost zabezpečit ochranu dat a nabízené zboží by mělo být prezentováno formou nenarušující soukromí.

Novějšího data je pak Doporučení č. R (99) 5 Výboru ministrů týkající se ochrany soukromí na internetu.⁹⁸ Výbor ministrů v tomto směru směřuje své apely jednak na stranu uživatelů služby internetu, především upozorňuje na nutnost dbát ochrany vlastních sdělovaných údajů. Poskytovatele internetových služeb pak doporučení nabádá k obezřetnému nakládání s daty svých uživatelů a sestavuje kodex chování poskytovatelů, který by bylo žádoucí v zájmu obou stran dodržovat.

Za podstatnou zmínku jistě stojí zejména s ohledem na téma disertační práce Doporučení č. R (91) 10 Výboru ministrů o sdělování osobních údajů v držení veřejných orgánů třetím stranám.⁹⁹ Toto doporučení se zabývá automatickým zpracováním osobních údajů, které jsou shromažďovány veřejnými orgány a mohou být sdělovány třetím stranám. Pokud bychom chtěli upřesnit tuto definici, za osobní údaje jsou považovány informace týkající se určeného nebo určitelného jednotlivce. Za osobní údaj je tedy považován každý údaj, který je uveden do vztahu k nějaké fyzické osobě. Tato osoba se aktem uvedení do vztahu stává subjektem údajů, tímto uvedením je např. přiřazení existující hodnoty nějaké fyzické osobě.¹⁰⁰ *Veřejnými orgány* jsou orgány, kterým byla svěřena veřejná pravomoc. *Sdělováním* se rozumí zpřístupnění souborů dat, např. poskytováním oprávnění k jejich prohlížení, jejich přenášením, šířením nebo dáváním k dispozici bez ohledu na použité prostředky nebo média.¹⁰¹ *Třetí stranou* rozumíme jakékoli fyzické či právnické osoby, kterým veřejné orgány sdělují osobní údaje. Tento proces sdělování třetím stranám musí být zabezpečen tak, aby co nejméně zasahoval do soukromí subjektů údajů. Bod 2.1 Doporučení přímo potvrzuje, že ke sdělování třetím stranám by nemělo docházet, pokud neplatí, že určitý zákon daného státu toto umožňuje, případně veřejnost má

⁹⁸ Recommendation No.R(99) 5 for the protection of privacy on the Internet.

⁹⁹ Recommendation No.R(91) 10 on the communication to third parties of personal data held by public bodies

¹⁰⁰ MATOUŠOVÁ, Miroslava, HEJLÍK, Lukáš. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 19. Blíže k pojmu „osobní údaj“ tamtéž.

¹⁰¹ Bod 1.3 Doporučení č. R (91) 10 Výboru ministrů o sdělování osobních údajů v držení veřejných orgánů třetím stranám.

k těmto datům přístup dle jiných právních předpisů, sdělování údajů je v souladu s vnitrostátními předpisy nebo subjekt údajů dal k tomuto sdělování svůj svobodný a informovaný souhlas. Speciální ochrana je přisuzována citlivým údajům definovaným již ve výše zmiňované Úmluvě 108.¹⁰² Tato data by neměla být uchovávána v souborech běžně přístupných třetí straně. Pro případy, kdy je subjekt povinen poskytnout informace a tyto informace budou součástí souboru přístupného třetí stranám a tyto strany byly oprávněny tato data zpracovat, je nutné, aby subjekt poskytl výslovný a informovaný nebo aby toto zpracování třetími stranami proběhlo v souladu se zákonem. V druhé variantě, kdy subjekt není povinen poskytovat tyto údaje do souborů, které mohou zpracovávat třetí strany, měl by subjekt být poučen o svých právech včetně možnosti nechat zlikvidovat své údaje nebo je znepřístupnit třetí straně.

Rada Evropy zareagovala na prudce se měnící dobu a na zavádění nových technologií do oblasti zpracování a uchovávání dat jako jedna z prvních mezinárodních organizací. Podařilo se jí díky několika přijatým dokumentům zavázat státy k ochraně údajů a zajistit kontrolní mechanismy přispívající k jistotě, že osobní údaje nebudou zneužívány k jiným než stanoveným účelům. Již od 70. let minulého století se tak ve vnitrostátních předpisech signatářských států setkáme s úpravou, kterou některé jiné státy nemají dodnes. Rada Evropy průběžně monitoruje a hodnotí dodržování ustanovení Úmluvy 108 a provádění příslušných legislativních kroků v jednotlivých státech. Dnešní doba ukazuje, že obezřetnost v nakládání s údaji byla na místě a je potřeba vyzdvihnout pozitivní dopad Úmluvy 108 na vnitrostátní zákonodárství a nakládání s údaji nejen v rámci signatářských států, ale i na poskytování údajů do dalších států.

¹⁰² Za citlivá jsou považována dle Úmluvy data dle jejího článku 6, tedy data prozrazující rasový původ, politické názory, náboženské nebo jiné přesvědčení, osobní údaje týkající se zdraví a pohlavního života, a odsouzení za trestný čin.

2.2 Ochrana na úrovni Evropské unie

2.2.1 Recentní právní úprava

Důležitost ochrany informací si uvědomuje i Evropská unie. Na poli primárního práva EU je základem ochrany osobních údajů představuje jednak článek 16 **Smlouvy o fungování Evropské unie (TFEU)**, představující primární právo, a zaručující *právo každého na ochranu osobních údajů, které se ho týkají*. Dále pak článek 8 **Listiny základních práv Evropské unie**,^{103 104} který především zakotvuje také *povinnost zpracovávat osobní údaje korektně, účelově a se souhlasem subjektu údajů*, přičemž je zaručena možnost přístupu ke shromážděným údajům včetně jejich opravy, přičemž je tato ochrana na úrovni základního práva v právu EU. A dále článek 7 Listiny základních práv EU zaručující respektování soukromého a rodinného života. Původně ryze politická deklaráce se stala právně závaznou k 1. 12. 2009, kdy vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, článek 6 odst. 1 odkazem inkorporoval Listinu základních práv EU do primárního práva EU.

V rámci sekundárního práva EU byla přijata již zmíněná **Směrnice 95/46**. Tato směrnice se vztahuje k prvnímu pilíři Evropské unie. Hlavním cílem Směrnice 95/46 je zajištění ochrany soukromí v souvislosti se zpracováním osobních údajů, jevila se být dobrým základem pro ochranu osobních údajů pro automatizované i neautomatizované zpracování osobních údajů. Cílem přijetí Směrnice 95/46 byla jistě *harmonizace* vnitrostátních právních předpisů členských států EU,¹⁰⁵ přičemž harmonizace vnitrostátních předpisů by měla být úplná a hlavním účelem byla zřejmě konkretizace zásady práva na soukromí a ve spojitosti s tímto i ochrana osobních údajů.

V logické návaznosti bylo přijato Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů orgány a institucemi Společenství a o volném pohybu těchto údajů. Jeho cílem

¹⁰³ Blíže srov. ŠTURMA, Pavel. In PAVLÍČEK, Václav, HOFMANNOVÁ, Helena a kol. *Občanská a lidská práva v současné době*. Praha: Auditorium, 2014, s. 121 – 124.

¹⁰⁴ Dále jen „Listina základních práv EU“.

¹⁰⁵ To ostatně potvrzuje např. rozsudek Soudního dvora Evropské unie z 24. 11. 2011 ve věci *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito a Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo v. Administración del Estado*, C-468/10 a C-469/10, v bodech 28-29.

je ochrana osobních údaj, které zpracovávají právě jen orgány a instituce Společenství.

S rostoucím počtem objemu dat a růstem nových technologií nicméně i zde došlo k názorovému posunu na míru poskytované ochrany a prostředky k tomu potřebné.¹⁰⁶ Akcentovány jsou v tomto ohledu zejména hlediska míry bezpečnosti a ochrany přenášovaných dat a zvyšující se objem osobních údajů. Dne 25. 5. 2018 tak bude účinná Směrnice 95/46 nahrazena.¹⁰⁷

Dále pak zmiňme **Směrnici 2000/31/ES** o určitých aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodního styku v rámci vnitřního trhu, **Směrnici 2001/58/ES** o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací, **Směrnici 2002/58/ES** o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací, která byla změněna **Směrnicí 2006/24/ES** o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí.

¹⁰⁶ Pakliže odhlédne od oficiálních dokumentů, velkým inspirativním zdrojem úvah se stala konference pořádaná v Bruselu v roce 2011. O nutnosti změn zde hovořili např. Peter Hustinx, tehdejší evropský inspektor ochrany údajů, nebo Viviane Reding, tehdejší komisařka pro spravedlnost Komise EU. Komisařka poukázala na zřejmě klíčový problém, a sice tok dat. Pro ekonomiku zemí a firem je nutné vyměňovat si data, ale zároveň je nutné tato data chránit. Prostřednictvím nové úpravy se dle jejích slov sjednotí pravidla pro ochranu a pravidla poskytování údajů a to uvnitř jednotlivých členských států, ale i mezi členskými státy EU navzájem. A upozorňuje, že to bude také znamenat úsporu pro nadnárodní firmy, které jsou často nuceny uplatňovat různá pravidla ochrany údajů pro činnosti na území různých států EU. V další sekci se pak řada odborníků snažila nalézt odpovědi na otázku neméně naléhavou – jak rozlišit hranici, kdy používáte bezpečnostní opatření k ochraně státu a kdy už tato ochrana nepřiměřeně zasahuje do práva na ochranu soukromí. Je zřejmé, že tato debata vyvstala nejpalčivěji po 11. září 2001, kdy se obsah pojmu soukromí vyprázdnil a bezpečnost občanů i za cenu neustálého sběru osobních dat se stala každodenní součástí života obyvatel zejména západní civilizace.

¹⁰⁷ Dalším krokem k ochraně dat bylo také převzetí samotné Úmluvy do svého třetího pilíře. Evropská společenství navázala dialog s Radou Evropy a chtěla by přistoupit k Úmluvě. Protože však Úmluva počítá s přístupujícími „státy“, bylo potřeba najít řešení vedoucí ke změně Úmluvy. Dne 15. 7. 1999 byl Radou Ministrů přijat dokument měnící Úmluvu¹⁰⁷. Obsahem jsou jednak změny formální, tedy, pokud Úmluva přiznává právo státu, dojde k dodatku, že se může jednat o Evropská společenství. Další změnou v souvislosti s možným přistoupením Evropských společenství je možnost hlasování místo členských států, které přistoupily k Úmluvě a zároveň v dané oblasti přenesly pravomoc na Evropská společenství. Evropská společenství budou mít v tomto případě počet hlasů rovnající se počtu členských států ES, které přistoupily k Úmluvě a zároveň přenesly na ES svou pravomoc v dané problematice oblasti. Tato změna Úmluvy vstoupí v platnost, až ji ratifikují všechny signatářské státy.

2.2.2 Reforma evropského práva – koncepce, změny

V nedávné době dospěl do finále proces modernizace evropské úpravy ochrany údajů, který by měl mít za cíl zpracovat mimo jiné i výše zmíněná rizika spojená s nejnovějšími technologickými trendy v ICT. Dne 4. května 2016 bylo v Úředním věstníku Evropské unie uveřejněno znění Obecného nařízení o ochraně osobních údajů ze dne 27. dubna 2016, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES.¹⁰⁸ V platnost Obecné nařízení vstoupilo dnem 24. května 2016 a účinnost lze očekávat po uplynutí dvouleté legisvakanční lhůty ke dni 25. května 2018. Nařízení s účinností ke dni 24. května 2018 zrušuje platnost Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.

Deklarovaným cílem nové úpravy je jednotná úroveň ochrany soukromí i jejího vymáhání ve všech členských státech. V současné době má každý stát svou vlastní právní úpravu a navzdory tomu, že všechny zákony vychází ze Směrnice 95/46, v mnoha oblastech se značně liší.

Pokud jde o věcnou materii, Obecné nařízení zcela nahradí stávající český zákon o ochraně osobních údajů; na druhou stranu nezřídka taktéž odkazuje na zvláštní právní předpisy, kterými mohou být unijní i vnitrostátní normy včetně rozhodnutí dozorových orgánů. Obecné nařízení však představuje pouze obecný právní rámec, který bude zapotřebí ve značné míře specifikovat pro jednotlivá práva a povinnosti, a to specificky ve vztahu k jednotlivým (často značně odlišným) formám zpracování, za pomoci prováděcích předpisů a výkladových stanovisek.

Obecné nařízení představuje cestu k zajištění jednotnějšího standardu ochrany osobních údajů v rámci Evropské unie, přičemž upravuje obecný základ, který je na evropské úrovni i v jednotlivých národních úpravách již nyní dále doplňován a rozšiřován zvláštními právními předpisy jako např. předpisy týkajícími se

¹⁰⁸ Dále také jen „Obecné nařízení.“

boje proti praní špinavých peněz.¹⁰⁹ Obsahuje široký soubor požadavků na ochranu osobních údajů, které je třeba blíže vymezit pro jednotlivé situace, lze v každém případě uvítat důraz na jistou minimalizaci údajů jako hlavní myšlenku ochrany údajů.

Jedním z hlavních cílů nové právní úpravy je zajištění kontroly subjektů údajů nad jejich zpracováním. Důraz je proto kladen na souhlas se zpracováním údajů jako primární zásady zpracování. Zakotveny jsou i výjimky z tohoto pravidla. Podle Obecného nařízení je *souhlasem* subjektu údajů jakýkoli svobodný, konkrétní, informovaný a jednoznačný projev vůle, kterým subjekt údajů dává prohlášením či jiným zjevným potvrzením své svolení ke zpracování svých osobních údajů. Nově bude vyžadováno, aby správci osobních údajů navrhovali subjektům údajů jasné a jednoduché souhlasy.¹¹⁰ V předmětném ustanovení můžeme vysledovat ochrannářskou snahu vůči subjektům údajů, které lze (snad) považovat za slabší stranu oproti soukromým subjektům i veřejnoprávním subjektům zpracovávajícím osobní údaje. Nakolik je tato snaha „chránit“ již hnaná do extrému je předmětem debaty odborné veřejnosti. Nicméně nelze pominout fakt, že dnešní stav, kdy subjekty údajů dávají jakýsi *bianco souhlas* bez náležitého seznámení se s obsahem odsouhlaseného dokumentu, není ideální.

Za účelem maximálního posílení ochrany subjektu údajů představuje Obecné nařízení změny na několika úrovních. Rozšiřuje se katalog práv subjektu údajů, a to zejména o právo „být zapomenut“. Pro správce údajů jsou formulovány nové povinnosti, které budou mít velký dopad na celou organizační strukturu různých kategorií správců. Obecné nařízení dále zavádí speciální pravidla pro zpracovávání údajů v konkrétních situacích (zejména se jedná o údaje zaměstnanců a osobní údaje dětí). Oficiálně zavádí nový právní institut, kterým je inspektor ochrany osobních údajů. Dále předpokládá zřízení nových orgánů a institucí, jak v rámci členských států, tak i na úrovni Evropské unie.¹¹¹

¹⁰⁹ KASL, František. Internet věcí a ochrana dat v evropském kontextu, *Revue pro právo a technologie*, 2016, č. 13, s. 126.

¹¹⁰ JANEČKOVÁ, Eva. Nařízení o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů, *Daně a právo v praxi*, 2016, č. 7, s. 32.

¹¹¹ KRAUSOVÁ, Alžběta. Evropská reforma ochrany osobních údajů, *Revue pro právo a technologie*, 2012, č. 5, s. 6.

Dvěma v Obecném nařízení výslovně jmenovanými prostředky zajištění zabezpečení a ochrany osobních údajů jsou tzv. *pseudonymizace* a dále *šifrování* osobních údajů. Údaje považujeme za *anonymizované* v případě, kdy je ze souboru shromažďujícího osobní údaje, odstraněno vše, co by subjekt údajů identifikovalo. Z osobních údajů se tak vlastně stanou jen údaje. Vedle toho *pseudonymizace* v sobě zahrnuje prvek odstranění identifikátorů, kdy použijeme pseudonym místo identifikátoru. Údaje tedy nejsou od sebe odděleny nenávratně, ale s použitím „klíče“ je možné opět přiřadit identifikátory k osobním údajům. Pseudonymizované údaje jsou tak stále předmětem právní ochrany.¹¹²

Zřejmě nejproblematictější částí nové úpravy ochrany osobních údajů je nalezení vhodné míry vybalancování míry povinností správců osobních údajů a zpracovatelů osobních údajů a ochrany subjektů. Nový způsob řešení tohoto problému je v Obecném nařízení do jisté míry pojat jako určitá *samoregulace*. Správce bude mít povinnost před samotným započítím zpracování osobních údajů posoudit vliv na ochranu osobních údajů, toto posouzení bude obsahovat komplexní analýzu, analyzování rizik z hlediska práv subjektů, dále bude povinen provést test proporcionality a posouzení nezbytnosti zpracování pro vymezený účel. Považuji za potěšující, že bude tato role svěřena správcům a zpracovatelům, nicméně je zřejmé, že v praxi nastanou značné interpretační obtíže zejména v případě správců spojených s malou organizací/společností, i na ně budou kladeny poměrně striktní požadavky ohledně posuzování nezbytnosti zpracování osobních údajů.

Výše uvedené činnosti by mělo správcům usnadnit jmenování *pověřence pro ochranu osobních údajů*,¹¹³ jeho pravomoci stanovuje čl. 37-39 Obecného nařízení. Správce a zpracovatel musí jmenovat pověřence v taxativně jmenovaných případech, např. tehdy, když zpracování provádí orgán veřejné moci či veřejný subjekt. V případě subjektů veřejné moci či veřejných subjektů pak je možné jmenovat jednoho pověřence pro více takovýchto subjektů. Do jeho věcné

¹¹² KUNER, Christopher. *European Data Protection Law. Corporate Compliance and Regulation*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2007, s. 66.

¹¹³ V anglickém znění nařízení se jedná o „Data protection officer.“ Český překlad *pověřenec* je v podstatě zastaralým výrazem pro *zmocněnce*, kterýžto výraz by možná nebyl vzhledem ke stávající právní úpravě zcela vhodný.

působnosti patří především poskytování informací správcům a zpracovatelům ohledně ochrany osobních údajů, spolupráce s dozorovým úřadem a poskytování poradenství.

Citelný rozdíl proti stávající úpravě nastane ve výši možných sankcí za porušení povinností v oblasti ochrany osobních údajů. Podle zákona o ochraně osobních údajů je možné uložit pokutu nejvýše do 10 000 000 Kč. Podle nové úpravy bude v případě nejzávažnějších deliktů horní hranicí pro uložení pokuty 20 mil. EUR nebo 4% celkového celosvětového ročního obrátu podniku, uplatní se přitom vyšší z uvedených limitů.

Jak shrnují *Nešpůrek* a *Otevřel*, mohlo by se zdát, že dvouletá lhůta na zajištění souladu s novým předpisem je docela komfortní, ovšem i jen základní přehled toho, co je jinak, dává tušit náročnost, jaké bude ve vnitrostátním právu třeba provést hlavní systémové změny k dosažení souladu s tímto novým unijním předpisem, např.:

- Zaručit více práv jednotlivcům (subjektům): přenositelnost osobních údajů, právo být zapomenut, právo na první bezplatnou kopii osobních údajů, právo na omezení zpracování osobních údajů aj.
- Nové podrobnější požadavky na souhlas subjektu se zpracováním osobních údajů plus informační povinnost správce při získávání tohoto souhlasu a nově kladený akcent na srozumitelnost veškerých sdělení subjektům údajů.
- Oznámení správce Úřadu pro ochranu osobních údajů o zpracování osobních údajů bude nutno nahradit mnohem podrobnější povinností vést vnitřní záznamy o zpracování osobních údajů.
- Podrobnější regulativy pro zajištění technických i organizačních opatření: především pak nová povinnost vypracovat dopady na ochranu osobních údajů a ve složitějších případech je konzultovat s Úřadem.
- Povinnost ohlašovat případy narušení bezpečnosti osobních údajů dozorovému úřadu.
- Předefinování aplikovatelnosti nařízení s cílem postihnout efektivně i ty správce osobních údajů, kteří nemají sídlo v Evropské unii.

- Současný právní rámec pro předání osobních údajů mimo Evropskou unii bude upraven tak, aby i nyní bylo v cizím státě zajištěno dosažení odpovídající ochrany obdobně jako podle Nařízení; to přinese na zjednodušení (méně potřebných souhlasů ze strany dozorových orgánů), ale naopak přenesse více odpovědnosti na správce v případě, že nebude předávání odpovídat požadavkům nařízení.
- Možnost přihlásit se k dodržování kodexů chování (vydaných např. oborovými organizacemi s aplikovatelností v celé Evropské unii) nebo snadnější prokazování dodržování pravidel pomocí certifikačních mechanismů.¹¹⁴

2.3 Právní úprava v České republice

Pakliže se pokusíme analyzovat situaci na území dnešní České republiky, musíme v první řadě zmínit, že Československá ústava z roku 1920, zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky, zakotvila kromě jiného v § 112 domovní svobodu a v § 116 tajemství listovní a v podrobnostech odkazovala na zvláštní zákon.¹¹⁵

V souvislosti s vládním nařízením č. 8/1928 Sb., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení), kterým byl přijat správní řád, se dostává již do popředí otázka přístupnosti obsahu spisu. Dle ustanovení § 23 odst. 2, které regulovalo nahlížení do spisů, platilo, že „...*úřední referáty, návrhy vyřízení a jiné spisy (sdělení jiných úřadů, hlášení, zprávy apod.) jsou z nahlédnutí vyloučeny, jestliže tomu brání veřejný zájem nebo byly-li by tím ohroženy oprávněné zájmy některé strany s předmětem spisů nesouvisící nebo zájmy třetích osob...*“

Ochrana osobních údajů a soukromí nestály v popředí zájmů československých socialistických zákonodárců.

¹¹⁴ NEŠPŮREK, Robert, OTEVŘEL, Richard. Osobní údaje – tak jedeme, nebo nejedeme dál?, *EU Právní novinky*, 2016, č. 7, s. 4.

¹¹⁵ Konkrétně na ústavní zákon č. 293/1920 Sb., o ochraně svobody osobní, domovní a tajemství listovního (podle §§ 107, 112 a 116 ústavní listiny).

Za pozdější jedinou právní úpravu mající vztah k této tématice lze považovat institut ochrany osobnosti, zakotvený v generální klauzuli v § 11 a následujících zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

Na ústavní úrovni je v Listině zakotveno systematicky v hlavě druhé „Lidská práva a základní svobody“ konkrétně v článku 7 odst. 1 právo na soukromí jako „*Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.*“ Dále pak, v článku 10 odst. 2 „*Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.*“ A nadto článek 10. odst. 3 zaručuje, že: „*Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.*“ K těmto naznačeným ustanovením, vztahujícím se k námi úžeji pojímanému chápání ochrany osobních údajů jako součásti ochrany soukromí, mohou dále přistupovat ustanovení týkající se právě ochrany soukromí či zprostředkované související se získáváním osobních údajů.¹¹⁶

Komplexnější právní úpravy se dočkala ochrana osobních údajů až přijetím zákona č. 256/1992 Sb., o ochraně údajů v informačních systémech. Předmět právní regulace se v tomto předpisu koncentroval na automatizované zpracovávání osobních údajů. V průběhu osmi let jeho platnosti nedošlo k výrazným změnám ve vztahu k ochraně osobních údajů. K jeho nedostatkům přispělo zejména to, že se nepodařilo ustavit orgán, který by vykonával dozor nad jeho dodržováním, a chyběly efektivní sankce za porušování stanovených povinností.¹¹⁷ Dle důvodové zprávy k zákonu č. 101/2000 Sb. tak zákon č. 256/1992 Sb. kupříkladu sice v § 24 předpokládal ustavení orgánu, jehož posláním by byla ochrana práv jednotlivců na soukromí, resp. jejich osobních údajů (tzv. datová inspekce), ovšem deklarovaný zvláštní předpis, kterým měl být takový orgán zřízen, nikdy schválen nebyl. Absence takového orgánu byla také hlavním důvodem, proč zákon č. 256/1992 Sb. neodpovídal požadavkům Úmluvy 108 a Česká republika k ní až do roku 2000 nemohla přistoupit. To také činilo obtíže zejména takovým subjektům, jakými jsou Ministerstvo zahraničí ČR či některé složky Ministerstva vnitra ČR, protože

¹¹⁶ Uvedme např. ustanovení Listiny článku 13 týkající se listovního tajemství, nebo článku 10 odst. 1 týkající se zachování cti, pověsti a jména.

¹¹⁷ MAŠTALKA, Jiří. Ochrana osobních údajů, *Právní rádce*, 1999, č. 7, s. 23.

přistoupení k Úmluvě bylo podmínkou spolupráce v rámci Schengenského informačního systému.¹¹⁸ V neposlední řadě byla důvodem změny právní úpravy i koordinace s komunitárním právem.¹¹⁹

Toto byly hlavní pohnutky, které legislativce přiměly dne 4. dubna 2000 k přijetí zákona o ochraně osobních údajů. Aby byly odstraněny pochybnosti, které vyvolávala stará úprava (zákon č. 256/1992 Sb.), stanovil nový zákon svou věcnou působnost na zpracování osobních údajů prováděné automatizovaně nebo jinak (např. manuálně).¹²⁰

Ochranu osobních údajů se snažil zákonodárce postihnout a shrnout v rámci obecných principů, podmínek pro správce a zpracovatele, ale zejména práv garantovaných fyzickým osobám – subjektům údajů, jejichž osobní údaje jsou předmětem zpracování. Proto je v úvodním ustanovení § 1 vymezen základní smysl tohoto zákona jako ochrana před neoprávněným zasahováním do soukromí. Uvedený smysl zákona je potom zajištěn prostřednictvím úpravy práv a povinností správce a zpracovatele při zpracování osobních údajů.¹²¹

Nutno na tomto místě ještě podotknout, že v souvislosti s připravovaným Obecným nařízením bude nutné v rámci České republiky přijmout novou právní úpravu, český adaptační zákon.

¹¹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 101/2000 Sb., obecná část.

¹¹⁹ V roce 1995 byla totiž přijata Směrnice 95/46, která přinesla řadu podstatných změn v pojetí jednotlivých institutů i požadavků na úroveň ochrany osobních údajů vůbec.

¹²⁰ MATES, Pavel. Ochrana osobních údajů v českém právním řádu, *Bulletin advokacie*, 2000, č. 9, s. 32.

¹²¹ Část první zákona o ochraně údajů „Ochrana osobních údajů“, hlava I. zakotvuje především pojmový aparát, který je v souladu s mezinárodním názvoslovím, což je prvním krokem k jeho bezproblémové aplikaci v praxi. V hlavě II. dále zákon zakotvuje práva a zejména povinnosti osob, které jsou povinny dodržovat při zpracování osobních údajů. Dále je zde zakotven celý postup nakládání s osobními údaji. Pravidla předávání osobních údajů do jiných států jsou předmětem právní úpravy v hlavě III. Hlava IV. je věnována postavení Úřadu pro ochranu osobních údajů, který jako orgán kontroly dodržování pravidel ochrany osobních údajů vznikl tak, jak to vyžadovala Směrnice 95/46/ES. Hlava V. upravuje organizaci tohoto úřadu tedy předsedu, inspektory a zaměstnance úřadu, hlava VI. činnosti úřadu spočívající zejména v kontrole dodržení ustanovení zákona o ochraně údajů. V hlavě VII. je upraveno ukládání (eventuálních) sankcí za spáchání správních deliktů. Hlava VIII. představuje jen společná, přechodná a závěrečná ustanovení. Část druhá zákona o ochraně osobních údajů je zrušena. Část třetí se týká novely zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. V části čtvrté je upravena účinnost zákona od 1. 6. 2000.

Zejména působnosti Úřadu se dotýkají některé další právní předpisy. Zmiňme zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, který se použije pro výkon správních činností Úřadu. Dále pak např. Úřad vede registr oznámení o činnostech, oznámení o majetku a oznámení o příjmech, darech a závazcích podle zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů. Na jednotlivých úsecích souvisejících s výkonem veřejné správy pak můžeme identifikovat celou řadu právních předpisů, které s ochranou osobních údajů úzce souvisí.¹²²

2.4 Závěr

Právní úprava ochrany osobních údajů je v rámci ČR na ústavní úrovni zakotvena v Listině, na zákonné úrovni především v zákoně ochraně osobních údajů a ve zvláštních zákonech, které na určitých úsecích upravují zejména způsob nakládání s osobními údaji a okruh zpracovávaných informací.

V mezinárodním kontextu je pak již mnoho desetiletí klíčem k pochopení problematiky ustanovení Úmluvy 108 a Směrnice 95/46. V historickém kontextu lze soudit, že zejména vliv Rady Evropy je nezpochybnitelně klíčovým nejen v zachycení trendů v ochraně osobních údajů, ale i v celkovém komplexním pojetí ochrany osobních údajů v rámci práva na soukromí.

Nutno také pozitivně ocenit roli Evropské unie, které zejména v novém Obecném nařízení reflektuje aktuální potřeby na poli ochrany osobních údajů a je jistě aktivní zejména po stránce nalézání způsobů ochrany osobních údajů fyzických osob, tedy viděno optikou Evropské unie, slabší strany. Zejména akcentace ochrany osobních údajů při předávání do států, které nezaručují stejnou míru ochrany práv, a zakotvení role pověřence se jeví být mezníkem v zachování vysoké míry ochrany práv subjektů údajů.

¹²² K bližším vyčerpávajícím výčtům odkazují např. NOVÁK, Daniel. *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 3-6, nebo webové stránky Úřadu pro ochranu osobních údajů www.uoou.cz/oblasti-zpracovani-osobnich-udaju/ds-1267/p1=1267, i když s výhradou k jejich aktuálnosti.

3 PRÁVO NA SOUKROMÍ A PRÁVO NA INFORMACE

Úvodní poznámky

Právo na ochranu osobních údajů je často kladeno do protikladu s právem na informace. Jedná se však o skutečný střet nebo spíše o smírné vyřešení snahy chránit základní práva?

Jak tvrdí *Bartoň*, problém je v tom, že obě práva patří mezi základní, a vzniká ve chvíli, když se střetnou, a tento konflikt bude třeba vyřešit tím, že jednomu z nich bude dána přednost před druhým. Jeho jádro je dáno tím, že pokud si tato práva představíme jako něco hmotného, pak v případě, kdy má dojít k jejich omezení, např. ve prospěch bezpečnosti, mravnosti či veřejného pořádku, je možno z nich ukrojit, zatímco v případě konkurence nevíme, které z nich zkrátit, protože obě jsou stejně hodnotná.¹²³ *Szekely* naopak soudí, že obě práva jsou k sobě naopak komplementární, vzájemně závislé koncepty ochrany práv. Samozřejmě i v jeho chápání ale mají části, ve kterých dochází ke střetu a nutnosti vymezit hranici mezi nimi.¹²⁴

Ústavní soud sice nabízí určitá řešení, resp. říká totiž, že je na soudech, resp. i správních orgánech, aby s přihlédnutím ke všem okolnostem případu pečlivě zvážily, není-li jednomu právu dána neoprávněně přednost před druhým, a musí šetřit podstatu a smysl základních práv a vše zvážit na základě principu proporcionality.¹²⁵ Další judikatura Ústavního soudu v tomto ohledu není vůbec jednotná a lze se zde setkat i s překvapivými rozhodnutími. Toto téma si tudíž zasluhuje podrobnou a hlubší analýzu.

¹²³ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 239.

¹²⁴ SZEKELY, Ivan. In GUTWIRTH, Serge, POULLET, Yves, DE HERT, Paul, de TERWANGNE, Cécile, NOUWT, Sjaak (Eds). *Reinventing Data Protection?*. Amsterdam: Springer, 2009, s. 293 – 295.

¹²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 1998, čj. IV. ÚS 154/97.

3.1 Ústavněprávní ochrana osobních údajů

3.1.1 Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí

Na úrovni ústavního pořádku jsou základy ochrany osobních údajů zakotveny v článku 7 odst. 1 Listiny; dle tohoto ustanovení platí, že „*nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.*“

Jak upozorňuje *Langášek*, původní návrhy České národní rady i Slovenské národní rady shodně v tomto článku obsahovaly pouze garanci nedotknutelnosti osoby. Garance soukromí se do tohoto ustanovení dostala až na základě zprávy ústavněprávních výborů Sněmovny lidu a Sněmovny národů Federálního shromáždění. A právě do kategorie garance ochrany osobního soukromí můžeme zřejmě zařadit i ochranu osobních údajů.

Garancí nedotknutelnosti osoby zde rozumíme především garanci práva na zachování tělesné a duševní integrity a jeho intimního soukromí, tj. vyjádření zásadní nepřipustnosti jakýchkoli nedobrovolných zásahů do tělesné schránky člověka a jeho vědomí, jež může být v některých případech prolomeno zákonem.

Nedotknutelnost osoby je v této interpretaci konkretizací obecného principu ochrany lidské důstojnosti (čl. 1 Listiny), projevující se v tělesné a duševní sféře člověka. Význam této garance přitom v poslední době dynamicky roste, spolu s hrozbami vůči konceptu lidské důstojnosti, jež jsou spojeny s překotným rozvojem mnoha vědních oborů a zejména biomedicíny.¹²⁶

Aby vůbec mohlo dojít ke spuštění mechanismu ochrany článku 7 odst. 1 Listiny, musí jít o zásah do tělesné či duševní integrity, jenž dosahuje určité minimální intenzity a závažnosti, ať už ve vnímání zásahu. V tomto smyslu nutno stanovisku pléna Ústavního soudu, jež s ohledem na zcela zanedbatelnou újmu a pasivitu obviněného vyloučilo vyšetřovací úkony spočívající v sejmutí pachové stopy, odebrání vzorku vlasů a bukálního stěru z dosahu zákazu nucení k sebeobviňování ve smyslu článku 40 odst. 4 Listiny, rozumět i tak, že v těchto

¹²⁶ LANGÁŠEK, Tomáš. In WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 186-187.

případech nebude dotčena ani nedotknutelnost osoby a jejího soukromí ve smyslu čl. 7 odst. 1 Listiny.¹²⁷

Příkladem zásahu do práva na soukromí je také zásah do práva na pietu. Právo uchovat si památku na své předky není pojímáno pouze ve vztahu k příbuzným, které dotčený subjekt osobně znal a vytvořil si k nim citové pouto. Např. Ústavní soud ČR v roce 2009 judikoval porušení práva na rodinný život (přesněji na pietu) ve věci tzv. Schwarzenberské hrobky.¹²⁸

Častěji se však v praxi vyskytují případy, kdy dotčený subjekt pocítuje újmu na svých osobnostních právech v oblasti rodinného života vůči svým nejbližším zemřelým; např. uveřejnění fotografií ohořelého těla syna stěžovatelů bylo uznáno za neoprávněný zásah v kauzálním nexu (příčinné souvislosti) s porušením práva na pietu jako součásti práva na rodinný život.

V takové situaci je možno žádat nejen upuštění od podobného konání, odstranění závadného stavu a poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, ale i náhradu nemajetkové újmy v penězích. Jde o rozvedení a konkretizaci článku 7 Listiny (nedotknutelnost osoby a soukromí).¹²⁹

U práva na nedotknutelnost osoby a soukromí se tedy jedná o právo bezprostřední a působící přímo napříč celým právním řádem. Pokud soudy odepřou stěžovateli právo na soudní ochranu bez ústavně akceptovatelného důvodu, poruší tím základní právo stěžovatele podle čl. 36 odst. 1 ve spojení s článkem 7 odst. 1 Listiny.¹³⁰

3.1.2 Právo na ochranu před zásahy do soukromí

Článek 10 Listiny, který je jakýmsi základem pro ochranu soukromí v širokém smyslu, stanoví, že (1) Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno. (2) Každý má právo na ochranu

¹²⁷ Stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2010, čj. Pl. ÚS-st. 30/10.

¹²⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 1. 2009, čj. I. ÚS 2477/08.

¹²⁹ BUBELOVÁ, Kamila. Porušení práva na rodinný život, *Právní fórum*, 2009, č. 7, s. 253.

¹³⁰ TRYZNA, Jan. Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2253/13, *Jurisprudence*, 2014, č. 1, s. 49.

před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. (3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

Právo na soukromý život se v této dimenzi projevuje především jako negativní právo - svoboda, tj. jako právo bránící v první řadě veřejné moci ve vměšování (v zásazích) do tzv. osobní soukromé sféry. Nicméně lze z těchto práv dovodit i pozitivní závazek státu spočívající v takové právní úpravě, která zabrání i třetím, soukromým osobám, zasahovat do osobní soukromé sféry, a to pomocí právních nástrojů různé intenzity (s ohledem na intenzitu potenciálního zásahu) od soukromoprávních příkazů a zákazů,¹³¹ přes administrativně právní,¹³² až po trestněprávní regulaci.¹³³ Respekt k lidské důstojnosti a její ochrana veřejnou mocí před zásahy ze strany třetích osob je samotným základem všech úvah jak o postavení jednotlivce ve vztahu ke státní moci, tak ve vztahu soukromých osob navzájem.¹³⁴

Právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě je nazýváno také *právo na informační sebeurčení*. Je celkem bez diskuze, a výše zmíněné ustanovení Listiny to potvrzuje, že ochrana osobních údajů je specifickou oblastí práva ochrany soukromí, a tedy ochrany osobnosti.¹³⁵

Evropský soudní pro lidská práva dovodil z práva na soukromý život v podobě práva na informační sebeurčení i pozitivní povinnost státu, který má, ovšem jen za určitých okolností, povinnost umožnit jednotlivci získat data, která z jeho soukromé sféry stát shromáždil a zpracoval.¹³⁶

¹³¹ Srov. ustanovení § 81 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹³² Srov. ustanovení § 10-15 zákona č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹³³ Srov. hlava II. díl 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁴ WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 280.

¹³⁵ MÍŠEK, Jakub. Souhlas se zpracováváním osobních údajů za časů internetu, *Revue pro právo a technologie*, 2014, č. 9, s. 3.

¹³⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. 5. 2000, *Rotaru v. Rumunsko*, stížnost č. 28341/95.

3.2 Právo na informace

V době nazývané informačním věkem je naplnění ústavního práva na informace, které mají k dispozici správní orgány, klíčovým prvkem vztahu mezi samotnou veřejnou mocí a občanem a vůbec charakteru veřejné moci navenek. Nemůže být nejmenších pochyb, že přihlášením se České republiky k principům demokratického právního státu a samozřejmě také přijetím Listiny došlo také u nás k přechodu od koncepce diskrétnosti správy k principu publicity správy.

Tím se změnilo základní právně-filozofické východisko při řešení otázky přístupu veřejnosti k informacím o činnosti veřejné správy v tom smyslu, že nyní mají v zásadě všichni právní nárok na přístup ke všem informacím, s nimiž veřejná správa pracuje, kromě těch, které jsou zvláštním zákonem taxativně a pouze z nezbytných důvodů vyloučeny.¹³⁷ Otevřenost veřejné správy jako fenomén posledních desetiletí je ve výrazném kontrastu s původní koncepcí diskrétnosti správy. Určitá nelibost vůči dotazům veřejnosti na informace je nicméně stále patrná (nejen) v odpovědích na podněty či dotazy vůči subjektům veřejné správy, a tak zřejmě ještě po nějaký čas potrvá změnit zakořeněnou mylnou představu o minimalizaci množství sdělovaných informací.

Kolman např. právo na informace bere za právo specifické povahy. Jeho zvláštnost spočívá v tom, že je právem jako takovým (tedy samo o sobě) a zároveň je třeba chápat jej jako most k uskutečnění dalších práv. Právo na informace může stát naopak zároveň v cestě k realizaci jiných práv.¹³⁸

Právo na informace řadíme z hlediska systematiky ústavního pořádku mezi práva politická, přičemž tato práva jsou neodmyslitelně spjata s aktivitou člověka při správě věcí veřejných ve státě.¹³⁹ Širší pojetí politických práv, jak uvádí např. Filip, pod nimi nechápe jen účast na správě veřejných záležitostí formou hlasování nebo výkonem nějaké funkce nebo úřadu, nýbrž sem řadí i to, co se někdy označuje

¹³⁷ KORBEL, František. Právo na informace podle správního řádu a zákonů o informacích. In: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [vid. 2016-07-26].

¹³⁸ KOLMAN, Petr. Právo na informace opět posílilo, aneb Ústavní soud ČR řekl „ano“ souzení za bílého dne, *Právní rádce*, 2010, č. 5, s. 59.

¹³⁹ KOLMAN, Petr. Právo na informace. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2010, s. 17.

za politickou svobodu. To je např. svoboda projevu, právo na informace, svoboda sdružování, shromažďování.¹⁴⁰

Právo na informace není ničím neohrazeným oprávněním člověka k uspokojení jeho zvědavosti, nýbrž je to právo na informace v politickém slova smyslu sloužící k realizaci občana ve veřejném životě daného státu. To znamená, aby kterýkoliv člověk žijící ve státě mohl získávat relevantní informace o tom, co se děje ve společnosti, a na základě těchto informací mohl realizovat svá politická práva.¹⁴¹ Tuto *Kolmanovu* tezi nicméně neuznává Nejvyšší správní soud vzhledem ke své judikатурní činnosti, jak si ukážeme posléze.

V hlavě druhé Listiny je politickým právům věnován oddíl druhý, politická práva jsou koncentrována v článcích 17 až 23 Listiny, přičemž právo na informace je obsaženo v článku 17 Listiny. Právo na informace je pak rozvedeno v zákoně o svobodném přístupu k informacím.

Dle článku 17 odst. 1 Listiny jsou svoboda projevu a právo na informace zaručeny. Omezení práva na informace je vyjádřeno v ustanovení článku 17 odst. 4, podle kterého *„svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.“*

Obdobně hovoří článek 10 odst. 2 Evropské úmluvy,¹⁴² podle nějž *„výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“*

140 FILIP, Jan. Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 93.

141 KOLMAN, Petr. Právo na informace – k problematice vnitřních pokynů, Právní rozhledy, 2014, č. 8, s. 288.

¹⁴² Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8 (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.).

V nálezu I. ÚS 526/98 se Ústavní soud výslovně přihlásil k tomu, že omezení plynoucí z odstavce 4 článku 17 Listiny je třeba interpretovat "podle obecných zásad restriktivně", když ovšem omezení poněkud problematicky, alespoň z hlediska dogmatiky základních práv, označil za výjimky, ač jde o metodologický návod pro zkoumání toho, zda je konkrétní omezení základního práva ústavně konformní či nikoliv.¹⁴³

Dle ustanovení článku 17 odst. 5 Listiny pak platí, že „*státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.*“

Autoři komentáře k zákonu o svobodném přístupu k informacím podrobněji rozebírají danou problematiku a připomínají, že slova *přiměřeným způsobem* přitom neznamenají obsahovou limitační klauzuli poskytování informací, ale vztahují se spíše k formálním aspektům poskytování informací (způsob, doba apod.). V návaznosti na toto ústavní vymezení stanoví ustanovení § 2 odst. 1 zákona o svobodném přístupu k informacím, že „*povinnými subjekty, které mají podle tohoto zákona povinnost poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti, jsou státní orgány, územní samosprávné celky a jejich orgány a veřejné instituce.*“

Při posuzování otázky, zda jsou u určitého povinného subjektu naplněny pojmové znaky veřejné instituce, již v současnosti nelze vystačit s toliko formálním pojetím, tzn. hodnotit pouze právní úpravu postavení a činnosti určité právnické osoby (zařízení) tak, jak jsou stanoveny právní normou, a nikoli „faktické“ postavení konkrétní právnické osoby (zařízení) [zejména faktické vazby, „ovládání“ apod. mezi zřizovatelem (zakladatelem) konkrétního subjektu a tímto subjektem]. Tím se dostáváme právě k výše zmíněnému problému obchodních společností, které mají formálně-právně soukromoprávní vazbu na zakladatele (lhostejno, zda je zakladatelem např. obec či kraj), ačkoli fakticky, jde-li např. o obchodní společnost „vlastněnou“ veřejnoprávní korporací, budou vazby mezi právnickou osobou a společníkem mnohem užší.¹⁴⁴

¹⁴³ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 2. 1999, čj. I. ÚS 526/98.

¹⁴⁴ FUREK, Adam, ROTHANZL, Lukáš, JÍROVEC, Tomáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 36.

3.3 Závěr

Lze snad přisvědčit závěru, že ústavně zaručená ochrana obou základních práv s sebou nese problémy tkvící zejména v posouzení, které z práv má přednost v případě jejich vzájemného střetu. Konkrétní událost či datum počátku tohoto problému samozřejmě nemůžeme přesně nalézt, nicméně můžeme tvrdit, že významný vliv měl a má rozvoj sofistikovaných informačních technologií. Pakliže do 18. století byly hlavním zdrojem informací v uzavřených komunitách vesnic a měst především řekněme *klevety, klábosení, drby*, není se čemu divit, že s rozvojem novinového zpravodajství, fotografování, později rozhlasového a televizního vysílání, počítačových technologií, došlo i k výraznému posunu ohledně zachování soukromí. Soukromí snad bylo dříve produktem či důsledkem nedokonalých technologií, které se s rozvojem světa zdokonalily a soukromí už musí být chráněno lepšími (právními) nástroji.¹⁴⁵

Ve vztahu veřejné správy a občanů je pak onen posun chápán v souvislosti s tezí otevřenosti veřejné správy, která přestává být diskrétní. Snad možno tuto změnu chápat také v kontextu s celou proměnou chápání základních práv i tak, že otevřenost veřejné správy koresponduje s otevřenějším pohledem do našeho soukromí. Rádi sdílíme informace o sobě (do určité míry), rádi vyhledáváme informace o jiných, a vždy do určité míry vyžadujeme, aby byly některé informace v držení veřejné správy zpřístupněné (byť třeba jen na žádost). Rizika spojená s přístupností a otevřeností jsou pak (snad) adekvátně vyvažována různými nástroji zakotvenými v právní úpravě.

¹⁴⁵ ROSEN, Jeffrey. *The Unwanted Gaze*. 1. vydání. New York: Vintage Books, 2001, s. 57.

4 KOLIZE PRÁVA NA OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ A PRÁVA NA INFORMACE

Úvodní poznámky

Základní přístupy pro určení vztahu obou právních předpisů, tedy zákona o ochraně osobních údajů a zákona o svobodném přístupu k informacím, je třeba hledat již v Listině a dále pak i v Evropské úmluvě. Jak vyplynulo z předchozích kapitol této práce, je třeba mít stále na zřeteli, že právo na ochranu soukromí, jehož nedílnou součástí je právo na ochranu osobních údajů, je zařazeno mezi základní lidská práva, zatímco právo na informace je tradičně systematicky řazeno mezi tzv. politická práva (právo na svobodu projevu apod.).

S právem na ochranu osobních údajů se často dostává do střetu právo na svobodu projevu. Tu chrání článek 11 Listiny základních práv EU („*svoboda zastávat názory a přijímat, rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování veřejné moci a bez ohledu na hranice*“), přičemž jeho znění koresponduje s článkem 10 Evropské úmluvy. Zároveň má na zřeteli ustanovení čl. 52 odst. 3 Listiny základních práv EU, musíme připustit, že omezení, která lze uplatnit na právo na svobodu projevu dle čl. 11, nesmějí překročit omezení stanovená čl. 10 odst. 2 Evropské úmluvy – tedy musí být stanovená zákonem a nezbytná v demokratické společnosti v zájmu ochrany pověsti nebo práv jiných. Směrnice 95/46 pak upravuje vztah v čl. 9 „Zpracování osobních údajů a svoboda projevu“, kdy je akcentována možnost odchylek pro účely např. žurnalistiky či literárního projevu.

Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva je možné vysledovat, jaká kritéria jsou akcentována při rozhodování mezi právem na soukromí a právem na svobodu projevu. Ve věci *Axel Springer AG v. Německo* tak soud zopakoval nutnost zjišťovat kritéria zjišťování rovnováhy mezi zmíněnými právy, a potvrdil nutnost zkoumání, zda byla událost, jíž se novinový článek týkal, *událostí obecného zájmu*, zda byla dotčená osoba *významnou osobou*, a *způsobem, jak byly informace získány*

a zda byly spolehlivé.¹⁴⁶ V jiném případě pak zase posuzoval míru přispění článku k debatě obecného veřejného zájmu.¹⁴⁷

Další specifickou oblastí je problematika přístupu k dokumentům, které obsahují osobní údaje. Nařízení EU 1049/2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise zaručuje možnost přístupu k takovým dokumentům, které mohou obsahovat osobní údaje. V souladu s čl. 52 odst. 2 Listiny základních práva EU je toto právo vykonáváno za podmínek a v mezích článku 15 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU). Pro přístup bude tedy někdy nutné požadovat zajištění rovnováhy s právem na ochranu osobních údajů osob. Evropský soud pro lidská práva mimo jiné v této souvislosti upozorňuje, že zásah do práva na ochranu osobních údajů vyžaduje konkrétní a oprávněný důvod.¹⁴⁸ Podobně Soudní dvůr judikoval v případě zveřejnění příjemců finančních prostředků z fondů EU, kdy upozornil, že zájmem EU je princip transparentnosti, průhlednosti využívaná finančních prostředků EU, nicméně zveřejnění jmen fyzických osob a přesných částek finanční podpory je zásahem do soukromého života a není odůvodněné vzhledem k čl. 52 odst. 1 Listiny základních práv EU.¹⁴⁹

4.1 Kritérium legálnosti a poskytnutí souhlasu

4.1.1 Základní aspekty souhlasu

Klíčovým kritériem uvedené kolize těchto dvou ústavně zaručených práv je zřejmě ustanovení § 8a zákona o svobodném přístupu k informacím, podle nějž „*informace týkající se osobnosti, projevů osobní povahy, soukromí fyzické osoby*

¹⁴⁶ Srovnej rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 2. 2012, *Axel Springer AG v. Německo*, stížnost č. 39954/08.

¹⁴⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 2. 2012, *Von Hannover v. Německo* (č. 2), stížnosti č. 40660/08 a č. 60641/08.

¹⁴⁸ Srovnej rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 29. 6. 2010, *Evropská komise v. The Bavarian Lager Co. Ltd.*, C-28/08 P.

¹⁴⁹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. 11. 2010 ve spojených věcech *Volker und Markus Schecke GmbH (C-92/09) a Hartmut Eifert (C-93/09) v. Land Hessen*, C-92/09 a C-93/09.

*a osobní údaje povinný subjekt poskytne jen v souladu s právními předpisy, upravujícími jejich ochranu.*¹⁵⁰

Již z textace tohoto ustanovení je zřejmé, že nejde o kategorický zákaz poskytování osobních údajů, ale o podmíněnost jinými zákony, které obecnou ochranu osobních údajů prolamují a umožňují jejich zpracování.

Podle § 5 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů platí, že správce může zpracovávat osobní údaje jen se souhlasem subjektu údajů. Jde o základní situaci vyplývající z principu autonomie vůle při ochraně osobních údajů, které jsou samy o sobě součástí soukromého práva, resp. soukromé sféry člověka.

Občanský zákoník podmiňuje zásah do soukromí též souhlasem fyzické osoby, nicméně uvádí zákonné důvody k zásahu do soukromí i bez souhlasu, tzv. *občanskoprávní licence*. Nový občanský zákoník v § 90 stejně jako jeho legislativní předchůdce z roku 1964 rozlišuje licenci úřední, vědeckou, uměleckou a zpravodajskou a dále ji doplňuje o další zákonné licence a formuluje společné limitující ustanovení, podle něžž zákonný důvod k zásahu do soukromí jiného nebo k použití jeho podobizny, písemnosti osobní povahy nebo zvukového či obrazového záznamu nesmí být využit nepřiměřeným způsobem v rozporu s oprávněnými zájmy člověka. Mezi další (nové, kromě licencí úřední, vědecké, umělecké a zpravodajské) občanskoprávní licence lze řadit v souladu s § 88 odst. 1 a 2 občanského zákoníku: výkon nebo ochranu jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob a stav, kdy se podobizna, písemnost osobní povahy nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí na základě zákona k úřednímu účelu nebo v případě, že někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu. Došlo také k rozšíření dosavadní zpravodajské licence z tiskového, filmového, rozhlasového nebo televizního zpravodajství i na *jiné obdobné zpravodajství* dle ustanovení § 89 občanského zákoníku a k rozšíření dosavadních licencí o nevyvratitelnou domněnku, že svolí-li někdo k zobrazení své podoby za okolností, z nichž je zřejmé, že bude šířeno, platí, že svoluje i k jeho rozmnožování a rozšiřování obvyklým způsobem, jak je mohl vzhledem k okolnostem rozumně předpokládat.

¹⁵⁰ Ustanovení bylo vloženo do zákona jeho novelou č. 61/2006 Sb.

Dle ustanovení § 5 odst. 2 písm. d) zákona o ochraně osobních údajů lze i bez souhlasu subjektu údajů zpracovávat oprávněně zveřejněné osobní údaje v souladu se zvláštním právním předpisem. Tím se rozumí především shora uvedené občanskoprávní licence a dále též veřejně přístupné seznamy, evidence a rejstříky ve smyslu ustanovení § 5 zákona o svobodném přístupu k informacím. Oprávněně zveřejněnými osobními údaji tak jsou všechny osobní údaje, které jsou zveřejněny v obchodním či jiném veřejně přístupném rejstříku (rejstřík nadací a nadačních fondů, rejstřík o.p.s., rejstřík společenství vlastníků jednotek aj.) nebo v seznamech soudců, státních zástupců a osob vykonávajících svobodná povolání (advokáti, notáři, soudní exekutoři, insolvenční správci, rozhodci pro spotřebitelské spory, mediátoři, znalci, tlumočníci, daňoví poradci, auditoři, lékaři atd.). V každém případě zde platí, že osobní údaje osob, které jsou na základě zvláštního právního předpisu zapsány ve veřejně přístupných seznamech, mohou být zpracovány pouze v souvislosti s jejich působností, pro kterou byly do veřejně přístupných seznamů zapsány, tj. například advokát v souvislosti s výkonem advokacie, nikoli v souvislosti s jeho osobními záležitostmi, jednatel společnosti zapsaný v obchodním rejstříku v souvislosti s výkonem funkce jednatele atp.¹⁵¹

Osobní údaje o veřejně činné osobě, funkcionáři či zaměstnanci veřejné správy, které vypovídají o jeho veřejné anebo úřední činnosti, o jeho funkčním nebo pracovním zařazení, lze rovněž zpracovávat i bez souhlasu subjektu údajů podle § 5 odst. 2 písm. f) zákona o ochraně osobních údajů.

Touto problematikou uvnitř justice se zabýval náleží Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2010, čj. I. ÚS 517/10, v záležitosti poskytnutí informací o komunistické minulosti soudců.

Podle závěrů Ústavního soudu mohou být těmito zveřejnitelnými údaji o veřejně činné osobě, funkcionáři či zaměstnanci veřejné správy též údaje o členství soudců v KSČ ke dni 17. 11. 1989. Tento údaj není dle Ústavního soudu údajem o politických postojích subjektů údajů dle § 4 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů, a tudíž *citlivým údajem* dle tohoto ustanovení, který nelze bez souhlasu

¹⁵¹ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2012, čj. 9 Ans 5/2012.

subjektů údajů zpracovávat, a tak ani poskytnout. Je zde dána možnost ústavně konformní interpretace podústavního práva za pomoci teorie vážení zájmů, a proto není třeba rušit podústavní zákon jako protiústavní. Ústavní soud kolizi základních práv a svobod posoudil tak, že základní právo stěžovatele na informace a obecný zájem podporovat tuto svobodu tam, kde jde o otázky veřejného zájmu, převážilo nad zájmem subjektů údajů na ochranu jejich soukromí. Subjektem údajů je osoba veřejně činná (soudce), požadovaná informace spadá do sféry diskuse o více důležitých veřejných zájmech, nedotýká se výlučně detailů soukromého života subjektu údajů.¹⁵² Předmětný nálezn Ústavního soudu nicméně vyvolal bouřlivou diskuzi a nelibost nejen soudců.

4.1.2 Ochrana osobních údajů v elektronické komunikaci

Zmíním ještě problematiku ochrany osobních údajů v zákoně č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, a zejména pak otázku *souhlasu* dle zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu.¹⁵³

Zákon ve svém ustanovení § 87 odst. 1 stanoví, že „*práva a povinnosti související s ochranou osobních údajů neupravené v tomto dílu se řídí zvláštním právním předpisem,*“ jímž je bezpochyby zákon o ochraně osobních údajů. Tento zákon stanoví pro právní úkon souhlasu se zpracováním osobních údajů několik zákonných podmínek (viz výše). Ty platí i pro sféru elektronických komunikací s tím, že zároveň byla s ohledem na specifika zpracování osobních údajů v této oblasti, vložena samostatná právní úprava, podle ustanovení § 87 odst. 2 se „*za souhlas se zpracováním osobních údajů pro účely tohoto dílu zákona o elektronických komunikacích rozumí rovněž souhlas učiněný pomocí elektronických prostředků, tedy zejména vyplněním elektronického formuláře na internetu.*“

Ve spojení s touto právní úpravou vznikly jisté pochybnosti a to zejména s přihlédnutím ke konstantnímu právnímu názoru Nejvyššího soudu, který se vyslovil v tom smyslu, že webový formulář nespĺňuje ani požadavek písemné formy, neboť

¹⁵² KORBEL, František. Spory v justici o svobodný přístup k informacím, *Trestní právo*, 2013, č. 5, s. 7.

¹⁵³ Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů.

nesplňuje požadavky kladené na písemnou formu občanským zákoníkem, kde je stanoveno, že k platnosti písemného právního úkonu je nutné, aby byl písemný právní úkon podepsán jednající osobou, přičemž elektronicky učiněný právní úkon musí být podepsán elektronicky podle zvláštního předpisu.

Pouze na základě takového návrhu podepsaného jednající osobou, popř. návrhu předkládaného prostřednictvím elektronických prostředků, opatřeného zaručeným elektronickým podpisem [§ 2 písm. b) zákona č. 227/2000 Sb.¹⁵⁴], který bude stejným způsobem akceptován, může být završen kontraktační proces – dojde k uzavření smlouvy (ať již platné nebo neplatné pro nedostatek formy).¹⁵⁵

Rozdílnost podob listinného a elektronického dokumentu bude samozřejmě ústít v rozdílný způsob a formu podepisování.

Písemnost v listinné podobě se standardně opatřuje vlastnoručním podpisem, který může vystupovat v různorodých variantách (pseudonym, parafa, někdy včetně uvedení akademických či jiných titulů). Na určitých typech písemností (např. smlouvy o převodu věcných práv k nemovitým věcem) přitom bývá běžně umístěn jakožto úředně ověřený, což zvyšuje míru jeho identifikační a autentizační schopnosti. Naproti tomu elektronický dokument možno podepsat toliko za pomoci tzv. elektronického podpisu. Nespornou výhodou z hlediska aplikační praxe je skutečnost, že problematika elektronického podepisování je v zákoně podrobně stanovena, včetně podrobného určení, co se elektronickým podpisem rozumí, jaké druhy elektronického podpisu se rozeznávají, kdo a za jakých podmínek je oprávněn poskytovat certifikační služby.¹⁵⁶ Odpadají tak časté problémy s řádnou formou podpisu jako se tomu děje na listinných dokumentech.

Domnívám se, že výše uvedená judikatura nic nemění na skutečnosti, že souhlas se zpracováním osobních údajů může být v tomto specifickém případě učiněn prostřednictvím elektronického formuláře. V ustanovení § 87 odst. 2 je navíc brát zřetel na slovo „zejména“, které činí z média elektronického formuláře pouhý

¹⁵⁴ Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2009, čj. 33 Cdo 3210/2007.

¹⁵⁶ PETR, Bohuslav, MAXA, Hubert. Podpis písemného právního jednání v době moderních komunikačních technologií se zvláštním zřetelem k rozhodčí doložce, *Právní rozhledy*, 2015, č. 15-16, s. 551.

demonstrativní výčet a lze tak uvažovat i nad jinými podobami udělení souhlasu se zpracováním osobních údajů. V úvahu přichází například kliknutí na příslušnou ikonu webového formuláře.

4.2 Poskytování informací o činnosti veřejné správy

Při činnostech souvisejících s výkonem veřejné správy se předpokládá, že veřejná správa bude mít k dispozici obrovské množství (nejen) osobních údajů. Jedním ze základních principů dnešního příklonu k principům dobré správy je i princip transparentnosti, průhlednosti. Veřejná správa se stává otevřenější vůči lidem a z toho pramení i rostoucí možnosti osob zjišťovat informace související (nejen) s rozhodováním a veškerou činností ve veřejné správě. Může se jednat o informace spojené jak se zaměstnanci ve veřejné správě, tak s osobami, které mají k veřejné správě nějaký kvalifikovaný vztah, např. účastníci řízení, žadatelé, svědci, znalci atd. Obdobně jak bylo naznačeno výše i zde dojde při případném zveřejňování osobních údajů ke kolizi práva na ochranu soukromí/osobních údajů a práva na svobodu projevu/zjišťování informací. Podle dikce zmiňovaného § 8a zákona o svobodném přístupu k informacím, kde se uvádí, že „...*osobní údaje povinný subjekt poskytne jen v souladu s právními předpisy upravujícími jejich ochranu.*“ V poznámce pod čarou je v demonstrativním výčtu uveden nový občanský zákoník a také zákon o ochraně osobních údajů. Podle § 5 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů lze osobní údaje zpracovávat (a tedy i zveřejňovat) jen se souhlasem subjektu údajů.

Z tohoto pravidla existují výjimky. Vůči *osobám zaměstnanců* ve veřejné správě je jistě uplatnitelná výjimka ze získávání souhlasu dle § 5 odst. 2 písm. f) spočívající v možnosti zpracovávat osobní údaje bez souhlasu subjektu údajů v případě, že se jedná o údaje o veřejně činné osobě, funkcionáři či zaměstnanci veřejné správy, které vypovídají o jeho veřejné nebo úřední činnosti nebo jeho funkčním nebo pracovním zařazení.¹⁵⁷

¹⁵⁷ Blíže např. kapitola 4.3.

Pro *další skupinu osob*, které nejsou zaměstnanci ve veřejné správě a jejich osobní údaje jsou v držení veřejné správy z jiného důvodu, je třeba použít jiné odůvodnění, zejména s poukazem na možnost získávat údaje (zejména) ze správních řízení/spisů v podstatě dvojím způsobem, a sice za pomoci institutu *nahlížení do spisů* (zejména s ohledem na zákon č. 500/2004, Sb., správní řád)¹⁵⁸ nebo *dle zákona o svobodném přístupu k informacím*.

Na základě zákona o svobodném přístupu k informacím může kdokoli požádat o poskytnutí konkrétních informací, okruh osob oprávněných takto žádat o informace je neomezený, podstatně širší než okruh osob, které mohou nahlížet do spisu na základě ustanovení o nahlížení do spisu dle správního řádu. Z ustanovení § 10 zákona o svobodném přístupu k informacím plyne povinnost státních orgánů, územních samosprávných celků a jejich orgánů a veřejných institucí poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti a dále v odstavci druhém jsou stanoveny jako povinné subjekty i subjekty, kterým zákon svěřil rozhodování o právech, právech chráněných zájmech nebo povinnostech osob v oblasti veřejné správy v rozsahu jejich rozhodovací činnosti. Z tohoto ustanovení tedy plyne povinnost správních orgánů informovat i o správních řízeních. Nicméně i zde přichází na řadu aplikace § 8a s odkazem na zákon o ochraně osobních údajů, který pak v § 5 odst. 2 říká, že osobní údaje lze zpracovávat (zpracováním rozumíme i zpřístupňování) jen s jejich *souhlasem*, a v následujícím odstavci jsou pak vyjmenovány výjimky, kdy souhlas subjektů údajů není potřebný. Poskytování osobních údajů ze spisu ale pod žádnou výjimku nelze podřadit. Z výše uvedeného tedy plyne, že není možné takové osobní údaje bez souhlasu osob poskytnout na základě žádosti o informace.¹⁵⁹

Judikatura Nejvyššího správního soudu již má zkušenosti s praktickými problémy, které s sebou přináší tato právní úprava.

Například v rozsudku čj. 1 As 51/2009-106¹⁶⁰ konstatuje, že nelze odmítnout poskytnutí informace dle zákona o svobodném přístupu k informacím s odkazem na to, že žadatel není osobou oprávněnou k nahlížení do spisu dle správního řádu.

¹⁵⁸ Dále jen „správní řád.“

¹⁵⁹ Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů, č. 1/2007.

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 8. 2009, čj. 1 As 51/2009-106.

Konkrétně uvádí, že „...jelikož stěžovatel nebyl účastníkem stavebních řízení...a požadoval určité informace ze správních spisů podle zákona o svobodném přístupu k informacím, měl se správní orgán jeho žádostí o kopie...zabývat postupem dle zákona o svobodném přístupu k informacím, nikoliv mu právo odepřít na základě toho, že jeho žádost subsumoval pod právo nahlížet do spisu, které mu v daném případě nenáleželo.“

Kromě toho v jiném rozsudku¹⁶¹ Nejvyšší správní soud konstatoval, že rozdíl mezi nahlížením do spisu a zjišťováním informací na základě zákona o svobodném přístupu k informacím spočívá v tom, že „je třeba lišit právo na informace, kde není třeba prokazovat jakýkoliv právní zájem, jako jedno ze základních lidských práv, které je odrazem principu veřejné kontroly fungování státu v demokratické společnosti, a právo nahlížet do spisu, jako jedno ze základních procesních práv účastníka konkrétního řízení.“

Je tedy zřejmé, že nelze bez souhlasu subjektů údajů zveřejňovat osobní údaje získané v rámci výkonu veřejné správy s odkazem na zákon o svobodném přístupu k informacím. Tyto osobní údaje nelze zveřejňovat, pokud nestanoví zvláštní předpis jinak či neobsahuje-li zvláštní právní předpis samostatnou úpravu nakládání s osobními údaji.¹⁶²

4.3 Osobní údaje o příjemci veřejných prostředků

Velmi diskutovanou otázkou je pravidlo, obsažené v ustanovení § 8b zákona o svobodném přístupu k informacím. Povinný subjekt dle tohoto ustanovení poskytne základní osobní údaje o osobě, které poskytl *veřejné prostředky*.

To se ovšem nevztahuje na poskytování veřejných prostředků podle zákonů v oblasti sociální, poskytování zdravotních služeb, hmotného zabezpečení

¹⁶¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 4. 2009, čj. 8 As 50/2008-75.

¹⁶² Srovnej Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 1/2007. Nakládání s osobními údaji nalezneme např. v zákoně č. 500/2004., Sb., správním řádu, zákoně č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

v nezaměstnanosti, státní podpory stavebního spoření a státní pomoci při obnově území.¹⁶³

Základní osobní údaje se dle ustanovení § 8b odst. 3 poskytnou pouze v tomto rozsahu: jméno, příjmení, rok narození, obec, kde má příjemce trvalý pobyt, výše, účel a podmínky poskytnutých veřejných prostředků.

Pojem *veřejné prostředky* je vhodné interpretovat v souladu se zákonem č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), v platném znění. Podle ustanovení § 2 písm. g) tohoto zákona se veřejnými prostředky rozumí veřejné finance, věci, majetková práva a jiné majetkové hodnoty patřící státu státní příspěvkové organizaci, státnímu fondu, územnímu samosprávnému celku, městské části hlavního města Prahy, příspěvkové organizaci územního samosprávného celku, příspěvkové organizaci městské části hlavního města Prahy nebo jiné právnické osobě zřízené k plnění úkolů veřejné správy zvláštním právním předpisem, nebo právnické osobě zřízené na základě zvláštního právního předpisu, která hospodaří s veřejnými prostředky. V zájmu jednoty a bezrozpornosti právního řádu vychází setrvale z této legální definice veřejných prostředků i judikatura správních soudů.¹⁶⁴

Co tedy přesně chápat pod pojmem veřejné prostředky? Snad lze přisvědčit výkladu dle komentáře k zákonu o svobodném přístupu k informacím, a pak tedy pojem *veřejné prostředky* v intencích legální definice tohoto pojmu, zakotvené v zákoně č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), totiž zahrnuje nejen *veřejné finance*, nýbrž i *věci, majetková práva a jiné majetkové hodnoty* patřící v tomtéž zákoně vymezeným subjektům. Jinak řečeno, pojem veřejné prostředky zahrnuje nejen platby finančního charakteru. Proto poskytně-li např. obec smluvně určité osobě veřejné prostředky ve

¹⁶³ Viz zejména zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁴ Viz zejména rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 10. 2014, č. j. 8 As 55/2012-62.

výše uvedeném smyslu – např. nemovitý majetek obce, měly by být osobní údaje druhé smluvní strany zveřejnitelné.¹⁶⁵

Otázkou výkladu pojmu *příjemce veřejných prostředků* se již, byť v jiné souvislosti, zabývaly při své rozhodovací činnosti Ústavní soud i Nejvyšší správní soud. Oba tyto soudy po zjištění, že zákon o svobodném přístupu k informacím tento pojem nedefinuje, akcentovaly princip jednoty a bezrozpornosti právního řádu, ze kterého plyne požadavek přikládat týmž pojmům obsaženým v různých právních předpisech zásadně stejný význam a obsah, ledaže by existovaly rozumné důvody k závěru, že stejný význam mít nemají (například proto, že jsou užity v různých kontextech, nebo proto, že jimi zákonodárce v různých dobách mínil odlišné věci). Vycházely proto z obecné definice pojmu *veřejné prostředky* obsažené (jak výše uvedeno) v zákoně č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole.¹⁶⁶

Městský soud v Praze posuzoval otázku, zda lze zaměstnance České televize považovat za příjemce veřejných prostředků ve smyslu § 8b a zda Českou televizi, jako veřejnou instituci, i když není orgánem veřejné správy (v tom byli účastníci sporu ve shodě) stíhala povinnost poskytnout žalobci informace žádostí požadované, a to právě podle § 8b. Podle názoru soudu finanční zdroje České televize, z nichž je nutno předně pokrýt náklady na řádné plnění veřejné služby (kterou nesmí ohrozit ani podnikatelská činnost, když tuto je oprávněna Česká televize vykonávat jen pakliže souvisí s veřejnou službou) a z nichž je za tímto účelem i vyplácena mzda zaměstnancům, tak představují prostředky k zajištění financování veřejné služby, nakládání s nimi je nutno považovat za nakládání s veřejnými prostředky a příjemce mzdy za příjemce veřejných prostředků. Stanoví-li § 8b odst. 1 povinnost poskytnout základní údaje o osobě, které poskytl povinný subjekt veřejné prostředky, není rozhodnou skutečností, zda jsou takto poskytnuty jako plat nebo jako mzda či odměna. Městský soud v Praze z uvedených důvodů dospěl k závěru, že Česká

¹⁶⁵ FUREK, Adam, ROTHANZL, Lukáš, JIROVEC, Tomáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 440.

¹⁶⁶ Např. nález Ústavního soudu ze dne 24. 1. 2007, čj. I. ÚS 260/06 či rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 6. 2010, čj. 5 As 64/2008-155.

televize je povinným subjektem, veřejnou institucí, kterou váže povinnost poskytnout informace stanovená v § 8b.¹⁶⁷

4.4 Informace o platech zaměstnanců veřejné správy

4.4.1 Východiska

Pokračujme ve zkoumání problematiky konkurence dvou ústavně garantovaných práv ve zvláštní problematice zpřístupnění informací o platech zaměstnanců veřejné správy. Převáží obava o ochranu osobních údajů zaměstnanců či svoboda přístupu k informacím a tedy kontrola veřejné správy?

Ze soudní rozhodovací praxe vyplývá, že ani zákonem koncipovaná ochrana osobních údajů nemusí vést ve všech případech k závěru o přednosti této ochrany před právem na informace. Jinak řečeno, navzdory zákonem založenému vztahu mezi právem na informace a ochranou osobních údajů nelze ve všech případech vycházet z předpokladu absolutní aplikační přednosti ochrany osobních údajů před právem na přístup k informacím, přestože by opačný závěr, tj. upřednostnění práva na informace před ochranou osobních údajů, měl být v praxi spíše výjimkou.

Jak přitom plyne z judikatury Ústavního soudu, bývá v některých případech dávána přednost právu na informace, a jindy naopak ochraně soukromí. Nejde však, samozřejmě, o preferenci náhodnou; pro sledovaný typ situace nemůže být bez významu např. skutečnost, že v případě zásahu do práva na ochranu soukromí má jít o osobu veřejně činnou, jakož i povaha každé konkrétní informace, jež je ve vztahu k takové osobě požadována.¹⁶⁸

Údaj o platu ve spojení s konkrétním zaměstnancem, který je identifikován anebo je alespoň identifikovatelný ve smyslu ustanovení § 4 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů, je také osobním údajem. Ač údaj o platu není zařazen mezi citlivé osobní údaje ve smyslu § 4 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů, je vesměs vnímán jako informace, kterou dotčené osoby pocítují velmi silně jako

¹⁶⁷ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 6. 2012, čj. 10 A 289/2011-26.

¹⁶⁸ MATES, Pavel, SKULOVÁ, Soňa. K problému ochrany soukromí úředníků veřejné správy v otázce platů a odměn z pohledu práva na informace, *Bulletin advokacie*, 2013, č. 7, s. 35.

citlivou, a také oprávněně očekávají, že informaci o platu bude zaměstnavatel chránit tak, aby se k této informaci nedostaly neoprávněné osoby.

I když výše platu není povinným obsahem pracovní smlouvy podle § 34 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů,¹⁶⁹ bývá zpravidla jedním z ujednání, pokud tato výše není stanovena v samostatném dokumentu - tzv. platovém výměru. Tyto dokumenty jsou pak podle § 316 odst. 1 zákoníku práce obsahem osobního spisu, do kterého mají právo nahlížet mj. toliko vedoucí zaměstnanci, kteří jsou zaměstnanci nadřízení. Je tak zřejmé, že informacemi o výši platu disponuje u každého zaměstnavatele jen velmi omezený okruh osob, které mají navíc povinnost mlčenlivosti. Ostatně povinnost mlčenlivosti je obecně stanovena pro některé zaměstnance přímo v zákoníku práce, a sice v ustanovení § 303 odst. 2 písm. b) zákoníku práce.

Zejména platy vyšších úředníků nebo funkcionářů bývají předmětem zájmu novinářů i běžných občanů, kteří se pokoušeli prolomit obvyklou mlčenlivost pomocí zákona o svobodném přístupu k informacím. Dříve byly takové žádosti striktně odmítány, neboť panoval názor, že zveřejněním by došlo k závažnému zásahu do soukromí.

Výklad uvedeného ustanovení provedlo Ministerstvo informatiky společně s Úřadem pro ochranu osobních údajů. Oba subjekty se shodují v tom, že § 8b zákona o svobodném přístupu k informacím si neklade za cíl zasahovat do soukromí zaměstnanců, jelikož je zde vložen i § 8a, který směřuje k ochraně soukromí a osobnosti. Zveřejněním platů zaměstnanců by zcela nepochybně došlo k prolomení práva na soukromí, a zaměstnanci povinného subjektu by tak byli znevýhodněni vůči ostatním zaměstnancům, což by bylo značně diskriminační. Zákonodárce tak měl dle názoru Ministerstva informatiky a Úřadu pro ochranu osobních údajů při tvorbě tohoto ustanovení na mysli vydávání veřejných prostředků formou darů, příspěvků, dávek, dotací atd., a nikoli pravidelný příjem zaměstnanců povinného subjektu. Navíc odstavec 2 diskutovaného ustanovení (§ 8b) analogicky naznačuje, že by se platových prostředků nemělo týkat, jestliže poskytování informací o veřejných

¹⁶⁹ Dále jen „zákoník práce.“

prostředcích se nevztahuje na oblasti, které úzce souvisejí s platbami podobnými s platovými prostředky týkajícími se sociální oblasti ve spojitosti s vyplácením dávek fyzických osob vyplácených třetím osobám. Jedná se v podstatě o dávky zajišťující hmotné zabezpečení, což by nepřímou bylo možné přirovnat k platu zaměstnanců, prostřednictvím kterého je rovněž poskytováno hmotné zabezpečení zaměstnance ale za odvedenou práci.¹⁷⁰

Tento názor podpořilo ve svém výkladovém stanovisku také Ministerstvo vnitra, podle nějž navíc diskutované ustanovení směřuje spíše ke sdělování informací o veřejných prostředcích, které byly vyplaceny na základě vrchnostenského rozhodnutí orgánu veřejné správy (veřejnoprávní princip), oproti tomu se nevztahuje na zveřejňování informací o platu založeného na základě soukromoprávního principu podle předpisů pracovního práva.¹⁷¹

4.4.2 Judikatura Nejvyššího správního soudu

Průlom přinesl rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2011, čj. 5 As 57/2010-79, v němž se NSS zabýval otázkou, zda lze zaměstnance veřejné správy považovat za „příjemce veřejných prostředků“ ve smyslu § 8b zákona o svobodném přístupu k informacím¹⁷² (*Maděra proti Magistrátu města Zlína o poskytnutí informací o výši a konkrétních důvodech odměn vedoucího oddělení informačních systémů*).

Nejvyšší správní soud má v otázce práva na informace svoji linii, kterou konstantně sleduje od počátku svojí rozhodovací praxe a lze ji vyjádřit slovy: veřejnost má právo na co nejširší okruh informací.¹⁷³

Nejvyšší správní soud dal ve svém rozsudku jasnou směrnicí: jestliže informace existuje, v tom smyslu, že je někde zachycena, není budoucí. Tím ovšem

¹⁷⁰ Stanovisko Ministerstva informatiky z 2. 6. 2006, č. j. MI 1890/2006-42.

¹⁷¹ Stanovisko Ministerstva vnitra vyjádřené v rozhodnutí z 5. 12. 2011, č. j. MV-128044-5/ODK-2011.

¹⁷² JANEČKOVÁ, Eva. Ochrana osobních údajů při poskytování informací, *Unes – účetnictví neziskového sektoru*, 2015, č. 9, s. 20.

¹⁷³ Jednou z mála výjimek byl jeho rozsudek čj. 3 As 10/2009-77, kde potvrdil odmítavé stanovisko povinných subjektů k předání údajů o členství soudců v KSČ s poukazem na to, se jedná o citlivý osobní údaj.

potevřel vrátka pro v podstatě neomezenou možnost získávat informace. Již dříve konstatoval, že mezi informace o výsledku činnosti nepochybně patří i informace o podkladech zpracovávaných v průběhu výkonu této činnosti.¹⁷⁴

Nejvyšší správní soud tak ve své judikatuře podřadil pod výjimku z ochrany osobních údajů, zakotvenou ustanovením § 8b zákona o svobodném přístupu k informacím, i údaje o platech zaměstnanců veřejné správy, kteří tak jsou dle názoru soudu příjemci veřejných prostředků ve smyslu komentovaného ustanovení. Soud při tom argumentoval mj. zněním odst. 2 tohoto ustanovení, jehož dikce – jakožto „výluka z výluky“ (jak bylo výše uvedeno, představuje ustanovení § 8b zákonnou výjimku z ochrany osobních údajů) – soud přesvědčila o tom, že nebýt právě odst. 2, bylo by třeba poskytnout základní osobní údaje i o každé osobě, které je poskytován starobní, invalidní, vdovský, vdovecký či sirotčí důchod, které je poskytnuta péče hrazená z veřejného zdravotního pojištění, které je poskytnuta některá z dávek státní sociální podpory, z dávek sociální péče, z dávek péče pro těžce zdravotně postižené občany, které je poskytnuto hmotné zabezpečení v nezaměstnanosti, které je poskytnuta státní podpora stavebního spoření či které je poskytnuta státní pomoc při obnově území. Při takto širokém „záběru“ komentovaného ustanovení pak soud neshledal důvod, proč by údaje o platových prostředcích, vyplácených z veřejných rozpočtů, neměly být v intencích komentovaného ustanovení poskytovány (bez nutnosti mít k takovému poskytnutí souhlas subjektů daných osobních údajů).¹⁷⁵ Nutno podotknout, že ke takovému chápání pojmu příjemce veřejných prostředků má široká odborná veřejnost značné výhrady.

Obdobně začaly judikovat soudy i v jiných věcech. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu je dokonce prominutí daně či jejího příslušenství na základě rozhodnutí vydaného správcem daně podle tehdy platného § 55a zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, poskytnutím veřejných prostředků podle § 8b zákona o svobodném přístupu k informacím.¹⁷⁶ Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu zde dovedl, že existuje silný veřejný zájem na transparentnosti

¹⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 6. 2010, čj. 1 As 28/2010-86.

¹⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2011, čj. 5 As 57/2010-79.

¹⁷⁶ Rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 6. 2010, čj. 5 As 64/2008-155.

poskytování veřejných prostředků a nutnosti jeho účinné veřejné kontroly. K naplnění tohoto cíle směřuje ve svém § 8b zákon o svobodném přístupu k informacím (poskytnutí informací o příjemcích veřejných prostředků), splňuje tudíž test vhodnosti. Stejně tak je splněn test potřebnosti, neboť není jiného institutu, který by naplnění zmíněného cíle umožňoval. Rozšířený senát prováděl i test poměrování. Konstatoval tedy, že i v případě poskytování veřejných prostředků platí imperativ ochrany soukromí a ochrany před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním či jiným zneužíváním osobních údajů podle článku 10 Listiny a zákona o ochraně osobních údajů, jehož limity jsou definovány v § 8b odst. 2 zákona o svobodném přístupu k informacím. Zdůraznil, že zákonodárce zohlednil specifické postavení příjemců veřejných prostředků, povahu poskytovaných veřejných prostředků, postup správního orgánu při jejich poskytování a dospěl k závěru, že pokud povinný subjekt posuzuje žádost o informace podle ustanovení § 8b zákona o svobodném přístupu k informacím, rozhodující je pouze skutečnost, zda se požadovaná informace skutečně týká poskytování veřejných prostředků a zda jejímu sdělení nebrání výluka obsažená v § 8b odst. 2.

Toto potvrdil znovu Nejvyšší správní soud v rozhodnutí z roku 2012, když se opřel o předchozí rozhodnutí a uvedl, že NSS v rozsudku čj. 5 As 57/2010-79 vyšel z velmi široké koncepce práva na informace o platech a odměnách zaměstnanců veřejné správy, kdy pravidlem je, že takové informace by na základě žádosti podle zákona o svobodném přístupu k informacím měly být poskytnuty, přičemž výjimky z tohoto pravidla představují pouze v zákoně výslovně uvedené případy.¹⁷⁷

4.4.3 Test proporcionality

Je také třeba brát na zřetel názor Nejvyššího správního soudu, podle něž je nutné v každém případě aplikace ustanovení § 8b zákona o svobodném přístupu k informacím provést *tzv. test proporcionality*.¹⁷⁸ Test proporcionality se provádí v případě kolize dvou ústavně zaručených práv a svobod a je nutno tato vzájemně si konkurující práva v každém jednotlivém případě poměřit pomocí takového testu. Dle

¹⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 12. 2012, čj. 1 As 169/2012-82.

¹⁷⁸ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 2. 2013, čj. 8 As 55/2012-23.

nálezu Ústavního soudu test slouží k posouzení *vhodnosti, potřebnosti a poměrování*.¹⁷⁹

Jak bylo výše uvedeno, v případě zveřejňování platů zaměstnanců dochází ke kolizi dvou ústavních práv, a to politického práva na informace (čl. 17 Listiny) a práva na ochranu soukromí a osobních údajů (čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 3 Listiny). Test proporcionality, resp. tedy pečlivé uvážení, zda zaměstnanec je v pozici, u které převažuje veřejný zájem na zpřístupnění informace nad právem na soukromí zaměstnance, se tak zřejmě jeví více než potřebným.

Problematická situace nastala dle mého názoru ještě tehdy, když rozšířený senát Nejvyššího správního soudu svým rozsudkem¹⁸⁰ z roku 2014 shrnul, že informace o platech zaměstnanců placených z veřejných prostředků se podle ustanovení § 8b zákona o svobodném přístupu k informacím zásadně poskytují. Soud odkázal na svou prejudikaturu a zdůraznil, že „samotné znění a systematika zákona nedává možnost, aby v případě poskytnutí informací o příjemcích veřejných prostředků bylo v každém jednotlivém případě poměřováno, zda a v jaké míře má převážít zájem na poskytnutí informace, anebo zájem na ochraně soukromí toho, o němž je informace poskytována. Úvahu o konkurujících si zájmech a střetu základních práv zde vyřešil již samotný zákonodárce tím, že paušálně upřednostnil právo na informace o příjmech veřejných prostředků, ovšem s tím, že zájem na ochraně soukromí těch, o nichž je informace poskytována, zohlednil vyloučením některých okruhů informací z režimu poskytování a stanovením omezeného věcného rozsahu poskytnutých informací v případech, kdy informace poskytnuty být mají.“

Z uvedeného rozsudku ovšem vyplývá, že test proporcionality při aplikaci § 8b nelze provádět. V této věci rozhodoval 8. senát Nejvyššího správního soudu, ovšem týž senát téhož soudu se ve věci testu proporcionality ve spojení s ustanovením § 8b vyslovil v roce 2013 zcela opačně.¹⁸¹

¹⁷⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, čj. Pl. ÚS 4/94.

¹⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 10. 2014, čj. 8 As 55/2012-62.

¹⁸¹ Srovnej výše uvedené usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 2. 2013, čj. 8 As 55/2012-23.

Právní názor rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu čj. 8 As 55/2012-62 výrazně upřednostňuje právo na informace, a nikoliv právo na soukromí a ochranu osobních údajů. Pokud by soud test proporcionality provedl, nepochybně by nedospěl k závěru o plošném zveřejňování platů zaměstnanců, neboť míra omezení ochrany soukromí by měla přibližně odpovídat společenskému významu zastávané funkce. Uvedené vysvětlení vyplývá i z Metodického doporučení Ministerstva vnitra a Úřadu pro ochranu osobních údajů k poskytování informací o platech pracovníků povinných subjektů podle zákona o svobodném přístupu k informacím, dle kterého v případě zaměstnanců, kteří nemají žádnou rozhodovací pravomoc a ani nedisponují s většími objemy veřejných prostředků, bude zpravidla veřejný zájem na zpřístupnění údaje o jejich platu neporovnatelně menší a ochraně tohoto osobního údaje bude možné dát přednost.

Lze ale očekávat, že do tohoto vývoje zasáhne v budoucnu legislativa, neboť tlak exekutivy v této věci je obrovský. Není proto bez zajímavosti, že těmito otázkami se v minulosti zabýval i Veřejný ochránce práv. Ten byl v otázce poskytování informací o platech umírněnější než Nejvyšší správní soud a doporučoval aplikovat test proporcionality, tedy poměřovat v každém konkrétním případě právo veřejnosti na informace s právem na soukromí. Přesto i on dospěl v konkrétním případě k závěru, že řídicí zaměstnanci veřejné správy vykonávající rozhodovací pravomoc, příp. oprávnění nakládat s veřejnými prostředky, musí počítat se zvýšenou kontrolou ze strany veřejnosti. Pokud jde o informace o výši jejich platu, lze u nich předpokládat převahu veřejného zájmu nad zájmem na ochraně soukromí.¹⁸² Ze stejných východisek vyšel Veřejný ochránce práv i v případě, kdy stěžovatel žádal od České školní inspekce řadu informací, které se týkaly v obecné rovině platové politiky úřadu (celková výše prostředků vynaložených na odměny zaměstnanců v roce 2010, průměrná výše odměn apod.). Kromě toho však požádal též o informaci o celkové výši platu ústřední školní inspektorky za r. 2010 ve členění celková hrubá mzda, čistý plat, celková výše vyplacených nenárokových složek platu a celková výše vyplacených odměn. Úřad tuto informaci na rozdíl od ostatních neposkytl s poukazem na ochranu soukromí, sdělil pouze celkovou výši hrubého platu ústřední

¹⁸² Závěrečné stanovisko ochránce z 22. 2. 2013, sp.zn. 5362/2011/VOP/KČ

školní inspektorky za daný rok. Odvolání stěžovatele proti rozhodnutí zamítlo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Veřejný ochránce práv shledal jak pochybení procesního rázu (ústřední školní inspektorka byla v dané věci podjatá a měla žádost předat k rozhodnutí v prvním stupni ministerstvu), tak i vadné právní posouzení, kdy v daném případě převažuje veřejný zájem na poskytnutí informací nad právem na ochranu soukromí, a při hodnocení argumentů ministerstva zdůraznil, že obavám ze zkreslení informací tím, že bude sdělena pouze výše odměn bez jejich odůvodnění, lze čelit uvedením doplňujících informací (byť stěžovatelem výslovně nežadovaných), např. o nadstandardních úkolech a činnostech realizovaných dotčeným zaměstnancem veřejné správy. Česká školní inspekce poté požadovanou informaci poskytla.¹⁸³

4.4.4 Kritika

Nejvyšší správní soud naprostou většinu státních zaměstnanců označil za příjemce veřejných prostředků, o nichž je nutno poskytnout základní osobní údaje, včetně výše poskytnutých prostředků. Tato judikaturu Nejvyššího správního soudu je částí odborné veřejnosti vnímána kontroverzně. Zejména upozorňuji na (snad) negativní lidskou vlastnost *zvědavost*, která je mnohdy vůdčí ideou žádosti o informace o platu, nikoli nějaký relevantní právní zájem, který by např. vedl k prosazování politických práv občanů.

V klíčovém rozsudku je sice uvedeno, že *“pokud by se v jednotlivých případech ukázalo, že žádosti o informace o platech poskytovaných z veřejných prostředků, jímž by jinak bylo důvodu vyhovět, mají za cíl poškodit legitimní zájmy těch, o jejichž platech má být informováno (např. je šikanovat, vydírat, vyprovokovat vůči nim nenávisť apod.), lze právo na informace za striktně vymezených podmínek odepřít na základě principu zákazu zneužití práva”*, ale jak má povinný subjekt bez prokazování právního zájmu ze strany žadatele uvedený cíl ověřit? Povinný subjekt

¹⁸³ Průběžná zpráva o výsledku šetření veřejného ochránce práv z 1. 8. 2012, sp.zn. 4735/2011/VOP/PPO.

nemá k vyžádání právního zájmu při poskytování informací žádný zákonný institut, který by mu umožňoval zjistit důvod dotazu žadatele.¹⁸⁴

Podle názoru *Mocka* a *Ralause* pouhá zvědavost žadatele bez konkrétního a dostatečného důvodu, kterým by doložil, proč má být jeho právu na informace přiznána větší váha než právu zaměstnance na ochranu soukromí a osobnosti, není ospravedlnitelnou cestou pro omezení práva zaměstnance na soukromí a ochranu osobnosti ve prospěch práva na informace.¹⁸⁵

Na jiné souvislosti kriticky upozorňují *Mates* a *Skulová*, zejména na výklad pojmu příjemce veřejných prostředků. Nejvyšší správní soud totiž použil výklad per analogiam, nicméně autoři soudí, že se jednalo spíše o analogii iuris. Mechanické použití termínů zařazených v rozdílných právních předpisech přípustné není a upozorňují na soudem srovnávané situace zcela odlišného charakteru a upřednostnili by spíše výklad pojmu *veřejné prostředky* v zákoně o svobodném přístupu k informacím.¹⁸⁶

Nelze zapomínat ani na skutečnost, že platy, příplatky a odměny zaměstnanců státní správy jsou transparentně stanoveny právní úpravou, konkrétně zákonem č. 234/2014 Sb., o státní službě (§ 144 a násl.), nařízením vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, a nařízením vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, zákoníkem práce a zákonem č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávních celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Přínejmenším základní informace o platech a odměnách jsou transparentně stanovené v právních předpisech, a argumentace ohledně kontroly veřejností je tak na místě spíše jen v otázce odměn vysokých úředníků.¹⁸⁷

¹⁸⁴ ŠKODOVÁ, Pavlína, PLACHÝ, Jiří. Judikatura NSS: Poskytování informací o platech zaměstnanců veřejné správy, *Soudní rozhledy*, 2015, č. 7-8, s. 246.

¹⁸⁵ RALAUS, Pavel, MOCEK, Miroslav. Otazníky ve věci poskytování údajů o výši platů a odměn, *Správní právo*, 2014, č. 4, s. 237.

¹⁸⁶ MATES, Pavel. SKULOVÁ, Soňa. K problému ochrany soukromí úředníků veřejné správy v otázce platů a odměn z pohledu práva na informace, *Bulletin advokacie*, 2013, č. 7, s. 39.

¹⁸⁷ Nutno dodat, že veřejnost se o platové poměry zajímá čím dál více, jak usuzujeme např. z podaných žádostí o informace o platech nejbližších spolupracovníků prezidenta republiky.

4.5 Ochrana důvěrnosti majetkových poměrů

Zákon o svobodném přístupu k informacím v § 10 stanoví, že „*informace o majetkových poměrech osoby, která není povinným subjektem, získané na základě zákonů o daních, poplatcích, penzijním nebo zdravotním pojištění anebo sociálním zabezpečení povinný subjekt podle tohoto zákona neposkytne.*“ Jedná se o další omezení práva na informace ve prospěch práva na soukromí.

Typicky tedy povinný subjekt neposkytuje konkrétní informace o tom, komu a v jaké výši přiznal dávky důchodového pojištění, dávky státní sociální podpory či dávky pomoci v hmotné nouzi, nebo komu a v jaké výši vyplatil podporu v nezaměstnanosti. Nejvyšší správní soud proto v tomto ohledu uzavřel, že pokud povinný subjekt posuzuje žádost o informace podle § 8b zákona o svobodném přístupu k informacím, pak se § 10 tohoto zákona vůbec neuplatní. Rozhodující pro posouzení žádosti bude pouze skutečnost, zda se požadovaná informace skutečně týká poskytování veřejných prostředků a zda jejímu sdělení nebrání výluka.¹⁸⁸

Je zjevné, že v daném případě jde o složitý ústavněprávní problém, ve kterém dochází opět ke střetu základních subjektivních práv (svobod) garantovaných čl. 10 Listiny na straně jedné a čl. 17 Listiny na straně druhé. Hranice obou těchto základních subjektivních práv (svobod) pak nacházejí svůj odraz právě v zákoně o svobodném přístupu k informacím. Tento zákon na jedné straně umožňuje poskytovat informace o subjektech, které obdržely veřejné prostředky (§ 8b), na druhé straně chrání soukromí daňových subjektů tím, že zakazuje zveřejňovat informace o jejich majetkových poměrech, jež byly zjištěny mj. na základě daňových zákonů. Výslovně však neřeší situaci, kdy subjektu byly na základě daňových zákonů poskytnuty veřejné prostředky. Dotčené správní orgány i soudy správního soudnictví se již dříve vypořádaly s problémem, zda vůbec, a pokud ano, tak do jaké míry má být chráněno soukromí daňového dlužníka. Dospěly k názoru, že neexistuje ospravedlnitelný argument, aby bez dalšího byla daňovým dlužníkům zajišťována menší ochrana soukromí, než jaká je poskytována ostatním daňovým subjektům.

¹⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 6. 2010, čj. 5 As 64/2008-155.

S tímto závěrem se lze ztotožnit.¹⁸⁹ Myslím, že je obecně správné nezveřejňovat informace o majetkových poměrech daňových subjektů, daňové dlužníky nevyjímaje.

Stěžejní otázkou aplikace tohoto ustanovení je, co lze rozumět pod pojmem *majetkové poměry*.

K této otázce se již vyjádřila judikatura, která dospěla k závěru, že majetkové poměry fyzických a právnických osob tvoří zejména jejich příjmy, které mohou být peněžité, ale i naturální, vlastnictví bytů, nebytových prostor a jiných nemovitých věcí, peněžních prostředků, pohledávek, majetkových práv apod. Za majetkové poměry fyzických a právnických osob lze přitom považovat nejen aktiva, nýbrž i jejich pasiva, přičemž je nerozhodné, zda jsou tyto závazky vůči soukromoprávním subjektům či vůči státu.¹⁹⁰

Výše zmíněná skutečnost, spočívající v pojmové šíři *majetkových poměrů*, by neměla na druhou stranu vést k účelovému neodůvodněnému rozšiřování tohoto pojmu v konkrétních případech. Vždy je totiž třeba vycházet z předpokladu, že při realizaci ústavně zaručeného práva na informace je třeba jakákoli možná omezení poskytování informací vykládat restriktivním způsobem, neboť opačný přístup, tzn. extenzivní výklad zákonem stanovených omezujících podmínek přístupu k informacím, by byl v rozporu s vlastním smyslem a účelem ústavní i zákonné právní úpravy poskytování informací. Při aplikaci komentovaného ustanovení by měly povinné subjekty kromě toho zvažovat, zda požadovaná informace, jejíž poskytnutí má být s odkazem na toto ustanovení odepřeno, má dostatečně vypovídající charakter o majetkových poměrech dotčených osob.¹⁹¹

4.6 Vnitřní pokyny a personální předpisy

K řešení sporných kolizí práva na informace a práva na ochranu soukromí dochází i v dalších ustanoveních zákona o svobodném přístupu k informacím, a to konkrétně ve prospěch ochrany soukromí, a sice v ustanovení § 11 odst. 1 písm. a),

¹⁸⁹ ZEMAN, Jiří. Nejvyšší správní soud mezi Scyllou § 8b a Charybdou § 10 zákona o svobodném přístupu k informacím, *Právní rozhledy*, 2009, č. 10, s. 368.

¹⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 6. 2008, čj. 5 As 53/2007-85.

¹⁹¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 5. 2007, čj. 3 Ads 33/2006-57.

jenž stanoví, že „povinný subjekt může omezit poskytnutí informace, pokud se vztahuje výlučně k vnitřním pokynům a personálním předpisům povinného subjektu.“.

Je tedy vhodné se krátce zmínit o důležité problematice vnitřních předpisů vydávaných v rámci veřejné správy. Jaký dokument je možno považovat za *vnitřní předpis* podrobně rozebírá zejména judikatura Nejvyššího správního soudu, který se jejich definováním zabývá opakovaně, zejména v souvislosti s výkladem zmíněného ustanovení zákona o svobodném přístupu k informacím. Nejvyšší správní soud tak upozorňuje, že týkají-li se pokyny výkonu veřejné správy navenek a upravují-li postupy při aplikaci ustanovení zákona, nelze je považovat za pouhé vnitřní pokyny podléhající výjimce v uvedeném ustanovení zákona.¹⁹² Ne každý akt, který je označen za vnitřní pokyn správním orgánem, jím je. Vždy se musí jednat o akty určené pracovníkům, kteří jsou jimi vázáni, jsou tedy spojené se služební nadřízeností a podřízeností.¹⁹³ Pokud se naopak jedná např. o jakýsi didaktický popis platné právní úpravy s příklady, ale neobsahuje výklad jdoucí nad rámec zákonných ustanovení, bude se vždy jednat o vnitřní pokyn.¹⁹⁴

Právní teorie dále upozorňuje, že pro vzájemné odlišení těchto aktů však lze vycházet z míry obecnosti – vnitřními pokyny chápeme akty individuální, řešící určitou situaci *ad hoc* (konkrétní příkaz pracovníkovi povinného subjektu ve vazbě na určitou individualizovanou záležitost), personálními předpisy pak akty obecné. Jejich společným znakem je, že nejde o právní předpisy (ve formálním slova smyslu), a dále jejich interní povaha, která se projevuje především v osobě vydavatele a adresáta. Vydavatelem může být buď sám povinný subjekt, nebo jiný subjekt, který je organizačně nadřízen povinnému subjektu a z tohoto titulu může usměrňovat jeho činnost vydáváním pro povinný subjekt závazných aktů.¹⁹⁵

¹⁹² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 1. 2008, čj. 5 As 28/2007-89.

¹⁹³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 4. 2008, čj. 4 As 20/2007-64

¹⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 4. 2015, čj. 8 As 108/2014-57.

¹⁹⁵ FUREK, Adam, ROTHANZL, Lukáš, JIROVEC, Tomáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 499.

4.7 Probíhající trestní řízení

Platí dle mého názoru totéž, co bylo výše řešeno o kategorii vnitřních pokynů a personálních předpisů. Zákon o svobodném přístupu k informacím stanoví v § 11 odst. 4 písm. a) následující vyluku z práva na informace: *„Povinné subjekty dále neposkytnou informace o probíhajícím trestním řízení.“*

Toto ustanovení ovšem nelze aplikovat kategoricky, je jej totiž třeba číst v souvislosti s ustanoveními § 8a až 8d zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu,¹⁹⁶ která regulují tzv. poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných.

Dle § 8a odst. 1 trestního řádu platí, že *„při poskytování informací o své činnosti veřejnosti orgány činné v trestním řízení dbají na to, aby neohrozily objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, nezveřejnily o osobách zúčastněných na trestním řízení údaje, které přímo nesouvisejí s trestnou činností, a aby neporušily zásadu, že dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen (§ 2 odst. 2). V přípravném řízení nesmějí zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti osoby, proti které se vede trestní řízení, poškozeného, zúčastněné osoby a svědka.“*

V relaci k ochraně osobních údajů je pak nutné zmínit důležité ustanovení § 8a odst. 2 trestního řádu, podle nějž *„při poskytování informací podle odstavce 1 orgány činné v trestním řízení zvláště dbají na ochranu osobních údajů a soukromí osob mladších 18 let.“*

Dle ustanovení § 8b odst. 2 trestního řádu nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší 18 let nebo vůči němuž byl spáchán některý ze závažných trestných činů, které toto ustanovení dále vyjmenovává.

¹⁹⁶ Dále jen „trestní řád.“

Toto opatření reaguje především na potřebu více chránit osobnost a soukromí oběti trestného činu, pokud je to nutné vzhledem k jejímu věku nebo k povaze spáchaného činu, přičemž oběť je mnohdy sekundárně viktimizována nešetrným způsobem medializace případu, jestliže jsou uváděny detailní informace týkající se osoby oběti, její rodiny a soukromí. Oběť trestného činu se tak musí vyrovnávat nejen s následky trestného činu, ale i s nepříznivými dopady zvýšeného zájmu veřejnosti o její případ, a tím může dojít k dalšímu poškozování oběti. Cílem novely je tedy maximálně omezit okruh informací poskytovaných veřejnosti o oběti trestného činu, kterou je třeba chránit ve zvýšené míře, a zabránit zveřejňování jejích osobních údajů, fotografií či obrazových záznamů, ať už prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků (tisk, rozhlas, televize), včetně veřejných počítačových sítí (internetu), nebo jiným obdobně účinným způsobem.

Lze se setkat s názory, že v případě, kdy sdělovací prostředky informují o trestní věci v plném rozsahu tak, že uvedou jméno i příjmení obviněného a celkově odkryjí jeho totožnost, jedná o porušení presumpce neviny. Podle těchto názorů by možnost uvést celé jméno a příjmení obžalovaného měla být s ohledem na presumpci neviny omezena na osoby pravomocně odsouzené.¹⁹⁷

Nejvyšší správní soud k této záležitosti judikoval, že povinné subjekty neposkytnou informace o probíhajícím trestním řízení (§ 11 odst. 4 písm. a) zákona o svobodném přístupu k informacím) pouze poté, co zváží, nakolik je důvod neposkytnutí informace vskutku ospravedlněn naléhavou společenskou potřebou. Tou bude pravidelně zájem státu na tom, aby poskytnuté informace neohrozily objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, nezveřejnily o osobách zúčastněných na trestním řízení údaje, které přímo nesouvisejí s trestnou činností, a aby neporušily zásadu, že dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem není vina vyslovena. Nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen. Povinný subjekt vezme v potaz též ochranu práv a svobod druhých, např. obětí trestného činu.¹⁹⁸

¹⁹⁷ PÚRY, František. Posílení ochrany informací v trestním řízení, *Právní rozhledy*, 2009, č. 7, s. 2.

¹⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 12. 2010, čj. 1 As 44/2010-103.

4.8 Ochrana obchodního tajemství

Nelze přirozeně tvrdit, že by obchodní tajemství mělo povahu osobního údaje, který by bylo třeba chránit. Zákon o svobodném přístupu k informacím nicméně v § 9 stanoví, že (1) Pokud je požadovaná informace obchodním tajemstvím, povinný subjekt ji neposkytne. (2) Při poskytování informace, která se týká používání veřejných prostředků, se nepovažuje poskytnutí informace o rozsahu a příjemci těchto prostředků za porušení obchodního tajemství.

Právě znění druhého odstavce tohoto ustanovení § 9 může znamenat jistou kolizi mezi právem na informace a právem na soukromí. Městský soud v Praze totiž judikoval, že je nepřijatelné, aby se správní orgány, rozhodují-li zejména o informacích vytvořených v souvislosti s použitím podpory převážně z veřejných prostředků veřejně prospěšnou společností, smířily s tím, že k ochraně údajů, které tato společnost vytvoří v souvislosti s veřejně prospěšným projektem, postačí, aby společnost označila všechny jí vytvořené údaje, týkající se obdržené platby, za chráněné jako obchodní tajemství ze soukromoprávního důvodu, ačkoliv se informace týkají dotovaného projektu. Ze stejného důvodu nemohou správní orgány bez dalšího převzít pouze obecné tvrzení tohoto příjemce podpory, že podklady k projektu obsahují celou řadu obchodních, ekonomických i technických údajů o jejich společnosti, aniž by tyto údaje vyhodnotily z hlediska znaků obchodního tajemství a odlišily striktně a srozumitelně ty údaje, které se týkají pouze např. osobních údajů zaměstnanců a jejich vztahu k žadateli o dotaci či k dodavatelům žadatele o dotaci. Takové údaje evidentně nebudou uvedeny na typu dokumentů, jíž jsou faktury za provedené práce proplacené z prostředků, které získal žadatel o platbu, ani nebudou ve smlouvách s dodavateli.¹⁹⁹

4.9 Poskytování informací o životním prostředí

Připomeňme úvodem, že Listina ve svém článku 35 odst. 2 zakotvuje právo na informace o životním prostředí. Toto právo provádí účinný zákon č. 123/1998 Sb.,

¹⁹⁹ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. 2. 2015, čj. 9 A 174/2010-63.

o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů,²⁰⁰ který zakládá právo kohokoliv požadovat informace týkající se životního prostředí, a tomu odpovídající povinnost subjektů uvedených v jeho § 2 písm. b) je poskytnout. Mezi oněmi požadovanými informacemi mohou být i takové informace, které odpovídají definici osobního údaje podle zákona o ochraně osobních údajů a je tak na místě ujasnit si vztah zmíněných právních předpisů.

Pojem *informace o životním prostředí* definuje zákon o právu na informace o ŽP ve svém ustanovení § 2 písm. a), které je dále členěno do bodů 1. až 13. O osobní údaje se bude jednat zejména v případě informací uvedených pod body 1, 2, 6, 8 a 9 uvedeného ustanovení, tj.:

- informace o stavu a vývoji životního prostředí, o příčinách a důsledcích tohoto stavu,
- informace o připravovaných nebo prováděných činnostech a opatřeních a o uzavíraných dohodách, které mají nebo by mohly mít vliv na stav životního prostředí a jeho složek,
- informace o správních řízeních ve věcech životního prostředí, posuzování vlivů na životní prostředí, peticích a stížnostech v těchto věcech a jejich vyřízení a rovněž informace obsažené v písemnostech týkajících se zvláště chráněných součástí přírody a dalších součástí životního prostředí chráněných podle zvláštních předpisů,
- informace o stavu veřejného zdraví, bezpečnosti a podmínkách života lidí, pokud jsou nebo mohou být ovlivněny stavem složek životního prostředí, emisemi nebo činnostmi, opatřeními a dohodami podle § 4 písm. a) bodu 2²⁰¹, a
- informace o stavu kulturních a architektonických památek, pokud jsou nebo mohou být ovlivněny stavem složek životního prostředí, emisemi nebo činnostmi, opatřeními a dohodami podle § 4 písm. a) bodu 2.

²⁰⁰ Dále jen „zákon o právu na informace o ŽP.“

²⁰¹ „Informace o připravovaných nebo prováděných činnostech a opatřeních a o uzavíraných dohodách, které mají nebo by mohly mít vliv na stav životního prostředí a jeho složek.“

Dále zákon o právu na informace o ŽP vymezuje určité okruhy informací o životním prostředí, k nimž by měl mít žadatel o informace přístup, ačkoliv se jejich poskytnutí dostává do střetu s jiným právem chráněným zájmem. Takovoto *privilegované* okruhy informací můžeme v citovaném zákoně nalézt přinejmenším tři:

- 1) informace o původci činnosti znečišťující nebo jinak ohrožující nebo poškozující životní prostředí obsažené v pravomocném rozhodnutí o trestném činu, přestupku nebo jiném správním deliktu ve vztahu k ochraně osobních údajů dle § 8 odst. 5 zákona o právu na informace o ŽP,
- 2) informace týkající se působení provozní činnosti podnikatele na životní prostředí, informace o hrozícím bezprostředním ohrožení lidského zdraví a životního prostředí a informace o životním prostředí získané z veřejných prostředků ve vztahu k ochraně obchodního tajemství dle § 8 odst. 4 zákona o právu na informace o ŽP a
- 3) informace o emisích vypouštěných nebo vyzařovaných do životního prostředí ve vztahu k ochraně osobních údajů, ochraně obchodního tajemství, ochraně práv osob, jež předaly povinnému subjektu informace nad rámec svých zákonných povinností a dokonce i ve vztahu k samotnému zájmu na ochraně životního prostředí dle § 8 odst. 9 zákona o právu na informace o ŽP.²⁰²

Nicméně v tomto kontextu nutno upozornit na ustanovení § 8 odst. 1 písm. b) zákona o právu na informace o životním prostředí, které uvádí důvody odepření požadované informace, např. to vylučují předpisy o ochraně osobních nebo individuálních údajů, kterým nepochybně je i zákon o ochraně osobních údajů.²⁰³

O zpracování osobních údajů tak půjde i v případě poskytování informací o životním prostředí (tedy konkrétně zpřístupňování a předávání jako druh

²⁰² ČERNÍN, Karel. Informace o životním prostředí: Opona se zavírá?, *Správní právo*, 2014, č. 4, s. 246.

²⁰³ Můžeme tak soudit, přestože poznámka pod čarou příslušného ustanovení odkazuje na již neúčinný zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech.

zpracování osobních údajů), a zákon o ochraně osobních údajů se tedy na toto zpracování bude aplikovat.²⁰⁴

Co bude tedy právním titulem, na jehož základě bude možné osobní údaje předat? U fyzických osob, jejichž konání může mít v relevantní míře vliv na stav životního prostředí, příp. vlastníků věcí, jejichž stav může životní prostředí ovlivnit, nebo jím naopak být ovlivněn, se obracíme k ustanovení § 5 odst. 2 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů, podle něž „*správce může zpracovávat osobní údaje pouze se souhlasem subjektu údajů. Bez tohoto souhlasu je může zpracovávat, jestliže provádí zpracování nezbytné pro dodržení právní povinnosti správce.*“ Je otázkou, nakolik je možnost *souhlasu* reálně splnitelná. Právní titul *dodržení právní povinnosti správce* se jeví jednoznačnější.

Z vymezených druhů informací, tedy těch uvedených v § 2 písm. a) bod 1, 2 či 9 zákona o právu na informace o ŽP lze na základě zde uvedeného poskytovat pouze osobní údaje vztahující se k uzavíraným dohodám, které mohou mít vliv na stav životního prostředí, v situaci, kdy je dohoda uzavírána s fyzickou osobou. V ostatních případech bude obvykle možné zpřístupnit plnohodnotné informace o životním prostředí bez toho, aby žadateli byly poskytnuty i případné doprovodné osobní údaje, které se k požadované informaci vztahují.²⁰⁵

4.10 Obce

Zcela specifické postavení v rámci veřejné správy mají obce.²⁰⁶ Obce jsou veřejnoprávními korporacemi a provádějí jak nepřímou státní správu (která je na ně státem přenesena), tak i samosprávu. Při své činnosti se zaměstnanci obce dostanu k širokému spektru osobních údajů, které jsou získány v souvislosti s jejich činností.

²⁰⁴ Shodně srov. NONNEMANN, František. Ochrana osobních údajů při poskytování informací o životním prostředí, *Právní rozhledy*, 2011, č. 5, s. 167.

²⁰⁵ NONNEMANN, František. Ochrana osobních údajů při poskytování informací o životním prostředí, *Právní rozhledy*, 2011, č. 5, s. 166-168.

²⁰⁶ Obdobně výklady ovšem směřují i k problematice krajů a hlavního města Prahy, kdy právní úprava v zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení) a zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, vykazují shodné rysy ohledně zpracování osobních údajů, zejména v souvislosti s jejich zveřejňováním či zpřístupňováním, jak bude předmětem výkladu této kapitoly.

Z každodenní zkušenosti s výkonem veřejné správy a ve spojitosti s tím i s ochranou osobních údajů, zjišťujeme, že problematika zajištění ochrany osobních údajů je u obcí nejen častou, ale přímo dennodenní rutinou. Zejména v malých obcích, kde zaměstnanecký aparát není nijak široký a některé činnosti provádí i méně kvalifikovaní zaměstnanci, může docházet k těmto potížím při interpretaci ustanovení právních předpisů a jejich reálného dodržování. Nutno podotknout, že daná problematika je v odborné právní literatuře dosti obšírně interpretována, nicméně i tak činí praktické uplatňování pravidel obcím potíže. V uváděné podkapitole práce je tak jen stručným přehledem vybraných okruhů věcné působnosti, které se ochrana osobních údajů týká nejúžeji.

Obcím plynou povinnosti zejména v souvislosti se zveřejňováním údajů ze své činnosti, s povinně zveřejňovanými informacemi na základě zákona o svobodném přístupu k informacím, musejí také dodržovat příslušná ustanovení zákona č. 128/2000 Sb., o obcích²⁰⁷ a další právní předpisy. Obce tak jsou podle ustanovení § 4 písm. j) a k) zákona o ochraně osobních údajů správci, případně zpracovateli osobních údajů, a to prakticky největší a nejpočetnější skupinou, vezmeme-li v úvahu počet obcí v České republice. S povinností obcí být transparentní vůči veřejnosti souvisí zejména ustanovení článku 17 odst. 5 Listiny, které můžeme považovat za projev zásady otevřenosti, transparentnosti veřejné správy²⁰⁸, a říká, že „*státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanovuje zákon.*“ Provedení předmětného ustanovení Listiny je svěřeno jednak zákonu o obcích, dále také zákonu o svobodném přístupu k informacím. Z dikce je tak zřejmé, že samospráva je vedena zásadou veřejnosti a principem publicity a obé se může dostat do konfliktu s právní úpravou ochrany osobních údajů.

První okruh ochrany osobních údajů spojujeme se **zveřejňováním na úřední desce**. Úřední deska není sice ve správním řádu definována, ale v souladu s ustanovením § 26 odst. 1 správního řádu mají všechny správní orgány povinnost zřídit nepřetržitě přístupnou úřední desku. Na úřední desce se vyvěšují písemnosti

²⁰⁷ Dále jen „zákon o obcích.“

²⁰⁸ Srovnej BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. *Ochrana osobních údajů v aplikační praxi*. 2. vydání. Praha: Linde. 2010. s. 61 – 63.

a oznámení o možnosti převzít písemnost, vyvěšují se dokumenty podle zákona o obcích i dle zvláštních zákonů. Problém spočívá v rozdílné právní úpravě a povaze dokumentů na úřední desku povinně vyvěšovaných. Zřejmě můžeme tvrdit, pakliže je ve zvláštní právní úpravě zcela popsán způsob zveřejnění informace i ochrana osobních údajů, že takový právní předpis je vůči zákonu o ochraně osobních údajů zvláštním. Jinou eventualitu představuje doručování veřejnou vyhláškou podle správního řádu, kdy pro ochranu osobních údajů je vhodné použít spíše oznámení o možnosti převzít písemnost (v případech, kdy je to možné). Obsah úřední desky je taktéž obec povinna zveřejňovat způsobem umožňujícím dálkový přístup.

V praxi dochází mnohdy k situaci, že by zveřejněné dokumenty obsahovaly osobní údaje. Při řešení možného konfliktu práv pak tedy vycházíme především z ustanovení zákona o svobodném přístupu k informacím § 8a, který uvádí, že informace týkající se osobnosti, projevů osobní povahy, soukromí fyzické osoby a osobní údaje povinný subjekt poskytne jen v souladu s předpisy upravujícími jejich ochranu, tedy zákonem o ochraně osobních údajů. Ten žádný explicitní zákaz v podstatě neobsahuje, ale upravuje podmínky zpracování osobních údajů (a tedy i jejich zveřejnění) v § 5 odst. 2, kdy stanoví povinnost zpracovávat osobní údaje pouze se souhlasem subjektu údajů a uvádí výjimky, kdy tohoto souhlasu není třeba a zde konkrétně dle § 5 odst. 2 písm. a) souhlasu není třeba, pokud je zpracování nezbytné pro dodržení právní povinnosti správce. V souladu s § 25 odst. 2 správního řádu musí obec v případě, že dokument obsahuje citlivé osobní údaje, vyvěsit jen oznámení o možnosti převzetí dokumentu u správního orgánu.

Podobně můžeme čelit pochybnostem ohledně ochrany osobních údajů při **zveřejňování osobních údajů v souvislosti s jednáním zastupitelstva obce**, tedy s výkonem samosprávy. Základní právní úpravu zde představuje zákon o obcích. Zde se teoretici i praxe shodují na rozdílném přístupu k zasedání zastupitelstva a rady obce. *Zasedání zastupitelstva obce* je zásadně veřejné (přístupné komukoliv),²⁰⁹ a *zápis* je k nahlédnutí na obecním úřadě v souladu s ustanovením

²⁰⁹ Modifikovaný názor zastávají autoři komentáře k zákonu o obcích, kdy tvrdí, že princip veřejnosti se má vztahovat toliko na občany obce a toto pojetí odpovídá potřebné informovanosti občanů obce. Doplňují, že princip veřejnosti lze vůči neobčanům obce chápat

§ 95 odst. 2 zákona o obcích, kdy okruh osob oprávněných nahlížet je již zúžen a v souladu s § 16 odst. 2 písm. e) jsou jimi osoby starší 18 let mající na území obce trvalý pobyt, osoby starší 18 let vlastníci na území obce nemovitost a cizí státní občané starší 18 let hlášení k trvalému pobytu na území obce. Ostatní osoby mohou do zápisu nahlížet jen na základě § 8a zákona o svobodném přístupu k informacím a správní orgán má možnost posoudit míru možného zásahu do práva na soukromí a ochrany osobních údajů. Nadto ještě připomeňme, že pořizování výpisů je pro prvně zmiňovaný okruh osob bezplatné, ale pro osoby uplatňující přístup na základě zákona o svobodném přístupu k informacím je obec oprávněna požadovat úhradu nákladů (§17).

Ohledně *schůze rady obce* platí trošku odlišné pravidlo, schůze jsou totiž neveřejné (tedy veřejnosti nepřístupné), k zápisům uloženým k nahlédnutí u obecního úřadu mají přístup dle § 101 odst. 3 zákona o obcích členové zastupitelstva obce, nikoli tedy stejný okruh osob jako k zápisům ze zasedání zastupitelstev – tento okruh osob má v souladu s § 16 odst. 2 písm. e) zákona o obcích možnost nahlížet jen do usnesení rady obce. Ohledně zveřejnění způsobem umožňujícím dálkový přístup platí zřejmě teze, že je třeba uveřejnit zásadně jen *anonymizované zápisy*. Pro tuto povinnost anonymizovat svědčí skutečnost, že se jedná o zveřejnění informace neomezenému okruhu osob a povinností obce je dodržovat ochranu dle zákona o ochraně osobních údajů.²¹⁰ V této souvislosti je vhodné upozornit na související aspekt možného pořizování kopií dokumentů.

V souladu s judikaturou,²¹¹ názorem Ministerstva vnitra²¹² i významných teoretiků lze usoudit, že při podání žádosti o kopie dokumentů se ustanovení § 16 odst. 2 písm. e) zákona o obcích uplatní jako speciální úprava vůči zákonu o svobodném přístupu k informacím za splnění tří podmínek – žádost podává občan obce, týká se dokumentů jmenovaných v § 16 odst. 2 písm. e) zákona o obcích a občan žádá jen o nahlédnutí či možnost pořídit si výpisy. V ostatních případech se

úžeji. Srov. KOPECKÝ, Martin, PRŮCHA, Petr, HAVLAN, Petr. *Zákon o obcích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 195 – 196.

²¹⁰ Srovnej stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 2/2004, aktualizace únor 2014.

²¹¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 8. 2006 Sb., čj. As 40/2004-62.

²¹² Stanovisko Ministerstva vnitra 1/2006.

uplatní právní úprava v zákoně o svobodném přístupu k informacím, přičemž ovšem pro občana obce mohou plynout některé povinnosti (možnost požadovat úhradu za kopie v souladu s § 17 zákona o svobodném přístupu k informacím), ale zároveň i výhody spočívající získání kopií s veškerými údaji, které jsou součástí dokumentů, do kterých mohl nahlížet dle § 16 odst. 2 písm. e) zákona o obcích, čili nemusí být „začernovány“ osobní údaje. V ostatních případech musí být pro účely ochrany osobních údajů uplatněno ustanovení § 12 zákona o svobodném přístupu k informacím.²¹³

Poněkud odlišným způsobem je třeba přemýšlet i nad problematikou **zveřejňování programu jednání** zastupitelstva obce. Jak dovozuje i Úřad pro ochranu osobních údajů²¹⁴ je smyslem zákonem stanovené povinnosti zveřejnit program jednání (§ 93 zákona o obcích) informovat o činnosti a záměrech obce, nikoli o identitě konkrétních fyzických osob. Obce tedy zveřejněním programu informují o své činnosti a naplňují tak požadavek zákona v souvislosti s transparentností, zároveň nezasahují do práva na ochranu osobních údajů fyzických osob. I zveřejněné programy tak musí vyhovět požadavkům na anonymizaci osobních údajů.

Obce často v zájmu posílení transparentnosti vlastního fungování nejen že neodmítají poskytovat **nahrávky** ze svých jednání, ale tyto samy zveřejňují, například na webových stránkách. Setkáváme se také s **vysíláním záznamů** z jednání zastupitelstva v přímém přenosu. Zatímco druhá uvedená možnost je teorií i praxí zpravidla uznávána jako poměrně neproblematická (najedná se o zpracování osobních údajů) a města této možnosti využívají, otázku zveřejňování záznamů není možné přejít takto jednoduše. Nejproblematičtější otázkou zůstávají osobní údaje třetích osob, které při jednání zastupitelstva zaznějí při projednávání jednotlivých bodů. Zveřejnění těchto osobních údajů, typicky prostřednictvím internetu, ze strany obce není možné a tyto osobní údaje je třeba před zveřejněním záznamu anonymizovat.²¹⁵ Otázka zveřejňování záznamů a jejich případné anonymizace je tak

²¹³ Srov. KOPECKÝ, Martin, PRŮCHA, Petr, HAVLAN, Petr. *Zákon o obcích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 42, s. 203.

²¹⁴ Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 11/2012.

²¹⁵ Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 2/2013.

předmětem sporu mezi samosprávami a Úřadem pro ochranu osobních údajů.²¹⁶ Nutno podotknout, že zmíněným principem transparentnosti můžeme též rozumět průhlednost, dostatečnou informovanost a s tím související veřejnou kontrolu správy věcí veřejných.²¹⁷ I když můžeme princip transparentnosti, otevřenosti nalézt i čl. 17 odst. 5 Listiny, kde se stanoví, že „...orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.“, pamatujme, že v konkrétním případě je třeba princip transparentnosti vyvážit a neupřednostnit ho za každou cenu ve všech případech.²¹⁸

Shrňme tedy, že poněkud problematickou se stává otázka kolize zájmu transparentnosti výkonu veřejné správy s právem individua na ochranu jeho soukromí. **Soudní dvůr Evropské unie** v tomto smyslu vyslovil k určení hranic této kolize tak, že princip transparence nemá automatickou přednost před právem na ochranu osobních údajů. Kupříkladu povinnost správních orgánů zveřejňovat všechna jména fyzických osob s uvedením konkrétních částek, které tyto osoby obdržely jako finanční podporu, je vzhledem k cíli průhlednosti hospodaření s veřejnými prostředky nepřiměřené.

Závažnost zásahu do práva na ochranu osobních údajů se projevuje odlišně u právnických osob a u fyzických osob. Správní orgány nemají např. povinnost přezkoumat před zveřejněním údajů u každé právnické osoby, která je příjemcem dotací, zda její název též eventuálně identifikuje fyzické osoby, protože by to znamenalo nepřiměřenou administrativní zátěž.²¹⁹

4.11 Ochrana osobních údajů na pracovišti

Soukromí a osobní údaje jsou zvláštní režimem prostřednictvím ustanovení § 316 zákoníku práce chráněno v pracovněprávních vztazích. Toto ustanovení

²¹⁶ ZAHUMENSKÁ, Vendula, ZAHUMENSKÝ, David. Zveřejnění záznamu na webových stránkách úřadu, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2013, č. 3, s. 414.

²¹⁷ KOLMAN, Petr. Transparentnost veřejné správy aneb jde o opatření obecné povahy?, *Jurisprudence*, 2013, č. 2, s. 7.

²¹⁸ Srov. BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. *Ochrana osobních údajů v aplikační praxi*. 2. vydání. Praha: Linde. 2010, s. 59 – 60.

²¹⁹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 9. 11. 2010 ve spojených věcech *Volker und Markus ScheckeGmbH*, resp. *Hartmut Eifert v. Spolková země Hesensko*, C-92/09 a C-93/09.

upravuje ochranu práv zaměstnance a zaměstnavatele, která nejsou pracovněprávní, avšak při výkonu práce mohou být dotčena. V případě zaměstnavatele se jedná o práva majetková, zejména k věcem a hodnotám, s nimiž zaměstnanci přijdou při výkonu práce do styku. Z dikce závislé práce, stejně jako z povinnosti zaměstnavatele závislou práci realizovat na náklady zaměstnavatele, vyplývá nezbytnost ochrany majetku zaměstnavatele proti znehodnocení. Toto ustanovení tak ukládá zaměstnanci obecný zákaz užívat majetek zaměstnavatele k soukromým účelům bez souhlasu zaměstnavatele. Bližší podmínky naplňování tohoto pravidla je vhodné vymezit ve vnitřním předpise, případně sjednat v kolektivní smlouvě.

Zaměstnavatel je oprávněn dodržování této povinnosti kontrolovat. Kontrola zaměstnavatele však musí být přiměřená cíli a musí narušovat soukromí zaměstnance jen v rozsahu, který je nezbytný k výkonu práce, případně k ochraně majetku zaměstnavatele.²²⁰

Monitoring zaměstnance je možný pouze na základě předchozího oznámení a jen tam, kde je to nezbytné k ochraně zdraví osob nebo majetku zaměstnavatele. Monitoring musí být směřován na majetek zaměstnavatele, nikoliv na osobu zaměstnance (nasměrování kamer) a musí být prováděn na pracovišti, nikoliv na místech určených k hygieně nebo k odpočinku zaměstnance. Předmětem informace zaměstnanci před započítím monitoringu je rovněž rozsah a způsob provádění kontroly.²²¹

V této souvislosti lze učinit několik poznatků k monitorování e-mailové korespondence. Úřad pro ochranu osobních údajů rozlišuje mezi soukromou a úřední e-mailovou adresou a mezi soukromým a pracovním e-mailem. Pokud je e-mailová adresa složena ze jména a příjmení zaměstnance, např. Jan.Svoboda@doména.cz, je dle stanoviska Úřadu pro ochranu osobních údajů e-mail na ni doručený soukromou elektronickou poštou. Naopak věcně konstruovaná e-mailová adresa,

²²⁰ VYSOKAJOVÁ, Margerita. *Zákoník práce. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 701.

²²¹ JANEČKOVÁ, Eva, BARTÍK, Václav. *Kamerové systémy v praxi*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2011, s. 70.

např. info@doména.cz, je dle úřadu úřední elektronickou adresou, a to i v případě, že ji spravuje pouze jeden zaměstnanec.²²²

Předmětné stanovisko je nutno vzhledem ke způsobu jeho vzniku brát s rezervou. Přesto by neměl zapadnout poznatek o soukromé a úřední e-mailové adrese. Není-li v názvu e-mailové adresy použito jméno zaměstnance a e-mailový účet je obhospodařován více zaměstnanci současně či postupně, je zaměstnancovo očekávání míry soukromí při e-mailové korespondenci nutně minimální. Nejnižší (tj. nulové) očekávání soukromí mohou mít zaměstnanci obhospodařující datovou schránku zaměstnavatele, resp. elektronickou podatelnu orgánu veřejné správy. Ne zcela lze souhlasit s existencí soukromé e-mailové adresy v případech, kdy je e-mailový účet zřízen zaměstnavatelem na pracovní počítačové stanici v majetku či užívání zaměstnavatele za účelem využití při výkonu práce. Identifikace e-mailové adresy jménem zaměstnance však na druhou stranu bezesporu zvyšuje míru očekávání soukromí ze strany tohoto zaměstnance.

Úřad pro ochranu osobních údajů dále uvádí, že e-mailovou poštu doručenou na „soukromou“ e-mailovou adresu smí zaměstnavatel otevřít a přečíst pouze výjimečně, v zájmu ochrany svých práv, především jestliže je zřejmé, že se jedná o pracovní e-mail (čímž je ale popřeno předchozí rozlišení na soukromý e-mail). Povaha e-mailu je pro jeho rozlišení jistě rozhodující. O jaký e-mail se jedná, lze usoudit z tzv. identifikačních znaků, jako jsou odesílatel, předmět a oslovení příjemce. V případě, že se jedná o e-mail pracovní, který byl doručen na pracovní e-mail, pak je způsob jeho vyřízení obdobný vyřizování neosobní (úřední) listinné korespondence. Bude-li pracovní e-mail doručen na soukromou e-mailovou adresu, pak lze tento vyřídit bez účasti zaměstnance, kterému byl předmětný e-mailový účet zřízen, jestliže daný zaměstnanec není neočekávaně dlouhodobě schopný došlou e-mailovou korespondenci vyřizovat (např. pro nemoc).

I zde se však nanejvýš doporučuje předchozí úprava v dohodě se zaměstnancem a ve vnitřním předpisu. Pro situace, kdy lze předvídat

²²² Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 2/2009.

nepřítomnost zaměstnance, by měl zaměstnavatel dohodnout pravidla vyřizování takové korespondence.²²³

V odst. 4 ustanovení § 316 zákoníku práce je zaměstnavateli zakázáno vyžadovat od zaměstnance informace osobní povahy, jejichž okruhy jsou zde taxativně vymezeny. Informace lze rozlišit do dvou skupin, v první skupině jsou informace, které nelze vyžadovat vůbec a ty, které je možné vyžadovat pouze, pokud je pro to dán věcný důvod spočívající v povaze práce.

4.12 Závěr

Konflikt práva na informace s právem na ochranu soukromí je konfliktem s nejednotným přístupem a s mnohačetnými rozpory v nazírání na něj. Z rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu je patrné, že tento soud akcentuje silnější ochranu právu na informace na úkor práva na ochranu soukromí.

Nejvyšší správní soud má v otázce práva na informace jednoznačně konstantní linii, kterou konstantně sleduje od počátku svojí rozhodovací praxe a lze ji vyjádřit slovy: veřejnost má právo na co nejširší okruh informací. Tento přístup vzbuzuje největší vášně v oblasti poskytování informací o platech zaměstnanců veřejné správy.

Přestože jsou dostatečně známa odůvodnění jednotlivých průlomových judikátů, není zcela zřejmé, jakým způsobem Nejvyšší správní soud dospěl k výkladu ustanovení § 8b zákona o svobodném přístupu k informacím v tom smyslu, že poskytování veřejných prostředků pokrývá i oblast platových náležitostí zaměstnanců veřejné správy, kteří tak jsou dle názoru soudu příjemci veřejných prostředků ve smyslu komentovaného ustanovení.

Ze strany Nejvyššího správního soudu by byl vítaným krokem podrobnější logický, systematický a také gramatický výklad předmětného ustanovení § 8b zákona, vyjma závěru soudu, že výjimky uvedené v odst. 2 § 8b zákona lze

²²³ BĚLINA, Miroslav, DRÁPAL, Lubomír a kol. *Zákoník práce. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 1246.

subsumovat pod činnosti povinných subjektů, jež vykonávají úkoly vrchnostenské veřejné správy na rozdíl od poskytování platů, založeném na soukromoprávním charakteru. Přikláním se ke kritikům takového výkladu zákona a tudíž i rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu. Dle mého názoru za příjemce veřejných peněz je třeba pokládat osoby, které z vlastní vůle žádají o přidělení takových finančních prostředků, ale nikoli zaměstnance orgánů veřejné správy.

Lze vysledovat poměrně zásadní rozpory v rozhodovací praxi Nejvyššího správního soudu ohledně testu proporcionality. Ve svém rozhodnutí soud vyslovil názor, že v každém případě aplikace ustanovení § 8b zákona o svobodném přístupu k informacím je třeba udělat test proporcionality a týž senát Nejvyššího správního soudu v rozhodnutí učiněném o rok později vyslovil takový názor, který v podstatě test proporcionality vyloučil s argumentem, že úvahu o konkurujících si zájmech a střetu základních ústavních práv zde řešil již samotný legislativní orgán tím, že jaksi paušálně dal přednost právu na informace o příjmech veřejných prostředků, ovšem s tím, že zájem na ochraně soukromí osob, o nichž je informace poskytována, zohlednil vyloučením některých okruhů informací z režimu poskytování a stanovením omezeného věcného rozsahu poskytnutých informací v případech, kdy informace poskytnuty být mají. Test proporcionality, tedy zvážení, zda takový zaměstnanec je funkčně zařazen na pracovním místě, u kterého převažuje veřejný zájem na publikaci informace nad právem na soukromí zaměstnance, se dle mého názoru jeví být v případě aplikace § 8b zákona o svobodném přístupu k informacím potřebným.

Test proporcionality by měl dle mého soudu být v otázce kolize práva na informace a práva na ochranu soukromí třístupňový, a měl by se zjednodušeně řečeno sestávat z posuzování a) vhodnosti, b) nutnosti a c) přiměřenosti v užším slova smyslu ohledně cíle, prostředků jeho dosažení a následků, které budou danou snahou způsobeny. Je však třeba pamatovat na to, že správnost takové úvahy je zmocněn prověřit v příslušném řízení konkrétní orgán veřejné moci, zpravidla soud.

Z dalších problémových okruhů stojí za povšimnutí, že ani judikatura zřejmě ještě zcela nestačila přispět k vysvětlení pojmů „vnitřní pokyn“ a „personální předpis“ (viz ustanovení § 11 zákona o svobodném přístupu k informacím) a není tedy vždy zřejmé, zda tyto vnitřní pokyny a personální předpisy vždy nutně také obsahují osobní údaje chráněné zákonem či nikoliv.

Je očividné, že základní kolize ochrany soukromí při poskytování informací vyplývá z relativně roztříštěné a do jisté míry i nejednotné právní úpravy. Na jedné straně existuje povinnost ze zákona informace poskytovat, ale pokud se informace mají týkat osobních údajů, je základním limitem § 8a zákona, který ustanovuje, že informace týkající se osobnosti, projevů osobní povahy, soukromí fyzické osoby a osobní údaje povinný subjekt poskytne jen v souladu s právními předpisy, upravujícími jejich ochranu.

Jak soudí někteří teoretici, problém tkví také v tom, že aplikační praxi zákona o svobodném přístupu k informacím dotváří pouze judikatura soudů. Ve veřejné správě totiž neexistuje instituce, která by byla garantem zákona o svobodném přístupu k informacím, a tudíž dodržování tohoto zákona není exekutivními správními orgány vlastně vůbec dozorováno.

Lze snad uzavřít konstatováním, že naznačené konflikty či kolize ústavně zaručených práv jsou v rámci právní úpravy časté, a s ohledem na již několikrát zmíněnou tendenci k větší otevřenosti veřejné správy, budou stále častější.

DÍLČÍ ASPEKTY OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ

5 ZPRACOVÁNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ, SPRÁVCE, ZPRACOVATEL

Úvodní poznámky

Následující kapitoly se budou vztahovat k jednotlivým dílčím aspektům ochrany osobních údajů, kdy snahou bude především rozebrání klíčových aspektů ochrany s ohledem na aktuální judikaturu (nejen) Nejvyššího správního soudu.

Prvním z probíraných dílčích aspektů ochrany osobních údajů je problematika zpracování osobních údajů, jako prvotní krok v celém procesu zacházení s osobními údaji je jistě klíčovým tématem.

Středem pozornosti bude především pojmové vymezení a pak zejména akcentace problematických výkladových oblastí (nejen ve veřejnoprávní sféře), konkrétně pojmů spojených v nejužší míře se zpracováním osobních údajů.

Ve výkladu bude akcentována právní úprava česká, zejména zákon o ochraně osobních údajů a bude taktéž poukázáno na aspekty mezinárodní.

5.1 Pojmové vymezení shromažďování, zpracování, správce

Vzhledem k zaměření mé disertační práce je potřeba objasnit rozdíl mezi soukromoprávními a veřejnoprávními subjekty (většinou správci) osobních údajů. S tímto rozdělením pracuje ve své činnosti i Úřad pro ochranu osobních údajů.²²⁴ Z ústavních zásad mimo jiné plyne, že soukromý subjekt může činit to, co není zakázáno. Smí si zvolit prostředky zpracování, způsoby, vše samozřejmě za dodržení zásady nezasahovat do práva na soukromí osob nadbytečným způsobem a za předpokladu, že mu zákon použití prostředku neukládá. Naproti tomu veřejnoprávní subjekt může činit to, co mu zákon ukládá a zákonem stanoveným

²²⁴ Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 6/2009.

způsobem. Pakliže tedy veřejnoprávní správce/zpracovatel zpracovává osobní údaje dle zákona, nemůže jít o nelegální zpracování a zásah do soukromí dle zákona o ochraně osobních údajů. Pakliže má možnost volby mezi způsoby zpracování, má volit ten méně zasahující do práva na soukromí osoby. Úřad pro ochranu osobních údajů je v rámci této své teze v své dozorové činnosti pozoruhodně konzistentní.

Zaměříme se nyní na bližší objasnění již používaného pojmu *zpracování*.

Podle § 4 písm. e) zákona o ochraně osobních údajů je „zpracováním osobních údajů jakákoliv operace nebo soustava operací, které správce nebo zpracovatel systematicky provádějí s osobními údaji, a to automatizovaně nebo jinými prostředky. *Zpracováním* osobních údajů se rozumí zejména shromažďování, ukládání na nosiče informací, zpřístupňování, úprava nebo pozměňování, vyhledávání, používání, předávání, šíření, zveřejňování, uchovávání, výměna, třídění nebo kombinování, blokování a likvidace.“ V následujících ustanoveních je pak podrobněji rozebráno definování použitých pojmů *shromažďování, uchovávání, blokace, likvidace*.

Definice pojmu *zpracování* byla do zákona o ochraně osobních údajů převzata z předpisů práva EU, resp. z Úmluvy 108, a výklad tohoto pojmu by proto neměl činit zásadní obtíže. Zákon tak nejprve stanovuje obecným způsobem, co je zpracováním, aby následně demonstrativně uvedl některé konkrétní (nejčastější) operace, se kterými se subjekty aplikující zákon o ochraně osobních údajů mohou setkat.

Při posuzování každého zpracování osobních údajů je na prvním místě nezbytné hodnotit legitimitu a legalitu jeho účelu. Zákon o ochraně osobních údajů stanoví jako jeden ze základních předpokladů legality zpracování osobních údajů existenci řádného a právem předvídaného právního titulu.²²⁵

Operací (úkonem) s osobními údaji bude proto cokoliv, při čem správce ve sféře svého vlivu s osobními údaji pracuje, nakládá, ovlivňuje je. V tomto případě není rozhodné, zda se jedná o jedinou operaci s osobními údaji nebo je potřeba, aby správce provedl více operací. Logicky nicméně lze dojít k názoru, že úkonů bude

²²⁵ NONNEMANN, František. Zpracování osobních údajů advokáty dle aktuální judikatury Nejvyššího správního soudu, *Právní rozhledy*, 2011, č. 11, s. 398.

téměř bezpochyby více než jeden, např. budou osobní údaje uchovávány nebo likvidovány. Další podmínkou, aby bylo možné úkony s osobními údaji považovat za zpracování, je systematickosti (automatizovaně či jinak) těchto operací.

Onen zmíněný znak *systematickosti* chápou např. *Matoušová a Hejlík* jako systematickosti operace s osobními údaji, které ústí ve zpracování. Rozlišují pět znaků – musí být stanoven účel zpracování, jedná se o údaje neuzavřeného počtu osob, získané údaje mají obdobnou strukturu, údaje mají být uchovávány společně, operace je automatizována. Posuzováním znaků pak lze dojít k možné systematickosti při zpracování osobních údajů.²²⁶

Z hlediska pojmu zpracování je dále třeba odlišovat vlastní zpracování osobních údajů od nakládání s jejich nosiči. Proto bude vždy zpracováním osobních údajů i ten případ, kdy správce ze svého počítačového systému (automatizovaného zpracování) vytiskne konkrétní osobní údaje na listinu a s touto dále nakládá. V daném případě se jedná pouze o jinou formu zachycení (uchování) osobních údajů, které již ovšem správce automatizovaně (tj. systematicky) zpracovává, a proto ani při jejich zachycení v listinné podobě není potřeba zkoumat, zda se i v tomto případě jedná o systematické operace s osobními údaji.²²⁷

Pro objasnění pojmu „shromažďování osobních údajů“ je klíčová právní definice tohoto termínu, obsažená v ustanovení § 4 písm. f) zákona o ochraně osobních údajů, podle něž se rozumí „shromažďováním osobních údajů systematický postup nebo soubor postupů, jehož cílem je získání osobních údajů za účelem jejich dalšího uložení na nosič informací pro jejich okamžité nebo pozdější zpracování.“

Smyslem každého shromažďování osobních údajů je jejich další zpracování, které může nastat bezprostředně po získání osobních údajů, ale také s (jakkoliv dlouhým) odstupem. Aby mohl správce shromážděné osobní údaje dále zpracovávat, musí je nejprve zaznamenat, tj. uložit na nosič informací. Jinak řečeno bez toho, aby

²²⁶ MATOUŠOVÁ, Miroslava, HEJLÍK, Ladislav. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2008, s. 139.

²²⁷ KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 69.

správce osobní údaje uložil, je vyloučeno, aby je dále zpracovával. Zákon uvádí jako další ze znaků shromažďování osobních údajů prvek systematickosti takového postupu. V případě shromažďování je tímto znakem vyjádřena především skutečnost, že je zde volní rozhodnutí správce získávat osobní údaje za konkrétním účelem pro jejich další zpracování. Správce tak vědomě rozhodl o tom, jaké osobní údaje, z jakých zdrojů, týkající se jaké skupiny osob apod. bude shromažďovat.²²⁸ Uložení na nosič informací je proto nezbytnou podmínkou shromáždění a může mít různé podoby. Uložení může být spojeno v jeden okamžik se shromážděním a dojde k němu nezávisle na vůli správce, např. v zaslaných životopisech jsou osobní údaje již zaznamenány na papíře a jsou správci pouze doručeny, nebo také může uložení následovat bezprostředně po získání osobních údajů, kdy např. zaměstnanec správce zapisuje diktované osobní údaje do formuláře či jiné (nejen) listinné podoby.²²⁹

Doplňme dále zákonnou definici dalších úkonů spojených se zpracováním osobních údajů. *Uchováním* (§ 4 písm. g) zákona o ochraně osobních údajů) osobních údajů je udržování údajů v takové podobě, která je umožňuje dále zpracovat. *Blokováním* (§ 4 písm. h) zákona o ochraně osobních údajů) budou operace, kterými se na stanovenou dobu omezí způsob nebo prostředky zpracovávání osobních údajů, *likvidací* (§4 písm. i) zákona o ochraně osobních údajů) se rozumí jednak fyzické zničení jejich nosiče, tak i vymazání a trvalé vyloučení ze zpracování.

Předpokladem uskutečnění ochrany osobních údajů je vytvoření takových podmínek, aby subjekty údajů měly možnost se o zpracování jejich osobních údajů dozvědět. To lze v zásadě udělat dvojím způsobem. Jednak poskytovat subjektu údajů informace o zpracování jeho osobních údajů na žádost anebo tyto informace zveřejňovat. Účinný systém ochrany osobních údajů pak tyto způsoby vzájemně kombinuje.²³⁰ Zde pak musíme odkázat na již zmiňované poměrování práv

²²⁸ Opakem systematického shromažďování je poté nahodilé shromáždění osobních údajů. Podrobněji v kapitole 7.

²²⁹ KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 71.

²³⁰ ŠALAMOUN, Michal. Ochrana osobních údajů jako právo na informace sui generis, *Právní rozhledy*, 2006, č. 11, s. 390.

zaručených Listinou a aplikaci ustanovení zákona o svobodném přístupu k informacím a dalších právních předpisů, zejména zákona o ochraně osobních údajů.

Nutno také odlišovat *zpracování nahodilé* a *zpracování systematické*. Jak vyplývá ze zákonné definice, ochrana osobních údajů poskytnutá tímto zákonem se vztahuje pouze na systematické, nenahodilé shromažďování a zpracování osobních údajů. Pakliže by totiž určitý subjekt získal osobní údaje jen mimochodem, jako vedlejší produkt jiné činnosti, jednalo by se o nahodilost. Pakliže tedy jednorázově a nesystematicky získá osoba osobní údaje, nevztahuje se jejich zpracování působnost zákona o ochraně osobních údajů. Musíme se obrátit k dikci občanského zákoníku a ochrany poskytované dle § 81 an. ohledně ochrany osobnosti člověka, kde § 81 stipuluje, že „Ochrany požívají ...jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy“ či § 82 „Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.“²³¹

5.2 Povinnosti správce

Správce osobních údajů²³² je dle ustanovení § 4 písm. j) zákona o ochraně osobních údajů „každý subjekt, který určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů, provádí zpracování a odpovídá za něj. Zpracováním osobních údajů může správce zmocnit nebo pověřit zpracovatele, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.“²³³

Povinnosti správce osobních údajů druhově poměrně variabilní a lze je členit do několika skupin.

Základní povinnosti správce jsou vymezeny v ustanovení § 5 zákona o ochraně osobních údajů, přičemž zde jsou zakotveny základní principy pro zpracování osobních dat, toto ustanovení tedy tvoří samotný základ právní úpravy

²³¹ K nahodilosti viz kapitola 8.

²³² Dále také jen „správce.“

²³³ Definice správce je totožná s právem EU, je to subjekt, který sám nebo společně s jinými určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů. V Úmluvě 108 navíc je zmíněn aspekt rozhodování správce o tom, které kategorie osobních údajů by měly být uloženy.

ochrany osobních údajů. Jsou zde uvedeny základní podmínky, které je nutno naplnit, aby jakékoli zpracování osobních údajů mohlo být vůbec realizováno.

Mezi **základní povinnosti** správce, jak je vymezuje ustanovení § 5 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů, patří:

a) stanovit *účel*, k němuž mají být osobní údaje zpracovány,

b) stanovit *prostředky a způsob* zpracování osobních údajů,

c) zpracovat pouze *přesné* osobní údaje, které získal v souladu se zákonem. Je-li to nezbytné, osobní údaje aktualizuje. Zjistí-li správce, že jím zpracované osobní údaje nejsou s ohledem na stanovený účel přesné, provede bez zbytečného odkladu přiměřená opatření, zejména zpracování blokuje a osobní údaje opraví nebo doplní, jinak osobní údaje zlikviduje. Nepřesné osobní údaje lze zpracovat pouze v mezích uvedených v § 3 odst. 6. zákona.²³⁴ Nepřesné osobní údaje se musí označit. Informaci o blokování, opravě, doplnění nebo likvidaci osobních údajů je správce povinen bez zbytečného odkladu předat všem příjemcům,

d) shromažďovat osobní údaje odpovídající pouze *stanovenému účelu* a v *rozsahu nezbytném* pro naplnění stanoveného účelu,

e) uchovávat osobní údaje pouze po *dobu*, která je nezbytná k účelu jejich zpracování. Po uplynutí této doby mohou být osobní údaje uchovávány pouze pro účely státní statistické služby, pro účely vědecké a pro účely archivnictví. Při použití pro tyto účely je třeba dbát práva na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života subjektu údajů a osobní údaje anonymizovat, jakmile je to možné,

²³⁴ Ustanovení § 5 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů se nepoužije pro zpracování osobních údajů nezbytných pro plnění povinností správce stanovených zvláštními zákony pro zajištění: a) bezpečnosti České republiky, b) obrany České republiky, c) veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti, d) předcházení, vyhledávání, odhalování trestné činnosti a stíhání trestných činů, e) významného hospodářského zájmu České republiky nebo Evropské unie, f) významného finančního zájmu České republiky nebo Evropské unie, kterým je zejména stabilita finančního trhu a měny, fungování peněžního oběhu a platebního styku, jakož i rozpočtová a daňová opatření, g) výkonu kontroly, dozoru, dohledu a regulace spojených s výkonem veřejné moci v případech uvedených v písmenech c), d), e) a f), nebo h) činností spojených se zpřístupňováním svazků bývalé Státní bezpečnosti.

f) zpracovávat osobní údaje pouze v souladu s účelem, k němuž byly shromážděny. Zpracovávat k jinému účelu lze osobní údaje jen v mezích ustanovení § 3 odst. 6 zákona (viz pozn. výše), nebo pokud k tomu dal subjekt údajů předem souhlas,

g) shromažďovat osobní údaje pouze otevřeně; je vyloučeno shromažďovat údaje pod záminkou jiného účelu nebo jiné činnosti,

h) nesdružovat osobní údaje, které byly získány k rozdílným účelům.

Jak uvádí Mates, stanovení účelu, prostředků a způsobu zpracování logicky předchází vlastnímu zpracování. Ohledně účelu zpracování ještě připomíná, že správce může určit účel zpracování jen v případech, kdy není účel stanoven zákonem, a pro orgány veřejné správy platí, že při výkonu veřejné moci musí být účel zpracování stanoven zákonem či na jeho základě.²³⁵ Z předmětného ustanovení můžeme takto dovodit zásady ochrany osobních údajů, jak je uvádí např. Novák.²³⁶

Jak již bylo poznamenáno výše, v oblasti ochrany osobních údajů v zásadě platí, že legální zpracování osobních údajů může probíhat vždy jen na základě řádného právního titulu. Podle systematiky zákona o ochraně osobních údajů je základním právním titulem souhlas dotčené fyzické osoby, jejíž osobní údaje mají být zpracovány. Souhlas dané osoby, dikcí zákona o ochraně osobních údajů subjektu údajů, je však nutno považovat za základní právní titul i z toho hlediska, že by to měl být právě subjekt údajů, kdo bude primárně rozhodovat o tom, zda k zásahu do svého soukromí, jaký zpracování osobních údajů obecně vždy znamená, svolí či nikoliv.

Souhlas se zpracováním osobních údajů je projevem vůle fyzické osoby, která jím určuje, kdo a jakým konkrétním způsobem může zpracovávat informace o ní samé. Vůle člověka by dle obecných zásad občanského práva, výslovně vyjádřených např. v novém občanském zákoníku, měla být upřednostňována a v případě právního sporu či právně nejasné situace by mělo být vždy zohledněno, čeho daný

²³⁵ MATES, Pavel. Ochrana soukromí ve správním právu. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 196.

²³⁶ Novák dovozuje z § 5 zákona o ochraně osobních údajů zásadu férového a zákonného zpracování, zásadu omezení účelem, zásadu minimality, zásadu kvality údajů. Blíže viz NOVÁK, Daniel. *Zákon o ochraně osobních údajů a předpisy související. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 139 – 151.

člověk svým úkonem skutečně chtěl docílit. Právo ochrany osobních údajů však naproti tomu obsahuje značnou řadu rysů tzv. ochránářského práva a snaží se chránit teoreticky slabší stranu, fyzickou osobu, před tou silnější, správcem jejích osobních údajů. Dá se proto říci, že souhlas se zpracováním osobních údajů, resp. obecně dispozice se svými osobními údaji, se pohybuje na pomezí autonomie vůle a veřejnoprávní ochránářské regulace provedené zákonem o ochraně osobních údajů.²³⁷ Snaha chránit „slabší“ stranu je patrná i z celé koncepce evropského práva a nového Obecného nařízení. Vybalancovat míru ochránářství vůči (zřejmě) slabší straně je často diskutabilní. K problematice souhlasu se dostaneme ještě v následující podkapitole.

Tzv. základní povinnosti správce osobních údajů, jejichž výčet byl učiněn výše (§ 5 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů), jsou vždy podmíněny souhlasem fyzické osoby, jejíž osobní údaje jsou zpracovávány.

Zákon nicméně v ustanovení § 5 odst. 2 zakládá výčet oprávnění správce osobních údajů, jež tento může provádět i bez náležitého souhlasu.

Provádí-li dle ustanovení § 5 odst. 5 správce nebo zpracovatel zpracování osobních údajů za účelem nabízení obchodu nebo služeb subjektu údajů, lze pro tento účel použít jméno, příjmení a adresu subjektu údajů, pokud tyto údaje byly získány z veřejného seznamu nebo v souvislosti se svojí činností jakožto správce nebo zpracovatele. Správce nebo zpracovatel však nesmí uvedené údaje dále zpracovávat, pokud s tím subjekt údajů vyslovil nesouhlas. Nesouhlas se zpracováním je nutné vyjádřit písemně. Bez souhlasu subjektu údajů nelze k uvedeným údajům přiřazovat další osobní údaje.

Správce je také zavázán dodržovat **povinnost dbát na ochranu soukromého života** subjektu zvláště vymezených subjektů údajů. Obecný princip, podle kterého je správce při každém zpracování osobních údajů povinen dbát ochrany lidské důstojnosti, soukromí a osobního života, který je vyjádřen jako smysl právní úpravy ochrany osobních údajů již v § 1 zákona o ochraně osobních údajů. Úmyslem zákonodárce zřejmě bylo zdůraznit tento princip především pro subjekty

²³⁷ NONNEMANN, František. Náležitosti souhlasu se zpracováním osobních údajů, *Právní rozhledy*, 2011, č. 14, s. 521.

veřejné správy, resp. veřejné sféry jako celku, které ve snaze upravit podmínky pro zpracování osobních údajů ve zvláštním zákoně v praxi nezřídka k ochraně dat přistupují ryze formálně. Důsledkem je mj. existence řady platných právních předpisů se širokým dopadem do soukromého a osobního života dotčených subjektů údajů, které ne vždy plně reflektují základní principy ochrany dat a ochrany soukromí.²³⁸

Dle Stanoviska Úřadu pro ochranu osobních údajů platí, že veřejnoprávní subjekt v postavení správce může způsob a prostředky zpracování osobních údajů ovlivnit, resp. je nucen posuzovat jejich dopad na soukromí, pouze v případech, kdy mu právní řád dává na výběr z více způsobů zpracování, jakými může stanoveného cíle dosáhnout. V tomto případě je i tento správce povinen posoudit konkrétní případ, účel zpracování osobních údajů a další okolnosti, které se zpracování dotýkají, a zvolit takový způsob zpracování osobních údajů, který do soukromí subjektů údajů zasáhne v menší míře. V tomto případě argumentace tím, že správce provádí zpracování jedním ze způsobů, který mu zákon umožňuje, neobstojí. Každý správce, tedy i subjekt veřejného práva, má povinnost se při zpracování osobních údajů řídit také právními předpisy upravujícími ochranu osobních údajů, tedy i zákonem o ochraně osobních údajů. A pokud má na výběr z více možností zpracování osobních údajů a zvolí ten invazivnější, soukromí dotčených osob méně respektující způsob, poruší výše uvedená ustanovení zákona o ochraně osobních údajů a ocitá se v kolizi s tímto právním předpisem (např. poměrně častý požadavek na identifikaci osoby pomocí „data narození nebo rodného čísla“, kdy správci musí bez dalšího stačit datum narození, protože se jedná o údaj, který nezahrnuje další informace a do soukromí dané osoby zasahuje méně).²³⁹

S ochranou soukromí souvisí i povinnost správce dbát na to, aby subjekt údajů neutrpěl újmu na svých právech, zejména na právu na zachování lidské důstojnosti, a také dbá na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života subjektu údajů (§ 10 zákona o ochraně osobních údajů).

²³⁸ KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 156.

²³⁹ Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 6/2009.

Za neméně důležitou lze dle mého soudu pokládat tzv. **informační povinnost** správce osobních údajů, obsaženou v ustanovení § 5 odst. 5 zákona o ochraně osobních údajů. Dle tohoto ustanovení platí, že „subjekt údajů musí být při udělení souhlasu informován o tom, pro jaký účel zpracování a k jakým osobním údajům je souhlas dáván, jakému správci a na jaké období. Souhlas subjektu údajů se zpracováním osobních údajů musí být správce schopen prokázat po celou dobu zpracování.“ Jedná se o zvláštní ustanovení, které upravuje informování v průběhu procesu udělení souhlasu. Obecným ustanovením ohledně informačních povinností správce osobních údajů je pak ustanovení § 11 zákona o ochraně osobních údajů, dle kterého je závazná pro všechny způsoby legitimizace zpracování. Stanoví povinnost informovat o tom, v jakém rozsahu a pro jaký účel budou osobní údaje zpracovány, kdo a jakým způsobem bude osobní údaje zpracovávat a komu mohou být osobní údaje zpřístupněny. Zároveň toto ustanovení povazuje správce informovat subjekt o právu přístupu k osobním údajům, právu na opravu osobních údajů, jakož i o dalších právech stanovených v § 21 zákona o ochraně osobních údajů. V případě, kdy správce zpracovává osobní údaje získané od subjektu údajů, musí subjekt údajů poučít o tom, zda je poskytnutí osobního údaje povinné či dobrovolné. Je-li subjekt údajů povinen podle zvláštního zákona osobní údaje pro zpracování poskytnout, poučí jej správce o této skutečnosti, stejně jako o následcích odmítnutí poskytnutí osobních údajů.

Informace, které jsou uvedené v § 11 navíc oproti § 5 odst. 4, jsou zákonem zaručená práva subjektu údajů, která nepředstavují proměnnou hodnotu konkrétního zpracování. Pokud subjekt není informován o skutečnostech uvedených v § 5 odst. 4, nemůže být souhlas považován za platný. Výjimku tvoří informace o období zpracování, která není natolik zásadní, aby její absence způsobila neplatnost souhlasu.²⁴⁰

Zvláštní informační povinnost má navíc správce vůči subjektu *citlivých* osobních údajů. Dle ustanovení § 9 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů platí, že „subjekt údajů musí být při udělení souhlasu informován o tom, pro jaký účel

²⁴⁰ MÍŠEK, Jakub. Souhlas se zpracováváním osobních údajů za časů internetu, *Revue pro právo a technologie*, 2014, č. 9, s. 8.

zpracování a k jakým osobním údajům je souhlas dáván, jakému správci a na jaké období. Existenci souhlasu subjektu údajů se zpracováním osobních údajů musí být správce schopen prokázat po celou dobu zpracování.“

Společně s informační povinností správce je nerozlučně spjata tzv. **poučovací povinnost** správce, zakotvená v ustanovení § 11 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů, podle nějž „v případě, kdy správce zpracovává osobní údaje získané od subjektu údajů, musí subjekt údajů poučit o tom, zda je poskytnutí osobního údaje povinné či dobrovolné. Je-li subjekt údajů povinen podle zvláštního zákona osobní údaje pro zpracování poskytnout, poučí jej správce o této skutečnosti, jakož i o následcích odmítnutí poskytnutí osobních údajů.“ V rámci zpracovávání citlivých osobních údajů platí, že tyto lze zpracovávat jen tehdy, jestliže správce předem subjekt údajů poučí o jeho právech podle § 12 a 21 zákona o ochraně osobních údajů. Poučovací ani informační povinnosti správce nejsou neomezené. Nevztahují se na některé případy, vymezené v ustanovení § 11 odst. 3 zákona.²⁴¹

Jak již bylo zmíněno, správce je oprávněn zpracovávat také **citlivé údaje**, ovšem jen za dodržení určitých **specifických povinností**. Citlivé osobní údaje jsou zvláštním druhem, resp. skupinou osobních údajů, které se týkají fyzické osoby velmi blízce a jejich zpracování je s to do značné míry zasáhnout soukromou sféru člověka. Zákon je v § 9 označuje za osobní údaje citlivé a jejich paleta není samoučelná. Vychází především z mezinárodních pramenů. Směrnice 95/46 definuje v čl. 8 tzv. „zvláštní kategorie osobních údajů“, což jsou takové údaje, které odhalují rasový či etnický původ, politické názory, náboženské nebo filozofické přesvědčení, odborovou příslušnost, jakož i zpracování údajů týkajících se zdraví a sexuálního života.²⁴² Tomu v podstatě odpovídá legální definice pojmu „citlivý údaj“, obsažená v ustanovení § 4 písm. b).²⁴³

²⁴¹ MATES, Pavel. *Ochrana osobních údajů*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002, s. 53.

²⁴² BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. Zpracování citlivých osobních údajů v pracovněprávním poměru, *Práce a mzda*, 2012, č. 4, s. 25.

²⁴³ Ustanovení § 4 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů: „Citlivým údajem se rozumí osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů; citlivým údajem je také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů.“

Správce pak má povinnost zpracovávat citlivé údaje dle § 9 písm. a) zákona pouze na základě *výslovného* souhlasu subjektu údajů. Subjekt údajů tak musí být při udělení souhlasu informován o tom, pro jaký účel zpracování a k jakým osobním údajům je souhlas dáván, jakému správci a na jaké období. Existenci souhlasu subjektu údajů se zpracováním osobních údajů musí být správce schopen prokázat po celou dobu zpracování (viz výše).

Zákon dále stanoví několik výjimek, za kterých může správce zpracovávat citlivé osobní údaje bez souhlasu subjektu. Na prvním místě tak může učinit dle § 9 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů, jestliže „je to nezbytné v zájmu zachování života nebo zdraví subjektu údajů nebo jiné osoby nebo odvrácení bezprostředního závažného nebezpečí hrozícího jejich majetku, pokud není možno jeho souhlas získat zejména z důvodů fyzické, duševní či právní nezpůsobilosti, v případě, že je nevěstný nebo z jiných podobných důvodů.“ Správce zde ovšem má další zvláštní povinnost, musí ukončit zpracování údajů, jakmile pominou uvedené důvody, a údaje musí zlikvidovat, ledaže by subjekt údajů dal k dalšímu zpracování souhlas.

Dále je správce oprávněn zpracovat na základě § 9 písm. c) zákona o ochraně osobních údajů citlivý osobní údaj tehdy, jestliže se jedná o zpracování při poskytování zdravotních služeb, ochrany veřejného zdraví, zdravotního pojištění a výkon státní správy v oblasti zdravotnictví podle zvláštního zákona²⁴⁴ nebo se jedná o posuzování zdravotního stavu v jiných případech stanovených zvláštním zákonem.²⁴⁵ Správce nepotřebuje dále na základě souhlas ke zpracování citlivých osobních údajů v některých dalších případech: jestliže je zpracování nezbytné pro dodržení povinností a práv správce odpovědného za zpracování v oblasti pracovního práva a zaměstnanosti, stanovené zvláštním zákonem,²⁴⁶ pokud jde o zpracování, které sleduje politické, filosofické, náboženské nebo odborové cíle, prováděné v rámci oprávněné činnosti občanského sdružení, nadace nebo jiné právnické osoby

²⁴⁴ Např. zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, či zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴⁵ V tomto případě zákonem č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴⁶ Stanoveno zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

nevýdělečné povahy, a které se týká pouze členů sdružení nebo osob, se kterými je sdružení v opakujícím se kontaktu souvisejícím s oprávněnou činností sdružení, a osobní údaje nejsou zpřístupňovány bez souhlasu subjektu údajů, pokud se jedná o údaje podle zvláštního zákona nezbytné pro provádění nemocenského pojištění, důchodového pojištění (zabezpečení), státní sociální podpory a dalších státních sociálních dávek, sociálních služeb, sociální péče, pomoci v hmotné nouzi, a sociálně-právní ochrany dětí, a při zajištění ochrany těchto údajů v souladu se zákonem, pokud se zpracování týká osobních údajů zveřejněných subjektem údajů, pokud je zpracování nezbytné pro zajištění a uplatnění právních nároků, pokud jsou zpracovány výlučně pro účely archivnictví podle zvláštního zákona, nebo konečně pokud se jedná o zpracování podle zvláštních zákonů při předcházení, vyhledávání, odhalování trestné činnosti, stíhání trestných činů a pátrání po osobách.

Smluvní povinnost správce je stanovena v § 6 zákona o ochraně osobních údajů. Smlouva o zpracování osobních údajů (nebo také zpracovatelská smlouva), jejíž náležitosti jsou upraveny v § 6, je základním dokumentem, který podrobně upravuje vztah mezi správcem a zpracovatelem, a proto by jí měla být věnována odpovídající pozornost. Je nutno zdůraznit, že pokud správce pověří zpracováním osobních údajů zpracovatele, pak spolu smlouvu o zpracování uzavřít musí. V případě, že zpracovatel osobní údaje zpracovává na základě zmocnění vyplývajícího ze zvláštního zákona, pak zpracovatelskou smlouvu není třeba uzavírat, i v těchto případech je však třeba dbát na odpovídající zabezpečení zpracovávaných údajů ve smyslu § 13 zákona. Zpracovatel může provádět pro správce zpracování jako komplexní činnost, ale může se podílet pouze na některých jeho dílčích částech. I úprava rozsahu činnosti zpracovatele je tak logicky nezbytnou součástí smlouvy.

Obsahem zpracovatelské smlouvy podle zákona o ochraně osobních údajů musí být zejména to, v jakém rozsahu, za jakým účelem a na jakou dobu se uzavírá a smlouva musí rovněž obsahovat záruky zpracovatele o technickém a organizačním zabezpečení ochrany osobních údajů. Zákonem stanovený obsah smlouvy tedy mimo jiné odkazuje přímo na povinnosti osob při zabezpečení osobních údajů. Technická a organizační zabezpečení každého zpracování totiž musí být taková, aby nemohlo dojít především k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním

údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití osobních údajů.²⁴⁷

Od smluvní povinnosti správce je nutno odlišit povinnosti ze zaměstnaneckých smluv, neboť dle ustanovení § 14 zákona „zaměstnanci správce nebo zpracovatele a jiné osoby, které zpracovávají osobní údaje na základě smlouvy se správcem nebo zpracovatelem, mohou zpracovávat osobní údaje pouze za podmínek a v rozsahu správcem nebo zpracovatelem stanoveném.“

Povinnost správce umožnit subjektu údajů přístup k informacím je zakotvena v ustanovení § 12 zákona. Dle tohoto ustanovení platí, že „Požádá-li subjekt údajů o informaci o zpracování svých osobních údajů, je mu správce povinen tuto informaci bez zbytečného odkladu předat. Obsahem informace je vždy sdělení o: účelu zpracování osobních údajů, o osobních údajích, případně kategoriích osobních údajů, které jsou předmětem zpracování, včetně veškerých dostupných informací o jejich zdroji, povaze automatizovaného zpracování v souvislosti s jeho využitím pro rozhodování, jestliže jsou na základě tohoto zpracování činěny úkony nebo rozhodnutí, jejichž obsahem je zásah do práva a oprávněných zájmů subjektu údajů a příjemci, případně kategoriích příjemců. Správce má právo za poskytnutí informace požadovat přiměřenou úhradu nepřevyšující náklady nezbytné na poskytnutí informace. Povinnost správce poskytnout informace subjektu údajů upravenou v § 12 může za správce plnit zpracovatel.“ Poslední věta citovaného ustanovení zřejmě bude podmíněna tím, že mezi správcem a zpracovatelem bude uzavřena platná zpracovatelská smlouva.

Oznamovací povinnost správce osobních údajů patří mezi jeho důležité povinnosti, které musí splnit v případě, že správce nebo zpracovatel provádí činnosti, jež svým charakterem lze označit za zpracovávání osobních údajů ve smyslu § 4 písm. e) zákona. Tato povinnost je zakotvena v § 16 zákona. Povinnosti podléhá každé zpracování osobních údajů prováděné správcem, na něž není možné

²⁴⁷ KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 177.

aplikovat některou z výjimek z této povinnosti upravených v § 18 zákona.²⁴⁸ Je nutno zdůraznit, že povinností správce je zpracování (podléhající oznamovací povinnosti) oznámit Úřadu pro ochranu osobních údajů ještě před jeho samotným zahájením. Smyslem oznamovací povinnosti je zajistit výkon dozoru.²⁴⁹

Pokud zaměstnavatel zpracovává osobní údaje svých zaměstnanců pouze za účelem vedení personální a mzdové agendy pro dodržení svých právních povinností uložených mu zvláštními zákony, nemusí plnit oznamovací povinnost podle § 16 zákona o ochraně osobních údajů. Tato oznamovací povinnost se na zaměstnavatele vztahuje pouze v tom případě, že zpracovává osobní údaje svých zaměstnanců i pro jiné účely, než je mu uloženo příslušnými zákony.²⁵⁰

Rozsah informací, které musí správce osobních údajů sdělit Úřadu pro ochranu osobních údajů v případě, že žádá o registraci nebo o změnu registrace, je uveden v § 16 odst. 2. Jedná se o tyto údaje: identifikační údaje správce, u fyzické osoby, která není podnikatelem, jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození a adresu místa trvalého pobytu, u jiných subjektů obchodní firmu nebo název, sídlo a identifikační číslo osoby, pokud bylo přiděleno, a jméno, popřípadě jména, a příjmení osob, které jsou jejich statutárními zástupci, účel nebo účely zpracování, kategorie subjektů údajů a osobních údajů, které se těchto subjektů týkají, zdroje osobních údajů, popis způsobu zpracování osobních údajů, místo nebo místa zpracování osobních údajů, příjemce nebo kategorie příjemců, předpokládaná předání osobních údajů do jiných států a konečně i popis opatření k zajištění ochrany osobních údajů.

Je-li provedena registrace, tedy nejsou-li z oznámení shledány důvody pro jiný postup, vydá Úřadu pro ochranu osobních údajů na žádost správce osvědčení, které

²⁴⁸ Oznamovací povinnost podle § 16 se nevztahuje na zpracování osobních údajů, které jsou součástí datových souborů veřejně přístupných na základě zvláštního zákona, které správci ukládá zvláštní zákon nebo je takových osobních údajů třeba k uplatnění práv a povinností vyplývajících ze zvláštního zákona, nebo jde-li o zpracování, které sleduje politické, filosofické, náboženské nebo odborové cíle, prováděné v rámci oprávněné činnosti sdružení, a které se týká pouze členů sdružení, nebo osob, se kterými je sdružení v opakujícím se kontaktu souvisejícím s oprávněnou činností sdružení, a osobní údaje nejsou zpřístupňovány bez souhlasu subjektu údajů.

²⁴⁹ BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. Oznamovací povinnost zaměstnavatele podle zákona o ochraně osobních údajů, *Práce a mzda*, 2011, č. 2, s. 32.

²⁵⁰ Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 2/2012.

obsahuje datum vyhotovení, číslo jednací, jméno, příjmení a podpis osoby, která osvědčení vydala, otisk úředního razítka, identifikační údaje správce a účel zpracování. Registrační proces není procesem povolovacím, a vydané osvědčení pouze prokazuje skutečnost, že správce splnil svou zákonnou povinnost oznámit zamýšlené zpracování a zároveň že zpracování je evidováno v registru vedeném Úřadem pro ochranu osobních údajů.²⁵¹

Také po ukončení zpracování osobních údajů přetrvává povinnost přijmout některá bezpečnostní opatření. To samozřejmě platí jen za určitých podmínek. Povinností správce je oznámit Úřadu pro ochranu osobních údajů ukončení zpracování podle ustanovení § 19 zákona o ochraně osobních údajů. Jestliže správce hodlá ukončit svoji činnost, je povinen neprodleně oznámit, jak naložil s osobními údaji, pokud se na jejich zpracování vztahuje oznamovací povinnost.

Konečně s ukončením zpracovávání osobních údajů souvisí také **likvidační povinnost** správce, kterou má tento na základě ustanovení § 20 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů, podle kterého „správce nebo na základě jeho pokynu zpracovatel je povinen provést likvidaci osobních údajů, jakmile pomine účel, pro který byly osobní údaje zpracovány, anebo na základě žádosti subjektu.“ Ustanovení § 20 odst. 1 je úpravou povinnosti správce při ukončení zpracování. Nic na tom nemění to, že povinnost je postavena na opačné logice, tj. jako povinnost ukončit zpracování likvidací osobních údajů. Pro správce je rozhodující to, že zpracování osobních údajů končí právě likvidací osobních údajů.

Likvidací osobních údajů se přitom na základě ustanovení § 4 písm. i) zákona rozumí „fyzické zničení jejich nosiče, jejich fyzické vymazání nebo jejich trvalé vyloučení z dalších zpracování.“

Protože zákon požaduje likvidaci, a to, zda osobní údaj byl zlikvidován, závisí na výsledku operace nebo souboru operací s osobním údajem a protože správce má povinnost stanovit prostředky a způsob zpracování osobních údajů, musí správce zvolit účinný postup. To je odbornou záležitostí. Někteří správci rutinně používají technologicky i organizačně zralý postup při likvidaci osobních údajů uchovávaných

²⁵¹ BARTÍK, Václav. Oznamovací povinnost podle zákona o ochraně osobních údajů, *Právní rozhledy*, 2011, č. 12, s. 438.

na papírovém nosiči; takový postup mají zakotven v odpovídajícím vnitřním aktu řízení, jehož obsahem bez ohledu na formální označení bývá spisový a skartační řád a skartační plán. Pouze část z nich postupuje obdobně při likvidaci osobních údajů uchovávaných na jiných médiích. Při stanovení postupu likvidace je možné využít právní úpravy ochrany utajovaných skutečností.²⁵² Praktickým důsledkem takového přístupu může být např. používání bezpečného prostředku pro mazání záznamu na paměťových médiích.²⁵³

O některých dalších povinnostech správce osobních údajů (např. povinnost zajištění zabezpečení osobních údajů) bude pojednáno v dalších kapitolách této práce.

5.2.1 Souhlas

Pojďme se ještě krátce zastavit u klíčového pojmu spojenému se zpracováním osobních údajů, a ke kterému jsme se shora dostali v souvislosti s citlivými osobními údaji.

Ve Směrnici 95/46 ve článku 2 písm. h) je definován souhlas jako svobodný, výslovný a vědomý projev vůle, kterým subjekt údajů dává své svolení k tomu, aby osobní údaje, které se jej týkají, byly předmětem zpracování, a jak uvádí pracovní skupina – pro právní závaznost je nutné tedy splnit čtyři podmínky – souhlas musí být jasný, svobodný, specifický a informovaný.²⁵⁴ Tato poměrně striktně stanovená pravidla jsou jistě v kontextu reálného užití klíčovou podmínkou pro posouzení, zda byl daný souhlas v souladu se Směrnicí 95/46.²⁵⁵

V České republice zákon o ochraně osobních údajů, hovoří v § 4 písm. n) o souhlasu jako o **svobodném a vědomém** projevu vůle subjektu, jehož obsahem je

²⁵² Zejména zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵³ MATOUŠOVÁ, Miroslava, HEJLÍK, Lukáš. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 273.

²⁵⁴ Pracovní skupina podle článku 29, WP 114, Brusel, 25. 11. 2005, body 10-12.

²⁵⁵ Obdobně srov. KUNER, Christopher. *European Data Protection Law. Corporate Compliance and Regulation*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2007, s. 67.

svolení se zpracováním údajů. Nadto zákon ještě přiznává v § 9 písm. a) zvláštní ochranu citlivým údajům²⁵⁶, u nichž musí být souhlas **výslovný**.

Připomeňme dále, že současné znění zákona o ochraně osobních údajů bylo mimo jiné novelizováno zákonem č. 439/2004 Sb., kterým se mění zákon o ochraně osobních údajů. Tento změnový zákon reagoval právě na Směrnici 95/46, dal s ní do souladu znění zákona o ochraně osobních údajů, upřesnil vlastnosti udělovaného souhlasu a zpřesnil znění zákona i ve smyslu určení informací, které musí subjekt poskytující souhlas ke zpracování osobních údajů znát.

Poskytnutí souhlasu je bezpochyby právním jednáním. Pokud budeme vycházet z definičních znaků právního jednání tak, jak jej uvádí zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v § 545, „právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran“. Právní jednání tak musí být činěno svobodně a vážně (vlastností jako náležitosti právního jednání), určitě a srozumitelně (vlastností, které se vážou k projevu vůle). Svobodným souhlasem rozumíme souhlas učiněný dobrovolně a bez nátlaku. Vážným je souhlas takový, který nevzbuzuje jakékoli pochybnosti o tom, že byl učiněn s úmyslem způsobit zamýšlený následek a je projevem skutečné vůle osoby. Určitým je souhlas v případě, že je jasné, které záležitosti se týká a tato určitost je jednoznačná a případně věcné nesrovnalosti lze překlenout výkladem. A konečně ona srozumitelnost souhlasu spočívá v jasném určení obsahu tohoto právního úkonu.

Vědomý souhlas bude pak zřejmě takový souhlas, při kterém si subjekt údajů mohl a měl být vědom důsledku svého konání, poskytnutí souhlasu se zpracováním osobních údajů, které v souvislosti s tímto právním úkonem mohou nastat. Vědomým bude tak souhlas v případě, že subjekt údajů byl správcem údajů řádně poučen dle

²⁵⁶ Viz. § 4 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů, který za citlivé údaje považuje údaje vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů, dále také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů.

§ 5 odst. 4 zákona o ochraně osobních údajů a věděl také (mohl a měl vědět), jaké právní následky jsou s poskytnutím souhlasu spojeny²⁵⁷.

Výslovným bude nejen souhlas projevený ústní formou, ale především z praktického hlediska vhodnější je souhlas učiněný písemně. Písemnost souhlasu je výhodná pro správce údajů, kteří potřebují nejen získat souhlas ke zpracování údajů, ale především musejí být schopni po celou dobu zpracování prokázat, že souhlas obdrželi a tento projev vůle stále trvá. V případě sporu o to, zda souhlas byl poskytnut či nikoli, leží totiž břemeno tvrzení, prokazující poskytnutí souhlasu, na zpracovateli. Projevit vůli lze samozřejmě i konkludentním jednáním, nicméně v případech, kdy zákon vyžaduje onu výslovnost, nebude konkludentní jednání vyhovovat podmínce výslovnosti. Výslovný projev vůle je v zákoně o ochraně osobních údajů zakotven právě pro zmiňovaný souhlas se zpracováním údajů citlivých.²⁵⁸

O **informovaný** souhlas se bude jednat právě v případě, kdy poskytovatel souhlasu si je vědom následků, které s poskytnutím souhlasu mohou nastat, a je informován o všech způsobech, jakými správce údajů může s poskytnutými údaji nakládat. Zákon o ochraně osobních údajů řeší tyto nutné náležitosti souhlasu v § 5 odst. 4, kdy stanoví povinnost správce informovat subjekt údajů o účelu zpracování, o rozsahu osobních údajů, ke kterým je souhlas dáván, dále označení správce údajů a období, na které je tento souhlas poskytnut. Jen v takovém případě se bude jednat o souhlas informovaný. Pokud by tuto povinnost správce nesplnil, nemohl by být tento souhlas být brán za relevantní prokázání souhlasu se zpracováním údajů, správce by pak zpracovával údaje bez souhlasu a bude se jednat o správní delikt fyzické či právnické osoby jako správce údajů dle § 44 odst. 2 písm. e) nebo § 45 odst. 1 písm. e). Souhlas by měl mít náležitosti, které odpovídají výše zmíněným nárokům kladeným na právní jednání.

²⁵⁷ Blíže srovnej Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 2/2008.

²⁵⁸ Zajímavostí je možnost konkludentního souhlasu, kdy jej akceptoval např. Úřad pro ochranu osobních údajů ve věci 20/04/SŘ-OSR, či Evropský soud pro lidská práva v rozsudku ze dne 27. 8. 1997 ve věci *M. S. v. Švédsko*, stížnost č. 20837/92. Viz. Také NOVÁK, Daniel. *Zákon o ochraně osobních údajů a předpisy související. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 128.

Jen na okraj ještě poznamenejme, že vymezení poskytovaných údajů a účelu jejich zpracování by nemělo vzbuzovat pochybnosti o tom, o jaké údaje se jedná. Příliš široké formulování by zřejmě nenaplnilo podmínku srozumitelnosti či určitosti souhlasu. O takový neurčitý souhlas půjde např. v případě souhlasu poskytovaného v rámci uzavírání kupní smlouvy na internetu, kdy odkliknutím ikony souhlasí kupující s „...zpracováním osobních údajů k marketingovým účelům a s poskytnutím informací smluvním dodavatelům prodávajícího výlučně k marketingovým účelům...“.

Na evropské úrovni je právní úprava obdobná, v čl. 2 písm. h) Směrnice 95/46 je souhlasem jakýkoli svobodný, výslovný a vědomý projev vůle, kterým subjekt údajů dává své svolení k tomu, aby osobní údaje, které se jej týkají, byly předmětem zpracování. Za svobodný lze považovat souhlas, pokud je subjekt údajů schopen učinit skutečnou volbu a nehrozí významné negativní následky v případě jeho neposkytnutí.²⁵⁹ Vědomý souhlas pak představuje možnost se rozhodnout na základě znalosti dostatečných informací. Nedílnou součástí práva poskytnout souhlas je právo souhlas kdykoli odvolat, což ovšem není výslovně v právní úpravě nikde uvedeno.

Prolomením zásady předchozího souhlasu je ustanovení § 5 odst. 5 až 9 zákona o ochraně osobních údajů, které můžeme považovat za *tzv. předpokládány souhlas*. Zmiňme tedy, že dle § 5 odst. 5 „*Provádí-li správce nebo zpracovatel zpracování osobních údajů za účelem nabízení obchodu nebo služeb subjektu údajů, lze pro tento účel použít jméno, příjmení a adresu subjektu údajů, pokud tyto údaje byly získány z veřejného seznamu nebo v souvislosti se svojí činností jakožto správce nebo zpracovatele. Správce nebo zpracovatel však nesmí uvedené údaje dále zpracovávat, pokud s tím subjekt údajů vyslovil nesouhlas.*“ Můžeme snad předpokládat, že účelem je usnadnit některým správcům a zpracovatelům nakládání s osobními údaji, ušetřit náklady spojené se získáváním dalšího souhlasu.²⁶⁰

²⁵⁹ Blíže Stanovisko pracovní skupiny č. 15/2011, WP 187, Brusel, 13. 7. 2011.

²⁶⁰ MATOUŠOVÁ, Miroslava, HEJLÍK, Lukáš. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 300 – 301.

5.3 Povinnosti zpracovatele

Zpracovatelem je dle § 5 písm. k) zákona o ochraně osobních údajů každý subjekt, který na základě zákona nebo pověření správcem zpracovává osobní údaje podle tohoto zákona.²⁶¹

Ohledně **základních povinností** zpracovatele platí na základě § 7 zákona, že povinnosti, stanovené v zákoně v ustanovení § 5 pro správce osobních údajů, platí pro zpracovatele obdobně.

Ustanovení § 7 svým textem naznačuje, že dodržování všech povinností stanovených v § 5 zákona nelze, na rozdíl od jiných zákonných povinností, zpracovateli osobních údajů bez dalšího uložit (viz termín „obdobně“). Tato skutečnost souvisí s tím, že některé z těchto povinností jsou ze své podstaty vyhrazeny pouze správci.

Typickým příkladem je povinnost stanovená v § 5 odst. 1 písm. a) zákona, podle které „je správce povinen stanovit účel, k němuž mají být osobní údaje zpracovávány“, což je esenciální prvek, který činí ze subjektu osobu v postavení správce. Naopak na plnění některých povinností se zpracovatel může podílet měrou stejnou nebo i větší než správce.

Pokud je například zpracovatel pověřen shromažďováním osobních údajů a jejich následným uchováváním a využíváním, je nezbytné, aby řádně plnil povinnost zpracovávat pouze přesné osobní údaje (§ 5 odst. 1 písm. c) zákona).²⁶²

Zpracovatel má také na rozdíl od správce zvláštní **povinnost upozornit jej na nezákonnost** zpracování osobních údajů ze strany správce a zároveň ukončit zpracování osobních údajů (§ 8 zákona).

Pokud by zpracovatel tuto svojí povinnost nedodržel, odpovídá dle ustanovení § 8 zákona za škodu, která by subjektu údajů vznikla, a sice společně a nerozdílně se správcem.

²⁶¹ Ustanovení čl. 2 písm. d) Směrnice 95/46 obsahuje přesnější vymezení zpracovatele jako fyzické či právnické osoby, orgánu veřejné moci či agentury nebo jakéhokoli jiného subjektu, který zpracovává osobní údaje pro správce.

²⁶² KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 180.

Zákon o ochraně osobních údajů volí různé způsoby, jak stanovit **ostatní povinnosti zpracovatele**. U některých je zákonem přímo stanoveno, že platí jak pro správce, tak pro zpracovatele; zejména se jedná o povinnosti týkající se zabezpečení osobních údajů (§ 13 zákona) a také povinnosti týkající se ochrany práv subjektu údajů. (§ 10 a 21 zákona). Informační povinnosti (§ 11 a 12 zákona) pak může zpracovatel plnit za správce (obvykle na základě příslušného smluvního ujednání). K pokynu správce je také zpracovatel provést za stanovených podmínek likvidaci osobních údajů. V kontextu celého zákona byly zákonodárcem odpovědnost zpracovatele při zpracování osobních údajů, resp. jeho povinnosti, stanoveny poměrně přísně, neboť až na naznačené výjimky má stejné povinnosti a odpovídá ve stejné míře jako správce.

5.4 Závěr

Z výše naznačeného pojetí základních pojmů spojených se zpracováním osobních údajů lze vyslovit konstatování, že česká právní úprava je ve shodě s úpravou na evropské úrovni. Pozornosti zasluhuje zejména problematika souhlasu se zpracováním osobních údajů, která vyvstává do popředí s ohledem na aspekty obchodní povahy. V rámci veřejné správy lze konstatovat, že nedochází k vážnějším problémům s uplatňováním naznačených povinností v souvislosti se získáváním souhlasu subjektu údajů.

V rámci veřejné správy se jeví jako naléhavé řešit otázku aktualizace osobních údajů získaných pro účely jiného zpracování prováděné tímž orgánem. Řešením se zdá být názor, že takovéto zpracování je v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů za předpokladu, že se jedná o zpracování tímž orgánem a který tak činí jako plnění zákonem stanovených povinností.²⁶³ Mohlo by tak dojít k situaci, že by občan – subjekt údajů oznámil správci změnu svého osobního údaje a ten by tak mohl totéž učinit ve všech jím spravovaných seznamech či rejstřících bez dalšího zatěžování subjektu údajů.

²⁶³ MATOUŠOVÁ, Miroslava, HEJLÍK, Lukáš. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 258 – 259.

6 ZABEZPEČENÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Úvodní poznámky

Správce a zpracovatel jsou na základě ustanovení § 13 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů „*povinni přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i přímo k jinému zneužití osobních údajů. Tato povinnost platí i po ukončení zpracování osobních údajů.*“

Povinnost přijmout bezpečnostní opatření platí pro správce i zpracovatele i po ukončení zpracování osobních údajů. Použitelnost a praktický význam ustanovení o povinnosti přesahující dobu zpracování osobních údajů lze podle mého názoru nalézt výhradně při ukončení zpracování tím, že osobní údaje jsou předány jinému správci a samo toto předání je opatřením k zabezpečení osobních údajů (např. předání správci zajišťujícímu likvidaci, pokud ovšem není přejímající strana vůči předávajícímu správci zpracovatelem), nebo je známo, že alespoň část bezpečnostních opatření zůstane v platnosti i u nového správce či lze takovou okolnost důvodně předpokládat. Ochranná, bezpečnostní opatření musí být individualizovaná a přiměřená danému zpracování u toho kterého správce. Zákon tedy konkrétní způsoby ochrany a zabezpečení nestanoví, nicméně dává jisté vodítko, které oblasti rizik by měl správce osobních údajů posoudit a konkrétně vyhodnotit.²⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu postuluje alespoň základní principy ochrany v tom směru; soud dovodil, že při ochraně osobních údajů je třeba automaticky aplikovat jisté, dnes již běžné standardy ochrany. V rozsudku soud uvádí, že dle názoru soudu existuje v oblasti bezpečnostních opatření k ochraně majetku obecně a při nakládání s osobními údaji, resp. jejich ochraně zvláště, určitý soubor bezpečnostních opatření považovaný za standard, aniž by musel být v zákoně výslovně vymezen.²⁶⁵

²⁶⁴ BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. Povinnosti osob při zabezpečení osobních údajů a možnost liberace, *Daně a právo v praxi*, 2013, č. 4, s. 46.

²⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 5. 2006, čj. As 21/2005-105.

I když tedy existuje spíše snaha ujednotit tyto prostředky zabezpečení, můžeme se setkat s názory, které akcentují rozdílnost správců/zpracovatelů osobních údajů zejména subjektů soukromého práva. Srovnání možnosti způsobit těžký následek či porušení osobních údajů v rozdílně velké míře by mělo ospravedlnit nižší nároky na „drobné“ správce/zpracovatele. Lze tak mít za to, že by veškeré podmínky a úroveň zabezpečení (tedy např. volba určitých technických prostředků zabezpečení) měla být přiměřená konkrétním možnostem správce/zpracovatele osobních údajů.²⁶⁶ Na druhou stranu v rámci veřejné správy si lze takovéto odlišnosti představit těžko, resp. úroveň zabezpečení a použitých prostředků ochrany osobních údajů by měla být standardem, kdy subjekt údajů by neměl mít pochybnosti o tom, že s jeho osobními údaji bude nakládáno nejen v souladu s ochranou poskytnutou právní úpravou. Dokonce si můžeme představit situaci, kdy subjekt údajů přímo očekává vysokou míru ochrany osobních údajů v držení veřejné správy, která je jistě vnímána jako solidní a důvěryhodný správce/zpracovatel.

Oč úspornější je legální vyjádření povinnosti, o to bohatší a košatější je její naplňování. Lze s nárokem na širší platnost konstatovat, že existuje jistý rámec pro řádné plnění povinnosti a že soubor opatření vyžadovaných pro takto zabezpečované zpracování osobních údajů je určován především prostředky a způsobem zpracování osobních údajů. Ty - až na výjimky u zákonem uložených zpracování - určuje z vlastního rozhodnutí sám správce. Jeho rozhodnutí, které vychází z jeho vlastních lidských, finančních, prostorových atd. možností, tak vytváří základní "operační prostor" pro bezpečnostní opatření. Obecným rámcem je to, že k řádnému s/plnění povinnosti musí být přijata odpovídající technická a organizační opatření.²⁶⁷

Význam slova „technická“ je v tomto případě bezproblémový, slovo „organizační“ je na místě chápat široce, ne pouze jako opatření zakotvená v organizační normě. Takový rámec je popsán v úvodním ustanovení č. 46 Směrnice

²⁶⁶ MORÁVEK, Jakub. K zákazu sdružování osobních údajů, jejich zabezpečení a souvisejícím otázkám – část 2, *Zdravotnické fórum*, 2012, č. 11, s. 9.

²⁶⁷ MATOUŠOVÁ, Miroslava, HEJLÍK, Lukáš. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 262.

95/46, a to takto: „ochrana práv a svobod subjektů údajů v souvislosti se zpracováním osobních údajů vyžaduje, aby byla přijata příslušná technická a organizační opatření jak při přípravě zpracování, tak při jeho provádění, s cílem zajistit především bezpečnost a zabránit jakémukoli nepovolenému zpracování; tato opatření musí zajistit přiměřenou úroveň bezpečnosti odpovídající současnému stavu technického rozvoje a nákladům na jejich zavedení a použití (implementaci) vzhledem k rizikům při takovém zpracování a povaze údajů, které mají být chráněny.“

6.1 Kategorie bezpečnostních opatření

Pokud bychom měli vystihnout podstatu bezpečnostních opatření, jež je správce (zpracovatel) na základě zákona, tak případně zvláštních právních předpisů, povinen přijmout, pak je možné vymežit zhruba tři oblasti, v nichž je třeba realizovat bezpečnostní opatření k zamezení změny, zničení či ztráty, neoprávněných přenosů, nebo jiného neoprávněného zpracování, příp. jiného zneužití osobních údajů:

Oblast personální: jde zejména o omezení rozsahu osob, které mají do míst, kde dochází ke zpracování osobních údajů a dále k informacím o zpracování a k údajům jako takovým přístup, spolu se zakotvením jejich povinnosti mlčenlivosti jak o zpracovávaných datech, tak o zpracování jako takovém a o jeho zabezpečení (i když ta plyne již ex lege), ale i o určení dalších pravidel k zajištění bezpečnosti zpracovávaných osobních údajů a informací o jejich zabezpečení, jako je například způsob nakládání s hesly pro přístup k údajům, nebo povinnost uzamykat při odchodu kancelář, ukládat spisy na určená místa a odhlašovat se z PC. Jde-li o povinnost mlčenlivosti, tato vyplývá z § 15 zákona o ochraně osobních údajů. Dále lze subsumovat pod tuto kategorii vymezení případů, kdy mohou dané osoby přístup realizovat spolu s jasnou specifikací účelů, pro jejichž naplnění mohou s osobními údaji disponovat, a rámcového označení těchto dispozic.²⁶⁸

²⁶⁸ MORÁVEK, Jakub. K zákazu sdružování osobních údajů, jejich zabezpečení a souvisejícím otázkám – část 2, *Zdravotnické fórum*, 2012, č. 11, s. 7.

Do oblasti personální bezpečnosti ochrany osobních údajů lze zahrnout povinnosti správce a zpracovatele posoudit rizika na základě ustanovení § 13 odst. 3 písm. a) a b) zákona o ochraně osobních údajů .

Dle prvního z těchto ustanovení je nutno „posoudit rizika týkající splnění pokynů pro zpracování osobních údajů osobami, které mají bezprostřední přístup k osobním údajům“, čemuž odpovídá současně v případě automatizovaného zpracování povinnost správce dle § 13 odst. 4 písm. b) a c) zákona, tj. zajistit, aby fyzické osoby oprávněné k používání systémů pro automatizovaná zpracování osobních údajů měly přístup pouze k osobním údajům odpovídajícím oprávnění těchto osob, a to na základě zvláštních uživatelských oprávnění zřízených výlučně pro tyto osoby, a pořizovat elektronické záznamy, které umožní určit a ověřit, kdy, kým a z jakého důvodu byly osobní údaje zaznamenány nebo jinak zpracovány. Ze znění § 13 odst. 4 zákona přitom vyplývá, že se nejedná o taxativní výčet opatření pro zajištění bezpečnosti zpracování.²⁶⁹

Z ustanovení § 13 odst. 3 písm. b) potom vyplývá povinnost správce a zpracovatele posoudit rizika „zabránění neoprávněným osobám přistupovat k osobním údajům a k prostředkům pro jejich zpracování.“

Oblast technická: čl. 17 Směrnice 95/46 ukládá povinnost, aby členské státy stanovily, že správce musí přijmout vhodná technická a organizační opatření na ochranu osobních údajů proti náhodnému nebo nedovolenému zničení, náhodné ztrátě, úpravám, neoprávněnému sdělování nebo přístupu, zejména pokud zpracování zahrnuje předávání údajů v síti, jakož i proti jakékoli jiné podobě nedovoleného zpracování. Tato opatření mají zajistit, s ohledem na stav techniky a na náklady na jejich provedení, přiměřenou úroveň bezpečnosti odpovídající rizikům vyplývajícím ze zpracování údajů a z povahy údajů, které mají být chráněny.

Zákon v ustanovení § 13 odst. 2 ukládá, že „*správce nebo zpracovatel je povinen zpracovat a dokumentovat přijatá a provedená technicko-organizační opatření k zajištění ochrany osobních údajů v souladu se zákonem a jinými právními předpisy.*“ Opatření musí být v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů, ale

²⁶⁹ Autor neuveden. Z rozhodovací činnosti ÚOOÚ: K zabezpečení osobních údajů (čj. VER-3280/08-34), *Věstník Úřadu pro ochranu osobních údajů*, 2009, č. 53, s. 3063.

také s jinými právními předpisy. Vzhledem k tomu, že zákonodárce použil velmi obecnou formulaci, lze jistě přijmout myšlenku, že nezamýšlel přesně stanovit formu a obsah požadovaného dokumentu nebo dokumentů. I když by asi vhodnější bylo, aby pravidla ochrany osobních údajů byla shromážděna do dokumentu jednoho, lze si jistě představit i situaci jinou, tedy že příslušný komplex pravidel bude obsahem několika rozdílných interních předpisů správce (zpracovatele), které ve svém komplexu právě taková pravidla tvoří. Zdá se, že v praxi bude čtenější právě druhá z naznačených možností, kdy např. jeden dokument obsahuje pravidla obecné (počítačové) bezpečnosti a v dalších dokumentech jsou uvedena další pravidla pro nakládání s osobními údaji.²⁷⁰

Oblast výpočetní techniky: zejména u případů automatizovaného zpracování osobních údajů prostřednictvím počítače jde o pořízení odpovídajícího softwaru, který zamezí přístupu jiným než správcem určeným osobám, dále do této kategorie spadá logování (to se nicméně prolíná všemi naznačenými kategoriemi). Bezpečnost bude většinou zajištěna specifickými prostředky výpočetní techniky, tedy přístupovými právy, a to individuálními s případným rozlišením specifických oprávnění, jako jsou např. oprávnění pouze nahlížet, měnit konkrétní záznam apod.

Na oblast technickou i oblast výpočetní techniky lze pak vztáhnou povinnost správce a zpracovatele, kladenou jim § 13 odst. 3 písm. c) zákona, podle kterého tito posuzují rizika týkající se „zabránění neoprávněnému čtení, vytváření, kopírování, přenosu, úpravě či vymazání záznamů obsahujících osobní údaje.“

6.2 Zabezpečení automatizovaného zpracování osobních údajů

V oblasti automatizovaného zpracování osobních údajů je správce nebo zpracovatel na základě ustanovení § 13 odst. 4 zákona o ochraně osobních údajů v rámci opatření povinen zajistit některé další povinnosti. Toto ustanovení je třeba posuzovat kontextuálně a nikoliv vytrženě ze smyslu a účelu povinností stanovených v § 13 odst. 1 zákona. Povinnosti uvedené pod § 13 odst. 4 písm. a) a b) zákona

²⁷⁰ BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. Bezpečnost osobních údajů podle zákona o ochraně osobních údajů, *Právní rozhledy*, 2010, č. 23, s. 840.

pouze zpřesňují obecnou povinnost správce přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům případně, že se jedná o automatizovaný způsob zpracování. Je tedy nutné volit nejen obecná organizační opatření, ale také i metody, které taková opatření promítnou do automatizovaných zpracování prostředky, které mu adekvátně odpovídají. Účelem a smyslem ustanovení je zajistit, aby správce mohl zjistit, jakým způsobem bylo s údaji při automatizovaném zpracování nakládáno, a to takovým způsobem, že o přístupech budou existovat elektronické záznamy, tzv. „logy“.

Současně to však neznamená, že by nezbytně musely existovat záznamy o přístupech v rámci jednoho informačního např. databázového systému ke konkrétní datové větě, i když ani taková možnost není vyloučena a bude vždy záviset na každém individuálním vyhodnocení rizik ve vztahu k závažnosti chráněných dat, které je správce povinen posoudit podle odstavce 3, když povinnost podle písm. c) je možné plnit i v kombinaci s vhodnými organizačními opatřeními. Povinnost, stanovená v odstavci 4, je upřesňující v tom smyslu, že chránit je třeba nejen samotná „aktivní“ automatizovaná zpracování probíhající na prostředcích výpočetní techniky, ale také individuální datové nosiče, na nichž jsou např. uchovávány zálohové soubory, a že tato ochrana musí být systémová a odpovídající vyhodnoceným rizikům.²⁷¹

6.3 Zaměstnanci správce či zpracovatele

Jak již bylo letmo zmíněno výše, na základě ustanovení § 14 zákona o ochraně osobních údajů „zaměstnanci správce nebo zpracovatele a jiné osoby, které zpracovávají osobní údaje na základě smlouvy se správcem nebo zpracovatelem, mohou zpracovávat osobní údaje pouze za podmínek a v rozsahu správcem nebo zpracovatelem stanoveném.“ Toto ustanovení tedy určuje povinnosti i dalším osobám, rozdílným od správců nebo zpracovatelů. Jedná se o jejich zaměstnance nebo o jiné osoby, které pro ně vykonávají zpracování osobních údajů. Ustanovení tak vzhledem k použitému termínu „osoby“ stíhá jak osoby fyzické, tak

²⁷¹ JANEČKOVÁ, Eva. Pracovní právo – osobní údaje, *Daně a právo v praxi*, 2014, č. 2, s. 10.

právnícké. U osob fyzických se bude především jednat o zaměstnance v pracovním poměru ke správci nebo zpracovateli na základě zvláštního právního předpisu.²⁷²

Vzhledem ke stanovené povinnosti je zřejmé, že správce nebo zpracovatel musí dotčeným osobám určit podmínky zpracování. Ostatně tak vyplývá i z důvodové zprávy k návrhu zákona o ochraně osobních údajů, kde je uvedeno: „*tímto ustanovením je vyloučeno, aby osoby, kterým nedá správce nebo zpracovatel souhlas, jakkoli zpracovávaly osobní údaje. Správce, resp. zpracovatel musí stanovit též rozsah oprávnění, v němž určitá osoba má k osobním údajům přístup a může je zpracovávat.*“²⁷³

Pokud se týká zaměstnanců, je zřejmé, že zaměstnanec musí takové pokyny obdržet. Asi nejběžnější formou takových pokynů bude jejich zařazení do pracovní náplně zaměstnance nebo jejich obecné vyjádření v některém z interních aktů řízení správce nebo zpracovatele. Interním aktům řízení by měly zůstat vyhrazeny otázky spíše obecné, platné pro všechny typy zpracování, a jejich individualizace by měla být právě otázkou pracovní náplně či pokynů k práci s konkrétním zpracovávaným souborem osobních údajů na základě např. počítačového programu.²⁷⁴

Ustanovení § 14 zákona je tak bezprostředně spjata jak se zaměstnanci, kteří se do styku s osobními údaji dostávají jako nedílnou součástí svého pracovního zařazení při plnění pracovních úkolů (např. pracovníci řešící správní řízení, mzdová účetní, pracovníci personálních oddělení atd.), tak i případně se zaměstnanci, kteří spíše zajišťují technické zázemí ochrany osobních údajů (pracovníci informačních technologií, správci počítačových sítí atd.). Toto ustanovení zákona tak můžeme chápat i jako vyjádření jedné ze základních povinností zaměstnance vyplývající z pracovního poměru.²⁷⁵

„Podmínkami“ ve smyslu ustanovení § 14 zákona o ochraně osobních údajů se tak rozumí zřejmě jednotlivé organizační pokyny zaměstnavatele spočívající

²⁷² § 33 a násl. zákoníku práce.

²⁷³ Důvodová zpráva k zákonu č. 101/2000 Sb., zvláštní část.

²⁷⁴ BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. Bezpečnost osobních údajů podle zákona o ochraně osobních údajů, *Právní rozhledy*, 2010, č. 23, s. 842.

²⁷⁵ Srov. např. § 38 odst. 2 písm. b) zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

zejména ve stanovení vedoucích pracovníků a určení odpovědnosti konkrétních osob za jednotlivé kroky v rámci zpracování osobních údajů. Řadíme zde i pokyny týkající se využití konkrétních prostředků pro zpracování osobních údajů a vhodného způsobu práce s nimi, tedy již konkrétní pokyny ohledně např. používání přístupových hesel, zamykání kanceláří apod. Zajištění znalosti zásad zacházení s osobními údaji je pak zajištěno zejména vnitřními předpisy, které stanoví povinnost řádně nakládat s osobními údaji jako součást pracovní kázně příslušných zaměstnanců.²⁷⁶

Výše uvedené je v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu,²⁷⁷ podle níž obhajobu spočívající v tom, že nosiče osobních údajů byly odneseny omylem, resp. že třetí osoba využila okamžiku snížené pozornosti, Nejvyšší soud jednoznačně odmítl s odkazem na povinnosti stanovené v interním předpise, konkrétně povinnost přijmout opatření potřebná k tomu, aby se s údaji získanými z informačního systému nemohla seznámit osoba, která nemá potřebné oprávnění. Zakotvení obdobné povinnosti v interním dokumentu je, jak již bylo výše uvedeno, typickým příkladem plnění povinnosti správce osobních údajů podle § 13 zákona, čímž současně vznikají dotčeným zaměstnancům povinnosti ve smyslu § 14 zákona o ochraně osobních údajů.²⁷⁸

6.4 Povinnost mlčenlivosti

Zákon o ochraně osobních údajů zavádí v ustanovení § 15 tzv. obecnou povinnost mlčenlivosti. Povinnost mlčenlivosti, která se dříve uplatňovala v rámci zachování tzv. tajemství (lékařské tajemství, advokátní tajemství, bankovní tajemství) jen v určitých oborech, je nyní stanovena jako obecná povinnost pro všechny, kteří s osobními údaji pracují. Zásada mlčenlivosti se tím vztahuje na každého, kdo přijde

²⁷⁶ KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 245.

²⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2010, čj. 4 Tdo 1209/2009.

²⁷⁸ Shodně stanoví článek 7 Úmluvy 108, mj. že je třeba učinit vhodná bezpečnostní opatření proti náhodnému zničení, jakož i neoprávněnému přístupu, změnám nebo šíření.

s osobními údaji do styku a souvisí s ochranou osobnosti subjektu údajů (ochrana před zasahováním do soukromí).²⁷⁹

Povinnost mlčenlivosti nijak nezabavuje správce odpovědnosti za zabezpečení osobních údajů, stejně tak jako obecné stanovení místa výkonu práce. Jak již bylo uvedeno, účelem povinnosti dle § 13 odst. 1 zákona není primárně to, aby správce osobních údajů přijal formálně bezpečnostní předpisy, ale zajištění toho, aby nedošlo k neoprávněnému přístupu k osobním údajům, a tím naplnění práva subjektu údajů na ochranu jeho soukromí.²⁸⁰

Konkrétně zákon v ustanovení § 15 odst. 1 stanoví, že *„zaměstnanci správce nebo zpracovatele, jiné fyzické osoby, které zpracovávají osobní údaje na základě smlouvy se správcem nebo zpracovatelem, a další osoby, které v rámci plnění zákonem stanovených oprávnění a povinností přicházejí do styku s osobními údaji u správce nebo zpracovatele, jsou povinni zachovávat mlčenlivost o osobních údajích a o bezpečnostních opatřeních, jejichž zveřejnění by ohrozilo zabezpečení osobních údajů. Povinnost mlčenlivosti trvá i po skončení zaměstnání nebo příslušných prací.“*

Obecnou povinností mlčenlivosti dle zákona o ochraně osobních údajů ovšem nejsou dotčeny osoby zbaveny povinností mlčenlivosti, kterou jim stanoví zvláštní zákony.²⁸¹ Toto v praxi znamená, že povinnost mlčenlivosti, zakotvená v zákoně o ochraně osobních údajů, nenahrazuje povinnost mlčenlivosti, kterou stanoví jiné zákony, a že povinnost mlčenlivosti stanovená těmito jinými zákony platí vedle povinnosti mlčenlivosti podle zákona o ochraně osobních údajů. Pokud má tedy nějaká fyzická osoba povinnost mlčenlivosti nejen podle zákona o ochraně osobních údajů, ale i podle jiných zákonů, je povinna i tyto povinnosti mlčenlivosti podle jiných

²⁷⁹ BĚLECKÝ, Miroslav. Ochrana osobních údajů a BOZP, 2. část, *Bezpečnost a hygiena práce*, 2012, č. 2, s. 11.

²⁸⁰ BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. Povinnosti osob při zabezpečení osobních údajů a možnost liberace, *Daně a právo v praxi*, 2013, č. 4, s. 48.

²⁸¹ Například zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů či zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.

zákonů zachovávat. Obě totiž stojí vedle sebe a jedna nenahrazuje ani nevylučuje druhou.²⁸²

Do popředí v souvislosti s povinností zachovávat mlčenlivost²⁸³ vystupuje ve veřejnoprávní rovině problematika zachování mlčenlivosti o informacích, které se fyzické osoby dozvědí v souvislosti se svou veřejnou funkcí (např. zastupitelé obcí a krajů, poslanci, senátoři). Podle § 15 zákona o ochraně osobních údajů platí, že *i osoby, které přicházejí do styku s osobními údaji u zpracovatele či správce*, jsou povinni zachovávat mlčenlivost. Tak zastupitelé obce, kteří mají dle zákona o obcích právo nahlížet do zápisů z jednání zastupitelstev, nemohou získané informace, potažmo osobní údaje, dále šířit např. elektronickou formou.²⁸⁴

Povinnost zachovávat mlčenlivost se ovšem nevztahuje na informační povinnost podle zvláštních zákonů.²⁸⁵ Nebrání také v plnění informační povinnosti správců údajů.

6.5 Závěr

Z výše naznačených východisek je patrné, že s ochranou osobních údajů úzce souvisí také problematika jejího technického zabezpečení.

Ačkoli se může zdát vše jasné v ohledu seznámení zaměstnanců s pravidly pro zabezpečení ochrany osobních údajů, nelze podcenit ani lidský faktor, který hraje důležitou úlohu. I sebelepší zabezpečení v rovině technické nemusí být dostatečné, pakliže selžou účinné nástroje personální politiky. Jinými slovy, zaměstnanci, jejichž pracovní náplň bude úzce souviset s osobními údaji, by měli být vždy řádně proškolení, seznámeni s vnitřními předpisy aktivním způsobem tak, aby dokázali zásady ochrany osobních údajů aplikovat v reálných situacích.

²⁸² BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. Mlčenlivost a některé aspekty při nakládání s informacemi, *Řízení školy*, 2013, č. 12, s. 4.

²⁸³ Povinnost mlčenlivosti není v zákoně o ochraně osobních údajů definována.

²⁸⁴ Srov. Rozhodnutí Úřadu pro ochranu osobních údajů 2/06/PŘ.

²⁸⁵ Například ustanovení § 11 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů nebo již probíraného vztahu § 8a zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Excesům spočívajícím v trestné činnosti zaměstnance nebo v zásahu vyšší moci sice nelze stoprocentně zabránit, nicméně i tato rizika lze vhodně zvolenými prostředky ochrany a adekvátním systémem kontrolní činnosti nadřízených zaměstnanců značně eliminovat.

7 UCHOVÁVÁNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Úvodní poznámky

Uchovávání osobních údajů je dalším z úkonů, ve kterých může spočívat zpracování osobních údajů, a který je v zákoně legálně definován.

Legální definice uchovávání osobních údajů je tedy obsažena v ustanovení § 4 písm. g) zákona o ochraně osobních údajů, podle kterého je „*uchováváním osobních údajů udržování údajů v takové podobě, která je umožňuje dále zpracovávat.*“

Uchování bude jednou z nejčastějších operací s osobními údaji, kterou bude správce provádět. Aby mohl správce osobní údaje dále zpracovávat (třídít, šířit, používat, kombinovat apod.), musí je mít k dispozici, musí k nim mít přístup. Osobní údaje tedy musí být v takové podobě, která umožňuje jejich další zpracování. Poněkud problematickým se v dnešní době může jevit tento požadavek u analogových (typicky papírových) nosičů osobních údajů, neboť toto médium příliš efektivně neumožňuje pozměňování osobních údajů.

Uchovávání osobních údajů má své limity. Dle ustanovení § 5 odst. 1 písm. e) zákona o ochraně osobních údajů může správce uchovávat osobní údaje pouze po dobu nezbytnou pro jejich zpracování, což lze jistě chápat jako vyjádření zásady časové omezenosti držení osobních údajů a plně tak reflektuje tendence (nejen) moderní veřejné správy.

Po uplynutí této doby mohou být osobní údaje uchovávány pouze pro účely státní statistické služby, pro účely vědecké a pro účely archivnictví, tedy je evidentně zájmem právní úpravy umožnění dalšího použití osobních údajů, nicméně účel již bude odlišný od původně zamýšleného. Získávání poznatků pro *státní statistickou službu* je jistě důležité z hlediska sledování vývoje různých ukazatelů, na jejichž základě je pak možná např. změna právní úpravy, příprava podkladů pro další zákonem předvídané účely atd. Je možné se přiklonit k tvrzení, že správce musí plnit statistické úkoly v souladu se zákonem č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, a oprávněnými subjekty zpracovávajícími osobní údaje tak budou Český statistický úřad a ministerstva. *Vědecké účely* jsou taktéž pozitivně vnímanou činností provozovanou nejen vysokoškolskými pedagogy a využití osobních údajů může vést

např. ke zpracování studií, doporučení pro změny právní úpravy.²⁸⁶ Účelem *archivnictví* vykonávaného v souladu se zákonem č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, je pak zabezpečení a uchování informací pro budoucí generaci. V tomto případě jsou oprávněnými nejen veřejnoprávní subjekty, ale i subjekty soukromoprávní (např. likvidátoři, nadace). Nadto je třeba mít stále na paměti, že i při těchto třech výjimkách z povinnosti uchovávat osobní údaje jen po nezbytnou dobu, musí být dodržena dvě zákonem předvídaná pravidla – povinnost respektovat právo subjektů údajů na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života (což lze chápat jako odkaz na povinnost stanovenou v ustanovení § 5 odst. 3 a § 10 zákona o ochraně osobních údajů) a dále povinnost tyto osobní údaje anonymizovat, jakmile je to možné (což lze chápat jako projev zásady zpracovávat jen po nezbytnou dobu). Tyto povinnosti jsou uloženy zákonem a nelze je měnit ani dohodou stran. Všechny tři zmíněné výjimky představují také jeden z důvodů vyloučení informační povinnosti správce osobních údajů v souladu s ustanovením § 11 odst. 3 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů. Informace o rozsahu, účelnosti zpracovateli a způsobu zpracování tak není správce povinen poskytnout za předpokladu, že by poskytnutí takových informací subjektu údajů vyžadovalo neúměrné úsilí nebo nepřiměřeně vysoké náklady.

Jak podrobně rozebírají *Matoušová* a *Hejlík*, zde se plně projevují nedostatky blanketní úpravy v zákoně o ochraně osobních údajů, která ve spojení s nedostatečností právní úpravy, na niž odkazuje, dostává správce do obtížné situace. Dostát své zákonné povinnosti pro správce znamená předem stanovit lhůtu, po kterou bude osobní údaje k určitému účelu zpracovávat. Uchování pro některý z výše uvedených účelů je samozřejmě jejich zpracováním; „přechodem“ na tento účel může někdy docházet ke změně režimu, tj. prostředků a způsobu zpracování určitého souboru osobních údajů. Provádí-li správce zpracování uložené mu zákonem, pak lhůta pro uchování osobních údajů, tedy doba jejich zpracování, je stanovena zákonem. Nejběžnější je výslovné stanovení doby, po kterou bude docházet ke zpracování osobních údajů. I když ji zákon zpravidla stanoví jako

²⁸⁶ Srov. Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 2/2006.

minimální, z hlediska ochrany osobních údajů je to zároveň doba limitní. Při zpracování z jiného důvodu pak bude rozhodující účel zpracování, od něj by měl správce odvozovat dobu zpracování.

Dle ustanovení § 20 odst. 1 zákona „*správce nebo na základě jeho pokynu zpracovatel je povinen provést likvidaci osobních údajů, jakmile pomine účel, pro který byly osobní údaje zpracovány, nebo na základě žádosti subjektu údajů.*“

Okamžik likvidace údajů z důvodů vypršení lhůty se liší u listinného a "počítačového" zpracování. Zatímco údaje v živé databázi lze vymazat a "archivní kopie" databáze buď vymazat, nebo přepsat, nebo fyzicky zlikvidovat i s nosičem, na němž jsou zaznamenány prakticky každý den, řádná likvidace většího množství listin s osobními údaji se provádí řidčeji, u řady správců např. podle spisového a skartačního řádu v rámci předarchivní péče jednou do roka. Taková likvidace bude v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů, byť doba nezbytná k původnímu účelu již uplynula, neboť v tuto chvíli se jedná o zpracování k účelům archivnictví. To platí pouze za dodržení ostatních pravidel předarchivní péče.²⁸⁷

Na poli unijního práva je předmětná problematika upravena tak, že evropské právo nabízí kromě právní úpravy ve Směrnici 95/46 ještě další právní základ uchovávání údajů o elektronické komunikaci. Jedná se o Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES ze dne 12. 7. 2002, o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací. Její čl. 15 odst. 1 uznává omezení ochrany osobních údajů za účelem prosazování zde vymezených veřejných zájmů. Další důvody pro uchovávání údajů spojuje čl. 6 odst. 1, 2, 3 a 5 s účtováním, stanovením služeb za propojení a marketingem.

7.1 Nosiče informací

Na základě ustanovení § 3 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů se „*tento zákon se vztahuje na veškeré zpracovávání osobních údajů, ať k němu dochází automatizovaně nebo jinými prostředky.*“

²⁸⁷ MATOUŠOVÁ, Miroslava, HEJLÍK, Lukáš. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 252 - 253.

Uchování spočívá zejména v uložení osobních údajů na nosič informací. Nosičem přitom může být list papíru nebo jiný typ obdobného nosiče, například fotografie, v tomto případě hovoříme o listinné formě uchovávání dat, tak jakékoliv technické médium (harddisk počítače, CD, DVD, disketa, USB úložiště, kontaktní čip, čip na bázi RFID atd.). Obdobně o vztahu nosič informací a médium, které je jeho nositelem smýšlí i Národní bezpečnostní úřad, který např. tablet či telefon nepovažuje za nosič informací, ale za elektronické zařízení, jejichž součástí jsou nosiče dat, naopak SSD disk a kartu FLASH za nosič informací považuje.²⁸⁸

Dle ustanovení § 3 odst. 3 zákona o svobodném přístupu k informacím se informací „rozumí jakýkoliv obsah nebo jeho část v jakékoliv podobě, zaznamenaný na jakémkoliv nosiči, zejména obsah písemného záznamu na listině, záznamu uloženého v elektronické podobě nebo záznamu zvukového, obrazového nebo audiovizuálního.“

Volba nosiče osobních údajů, tj. způsobu jejich uchování, je také základním kritériem pro rozlišování způsobu dalšího zpracování osobních údajů. Listinná forma bude znamenat manuální zpracování osobních údajů (nikoliv však bez výjimky, např. děrné štítky byly také z papíru), zatímco uchování údajů na technickém záznamovém médiu bude předpokladem pro jejich další automatizované, resp. alespoň částečně automatizované zpracování.²⁸⁹ Při možné volbě druhu nosiče informací budou tak správci osobních údajů vedeni zejména zásadami cenové dostupnosti, rychlosti zpracování, spolehlivosti a záruk ochrany uchovávaných dat.

7.2 Problematika uchovávání velkého objemu dat

Ve veřejně přístupných registrech a databázích je dostupná velká suma informací a mezi nimi i řada osobních údajů. Nabízí se tak otázka, zda a jakým způsobem mohou oprávněné subjekty dále efektivně osobní údaje dále zpracovávat.

²⁸⁸ Autor neuveden. *Informace k ničení elektronických nosičů informací nebo dat* [online]. Národní bezpečnostní úřad. [cit. dne 3. 3. 2017]. Dostupné z: <https://www.nbu.cz/cs/aktualne/1142-informace-k-niceni-elektronicky-nosicu-informaci-nebo-dat/>.

²⁸⁹ KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 74.

Z hlediska uchování není podstatné, zda je nosič informací vlastnictvím správce, resp. zda uchování osobních údajů je prováděno u správce nebo zda jej zajišťuje zpracovatel nebo jiná osoba.

Řešení je zřejmě nutno vnímat v kontextu dalších, rapidně se rozmáhajících technologií např. cloudcomputingu,²⁹⁰ shromažďování databází big data, data miningu těchto databází (metody sloužící ke zpracování dat) či self-learning vlastností moderních algoritmů, a především pak při zohlednění současné podoby nakládání s osobními údaji uživatelů ze strany poskytovatelů nejrůznějších online služeb, kteří si poměrně jednoduše pomocí nastavení všeobecných smluvních podmínek zajišťují přístup k rozsáhlým souborům uživatelských dat, která pak bývají předmětem předávání na trhu dat pro nejrůznější (nejčastěji obchodní, marketingové) účely.²⁹¹

Zejména s rozvojem cloudů, tedy sdílených datových úložišť, ve kterých si jednotlivé subjekty pouze pronajímají část prostoru pro svá data, se budeme stále častěji setkávat se situací, kdy správce bude mít osobní údaje uložené u někoho dalšího. V této souvislosti se ovšem dostává do popředí především otázka zabezpečení osobních údajů (tj. povinnost podle § 13 zákona o ochraně osobních údajů), neboť správce nemá plnou fyzickou kontrolu nad osobními údaji, které zpracovává, resp. nad jejich úložištěm. Bude do budoucna zajímavé sledovat vývoj této problematiky i s ohledem na právní úpravu v Obecném nařízení.

Veřejná správa se může inspirovat při nedostatku kapacit k uchování osobních údajů v soukromém sektoru, kdy mnoho společností začíná v posledních letech využívat tzv. cloudových služeb, a to právě i k předávání osobních údajů. U cloudových služeb je typické, že uložená data se nenacházejí na jediném geograficky určeném datovém úložišti, ale mohou migrovat. Tak dochází k tomu, že na cloudu uložené osobní údaje se mohou bez vědomí zákazníka nacházet

²⁹⁰ *Cloud computing* můžeme označit jako dodání výpočetních zdrojů na vyžádání - vše od aplikací až po datová centra - přes internet na bázi plateb za použití. Autor neuveden. *What is cloud computing?* [online]. IBM. [cit. dne 24. 2. 2017]. Dostupné z: <https://www.ibm.com/cloud-computing/learn-more/what-is-cloud-computing/>.

²⁹¹ KASL, František, Internet věcí a ochrana dat v evropském kontextu, *Revue pro právo a technologie*, 2016, č. 13, s. 111.

i v zemích, které neposkytují odpovídající úroveň ochrany osobních údajů,²⁹² to ovšem představuje nezanedbatelné bezpečnostní riziko. Tzv. cloudcomputing v dnešní podobě představuje z pohledu ochrany osobních údajů poměrně velké riziko především pro samotného zákazníka – i správce osobních údajů, který je primárně za zpracování osobních údajů odpovědný. Je tedy důležité, aby zákazník všechna rizika vždy pečlivě a předem analyzoval.²⁹³

7.3 Uchovávání osobních údajů ve veřejně přístupných rejstřících

Z pohledu veřejné správy je pro nás zajímavější problematika osobních údajů uchovávaných v rámci veřejné správy. Problematika uchovávání osobních údajů a opakovaného využití informací veřejného sektoru je v českém právu řešena dvojitým způsobem. Můžeme zřejmě tvrdit, že první možností je taková právní úprava přístupu k informacím, kdy jsou orgány veřejné správy povinny na základě žádosti zpřístupňovat a následně zveřejňovat řadu informací vztahujících se k jejich působnosti. Druhou možností je potom vedení veřejných rejstříků, registrů a databází.

Jako častý typ uchovávání informací je tedy v odborné literatuře zmiňován *rejstřík*. Směrnice 95/46 v čl. 2 písm. c) stanoví definici rejstříku jako jakýkoli uspořádaný soubor osobních údajů přístupných podle určitých kritérií, ať již je tento soubor centralizován, decentralizován nebo rozdělen podle funkčního nebo zeměpisného hlediska.

Lze vycházet z teze, že okruh osobních údajů, které nepodléhají oznamovací povinnosti dle § 16 zákona o ochraně osobních údajů (viz výše), je určen praktickými potřebami a požadavky na zajištění dozoru nad nimi.²⁹⁴ Prvním případem, kdy podle zákona o ochraně osobních údajů není nutno plnit oznamovací povinnost, je

²⁹² ADAMCOVÁ, Marie. Zpracovávání osobních údajů a jejich předávání v koncernu, *Práce a mzda*, 2015, č. 2, s. 21.

²⁹³ Autor neuveden. Sdělení: K právní ochraně osobních údajů při jejich předávání v rámci cloudových služeb, *Věstník Úřadu pro ochranu osobních údajů*, 2013, č. 65, s. 3575.

²⁹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 101/2000 Sb., zvláštní část.

§ 18 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů, kdy je zpracování osobních údajů součástí evidencí veřejně přístupných na základě zvláštního zákona. Především je tedy třeba vyjasnit a vysvětlit, co se rozumí evidencí veřejně přístupnou, neboť to v praxi při aplikaci zákona o ochraně osobních údajů činí značné problémy. Evidencemi veřejně přístupnými jsou především takové evidence, ohledně kterých sám zvláštní zákon stanoví, že jsou evidencemi veřejně přístupnými nebo veřejnými seznamy.²⁹⁵

Z těchto rejstříků je jistě vhodné zmínit obchodní rejstřík, který obsahuje velkou řadu informací o podnikajících subjektech. Do stejné kategorie by mohl být zařazen i rejstřík živnostenský či nadační. Jim blízké jsou i veřejné rejstříky příslušníků svobodných povolání, ať už jde o seznam advokátů, notářů, exekutorů, lékařů, stomatologů, auditorů atd., které obvykle vedou orgány profesní samosprávy. Na jiném základě, na finančních problémech či nesplacených pohledávkách, je konstruován např. insolvenční rejstřík, evidence úpadců, databáze dlužníků na zdravotním pojištění u jednotlivých zdravotních pojišťoven či centrální evidence exekucí. Významným veřejným registrem je jistě i katastr nemovitostí, pro soukromou sféru zajímavý může být i registr oznámených zpracování osobních údajů vedený Úřadem pro ochranu osobních údajů či přehled o dárcích a výši daru politické straně či hnutí. Nezanedbatelné jsou jistě i registry typu evidence poskytnutých veřejných podpor nebo informační systém o zadávání veřejných zakázek atd.²⁹⁶

Nonnemann ve shodě se stanoviskem Úřadu pro ochranu osobních údajů²⁹⁷ soudí, že zpracování osobních údajů představuje zásah do soukromí vždy. Jestliže však zákonodárce usoudil, že v některých případech mají být osobní údaje veřejně dostupné, potom převažují jiné zájmy než ochrana soukromí a přístup k těmto veřejně dostupným osobním údajům a jejich zpracování a priori nepředstavují neoprávněný nebo nadměrný zásah do soukromého, osobního či rodinného života jednotlivých dotčených subjektů údajů, přičemž se přiklání k názoru, že ani případná

²⁹⁵ BARTÍK, Václav. Oznamovací povinnost podle zákona o ochraně osobních údajů, *Právní rozhledy*, 2011, č. 12, s. 439.

²⁹⁶ NONNEMANN, František. Další zpracovávání oprávněně zveřejňovaných osobních údajů, *Právní rozhledy*, 2011, č. 18, s. 652.

²⁹⁷ Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 6/2009.

kombinace osobních údajů získaných z různých veřejných zdrojů a vytváření informací nových, které svým obsahem přesahují pouhý mechanický souhrn dostupných dat, obecně řečeno nemohou představovat neoprávněný zásah do soukromí či do osobního života subjektu údajů. I v tomto případě je nutno vycházet z předpokladu rozumného zákonodárce, který předtím, než některé osobní údaje učinil veřejně dostupnými, dopad tohoto rozhodnutí na soukromí dotčených osob v kontextu celého právního řádu posoudil a vyhodnotil.²⁹⁸ Onen předpoklad *rozumnosti zákonodárce* se jeví být nicméně, zejména v kontextu s častými změnami účinné právní úpravy snad ve všech oblastech spojených s rejstříky, značně nejistým argumentem. Stejně tak při sledování debat na půdě Poslanecké sněmovny a změn právní úpravy formou „přílepků“ k některým zákonům může vyvolávat pochyby o *řádném posouzení a vyhodnocení* dopadu zpřístupnění některých osobních údajů.

7.4 Závěr

Uchování osobních údajů zákonným způsobem a při zachování základních bezpečnostních opatření se jeví jako klíčový předpoklad, který je způsobilý zabránit zneužití osobních údajů. V rámci veřejné správy se jeví jako nejdůležitější úkol současnosti zabezpečit takové místo pro uchovávání dat, které bude způsobilé pojmout velké množství dat uchovávaných v nejrůznějších rejstřících a databázích veřejné správy. A k tomu vyvstává otázka, zřejmě nikoli jen ryze technická, kterým poskytovatelům cloudových služeb dát důvěru v souvislosti s uchováváním osobních údajů.

Nedílnou součástí diskutované problematiky je např. tvrzení, že existuje příliš velké množství osobních údajů běžně přístupných ve veřejných rejstřících, a (zejména) laická veřejnost tuto nutnost veřejnosti údajů zpochybňuje. Stojí tedy snad jen za připomenutí, že by zákonodárci měli vždy řádně vážit, kdy bude v právní úpravě ponechána možnost přístupu veřejnosti do veřejných rejstříků, resp. k osobním údajům v nich uvedeným.

²⁹⁸ NONNEMANN, František. Další zpracovávání oprávněně zveřejňovaných osobních údajů, *Právní rozhledy*, 2011, č. 18, s. 656.

8 NAHODILÉ SHROMAŽĎOVÁNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Úvodní poznámky

Dalším problematickým tématem může být v některých ohledech tzv. nahodilé shromažďování osobních údajů. Jedná se o okruh osobních údajů, které jsou orgánům veřejné správy poskytovány různými subjekty jaksimimochodem, přičemž jsou způsobilé ovlivnit právní postavení osob a jejich oprávněné zájmy.

Ustanovení § 3 zákona o ochraně osobních údajů také definuje výjimky z působnosti tohoto zákona. Jednou z nich je *nahodilé* shromažďování osobních údajů, pokud tyto údaje nejsou dále zpracovávány.

8.1 K pojmu nahodilost

Toto ustanovení je však značně problematické. Zákon pojem „nahodilost“ nikterak nedefinuje, současně je však tato charakteristika jednání důvodem k vyloučení působnosti zákona. Dalo by se usoudit, že pojem nahodilosti lze blíže pochopit prostřednictvím definovaného pojmu shromažďování podle § 4 písm. f) zákona, kde je shromažďování osobních údajů charakterizováno jako *systematický postup nebo soubor postupů, jehož cílem je získání osobních údajů za účelem jejich dalšího uložení na nosič informací pro jejich okamžité nebo pozdější zpracování*. Nahodilost je tedy v daném případě opakem systematickosti.²⁹⁹

Snad lze přisvědčit následujícími rozboru ohledně povahy této nahodilosti.

Nahodilé shromažďování osobních údajů je takové shromažďování, kdy současně platí, že: údaje nejsou tříděny či jinak systematizovány; popud ke shromažďování nevzniká u správce, ale požadavek, resp. nutnost shromažďování, se objeví neplánovaně, nepředvídatelně, nikoliv na základě volního rozhodnutí správce, ale na základě požadavku subjektu údajů nebo třetí osoby nebo vzhledem k jiné události, tedy na základě náhody, neočekávané události apod.;

²⁹⁹ BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. Nahodilé zpracování osobních údajů, *Daně a právo v praxi*, 2014, č. 2, s. 36.

shromažďované údaje nemají vždy stejnou strukturu; shromažďované údaje mohou být nepřesné nebo neúplné.³⁰⁰

K nahodilosti se vyjádřil Nejvyšší správní soud v souvislosti s řešením sporu *Finanční úřad pro Moravskoslezský kraj v. Úřad pro ochranu osobních údajů*,³⁰¹ kdy při posuzování získávání dokazování dovedl, že získání listin, které obsahují osobní údaje (příčemž ale primárním cílem bylo získat listinu jako podklad pro vyměření daně) je *nahodilým* vedlejším důsledkem příslušného postupu. Nejde podle něj tedy o záměrné shromažďování ve smyslu § 3 odst. 4 zákona o ochraně osobních údajů. Úřad pro ochranu osobních údajů nicméně tuto interpretaci odmítá a považuje naopak výskyt osobních údajů na listině za pravidelný a očekávatelný.³⁰²

K problematice nahodilého shromažďování osobních údajů se dostáváme i v souvislosti s obecní policií. Ta při prokazování totožnosti dle zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, zpracovává osobní údaje, které potřebuje k plnění úkolů podle tohoto či zvláštního zákona. Protože obecní policie v konkrétním případě zjišťovala i národnost subjektu údajů, což je údaj citlivý a zřejmě nikoli nezbytný k prokázání totožnosti, bylo Úřadem pro ochranu osobních údajů rozhodnuto, že se o nahodilé shromažďování nejedná. Zřejmě ani souhlas subjektu údajů by nepostačoval k ospravedlnění takového shromažďování nadbytečných údajů.³⁰³

Jako další možnost nahodilosti, i když s veřejnou správou již přímo nesouvisející, je i problematika nahodilého zpracování osobních údajů advokáty, kdy se mnoho zástupců z advokacie klonilo k názoru, že o zpracování osobních údajů se v případě jejich činnosti nejedná.³⁰⁴ Nejvyšší správní soud následně vyslovil zcela

³⁰⁰ Zmíněné vysvětlení *nahodilosti* pochází ze stanoviska Úřadu pro ochranu osobních údajů z roku 2001. Uvádí je např. KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 23. Shodně i SVOBODA, Jiří. Využívání rodných čísel v souvislosti s činností notáře, *Ad Notam*, 2010, č. 4, s. 3.

³⁰¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2013, čj. 9Aps 5/2012-56.

³⁰² Srovnej Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 4/2013.

³⁰³ Srov. Názor Úřadu pro ochranu osobních údajů ze dne 21. 3. 2013, čj. 4/05/SŘ-OSČ.

³⁰⁴ Mezi advokáty se stala v posledních letech aktuální otázka, zda osobní údaje, které tyto zpracovávají ve svých agendách, mají povahu nahodilého shromažďování či nikoliv či dokonce zda se zákon o ochraně osobních údajů vůbec vztahuje na advokáty, což odůvodňovali tím, že požadavky obsažené v zákoně o ochraně osobních údajů na správce či zpracovatele osobních údajů nelze na advokáty vztáhnout, protože odporují právní úpravě v zákoně č. 85/1996 Sb., o advokacii. Dle jejich tvrzení běžná činnost advokáta není zpracováním osobních údajů, a to ani v dotyčném případě, kdy vedli databázi pohledávek za fyzickými osobami, které pro svého

opačné stanovisko. Na základě vymezení působnosti zákona o ochraně osobních údajů obsažené v § 3 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů dospěl k závěru, že advokát z působnosti zákona o ochraně osobních údajů vyloučen není, a tento zákon se na něj naopak vztahuje v zásadě vždy. Soud dovodil, že je třeba mít na zřeteli, že advokátní profese není tak specifická či ojedinělá. Lze dokonce říci, že povinnost mlčenlivosti, resp. přinejmenším diskrétnosti, je typická i pro všechny ostatní profese, v nichž se pracuje s osobními údaji. Týká se činností vykonávaných ve zdravotnictví, v ozbrojených složkách, daňovém poradenství, psychologů, školství i činnosti kněžské.³⁰⁵ Co se týče otázky nahodilosti, lze se snad domnívat, že pokud advokát osobní údaje, které od svého klienta bez vlastního přičinění či bez vlastní vůle získal, dále systematicky využívá pro ochranu klientových práv a zájmů, ocitá se již mimo uvedenou výjimku § 3 odst. 4 zákona o ochraně osobních údajů, a naopak plně v režimu zákona o ochraně osobních údajů.

8.2 Záznamy z videokamer

V současné době se stala problematika nahodilosti shromažďování osobních údajů aktuální také v souvislosti s masovým výskytem videokamer, kterými různé subjekty s různými motivacemi natáčejí ostatní osoby. Nejvyšší správní soud rozhodl, že se za zpracování osobních údajů považuje nahrávání videozáznamu bez ohledu na jeho účel, znamená to, že žádné pořizování videozáznamu nemůže být posuzováno jako zpracování osobních údajů pro výkon výlučně osobních či domácích činností.³⁰⁶ To potvrzuje i stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů zabývající se kamerami v motorových vozidlech.³⁰⁷

Celá situace zřejmě vede k tomu, že vznik jakéhokoli videozáznamu, ať už se jedná o CCTV kamery, kamery v autech, kamery na sportovních Go-Pro helmách,

klienta vymáhali. Podle advokátů se jedná o nahodilé nakládání s osobními údaji, které režimu zákona o ochraně osobních údajů nepodléhá. Zdůrazňují však, že se jedná o shromažďování osobních údajů pro čistě evidenční účely advokáta, nikoliv o jejich soustavné systematické shromažďování. ANDREE, Kamil. Několik poznámek k článku M. Kindla, „K novátorským“ důsledkům zákona o ochraně osobních údajů“, *Právní rozhledy*, 2001, č. 4, s. 172.

³⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 3. 2011, čj. 2 As 21/2011-166.

³⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. února 2015, čj. 1 As 113/2012.

³⁰⁷ Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 1/2015.

kamery na dronech, nebo jen prosté ruční kamery případně záznam chytrým telefonem, je zpracováním osobních údajů a pořizovatel záznamu je správcem údajů.

V případě českého práva je možné využít výjimky v podobě § 3 odst. 4 zákona o ochraně osobních údajů, který stanoví, že se zákon nevztahuje na nahodilé shromažďování osobních údajů, pokud tyto údaje nejsou dále zpracovávány. V případě záznamů z kamer aut je takovým dalším zpracováním zřejmě nejčastěji jejich využití pro potřeby šetření incidentu. Informační povinnost dle § 11 odst. 5 zákona o ochraně osobních údajů by v takovém případě bylo možné splnit až v okamžiku dalšího využití takových údajů.

V souvislosti s orgány veřejné správy se nejčastěji setkáme s kamerovými systémy při monitoringu budov, veřejných prostranství či kamer, které používají například příslušníci policie ČR. Je nutné zdůraznit zmiňovanou nutnost záznamu, tedy nikoli pouhého monitorování bez nahrávání a zpracovávání. Příkladem problematického použití videozáznamu jsou jednání zastupitelstev obcí,³⁰⁸ kdy dochází k zaznamenání osobních údajů zřejmě nahodile. Nicméně lze usoudit, že pravidla nutná pro zveřejňování zápisů z jednání zastupitelstev obcí budou shodná i pro audiovizuální záznamy z jednání. Zejména je nutné anonymizovat ty osoby, jejichž právní záležitosti se na zasedáních posuzují a probírají. Není možné je podřadit pod žádnou výjimku zákona.³⁰⁹

8.3 Závěr

V zákoně o ochraně osobních údajů lze jistě vysledovat i další zajímavé aspekty související s nějakou vlastností ochrany osobních údajů. Nahodilost se jeví jako důležitější vzhledem k úzké propojenosti vůbec se základní podmínkou zpracování, která rozhoduje, zda se jedná o zpracování osobních údajů na základě tohoto zákona, a kdy naopak půjde podřadit předmětné zacházení pod „nahodilost“ a aplikovat odlišné přístupy k ochraně takto získaných osobních údajů, tedy vyloučit působnost zákona o ochraně osobních údajů. Vzhledem k tomu, že nahodilost je

³⁰⁸ Srov. kapitolu 4.8 disertační práce.

³⁰⁹ Srovnej Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 2/2013 a 2/2004.

brána jako jedna z negativních výjimek z působnosti zákona o ochraně osobních údajů, zákonodárce jistě počítal s touto okolností a předvídal, že při určitých situacích by zpracování podle zákona o ochraně osobních údajů bylo nadbytečné a zatěžující vůči subjektům, které se do kontaktu s osobním údajem dostanou.

9 PROSTŘEDKY PRÁVNÍ OCHRANY

Úvodní poznámky

Prostředky právní ochrany lze rozumět vymezení nástrojů, kterými se subjekt údajů může bránit před nezákonným zpracováním a shromažďováním dat. Předmětem kapitoly je tak uvedení stručného přehledu prostředků právní ochrany, které jsou způsobilé odstranit nežádoucí stav spočívající v zacházení s osobními údaji v rozporu s právními předpisy.

Určité záruky subjektu údajů přinesla již Úmluva 108 v čl. 8 a 10, které upravují podmínky pro uplatnění práv subjektů údajů, resp. postihy a opravné prostředky, které je povinna stanovit každá smluvní strana této úmluvy. Podle čl. 12 Směrnice 95/46 pak je subjekt údajů mimo jiné oprávněn získat od správce potvrzení, že jeho osobní údaje (ne)jsou zpracovávány, na opravu, výmaz nebo blokování údajů.

Musíme si uvědomit, že právní ochrana subjektu údajů je v podstatě možností prosazovat svá zákonem stanovená práva. Právní úprava obsažená v Úmluvě 108 i Směrnici 95/46 tak obsahuje především *právo na přístup* k vlastním údajům, *právo na opravu, výmaz a likvidaci* údajů, *právo vznést námitku* proti vybraným rozhodnutím a způsobům zpracování. Další právní zárukou zachování ochrany osobních údajů pak předpokládají v úrovni *vnitrostátních orgánů dozoru* nad oblastí ochrany osobních údajů. Z hlediska použití opravných prostředků tak, jak je známe z právní teorie, pak upravují *žádost* podanou správci nebo orgánu dozoru, a *soudní ochranu* poskytovanou vnitrostátními soudy, Soudním dvorem EU a Evropským soudem pro lidská práva.

Vymezení prostředků právní úpravy v této kapitole představuje stručný přehled nejzásadnějších zákonných ustanovení a možností, jak chránit práva subjektu údajů. Z právní úpravy je patrná snaha spíše chránit postavení subjektu údajů, který je považován za slabší stranu, která stojí proti správci/zpracovateli osobních údajů. Takový přístup se jeví logický, pakliže přijmeme tezi o slabším postavení subjektu údajů (často spotřebiteli) vůči správcům/zpracovatelům, kteří mohou své moci nad osobními údaji subjektů zneužívat ke svému prospěchu, či v horším případě k neprospěchu subjektů samotných.

9.1 Podmínky aktivace prostředků ochrany

Ustanovení § 21 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů vymezuje práva oprávněného subjektu tak, že ochrany svých práv se může dobírat ten, „*kdo zjistí nebo se domnívá, že správce nebo zpracovatel provádí zpracování jeho osobních údajů, které je v rozporu s ochranou soukromého a osobního života subjektu údajů nebo v rozporu se zákonem, zejména jsou-li osobní údaje nepřesné s ohledem na účel jejich zpracování.*“

Ustanovení § 21 je jedním z ustanovení zákona o ochraně osobních údajů, která upravují práva subjektu údajů vůči správci a zpracovateli. Jedná se zejména o případy, kdy samotné zpracování probíhá v rozporu se zákonem, resp. je v rozporu s ochranou soukromého a osobního života dotčeného subjektu údajů (dalšími ustanoveními upravující otázky odpovědnosti jsou § 25 a též § 8 zákona o ochraně osobních údajů).

9.2 Právo na vysvětlení a právo na odstranění

Dotčený subjekt údajů je na základě ustanovení § 21 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů oprávněn požádat správce nebo zpracovatele o vysvětlení a dále požadovat, aby správce nebo zpracovatel odstranil takto vzniklý stav. Zejména se může jednat o blokování, provedení opravy, doplnění nebo likvidaci osobních údajů, což tedy koresponduje s právní úpravou v Úmluvě 108 i Směrnici 95/46.

Tato práva se uplatňují žádostí přímo u správce nebo zpracovatele osobních údajů. Jedná se o práva subjektivní. Pokud subjektu nebude vyhověno, lze se práv domáhat soudní žalobou.³¹⁰ Tomu přisvědčuje i judikatura Nejvyššího správního soudu, podle níž z § 21 zákona o ochraně osobních údajů, nevyplývá pravomoc Úřadu pro ochranu osobních údajů rozhodovat o soukromoprávních sporech mezi

³¹⁰ BĚLECKÝ, Miroslav. Ochrana osobních údajů a BOZP, 2. část, *Bezpečnost a hygiena práce*, 2012, č. 2, s. 12.

subjektem údajů a správcem týkajících se zveřejnění dokumentace obsahující osobní údaje; o těchto sporech přísluší rozhodnout soudu.³¹¹

Je třeba zdůraznit, že je pouze na volbě subjektu údajů, kterou z uvedených možností zvolí. Logickým postupem se obvykle jeví využití žádosti o vysvětlení v případech, kdy se oprávněný pouze domnívá, že zpracování jeho údajů není korektní (např. si není jistý, zda k určité formě zpracování údajů skutečně udělil svůj souhlas). V případech, že je subjekt údajů přesvědčen o tom, že dochází k porušení zákona o ochraně osobních údajů, resp. k protiprávnímu zásahu do jeho soukromého a osobního života, je jistě vhodnější, aby přímo požadoval na správci či zpracovateli odstranění tohoto stavu, což se často ukáže být jistě rychlejším nástrojem.

Na druhou stranu je třeba uvést, že správce nebo zpracovatel nejsou obsahem žádosti vázáni. Požaduje-li subjekt údajů opravu nebo likvidaci osobních údajů, neboť je dle jeho názoru zpracování nezákonné, přičemž podle správce probíhá v souladu se zákonem, poskytně dotázaný správce či zpracovatel pouze vysvětlení (jehož obsahem by mělo být přesné vysvětlení postoje k danému problému včetně právní argumentace). Naopak, požaduje-li subjekt údajů pouze vysvětlení, ale na základě této žádosti správce zjistí, že je jeho zpracování (některý jeho aspekt) nezákonné, je povinen i bez žádosti provést nápravu a nikoliv pouze podat vysvětlení a vyčkávat, zda subjekt údajů bude nápravu výslovně požadovat (praxe ukazuje, že existuje řada případů, kdy správce/zpracovatel zvolí „vyčkávací taktiku“). Povinnosti zpracovávat osobní údaje pouze korektně totiž vyplývají správci a potažmo i zpracovateli osobních údajů přímo ze zákona o ochraně osobních údajů.³¹²

Dle ustanovení § 21 odst. 4 zákona o ochraně osobních údajů pak platí, že *„došlo-li při zpracování osobních údajů k porušení povinností uložených zákonem u správce nebo u zpracovatele, odpovídají za ně společně a nerozdílně.“*

³¹¹ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 10. 2011, čj. Konf 11/2011-6.

³¹² KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 280-281.

Správce je konečně dle ustanovení § 21 odst. 5 zákona „povinen bez zbytečného odkladu informovat příjemce o žádosti subjektu údajů podle odstavce 1 a o blokování, opravě, doplnění nebo likvidaci osobních údajů. To neplatí, pokud je informování příjemce nemožné nebo by vyžadovalo neúměrné úsilí.“ Příjemce je pak ve smyslu ustanovení § 4 písm. o) zákona každý subjekt, kterému jsou osobní údaje zpřístupněny; za příjemce se nepovažuje subjekt, který zpracovává osobní údaje podle § 3 odst. 6 písm. g) zákona.

Pakliže povinná *fyzická osoba* odmítne poskytnout oprávněné osobě vysvětlení dle § 21 odst. 1 písm. a), může se dopustit přestupku na poli ochrany osobních údajů a může být postížena na základě § 44 odst. 2 písm. g) zákona pokutou až do výše 1 000 000 Kč. *Právníká osoba nebo fyzická osoba podnikající podle zvláštních předpisů* se jako správce nebo zpracovatel dle § 45 odst. 1 písm. g) zákona dále dopustí správního deliktu tím, že při zpracování osobních údajů odmítne subjektu údajů poskytnout požadované informace a může jí být uložena pokuta až do výše 1 000 000, pakliže se ovšem takového skutku dopustí tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem pak se jí uloží pokuta do 5 000 000 Kč.

Evropské aspekty

Ochrana na evropské úrovni taktéž odděluje právo na přístup k informacím a právo na opravu, výmaz či likvidaci. K prvému právu se váže článek 8 Úmluvy 108,³¹³ přičemž zdůrazňuje, že právo k osobním údajům uchovávaných veřejnými orgány může být za určitých okolností omezeno,³¹⁴ a dále ustanovení článku 12 Směrnice 95/46 a článek 8 Listiny základních práv EU. Článek 12 písm. a) totiž stanoví povinnost členských států zaručit subjektu údajů přístup a právo získat od správce informaci, zda osobní údaje jsou či nejsou zpracovávány, a dále informace o účelu zpracování, kategorii údajů, konkrétní údaje, které jsou předmětem

³¹³ Ve shodě judikuje Evropský soud pro lidská práva např. v rozsudku ze dne 7. 7. 1989, *Gaskin v. Spojené Království*, č. 10454/83, nebo rozsudek ze dne 13. 2. 2003, *Odievre v. Francie*, č. 42326/98.

³¹⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 3. 1987, *Leander v. Švédsko*, stížnost č. 9248/81.

zpracování příjemci a informace o původu zpracovávaných osobních údajů. Rovněž Evropský soud judikoval nutnost získat také informace o minulých zpracováních údajů.³¹⁵

Druhého práva na opravu, výmaz nebo blokování se týká bod 41 odůvodnění Směrnice 95/46 i čl. 12 písm. b), které uznávají právo subjektu požadovat po správci, aby údaje opravil, vymazal, zablokoval, zejména z důvodu nepřesnosti nebo neúplnosti. Činný je v tomto směru i Evropský soud pro lidská práva, který často shledává porušení čl. 8 Evropské úmluvy, který stanoví obecně respekt k soukromému životu. Např. ve věci *Ciubotaru proti Moldavsku* judikoval, že stát nezajistil stěžovateli účinné respektování soukromého života, kdy požadavek vedoucí ke změně údajů byl nepřekonatelnou překážkou.³¹⁶

9.3 Náhrada nemajetkové újmy a právo na náhradu škody

V novém občanském zákoníku nalezneme sjednocenou úpravu pravidel pro odčinění nemajetkové újmy i nemajetkové škody. Zatímco náhradu škody lze zřejmě odvozovat z ustanovení § 2910 občanského zákoníku, naopak povinnost odčinit nemajetkovou újmu je založena pravidlem v ustanovení § 2956 občanského zákoníku. Nadto je třeba připomenout ustanovení § 82 odst. 1 občanského zákoníku, kdy je zřejmé právo člověka, jehož osobnost byla dotčena, domáhat se upuštění od neoprávněného zásahu či odstranění jeho následku. Otázky náhrady škody a nemajetkové újmy pak hledáme v dalších ustanoveních zákona.

³¹⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. 5. 2009, *College von burgemeester en wethouders van Rotterdam v. M. E. E. Rijkeboer*, C-553/07.

³¹⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 4. 2010, *Ciubotaru v. Moldavsko*, stížnost č. 27138/04. Srovnej také rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. 11. 2008, *Cemalettin Canli v. Turecko*, stížnost č. 22427/04, a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 2. 2010, *Dalea v. Francie*, stížnost č. 964/07.

9.3.1 Náhrada nemajetkové újmy

Pokud dle ustanovení § 21 odst. 3 zákona o ochraně osobních údajů „vznikla v důsledku zpracování osobních údajů subjektu údajů jiná než majetková újma, postupuje se při uplatňování jejího nároku podle zvláštního zákona.“

Tímto zvláštním zákonem je bezpochyby občanský zákoník, konkrétně zejména jeho ustanovení § 2956, podle něžž „vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené duševní útrapy.“

Jde o tzv. asistenční ustanovení, které nic nestanoví o tom, zda existuje povinnost nahradit újmu, ale nastupuje až ve chvíli, jsou-li splněny všechny předpoklady pro vznik povinnosti újmu nahradit. Účelem pravidla je zajistit, aby se při porušení přirozeného práva člověka dostalo poškozenému plné nápravy jakékoli újmy, která mu vznikne.

Výslovně se v zákoně připomíná, že nemajetkovou újmu jsou též duševní útrapy neboli psychické utrpení. Jak uvádí *Hulmák*, smyslem tohoto poukazu je zřejmě snaha zákonodárce, aby byly odčiněny jakékoli negativní projevy v nemateriální sféře oběti, jakékoli narušení duševní pohody. Vždy však musíme brát v úvahu intenzitu a délku trvání nestandardního duševního stavu: velmi slabá a krátkodobá duševní nepohoda nemusí být odčiněna, zde pomáhá hledisko přiměřenosti (stejně jako právo nereaguje na malou oděrku kůže). Duševní útrapy můžeme vymezit jako vnitřní mučivé pocity, které mohou, ale nemusejí mít přímou vazbu na tělesná zranění, mohou být provázeny určitými fyzickými příznaky (pláčem, kóktáním, ztuhnutím nebo naopak třesem apod. Jejich zachycení a prověření je důležité zejména proto, že vždy existuje určitá míra skepse ohledně pravosti vznášených nároků. Je třeba vycházet z životních zkušeností, zda určité jednání škůdce bylo takové povahy, že vedlo k tvrzeným duševním útrapám.³¹⁷ Určitá rozumná míra pochybování a z toho pramenící podrobné zkoumání duševních útrap tak bude někdy navenek působit necitlivě vůči poškozenému subjektu údajů,

³¹⁷ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014)* II. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1701.

nicméně i zde bude nutné dokazování způsobených duševních útrap právě s ohledem na vyloučení fingovaného duševního stavu.

Je jistě k diskuzi, jaký konkrétní následek, jaké duševní útrapy by mohly u subjektu údajů nastat v důsledku zpracování osobních údajů a v jaké souvislosti. Lze si představit zejména útrapy spojené se zveřejněním citlivých osobních údajů v tisku a s tím spojeného zájmu veřejnosti o soukromý život osoby, nebo i situaci předání osobních údajů jiné osobě – kolegovi v zaměstnání a z toho pramenící pomluvy atd.

9.3.2 Náhrada škody

Pokud se nyní zaměříme na náhradu škody ve smyslu ustanovení § 25 o ochraně osobních údajů „*v otázkách neupravených tímto zákonem se použije obecná úprava odpovědnosti za škodu*“, jedná se opětovně o odkaz na relevantní ustanovení občanského zákoníku.

Pro případnou aplikaci obecné úpravy odpovědnosti za škodu je ovšem nejprve třeba vyhodnotit, která z ustanovení zákona o ochraně osobních údajů specifickým způsobem upravují problematiku odpovědnosti za škodu, která při zpracování vznikne subjektu údajů, příp. jinému subjektu, který se na zpracování podílí a použije se tak přednostně před režimem občanského zákoníku. Jedná se bezpochyby o ustanovení § 8 zákona o ochraně osobních údajů, zakotvující solidární odpovědnost za škodu: „*Jestliže zpracovatel zjistí, že správce porušuje povinnosti stanovené tímto zákonem, je povinen jej na to neprodleně upozornit a ukončit zpracování osobních údajů. Pokud tak neučiní, odpovídá za škodu, která subjektu údajů vznikla, společně a nerozdílně se správcem údajů. Tím není dotčena jeho odpovědnost podle tohoto zákona.*“

Příkladem škody, která může vzniknout subjektu údajů, je krádež identity způsobená nedostatečným zabezpečením osobních údajů u správce, na základě které neoprávněná osoba vybrala peněžní prostředky z bankovního účtu subjektu údajů. Lze si také představit situace, kdy zpracovatel způsobí škodu správci, např. tím, že zničí data, která má pro správce zpracovávat, a správce je proto nemůže použít za původně uvažovaným účelem a musí je shromáždit znovu, což mu jistě přináší dodatečné finanční náklady.

Občanský zákoník obsahuje odpovídající ustanovení o náhradě škody v ustanoveních § 2894 – 2971.

Za povšimnutí stojí i ta okolnost, že povinnosti podle § 21 až 25 zákona o ochraně osobních údajů³¹⁸ se obdobně vztahují i na osoby, které shromáždily osobní údaje neoprávněně, tedy i na právo na náhradu škody, a jsou tedy neoprávněnými správci osobních údajů.

Za neoprávněného správce by bylo lze považovat například toho, kdo ukradne databázi obsahující osobní údaje klientů společnosti, aby si založil společnost vlastní a nabídl jim své zboží či služby. Avšak i takový subjekt by naplnil výše citovanou definici a o správce, byť neoprávněného, by se tak jednalo.

Povinnosti, které jsou správci zákonem o ochraně osobních údajů stanoveny, tak platí jak pro správce, který získal osobní údaje v souladu s tímto zákonem, tak pro správce neoprávněného, jehož jednání bude postrádat zejména zákonem předpokládaný právní titul pro shromažďování a další zpracování osobních údajů. Je tedy třeba zdůraznit, že pro neoprávněného správce platí nejen povinnosti podle § 21 a 25 zákona, ale všechny povinnosti, které zákon stanoví.³¹⁹

9.4 Stížnost Úřadu pro ochranu osobních údajů

Zákon o ochraně osobních údajů uvádí dále variantu (možnost), že pokud by správce nebo zpracovatel žádosti oprávněné osoby nevyhověl, lze se obrátit přímo na Úřad pro ochranu osobních údajů. Ustanovení § 29 odst. 1 písm. c) zákona o ochraně osobních údajů totiž ukládá, že *„úřad přijímá podněty a stížnosti na porušení povinností stanovených zákonem při zpracování osobních údajů a informuje o jejich vyřízení.“*

V tomto případě je třeba si uvědomit, že pro Úřad pro ochranu osobních údajů to bude podnět k zahájení správního řízení. Rozhodnutí, zda bude správní řízení

³¹⁸ Ustanovení § 22, 23 a 24 byly novelami zákona zrušeny.

³¹⁹ KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 291. V komentáři nalezneme i kritické zhodnocení předmětného ustanovení, které autoři berou za obsolentní. Také užití pojmu „shromáždily“ považují autoři za problematické a evokující jednorázovost takového konání.

zahájeno či nikoli, stejně tak jak bude celá věc vyřešena, je ale již zcela v jeho kompetenci. Subjekt údajů tak má právo „pouze“ podat podnět, nicméně, nemá již právo na to, aby byla věc vyřešena podle jeho pohledu na věc nebo představ.

Od vyřizování stížností a podnětů je třeba dle mého názoru striktně odlišovat *dozorovou činnost* Úřadu pro ochranu osobních údajů, neboť tuto provádí na základě ustanovení § 29 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů nad dodržováním povinností stanovených zákonem při zpracování osobních údajů.

Tomu přisvědčovala původně i judikatura Nejvyššího správního soudu, podle níž na výkon dozoru Úřadem nemá podatel subjektivní právo a informace Úřadu pro ochranu osobních údajů o způsobu vyřízení takového podnětu není rozhodnutím ve smyslu § 65 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního,³²⁰ předmětné rozhodnutí soudu bylo sice posléze nálezem Ústavního soudu zrušeno,³²¹ nicméně lze mít za to, že teze o rozdílnosti dozorového oprávnění úřadu a práva na stížnost je stále platná (nerozporoval ji výslovně ani Ústavní soud ve svém nálezu).

Evropské aspekty

Jako další způsob či záruku ochrany osobních údajů zmiňují ustavení dozorového orgánu jak dodatkový protokol k Úmluvě 108, tak čl. 28 odst. 1 Směrnice 95/46, který stipuluje kompetence a organizační strukturu dozorového orgánu, zdůrazňují nutnost jednat *nezávisle*. Soudní dvůr vykládal pojem „zcela nezávisle,“³²² kdy se přiklání k interpretaci, že nezávislý orgán má být chráněn před jakýmkoli vnějším vlivem, přímým i nepřímým, státu i organizací, na které dohlíží, přičemž se inspiroval odůvodněním ve zmíněném nařízení.³²³ Obdobně k myšlence striktní nezávislosti judikoval ve věci *Evropská komise v. Rakousko*, kdy připomněl, že

³²⁰ Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 9. 2012, čj. 1 As 93/2009-273.

³²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 11. 2010, čj. I. ÚS 1783/10.

³²² Čl. 28 odst. 1 Směrnice 95/46.

³²³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 30. 3. 2010, *Evropská komise v. Spolková republika Německo*, C-518/07.

zaměstnanci dozorového orgánu, které poskytuje úřad spolkového kancléře, znemožňují vykonávat dozor zcela nezávisle.³²⁴

Při podávání stížností dozorového orgánu se přitom vychází z předpokladu, že subjekt údajů nejprve požádal správce údajů o upravení práv. Tato žádost má být vyřízena bez zbytečných průtahů (čl. 8 písm. b) Úmluvy 108 a čl. 12 písm. a) Směrnice 95/46). Až poté se může subjekt údajů obrátit na dozorový orgán.

Nadto nutno podotknout, že Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) 45/2001 o ochraně údajů zpracovávaných institucemi se zřizuje tedy jako dozorový orgán *Evropský inspektor ochrany údajů*. Jeho úkoly spočívají především v oblasti dohledu (např. formou vyšetřování možného porušení ochrany osobních údajů, konzultací (ať už z vlastního podnětu nebo jako reakce na podnět ze strany orgánů Evropské unie) a zajištění spolupráce mezi institucemi (je členem pracovní skupiny zřízené dle článku 29 Směrnice 95/46 sdružující vnitrostátní úřady pro ochranu osobních údajů). Vydává stanoviska k předkládaným legislativním návrhům Evropské komise a další dokumenty v souvislosti s ochranou osobních údajů.

9.5 Neoprávněné nakládání s osobními údaji

Zvláště závažné nezákonné nakládání s osobními údaji může vyústit až do roviny trestněprávní odpovědnosti. Pachatel se tak může dopustit spáchání trestného činu Neoprávněné nakládání s osobními údaji dle ustanovení § 180 trestního zákoníku. Dle základní skutkové podstaty tohoto trestného činu (odst. 1 a 2) se dopustí tohoto trestného činu byť i z nedbalosti ten „*kdo neoprávněně zveřejní, sdělí, zpřístupní, jinak zpracovává nebo si přisvojí³²⁵ osobní údaje, které byly o jiném shromážděné v souvislosti s výkonem veřejné moci, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají.*“ Dále téhož trestného činu dopustí ten, kdo byť i z nedbalosti, „*poruší státem uloženou nebo*

³²⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. 10. 2012, *Evropská komise v. Rakousko*, C-614/10.

³²⁵ K pojmu „přisvojení si“ připomeňme rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2009, čj. 25 Cdo 1620/2007, kdy za přisvojení si můžeme považovat jakékoli neoprávněné získání možnosti disponovat s osobními údaji jiného. Není potřeba, aby pachatel získal údaje v nějaké materializované podobě, postačí např., že si je zapamatuje.

uznanou povinnost mlčenlivosti tím, že neoprávněně zveřejní, sdělí nebo zpřístupní třetí osobě osobní údaje získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají.“ Obě základní skutkové podstaty mohou být tedy způsobeny úmyslně či nedbalostně a jsou vázány na způsobení vážné újmy na právech nebo oprávněných zájmech subjektu údajů.

Jak uvádí např. Šámal, pachatelem může být kterákoli fyzická osoba (obecný subjekt). Zpravidla to bude osoba, která v rámci svého povolání, zaměstnání nebo své funkce přichází do styku s osobními údaji shromažďovanými o jiném v souvislosti s výkonem veřejné moci, ale může to být i osoba jiná, která se náhodně (např. jí byly omylem zaslány na její počítač, našla je v zapomenuté tašce) nebo i záměrně dostala k takovým osobním údajům. Vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají, může být poškození na právech a oprávněných zájmech v majetkové oblasti, např. poškození utrpí ztráty v příjmech z podnikání, i v nemajetkové oblasti, tedy na pověsti, v rodinném životě apod. Zda se skutečně jedná o vážnou újmu na právech nebo právem chráněných zájmech, je nutno posoudit se zřetelem k okolnostem konkrétního případu, zejména se zřetelem k tomu, o jaké právo či právem chráněný zájem šlo, jaká byla intenzita újmy na tomto právu či právem chráněném zájmu a jaké následky to mělo pro poškozeného, zejména zda šlo o škodlivý následek lehce nebo obtížně odstranitelný, popř. již zcela neodstranitelný.³²⁶

V hlavě páté trestního zákoníku stojí také za povšimnutí ustanovení § 230 neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací, se kterým může daná problematika neoprávněného nakládání s osobními údaji úzce souviset.

Evropské aspekty

Podle čl. 22 Směrnice 95/46 je subjektu údajů zaručena možnost soudního přezkumu věci v případě porušení jejích práv.

³²⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1794.

Řízení před Soudním dvorem je možné v případě, kdy subjekt údajů byl přímo poškozen správním aktem EU, který porušuje právo jednotlivce na ochranu údajů, a to na základě čl. 263 odst. 4 Smlouvy o fungování EU. Druhou možností je rozhodování Soudního dvora o předběžné otázce, kdy se subjekt během vnitrostátního soudní řízení obrátí na Soudní dvůr kvůli vysvětlení výkladu smluv EU platnosti aktů.³²⁷

Dále podle čl. 34-37 Evropské úmluvy mohou být porušení práv na ochranu údajů, jichž se dopustila strana na vnitrostátní úrovni, předložena Evropskému soudu pro lidská práva poté, co byly vyčerpány všechny dostupné vnitrostátní opravné prostředky. Pakliže je shledáno porušení článku této úmluvy, stanoví čl. 41 možnost přiznat stěžovateli spravedlivé zadostiučinění.

9.6 Závěr

V kapitole byly předloženy základy právní ochrany stanovené jednak zákonem o ochraně osobních údajů, jednak bylo poukázáno na kontext ochrany stanovený Směrnicí 95/46 a Úmluvou 108. Zřejmě nejčastěji užívaným nástrojem je žádost o vysvětlení či odstranění nesprávných osobních údajů. Je také nutné zdůraznit, že stejné podmínky se vztahují i k osobním údajům zpracovávaným v rámci veřejné správy. Zajímavá se jeví problematika záruk státu ohledně možnosti opravit nesprávné údaje, kdy v této oblasti judikuje Evropský soud pro lidská práva a v zásadě potvrzuje povinnost státu plnit závazky plynoucí i z Evropské úmluvy.

Nutno dodat, že u každého prostředku lze spatřit výrazné výhody i nevýhody v jejich konkrétním použití. V případě běžného porušení se jeví jako nejrychlejší a z finančního hlediska nejefektivnější cesta žádosti o vysvětlení ze strany subjektu údajů a promptní vyřešení problému ze strany správce/zpracovatele. Pakliže dojde nezákonným zpracováním osobních údajů k zásahu do práv subjektu údajů s nějakým škodným následkem, je situace samozřejmě složitější.

³²⁷ Srovnej např. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 8. 4. 2014 ve spojených věcech *Digital Rights Ireland a Seitlinger a další*, C-293/12 a C-594/12.

ZÁVĚR

Tato práce se zabírala některými vybranými otázkami ochrany osobních údajů spojenými zejména s veřejnou správou. Cílem práce bylo na prvním místě poukázat na relevantní problematická témata a rozebrat jednotlivé úhly pohledu, jež jsou s těmito tématy obvykle prezentovány a zároveň se zaměřit i na méně diskutovaná témata. Právo na ochranu osobních údajů je nedílně spjato s právem na ochranu soukromí, jak vyplývá z konstantní judikatury soudů posledních desetiletí. I když se může na první pohled jevit, že problematika ochrany osobních údajů přichází do popředí zájmu právní úpravy až ve 20. století, historická zkušenost nám spíše ukazuje, že dvacáté století jen zvýraznilo po tisíciletí se táhnoucí ochranu soukromého života, kdy již v Bibli najdeme první zmínky o této ochraně. K podrobnější právní úpravě práva na ochranu osobních údajů paradoxně vede právě moderní a technologicky vyspělá společnost, která ale vlastní i sofistikované nástroje způsobilé osobní údaje zneužít a činí tak osobní údaje křehkým a cenným zbožím, jež je radno chránit.

V úvodních kapitolách práce byla naznačena základní právní úprava na úseku ochrany osobních údajů a bylo poukázáno na historickou návaznost dnešní účinné právní úpravy, dále byly definovány základní atributy ústavněprávního zakotvení práva na ochranu osobních údajů v kontextu s právem na ochranu soukromí a posléze byly předloženy i výklady ohledně vybraných pojmů zejména v návaznosti na příslušnou judikaturu (nejen) Evropského osudu pro lidská práva a Nejvyššího správního soudu ČR. Stejně tak bylo poukázáno i na současný trend modernizace veřejné správy a zejména pak akcentována její provázanost s obecným trendem moderní společnosti vedoucí k větší míře otevřenosti a transparentnosti. Dodejme, že výklady základních pojmových atributů dané problematiky jsou důležité pro následné pochopení jednotlivých dílčích aspektů ochrany osobních údajů.

Zřejmě nejzávažnější problematikou, která byla v práci popsána, se jeví otázka kolize (konkurence) práva na ochranu osobních údajů a práva na informace. Zvláště závažně se střet těchto ústavně zaručených práv projevuje v oblasti práva na informace o platech zaměstnanců veřejné správy a dále v pak ve sféře práva na informace o životním prostředí. Oblastí, kde dochází ke střetu práva na informace

a práva na ochranu osobních údajů nejčastěji a kde je nejvíce vidět posun aplikační praxe díky judikatuře, je právě poskytování informací o platech.

Druhá část práce sestávající z kapitol 5 – 9 se zabývá zejména dílčími aspekty ochrany osobních údajů, kdy byly předmětem zkoumání i evropské aspekty právní úpravy s akcentem na případné odlišnosti oproti úpravě české. Jedním ze závažných témat jsou podmínky shromažďování a zpracování osobních údajů. Dotčené téma bylo ilustrováno na povinnostech správce a zpracovatele osobních údajů a lze vyvodit závěry, že povinnosti těchto osob jsou nejen rozsáhlé a spleťové, ale také značně rozporuplné. Skutečnost, že tento stav by si zasloužil jistou míru zjednodušení, bude osvětlena níže.

Problematika zabezpečení osobních údajů se jeví jako poměrně komplexní proces, který je ovšem nutno diverzifikovat do sféry personální, technické a sféry výpočetní techniky. Do toho zasahují navíc i zvláštní podmínky zabezpečení automatizovaného zpracování osobních údajů. Byla zdůrazněna skutečnost, že povinnost mlčenlivosti, zakotvená v zákoně o ochraně osobních údajů, nenahrazuje povinnost mlčenlivosti, kterou stanoví jiné zákony, a že povinnost mlčenlivosti stanovená těmito jinými zákony platí vedle povinnosti mlčenlivosti podle zákona o ochraně osobních údajů.

Tato práce poukázala na nedostatky blanketní úpravy v zákoně o ochraně osobních údajů stran otázky uchovávání osobních údajů. V rámci problematiky uchovávání velkého množství dat bylo navrženo řešení v souladu s nejmodernějšími možnostmi rozvoje výpočetní techniky, totiž ukládání dat na cloudová úložiště, jedná se o sdílená datová úložiště, ve kterých si jednotlivé subjekty pouze pronajímají část prostoru pro svá data. Dotčeny byly i problematiky uchovávání osobních údajů ve veřejně přístupných rejstřících a transparentnosti veřejné správy (v kolizi s ochranou osobních údajů).

Analyzovány byly také prostředky právní ochrany, kterými se subjekt údajů může bránit před nezákonným zpracováním a shromažďováním dat. Byly identifikovány následující nástroje: 1) Právo na vysvětlení 2) Právo na odstranění 3) Náhrada nemajetkové újmy 4) Právo na náhradu škody 5) Stížnost Úřadu pro ochranu osobních údajů 6) Trestněprávní rovina. Výčet těchto prostředků právní ochrany se zdá být poměrně dostačující pro efektivní zajištění ochrany práv

oprávněného subjektu, samozřejmě s jistými výhradami směřujícími k určité nejasnosti v ohledu konkurujících názorů Úřadu pro ochranu osobních údajů a Nejvyššího správního soudu.

Patří se tedy shrnout závěry, ke kterým disertační práce dospěla. Na výzkumné otázky, formulované v úvodu této práce, lze odpovědět následovně:

K otázce č. 1: Lze shrnout, že právní úprava v České republice je ve shodě s právní úpravou na úrovni unijní i Rady Evropy a nikterak výrazně *nevybočuje ze základního rámce ochrany osobních údajů, jak je mezinárodními dokumenty stanoven*. Ochrana osobních údajů je v České republice na vnitrostátní úrovni v souladu se standardy unijní legislativy, a to zejména prostřednictvím zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, a na jednotlivých úsecích veřejné správy jsou pak základem příslušná ustanovení zvláštních právních předpisu. Z hlediska Rady Evropy a unijního práva je základem Směrnice 95/46 a Úmluva 108. Je pozoruhodné, že ochrana těchto práv zasahuje svým portfoliem také do kategorií práva občanského i práva trestního. Jednotlivé instituty spojené s ochranou osobních údajů jako je zpracování, správce, zpracovatel jsou ve zmíněných dokumentech definovány obdobně a nevykazují výrazné změny (kromě výše v textu naznačených).

K otázce č. 2: Trendem ve veřejné správě je otevřenost, *modernizace*, což jde ruku v ruce s neustálými změnami v právní úpravě týkající se osobních údajů. Veřejná správa je vázána právní úpravou ohledně okruhu zpracovávaných osobních údajů, kterýžto je striktně stanoven zákonem. Lze přisvědčit tvrzení, že nedochází k neúměrnému rozšiřování okruhu získávaných osobních údajů. Transparentnost jako další z moderních principů veřejné správy sice přináší do problematiky nové problémy ve formě zpřístupnění informací na základě práva na svobodný přístup k informacím, ale je zároveň výzvou k detailnějšímu a propracovanějšímu způsobu právní úpravy dané problematiky. V rámci zpracování osobních údajů ve veřejné správě lze vysledovat jistou míru předpokládaných vyšších nároků na zabezpečení těchto údajů plynoucí zřejmě z obecného přesvědčení, že osobní údaje v držení veřejné správy jsou ve větším bezpečí nežli v rukou soukromoprávních subjektů. Subjekty údajů mají ve veřejnou správu větší důvěru než v soukromoprávní subjekty, s jejichž fungováním si v prvé řadě spojujeme stránku ziskovosti.

K otázce č. 3: Rozhodovací činnost Evropské soudu pro lidská práva, Soudního dvora EU, Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu ve věcech práva na ochranu osobních údajů je konstantní, se v zásadě potvrdila. Mnohé rozsudky rozebírané judikatury akcentují nutnost poměřovat, vážit jednotlivá základní práva a v konkrétních případech rozhodují, která mají být upřednostněna. Nicméně je nutné podotknout, jak jsme naznačili výše, že v praxi se poměrně často vyskytují problémy s *výklady kolize ústavně zaručených práv*, přičemž názory odborné veřejnosti se rozcházejí s rozhodovací praxí Nejvyššího správního soudu (problematika zveřejnění platů zaměstnanců ve veřejné správě), stejně lze poukázat na vývoj názorové linie Nejvyššího správního soudu v některých otázkách.

Hypotézu, vyslovenou v úvodu této práce lze vyhodnotit takto:

Hypotéza, že ochrana osobních údajů ve veřejné správě odpovídá zásadám ochrany stanovené mezinárodními dokumenty závaznými pro Českou republiku, se potvrdila. Nutno podotknout, že právní úprava v České republice je ve většině případů v naprosté shodě s právní úpravou na evropské úrovni, tedy zejména s výše zmíněnou Úmluvou 108 a Směrnicí 95/46, a případné odchylky nečiní výrazné interpretační obtíže. Zásady ochrany osobních údajů, jak je můžeme vysledovat z jednotlivých ustanovení právní úpravy, jsou často projevem trendu dnešní doby dynamického rozvoje a otevřenosti veřejné správy. V souladu s nastoleným trendem pak na úrovni Evropské unie bude brzy účinné Obecné nařízení, které je dalším potvrzením zmiňovaných zásad a trendů a propracovanějším nástrojem ochrany práv osob, subjektů údajů. V souvislosti s posuzováním dodržování zásad ochrany osobních údajů je třeba onu *modernizaci veřejné správy* vždy zmínit, protože se jeví být hybnou silou při změnách právní úpravy.

Návrhy de lege ferenda a současné tendence

Na prvním místě je dle mého názoru třeba zhodnotit, že materie spojená s ochranou osobních údajů se rozvinula do značných rozměrů zejména v posledních desetiletích. Obsáhlá právní úprava pak přináší celou řadu nových problémů a kolizí právních norem a také jistých paradoxů, jejichž původ je zřejmě v přílišné „přeregulovanosti“ předmětného tématu a širokém množství zvláštních právních úprav spojených s ochranou osobních údajů.

Lze tedy navrhnout také jako jedno z řešení přílišné složitosti systému ochrany osobních údajů např. možnost zavedení jednotných pravidel pro správce a zpracovatele osobních údajů, resp. přímo je sjednotit v jednu „osobu“. Proces zjednodušení sice není ve všech případech řešením, nicméně v kontextu s naznačenými problémy se toto jeví jako jedno z vhodných opatření.

V rámci veřejné správy se jeví jako klíčový problém vzrůstajícího objemu uchovávaných dat, který je třeba řešit snad i ve spolupráci se soukromými subjekty poskytujícími úložiště. V této souvislosti je možné očekávat další vývoj právní úpravy zejména ve smyslu zakotvení adekvátních (nejen) právních záruk ochrany zpracovávaných osobních údajů osob, které mají ve veřejnou správu buď plnou důvěru (a osobní údaje jí svěřují bez obav o jejich bezpečí), nebo naopak berou zpracování osobních údajů jako nutné zlo, bez kterého v dnešním moderním státě není možné existovat. Je nutné zmínit, že velké nadnárodní korporace jsou poměrně aktivní v této oblasti a nabízejí své služby či možná řešení problému.

Určitou reakcí na snahu o sjednocení a koncentraci ochrany osobních údajů u jednoho konkrétního člověka je institut *pověřence pro ochranu osobních údajů*, jak jej stanovuje Obecné nařízení, které bude účinné od roku 2018. Podle převažujících názorů odborné veřejnosti může zavedení tohoto institutu zjednodušit vztah dozorových orgánů (v České republice Úřadu pro ochranu osobních údajů) a správce/zpracovatele osobních údajů. Požadavky na osobu tohoto pověřence mohou nicméně vést k možné personální tísní s výběrem té správné osoby, protože počet odborníků v této oblasti jistě není neomezený a hledisko odbornosti a především nezávislosti musí být v každém případě bezpodmínečně akceptováno (i s ohledem na dikci příslušných ustanovení Obecného nařízení).

Příliš složitá právní regulace vždy přináší praktické problémy s jejich výkladem a efektivními právními nástroji, které dokáží postihnout případné porušení práva. Stejně tak i příliš podrobně nastavená ochrany osobních údajů nebude udržitelná. Nicméně, jak můžeme dovodit z Výroční zprávy Úřadu pro ochranu osobních údajů za rok 2016,³²⁸ jeví se být situace na poli ochrany osobních údajů v České republice

³²⁸ Výroční zpráva Úřadu pro ochranu osobních údajů za rok 2016.

dobrá a (snad) má tendenci k pozitivnímu vývoji směrem k lepšímu pochopení problému ze strany soukromoprávních i veřejnoprávních zpracovatelů/správců i ze strany subjektu údajů. V roce 2016 došlo jen k mírnému zvýšení počtu dotazů a žádostí (což bychom mohli chápat pozitivně jako trvalý zájem o problematiku), mírně se zvýšil počet podání a stížností (je otázkou, zda v souvislosti s lepší informovaností ohledně práv subjektu údajů), ale snížil se výrazně v řádu desítek procent počet podnětů vztahujících se k nevyžádaným obchodním sdělením (nepochybně nejpozitivnější faktor).

Patří se tedy konstatovat, že ochrana osobních údajů dnes tvoří nedílnou součást života člověka, zodpovědný přístup subjektu údajů k předávání osobních údajů je nezbytnou podmínkou a součástí této ochrany, a přístup veřejné správy musí akcentovat minimalizaci rizik spojených se zneužitím osobních údajů. Výzev je v ochraně osobních údajů tedy nepřeberné množství, řešení příslušných problémů taktéž.

Lze snad s ohledem na výzkum provedený v disertační práci také zdůraznit, že ochrana osobních údajů (nejen v souvislosti s ochranou soukromí) není brána ani politiky, ani samotnou veřejnou správou, ani pohledem judikatury za jednoznačně stanovenou či snad za „vedlejší“ problematiku, a postupný nárůst zpracovávaných osobních údajů ve veřejné správě je doprovázen i zvyšujícím se tlakem na používání sofistikovaných prostředků právní ochrany osobních údajů.

POUŽITÉ PRAMENY

Literatura

Autor neuveden. K zabezpečení osobních údajů (čj. VER-3280/08-34), *Věstník Úřadu pro ochranu osobních údajů*, 2009, č. 53, s. 3063.

Autor neuveden. Sdělení: K právní ochraně osobních údajů při jejich předávání v rámci cloudových služeb, *Věstník Úřadu pro ochranu osobních údajů*, 2013, č. 65, s. 3575-3578.

Autor neuveden, Z rozhodovací činnosti ÚOOÚ: K zabezpečení osobních údajů (čj. VER-3280/08-34), *Věstník Úřadu pro ochranu osobních údajů*, 2009, č. 53, s. 3063-3064.

ADAMCOVÁ, Marie. Zpracovávání osobních údajů a jejich předávání v koncernu, *Práce a mzda*, 2015, č. 2, s. 21-25.

ANDREE, Kamil. Několik poznámek k článku M. Kindla, „K novátorským‘ důsledkům zákona o ochraně osobních údajů“, *Právní rozhledy*, 2001, č. 4, s. 172-173.

BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 384 s.

BARTÍK, Václav. Oznamovací povinnost podle zákona o ochraně osobních údajů, *Právní rozhledy*, 2011, č. 12, s. 437-442.

BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. Bezpečnost osobních údajů podle zákona o ochraně osobních údajů, *Právní rozhledy*, 2010, č. 23, s. 839-846.

BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. Mlčenlivost a některé aspekty při nakládání s informacemi, *Řízení školy*, 2013, č. 12, s. 4-6.

BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. Nahodilé zpracování osobních údajů, *Daně a právo v praxi*, 2014, č. 2, s. 36-39.

BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. *Ochrana osobních údajů v aplikační praxi*. 2. vydání. Praha: Linde, 2010. 264 s.

- BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. *Ochrana osobních údajů z pohledu zvláštních právních úprav k 1. 8. 2012*. 1. vydání. Praha: ANAG, 2012. 348 s.
- BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. Oznamovací povinnost zaměstnavatele podle zákona o ochraně osobních údajů, *Práce a mzda*, 2011, č. 2, s. 32-38.
- BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. Povinnosti osob při zabezpečení osobních údajů a možnost liberace, *Daně a právo v praxi*, 2013, č. 4, s. 46-50.
- BARTÍK, Václav, JANEČKOVÁ, Eva. Zpracování citlivých osobních údajů v pracovněprávním poměru, *Práce a mzda*, 2012, č. 4, s. 25-32.
- BĚLECKÝ, Miroslav. Ochrana osobních údajů a BOZP, 2. část, *Bezpečnost a hygiena práce*, 2012, č. 2, s. 10-13.
- BĚLINA, Miroslav, DRÁPAL, Lubomír a kol. *Zákoník práce. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015. 1610 s.
- BUBELOVÁ, Kamila. Porušení práva na rodinný život, *Právní fórum*, 2009, č. 7, s. 253-259.
- ČERNÍN, Karel. Informace o životním prostředí: Opona se zavírá?, *Správní právo*, 2014, č. 4, s. 246-258.
- FIALA, Josef. *Občanské právo hmotné*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 656 s.
- FIALOVÁ, Eva. Ochrana soukromí ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2012, č. 2, s. 121-127.
- FIALOVÁ, Eva. Right to be forgotten v Kalifornii, *Revue pro právo a technologie*, 2013, č. 8, s. 49-58.
- FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997. 367 s.
- FUREK, Adam, ROTHANZL, Lukáš, JIROVEC, Tomáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 1256 s.
- GANDY, Oscar H., Jr. *The Panoptic Sort: A Political Economy of Personal Information*. Boulder: Colo.:Westview Press, 1993. 283 s.

- GUTWIRTH, Serge, POULLET, Yves, DE HERT, Paul, de TERWANGNE, Cécile, NOUWT, Sjaak (Eds). *Reinventing Data Protection?* Amsterdam: Springer, 2009. 342 s.
- HANUŠOVÁ, Alena. Ochrana osobních údajů – rozpory právních úpravy, *Právní rozhledy*, 1996, č. 6.
- HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1481 s.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 600 s.
- HOLUB, Milan, FIALA, Josef, BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Občanský zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou*. 11. vydání. Praha: Linde, 2006. 849 s.
- HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika*. Praha: Linde, 2003. 744 s.
- HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014) II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2072 s.
- JANDOVÁ, Lucie, ŠLAUF, Petr, SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Pojištění v novém občanském zákoníku*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014. 353 s.
- JANEČKOVÁ, Eva, BARTÍK, Václav. *Kamerové systémy v praxi*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2011. 240 s.
- JANEČKOVÁ, Eva. Nařízení o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů, *Daně a právo v praxi*, 2016, č. 7, s. 32-35.
- JANEČKOVÁ, Eva. Pracovní právo – osobní údaje, *Daně a právo v praxi*, 2014, č. 2, s. 10-12.
- JANEČKOVÁ, Eva. Ochrana osobních údajů při poskytování informací, *Unes – účetnictví neziskového sektoru*, 2015, č. 9, s. 20-25.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2400 s.

- KASL, František. Internet věcí a ochrana dat v evropském kontextu, *Revue pro právo a technologie*, 2016, č. 13, s. 111-118.
- KEENAN, M. Kevin. *Invasion of Privacy*. 1. vydání. Santa Barbara: ABC – Clio Inc., 2005. 259 s.
- KLÍMA, Karel. *Teorie veřejné moc (vládnutí)*. 2. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2006. 424 s.
- KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. díl. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 1441 s.
- KNAP, Karel, ŠVESTKA, Jiří. *Ochrana osobnosti podle československého občanského práva*. 2. vydání. Praha: Panorama, 1989. 365 s.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Historický vývoj právní úpravy správního řízení a dalších postupů ve veřejné správě (1918 – 2005)*. Olomouc: Periplum, 2007. 448 s.
- KOLMAN, Petr. *Právo na informace*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2010. 216 s.
- KOLMAN, Petr. Právo na informace – k problematice vnitřních pokynů, *Právní rozhledy*, 2014, č. 8, s. 288-290.
- KOLMAN, Petr. Právo na informace opět posílilo, aneb Ústavní soud ČR řekl „ano“ souzení za bílého dne, *Právní rádce*, 2010, č. 5, s. 59-61.
- KOLMAN, Petr. Stručně k principu transparentnosti veřejné správy (a též jednomu aktuálnímu judikátu NSS), *Bulletin advokacie*, 2012, č. 1-2, s. 39-42.
- KOLMAN, Petr. Transparentnost veřejné správy aneb jde o opatření obecné povahy?, *Jurisprudence*, 2013, č. 2, s. 7-10.
- KOPECKÝ, Martin, PRŮCHA, Petr, HAVLAN, Petr. *Zákon o obcích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 344 s.
- KORBEL, František. Spory v justici o svobodný přístup k informacím. *Trestní právo*, 2013, č. 5, s. 6-10.
- KRAUSOVÁ, Alžběta. Evropská reforma ochrany osobních údajů, *Revue pro právo a technologie*, 2012, č. 5, s. 3-6.

- KUČEROVÁ, Alena a kol. *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 536 s.
- KUNER, Christopher. *European Data Protection Law. Corporate Compliance and Regulation*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2007. 552 s.
- LEVICKÁ, Tereza. Dotěrné obtěžování – nová zákonná nekalosoutěžní skutková podstata, *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 6, s. 161-171.
- MAŘÁDEK, David. Pořízení zvukového záznamu soukromou osobou a obecné možnosti jeho použití jako důkazního prostředku v civilním soudním řízení, *Právní rozhledy*. 2015, č. 13-14, s. 481-489.
- MAŠTALKA, Jiří. Ochrana osobních údajů, *Právní rádce*, 1999, č. 7, s. 23-26.
- MAŠTALKA, Jiří. *Osobní údaje, právo a my*. Praha: C. H. Beck, 2008. 212 s.
- MATES, Pavel. K některým otázkám ochrany soukromí ve správním právu, *Právní rozhledy*, 2002, č. 8, s. 367-370.
- MATES, Pavel. *Ochrana osobních údajů*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2002. 73 s.
- MATES, Pavel. Ochrana osobních údajů v českém právním řádu, *Bulletin advokacie*, 2000, č. 9, s. 32-35.
- MATES, Pavel. *Ochrana soukromí ve správním právu*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006. 313 s.
- MATES, Pavel, JANEČKOVÁ, Eva, BARTÍK, Václav. *Ochrana osobních údajů*. Praha: Leges, 2012. 208 s.
- MATES, Pavel. SKULOVÁ, Soňa. K problému ochrany soukromí úředníků veřejné správy v otázce platů a odměn z pohledu práva na informace, *Bulletin advokacie*, 2013, č. 7, s. 33-41.
- MATOUŠOVÁ, Miroslava, HEJLÍK, Lukáš. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2008. 455 s.
- MÍŠEK, Jakub. Kauza Ryneš, *Revue pro právo a technologie*, 2015, č. 11, s. 67-69.

- MÍŠEK, Jakub. Souhlas se zpracováním osobních údajů za časů internetu, *Revue pro právo a technologie*, 2014, č. 9, s. 3-6.
- MORÁVEK, Jakub. K zákazu sdružování osobních údajů, jejich zabezpečení a souvisejícím otázkám – část 2, *Zdravotnické fórum*, 2012, č. 11, s. 6-9.
- NEŠPŮREK, Robert, OTEVŘEL, Richard. Osobní údaje – tak jedeme, nebo nejedeme dál?, *EU Právní novinky*, 2016, č. 7, s. 4-6.
- NOJEIM, T. Gregory. Cybersecurity and Freedom on the Internet, *Journal of National Security Law & Policy*, 2010, č. 4, s. 119-137.
- NONNEMANN, František: Další zpracovávání oprávněně zveřejňovaných osobních údajů, *Právní rozhledy*, 2011, č. 18, s. 652-662.
- NONNEMANN, František. Náležitosti souhlasu se zpracováním osobních údajů, *Právní rozhledy*, 2011, č. 14, s. 520-529.
- NONNEMANN, František. Ochrana osobních údajů při poskytování informací o životním prostředí, *Právní rozhledy*, 2011, č. 5, s. 166-178.
- NONNEMANN, František. Zpracování osobních údajů advokáty dle aktuální judikatury Nejvyššího správního soudu, *Právní rozhledy*, 2011, č. 11, s. 398-405.
- NOVÁK, Daniel. *Zákon o ochraně osobních údajů a předpisy související. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 504 s.
- PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústava a ústavní řád České republiky. Komentář. 2. díl. 2. vydání*. Praha: Linde, 1999. 975 s.
- PAVLÍČEK, Václav, HOFMANNOVÁ, Helena a kol. *Občanská a lidská práva v současné době*. Praha: Auditorium, 2014. 306 s.
- PETR, Bohuslav, MAXA, Hubert. Podpis písemného právního jednání v době moderních komunikačních technologií se zvláštním zřetelem k rozhodčí doložce, *Právní rozhledy*, 2015, č. 15-16, s. 550-559.
- POLČÁK, Radim. Informace a data v právu, *Revue pro právo a technologie*, 2016, č. 13, s. 67-74.

- PRŮCHA, Petr. *Správní právo. Obecná část*. 8. vydání. Brno – Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 428 s.
- PŮRY, František. Posílení ochrany informací v trestním řízení, *Právní rozhledy*, 2009, č. 7, s. 2-4.
- RALOUS, Pavel, MOCEK, Miroslav. Otazníky ve věci poskytování údajů o výši platů a odměn, *Správní právo*, 2014, č. 4, s. 227-245.
- ROSEN, Jefferey. *The Unwanted Gaze*. 1. vydání. New York: Vintage Books, 2001. 300 s.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 500 s.
- SMEJKAL, Vladimír a kol. *Právo informačních technologií a telekomunikačních systémů*. Praha: C. H. Beck, 2001. 542 s.
- SOKOL, Tomáš. Zákon o ochraně osobních údajů se na advokáta nevztahuje, *Bulletin advokacie*, 2000, č. 10, s. 23-28.
- SVOBODA, Jiří. Využívání rodných čísel v souvislosti s činností notáře, *Ad Notam*, 2010, č. 4, s. 3-9.
- ŠALAMOUN, Michal. Ochrana osobních údajů jako právo na informace sui generis, *Právní rozhledy*, 2006, č. 11, s. 389-401.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 3614 s.
- ŠKODOVÁ, Pavlína, PLACHÝ, Jiří. Judikatura NSS: Poskytování informací o platech zaměstnanců veřejné správy, *Soudní rozhledy*, 2015, č. 7-8, s. 246-251.
- ŠOŠOLÍKOVÁ, Hana. "The Right to Be Forgotten" jako řešení problému permanence informací, *Revue pro právo a technologie*, 2013, č. 7, s. 3-10.
- ŠTEFKO, Martin. Ochrana soukromí ve světle čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, *Jurisprudence*, 2012, č. 7, s. 17-20.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521-3081)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1516 s.

TRYZNA, Jan. Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2253/13, *Jurisprudence*, 2014, č. 1, s. 49-52.

VYSOKAJOVÁ, Margerita. *Zákoník práce. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 800 s.

WACKS. Raymond. *Privacy: A Very Short Introduction*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2015. 160 s.

WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2012. 931 s.

WHITAKER, Reg. *The End of Privacy. How total surveillance is becoming a reality*. New York: The New Press, 1999, 195 s.

WOKOUN, René, MATES, Pavel, KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava a kol. *Základy regionálních věd*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 472 s.

ZAHUMENSKÁ, Vendula, ZAHUMENSKÝ, David. Zveřejnění záznamu na webových stránkách úřadu, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2013, č. 3, s. 414-418.

ZEMAN, Jiří. Nejvyšší správní soud mezi Scyllou § 8b a Charybdou § 10 zákona o svobodném přístupu k informacím, *Právní rozhledy*, 2009, č. 10, s. 368-373.

Právní předpisy

zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky.

ústavní zákon č. 293/1920 Sb., o ochraně svobody osobní, domovní a tajemství listovního (podle §§ 107, 112 a 116 ústavní listiny).

vládní nařízení č. 8/1928 Sb., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech, ve znění pozdějších předpisů.

usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 12/2001 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů (zákon o státní pomoci při obnově území), ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 312/2002 Sb., o úřednicích územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti), ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů.

zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů.

Předpisy Evropské unie

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.

Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES o určitých aspektech služeb informační společnosti

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/24/ES o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů orgány a institucemi Společenství a o volném pohybu těchto údajů

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)

Smlouva o fungování Evropské unie (ve znění Lisabonské smlouvy)

Listina základních práv Evropské unie (2007/C 303/01)

Mezinárodní smlouvy

Úmluva Rady Evropy č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních údajů (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 115/2001 Sb. m. s.).

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8 (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.).

Judikatura obecných soudů

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. 6. 2012, čj. 10 A 289/2011-26.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. 2. 2015, čj. 9 A 174/2010-63.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2005, čj. 30 Cdo 64/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2009, čj. 33 Cdo 3210/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2010, čj. 4 Tdo 1209/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2009, čj. 25 Cdo 1620/2007.

Judikatura Ústavního soudu

Stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2010, čj. Pl. ÚS-st. 30/10.

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, čj. Pl. ÚS 4/94.

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 2. 1998, čj. IV. ÚS 154/97.

Nález Ústavního soudu ze dne 18. 2. 1999 čj. I. ÚS 526/98.

Nález Ústavního soudu ze dne 24. 1. 2007, čj. I. ÚS 260/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2010, čj. I. ÚS 517/10.

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 11. 2010, čj. I. ÚS 1783/10.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 1. 2009, čj. I. ÚS 2477/08.

Judikatura Nejvyššího správního soudu

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 10. 2011, čj. Konf 11/2011-6.

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 9. 2012, čj. 1 As 93/2009-273.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2012, čj. 9 Ans 5/2012.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 10. 2014, čj. 8 As 55/2012-62.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2011, čj. 5 As 57/2010-79.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 6. 2010, čj. 5 As 64/2008-155.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 10. 2014, čj. 8 As 55/2012-62.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 6. 2010, čj. 1 As 28/2010-86.

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 2. 2013, čj. 8 As 55/2012-23.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 6. 2010, čj. 5 As 64/2008-155.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 6. 2008, čj. 5 As 53/2007-85.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 5. 2007, čj. 3 Ads 33/2006-57.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 1. 2008, čj. 5 As 28/2007-89.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 4. 2008, čj. 4 As 20/2007-64.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 4. 2015, čj. 8 As 108/2014-57.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 12. 2010, čj. 1 As 44/2010-103.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 5. 2006, čj. As 21/2005-105.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 2. 2015, čj. 1 As 113/2012.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 3. 2011, čj. 2 As 21/2011-166.

Rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 6. 2010, čj. 5 As 64/2008-155.

čj. 3 As 10/2009-77

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 12. 2012, čj. 1 As 169/2012-82

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 8. 2009, čj. 1 As 51/2009-106.
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 4. 2009, čj. 8 As 50/2008-75.
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 8. 2006 Sb., čj. As 40/2004-62
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 10. 2014, čj. 8 As 55/2012-62.
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2013, čj. 9 Aps 5/2012-56.
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. února 2015, čj. 1 As 113/2012.

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 2. 2000, *Amann v. Švýcarsko*, stížnost č. 27798/95.
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 4. 1990, *Huvig v. Francie*, stížnost č. 11105/84.
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 6. 1997, *Halfordová v. Spojené království*, stížnost č. 20605/92.
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 2. 1993, *Crémieux v. Francie*, stížnost č. 11471/85
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 2. 1993, *Mialhe v. Francie*, stížnost č. 12661/87.
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 9. 2010, *Uzun v. Německo*, stížnost č. 35623/05.
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 10. 2007, *von Vondel v. Nizozemí*, stížnost č. 38258/03.
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. 12. 2014, *Dubská a Krejzová v. Česká republika*, stížnosti č. 28859/11 a č. 28473/04.
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 12. 1992, *Niemietz v. Německo*, stížnost č. 13710/88.
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. 5. 2000, *Rotaru v. Rumunsko*, stížnost č. 28341/95.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 2. 2012, *Axel Springer AG v. Německo*, stížnost č. 39954/08.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 2. 2012, *Von Hannover v. Německo* (č. 2), stížnosti č. 40660/08 a č. 60641/08.

Rozsudek ze dne 27. 8. 1997, *M. S. v. Švédsko*, stížnost č. 20837/92.

Evropský soud pro lidská práva např. v rozsudku ze dne 7. 7. 1989, *Gaskin v. Spojené Království*, stížnost č. 10454/83.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. 2. 2003, *Odievre v. Francie*, č. 42326/98.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 3. 1987, *Leander v. Švédsko*, stížnost č. 9248/81.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 4. 2010, *Ciubotaru v. Moldavsko*, stížnost č. 27138/04.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 18. 11. 2008, *Cemalettin Canli v. Turecko*, stížnost č. 22427/04.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 2. 2010, *Dalea v. Francie*, stížnost č. 964/07.

Judikatura Evropského soudního dvora/Soudního dvora Evropské unie

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 6. 11. 2003, *Bodil Lindqvist*, C-101/01.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 11. 2011 ve věci *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de Crédito a Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo v. Administración del Estado*, C-468/10 a C-469/10.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 29. 6. 2010, *Evropská komise v. The Bavarian Lager Co. Ltd.*, C-28/08 P.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 11. 2010 ve spojených věcech *Volker und Markus Schecke GmbH (C-92/09) a Hartmut Eifert (C-93/09) v. Land Hessen*, C-92/09 a C-93/09.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. 5. 2009, *College von burgemeester en wethouders van Rotterdam v. M. E. E. Rijkeboer*, C-553/07.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. 3. 2010, *Evropská komise v. Spolková republika Německo*, C-518/07.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 10. 2012, *Evropská komise v. Rakousko*, C-614/10.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 8. 4. 2014 ve spojených věcech *Digital Rights Ireland a Seitlinger a další*, C-293/12 a C-594/12.

Internet

WARREN, D. Samuel, BRANEIS, Louis. The Right to Privacy. *The Harvard Law Review* [online]. 1890, roč. 4, č. 5. [cit. 2016-07-23]. Dostupné z: http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html.

Explanatory Report to Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data (CETS No. 108), dostupné na <http://www.coe.int>

Explanatory Report to Additional Protocol to the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of personal Data regarding supervisory authorities and transborder data flows, dostupné na <http://www.coe.int>

Explanatory Memorandum to Amendments to the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, dostupné na <http://www.coe.int>

Autor neuveden. *Informace k ničení elektronických nosičů informací nebo dat* [online]. Národní bezpečnostní úřad. [cit. dne 3. 3. 2017]. Dostupné z:

<https://www.nbu.cz/cs/aktualne/1142-informace-k-niceni-elektronickych-nosicu-informaci-nebo-dat/>.

Autor neuveden. *What is cloud computing?* [online]. IBM. [cit. dne 24. 2. 2017]. Dostupné z: <https://www.ibm.com/cloud-computing/learn-more/what-is-cloud-computing/>.

Ostatní prameny

Doporučení č. R (2002) 9 výboru ministrů členským státům EU o ochraně osobních údajů shromažďovaných a zpracovávaných pro účely pojištění.

Resolution (74) 29 on the protection of the privacy of individuals vis-à-vis electronic data banks in the public sector.

Resolution (73) 22 on the protection of the privacy of individuals vis-à-vis electronic data banks in the private sector.

Additional Protocol to the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of personal Data regarding supervisory authorities and transborder data flows

Doporučení č. R (87)15 Výboru ministrů členským státům upravující používání dat v policejním sektoru

Doporučení Výboru ministrů č. R (85) 20 Výboru ministrů o ochraně osobních údajů používaných pro účely přímého marketingu

Doporučení č. R (87) 15 Výboru ministrů upravující používání dat v policejním sektoru

Doporučení č. R (99) 5 Výboru ministrů týkající se ochrany soukromí na internetu

Doporučení č. R (91) 10 Výboru ministrů o sdělování osobních údajů v držení veřejných orgánů třetím stranám

Důvodová zpráva k zákonu č. 101/2000 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 439/2004 Sb., kterým se mění zákon o ochraně osobních údajů

Rada Evropy – 800 milionů Evropanů. Dokumentační a informační středisko Rady Evropy 2001, Praha

Závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv z 22. 2. 2013, sp. zn. 5362/2011/VOP/KČ.

Průběžná zpráva o výsledku šetření veřejného ochránce práv z 1. 8. 2012, sp. zn. 4735/2011/VOP/PPO.

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 3/2001.

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 2/2008.

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 6/2009.

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 2/2009.

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 1/2007.

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 2/2012.

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 2/2013.

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 1/2015.

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 2/2006.

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 4/2013

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 3/2012

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 2/2004

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 11/2012

Úřad pro ochranu osobních údajů ve věci 20/04/SŘ-OSR.

Názor Úřadu pro ochranu osobních údajů zde dne 21. 3. 2013, čj. 4/05/SŘ-OSČ.

Rozhodnutí Úřadu pro ochranu osobních údajů 2/06/PŘ.

Stanovisko Ministerstva informatiky z 2. 6. 2006, č. j. MI 1890/2006-42.

Stanovisko Ministerstva vnitra z 5. 12. 2011, č. j. MV-128044-5/ODK-2011.

Stanovisko Ministerstva vnitra z 5. 1. 2006, aktualizace 1. 1. 2014, č 1/2006.

Metodické doporučení Ministerstva vnitra a Úřadu pro ochranu osobních údajů k poskytování informací o platech pracovníků povinných subjektů podle zákona o svobodném přístupu k informacím.

KORBEL, František. *Právo na informace podle správního řádu a zákonů o informacích*. In: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [vid. 2016-07-26].

Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data.

Stanovisko pracovní skupiny č. 15/2011, WP 187, Brusel, 13. 7. 2011, str. 140

Stanovisko pracovní skupiny podle článku 29, WP 114, Brusel, 25. 11. 2005, body 10-12.

Výroční zpráva Úřadu pro ochranu osobních údajů za rok 2016.

SUMMARY

The submitted dissertation work on *The Personal Data Protection in Public Administration* dealt with a number of issues related to the protection of personal data. The right to privacy was the first subject of the research with an emphasis on explaining the broader context and putting it primarily into the context of European law. Personal data protection is closely related to the right to privacy and their relationship will (among other things) be explained in the submitted work. Furthermore, the various aspects of the conflict of basic human rights have been explained. Finally, the analysis of individual aspects of personal data protection was undertaken, especially with respect to Act No. 101/2000 Coll., On the Protection of Personal Data.

The basic questions I have dealt with in my work were the following ones: how is the protection of personal data processed and stored in the course of the public administration provided in the Czech Republic and can it be asserted that the protection of personal data is sufficiently ensured by law? Does the range of personal data collected in the course of public administration correspond to modern trends in the development of legal protection (based on an analysis of legal regulations and case law in the European administrative area)? Is the decision-making process of the European Court of Human Rights, the Court of Justice of the European Union and the Supreme Administrative Court in matters of the right to protection of personal data identical? I have determined the hypothesis which was verified as follows: "the protection of personal data in public administration corresponds to the principles of protection laid down by international documents legally binding on the Czech Republic."

It is possible to sum up that, after a detailed examination of the issue the legislation in the Czech Republic is in accordance with the legal provisions at the level of the Union and the Council of Europe, and in no way deviates from the basic framework of personal data protection set out in international documents. Perhaps the most serious issue described above is the question of the collision (competition) of the right to protection of personal data and the right to information. Legal protection means to prevent the data from being illegally processed and collected were also analyzed. The research questions formulated at the beginning of this work

can be summarized as follows: personal data protection in the Czech Republic at national level is in accordance with EU legislation, in particular through Act No. 101/2000 Coll., On the Protection of Personal Data. It was confirmed that the decision-making process of the European Court of Human Rights, the Court of Justice of the EU and the Supreme Administrative Court in respect of the right to the protection of personal data was constant. It was also confirmed that the hypothesis on the protection of personal data in public administration corresponded to the principles of protection laid down by international documents binding on the Czech Republic.

SHRNUTÍ

Předkládaná dizertační práce *Ochrana osobních údajů v rámci veřejné správy* se zabývala několika okruhy otázek spojených s ochranou osobních údajů. Nejprve bylo předmětem zkoumání právo na ochranu soukromí, s důrazem na vysvětlení širších souvislostí a zasazení především do kontextu evropského práva. Ochrana osobních údajů úzce souvisí s právem na ochranu soukromí, přičemž jejich vzájemný vztah bude (mimo jiné) vysvětlen v předkládané práci. Dále byly vysvětleny jednotlivé aspekty kolize základních lidských práv. Posléze bylo přistoupeno k analýze jednotlivých aspektů ochrany osobních údajů, zejména s ohledem na zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Základními otázkami, kterými jsem se v práci zabývala, bylo: Jak je v České republice zajištěna ochrana osobních údajů zpracovávaných a uchovávaných při výkonu veřejné správy a lze přisvědčit názoru, že je ochrana osobních údajů dostatečně zajištěna právními předpisy? Odpovídá okruh osobních údajů získaných v rámci výkonu veřejné správy moderním trendům ve vývoji právní ochrany (vycházejí z analýzy právních předpisů a judikatury v evropském správním prostoru)? Je rozhodovací činnost Evropského soudu pro lidská práva, Soudního dvora Evropské unie a Nejvyššího správního soudu ve věcech práva na ochranu osobních údajů je shodná?

V souvislosti s výše naznačenými problémovými okruhy práce jsem si stanovila hypotézu, kterou jsem ověřovala, ve znění. „Ochrana osobních údajů ve veřejné správě odpovídá zásadám ochrany stanovené mezinárodními dokumenty závaznými pro Českou republiku.“

Lze shrnout, že po podrobném zkoumání dané problematiky lze dojít k závěru, že právní úprava v České republice je ve shodě s právní úpravou na úrovni unijní i Rady Evropy a nikterak výrazně nevybočuje ze základního rámce ochrany osobních údajů, jak je mezinárodními dokumenty stanoven. Zřejmě nejzávažnější problematikou, která byla výše popsána, se jeví otázka kolize (konkurence) práva na ochranu osobních údajů a práva na informace. Analyzovány byly také prostředky právní ochrany, kterými se subjekt údajů může bránit před nezákonným zpracováním

a shromažďováním dat. Na výzkumné otázky, formulované v úvodu této práce, lze v krátkosti odpovědět následovně:

Ochrana osobních údajů je v České republice na vnitrostátní úrovni v souladu se standardy unijní legislativy, a to zejména prostřednictvím zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Rozhodovací činnost Evropské soudu pro lidská práva, Soudního dvora EU a Nejvyššího správního soudu ve věcech práva na ochranu osobních údajů je konstantní, se v zásadě potvrdila. Hypotéza, že ochrana osobních údajů ve veřejné správě odpovídá zásadám ochrany stanovené mezinárodními dokumenty závaznými pro Českou republiku, se potvrdila.

KEY WORDS

Privacy, personal data, sensitive data, Act No. 101/2000 Coll., On Personal Data Protection, consent, processing, Council of Europe

KLÍČOVÁ SLOVA

Soukromí, osobní údaj, citlivý údaj, zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, souhlas, zpracování, Rada Evropy

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Mgr. Petra Melotíková

AUTOREFERÁT DISERTAČNÍ PRÁCE

Ochrana osobních údajů v rámci veřejné správy

Personal Data Protection in Public Administration

Školitel autora disertační práce: doc. Pavel Mates, CSc.

Katedra správního práva a finančního práva

Datum vypracování: 27. 4. 2017

Obsah

1. Úvod	201
2. Základní východiska a cíle práce	202
3. Systematika a metodologie	204
4. Závěry	207
5. Seznam vybrané základní literatury	209
6. Seznam publikovaných výstupů	210
7. Abstract in English	211

1. Úvod

Ochrana osobních údajů je v současnosti jedním z celosvětových témat, která se dostávají do popředí zájmu nejen politiků a státníků. Žijeme ve věku informací, době technického pokroku, který jde ruku v ruce se zvyšujícím se nebezpečím zneužití informací.

Ochrana osobních údajů není problémem, který by do popředí vyvstal až v 21. století. Nicméně naléhavost problému se zvyrazňuje právě oním zvyšujícím se množstvím osobních dat uchovávaných v nejrůznějších rejstřících, registrech, a souvisí s obrovským nebezpečím vzniknuvším při jejich zneužití nesprávnými osobami. S vývojem moderních technologií rostou i možnosti jejich zneužití, kdy s nadsázkou řečeno „jedním kliknutím“ lze přesunout obrovský objem informací na druhý konec světa. Ochrana osobních údajů úzce souvisí s právem na ochranu soukromí, přičemž jejich vzájemný vztah bude (mimo jiné) vysvětlen v předkládané práci. Historii ochrany osobních údajů můžeme vysledovat v mnoha formách právní ochrany již po staletí, a taktéž se k ní v práci vrátíme. Naznačme jen, že zvýšená nutnost chránit osobní údaje souvisí s rozvojem společnosti, informačních prostředků a v neposlední řadě s jejich křehkou zneužitelností.

V evropském právním prostoru bude naše pozornost upřena zejména na Směrnici Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů, a na Úmluvu o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat.

K otázce ochrany osobních údajů se nezdá v souvislosti s právem na ochranu soukromí vyjadřuje v České republice Ústavní soud ČR a Nejvyšší správní soud ČR, v evropském kontextu Evropský soud pro lidská práva a Soudní dvůr Evropské unie. Podrobnost zkoumání je nejčastěji spojena se studiem zmiňovaného práva na soukromí, práva na svobodný přístup k informacím.

2. Základní východiska a cíle práce

Klíčovými otázkami, rozpracovanými v práci se tak stalo: Jak je v České republice zajištěna ochrana osobních údajů zpracovávaných a uchovávaných při výkonu veřejné správy a lze přisvědčit názoru, že je ochrana osobních údajů dostatečně zajištěna právními předpisy? Odpovídá okruh osobních údajů získaných v rámci výkonu veřejné správy moderním trendům ve vývoji právní ochrany (vycházejí z analýzy právních předpisů a judikatury v evropském správním prostoru)? Je rozhodovací činnost Evropského soudu pro lidská práva, Soudního dvora Evropské unie, Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu ve věcech práva na ochranu osobních údajů shodná?

Jako hypotézu jsem si stanovila: „Ochrana osobních údajů ve veřejné správě odpovídá zásadám ochrany stanovené mezinárodními dokumenty závaznými pro Českou republiku.“

V první kapitole práce se zaměřuji na teoretické definování pojmu osobní údaj, přičemž jej zasazuji do širšího rámce jako součásti ochrany soukromí. Byť žádná zákonná definice pojmu *soukromí* v českém právním řádu ani relevantních mezinárodních dokumentech neexistuje, jeho obsah je dovozován, je předmětem zkoumání i v této práci, a to zejména s ohledem na souvislosti pojmů *soukromí* a *osobních údajů* (jako základních východisek pro následující výklady a rozbor v disertační práci).

Ve druhé kapitole práce pak předkládám podrobný výklad historických souvislostí vzniku právní ochrany osobních údajů, čímž se pokouším co nejpodrobněji vysvětlit některá ustanovení s ochranou osobních údajů související.

Předmětem třetí kapitoly je analytické zkoumání vztahu dvou základních práv zaručených usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a sice práva na ochranu soukromí a práva na informace.

Ve čtvrté kapitole práce předkládám možné kolize mezi ústavně zaručenými právy včetně možností jejich řešení v právní úpravě, podrobněji se zabírám

zejména judikatorním pohledem na problematiku. Předmětem této části práce bude tak především posouzení problematiky střetu práva na ochranu osobních údajů a práva na informace zaručených Listinou, přičemž mou ambicí je předestřít i přehled příslušné judikatury Evropského soudu pro lidská práva, Ústavního soudu ČR a Nejvyššího správního soudu ČR k dané problematice.

V další části práce pak analyzuji dílčí aspekty spojené již přímo se zpracováním osobních údajů s ohledem na podrobný přehled právní úpravy v České republice, i na úrovni Rady Evropy a Evropských společenství. Konkrétněji tedy – pátá kapitola je zaměřena na definování pojmu *zpracování* osobních údajů, šestá kapitola se zabývá zabezpečením osobních údajů, sedmá kapitola uchováním osobních údajů. V osmé kapitole dávám prostor k úvahám ohledně problematiky nahodilého shromažďování osobních údajů. Konečně v deváté kapitole se zabývám konkrétními možnostmi uplatnění právních prostředků ochrany před narušením práva na ochranu osobních údajů, kdy přínosem kapitoly bude tak přehled prostředků právní ochrany proti nezákonnému zpracování a shromažďování dat v rámci veřejné správy a možnosti jejich skutečné praktické použitelnosti.

Těžiště závěrečné části disertační práce spočívá ve zpracování výsledků analýzy prováděné ve výše naznačených zkoumaných problémových okruzích. Půjde tedy zejména o přehled nejčastějších praktických problémů při ochraně osobních údajů včetně případných návrhů *de lege ferenda*.

3. Systematika a metodologie

V předkládané disertační práci se zaměřuji na zpracování tématu ochrany osobních údajů zejména v souvislosti účinnou právní pravou v České republice, a dále zpracovávám problematiku z hlediska ochrany osobních údajů na úrovni Rady Evropy a Evropských společenství zejména s ohledem na historickou návaznost právní úpravy v České republice a vzájemnou provázanost právního systému.

Při samotném zpracování základních otázek postupuji od otázek obecných k otázkám konkrétním. Používám metodu deskriptivní (zejména v souvislosti s popisem vnitrostátní právní úpravy) i analytickou (zejména rozbor jednotlivých institutů v návaznosti na judikaturu soudů), komparativní metodu pak použiji pro srovnání právní úpravy v České republice a v rámci Evropské unie a ochrany poskytnuté Radou Evropy. Nedílnou součástí bude tak výklad pomocí metody historické s ohledem na vývoj právních institutů v právní úpravě. Výsledkem dedukce a indukce budou pak (nejen) dílčí závěry ve vztahu k probírané problematice.

V první části práce se zaměřuji na teoretické definování pojmu osobní údaj, přičemž jej zasazuji do širšího rámce jako součásti ochrany soukromí. Výkladovou část musíme začít vymezením ochrany osobních údajů jako součásti práva na soukromí. Byť žádná zákonná definice pojmu *soukromí* v českém právním řádu ani relevantních mezinárodních dokumentech neexistuje, jeho obsah je dovozován.

Ve druhé části práce pak předkládám podrobný výklad historických souvislostí vzniku právní ochrany osobních údajů, čímž se pokouším co nejpodrobněji vysvětlit některá ustanovení s ochranou osobních údajů související. Jako součásti soukromí byla ochrana osobním údajům poskytnuta v rámci platných a účinných právních předpisů dopadajících na správní řízení např. omezením přístupu a nahlížení do správních spisů obsahujících údaje o účastnících řízení již ve vládním nařízení č. 8/1928 Sb.

Předmětem třetí části práce je analytické zkoumání vztahu dvou základních práv zaručených usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a sice práva na ochranu soukromí a práva na informace. Ve čtvrté části práce předkládám možné kolize

mezi ústavně zaručenými právy včetně možností jejich řešení v právní úpravě, podrobněji se zabírám zejména judikatorním pohledem na problematiku. Předmětem této části práce bude tak především posouzení problematiky střetu práva na ochranu osobních údajů a práva na informace zaručených Listinou, přičemž mou ambicí je předestřít i přehled příslušné judikatury Evropského soudu pro lidská práva, Ústavního soudu ČR a Nejvyššího správního soudu ČR k dané problematice. Tato část práce je zpracována metodou analytickou, kdy si kladu za cíl provést rozbor judikatury vážící se k ochraně osobních údajů (potažmo i ochraně soukromí). Výsledek analytického rozboru by měl vyústit v syntézu poznatků z provedeného bádání a zaujetí postoje k problematice.

V další část práce pak analyzuji dílčí aspekty spojené již přímo se zpracováním osobních údajů s ohledem na podrobný přehled právní úpravy v České republice, i na úrovni Rady Evropy a Evropských společenství. Zaměřuji se zde zejména na podmínky, za jakých jsou osobní data získávána a uchovávána a jak je zajištěna ochrana takto získaných dat před jejich zneužitím. V rámci výzkumu se také zaměřuji údaje nepovinně poskytované, které jsou při výkonu veřejné správy získávány jen „mimořádně“ a jsou způsobilé ovlivnit právní postavení osoby a její zájmy. Speciální pozornost je věnována i uchovávání dat ve veřejně přístupných rejstřících a zodpovězení otázek, nakolik je zájem na transparentnosti veřejné správy nadřazen zájmu na ochraně soukromí osob, potažmo ochraně osobních údajů (k tomu judikováno Evropským soudem pro lidská práva). Konkrétněji tedy – pátá kapitola je zaměřena na definování pojmu „zpracování“ osobních údajů, šestá kapitola se zabývá zabezpečením osobních údajů, sedmá kapitola uchováním osobních údajů. V osmé kapitole dávám prostor k úvahám ohledně problematiky nahodilého shromažďování osobních údajů. Konečně v deváté kapitole se zabývám konkrétními možnostmi uplatnění právních prostředků ochrany před narušením práva na ochranu osobních údajů, přínosem kapitoly bude tak přehled prostředků právní ochrany proti nezákonnému zpracování a shromažďování dat v rámci veřejné správy a možnosti jejich skutečné praktické použitelnosti.

Těžiště závěrečné části disertační práce spočívá ve zpracování výsledků analýzy prováděné ve výše naznačených zkoumaných problémových okruzích.

Půjde tedy zejména o přehled nejčastějších praktických problémů při ochraně osobních údajů včetně případných návrhů de lege ferenda.

4. Závěry

Lze shrnout, že právní úprava v České republice je ve shodě s právní úpravou na úrovni unijní i Rady Evropy a nikterak výrazně nevybočuje ze základního rámce ochrany osobních údajů, jak je mezinárodními dokumenty stanoven.

Ochrana osobních údajů je v České republice na vnitrostátní úrovni v souladu se standardy unijní legislativy, a to zejména prostřednictvím zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, a na jednotlivých úsecích veřejné správy jsou pak základem příslušná ustanovení zvláštních právních předpisů. Z hlediska Rady Evropy a unijního práva je základem Směrnice 95/46 a Úmluva Rady Evropy CETS.108. Je pozoruhodné, že ochrana těchto práv zasahuje svým portfoliem také do kategorií práva občanského i práva trestního. Jednotlivé instituty spojené s ochranou osobních údajů jako je zpracování, správce, zpracovatel jsou ve zmíněných dokumentech definovány obdobně a nevykazují výrazné změny (kromě výše v textu naznačených).

Trendem ve veřejné správě je otevřenost, modernizace, což jde ruku v ruce s neustálými změnami v právní úpravě týkající se osobních údajů. Veřejná správa je vázána právní úpravou ohledně okruhu zpracovávaných osobních údajů, kterýžto je striktně stanoven zákonem. Lze přisvědčit tezi, že nedochází k neúměrnému rozšiřování okruhu získávaných osobních údajů. Transparentnost jako další z moderních principů veřejné správy sice přináší do problematiky nové problémy ve formě zpřístupnění informací na základě práva na svobodný přístup k informacím, ale je zároveň výzvou k detailnějšímu a propracovanějšímu způsobu právní úpravy dané problematiky. Do střetu s ochranou osobních údajů se tak dostává právo osob na svobodný přístup k informacím nejen v oblasti veřejné správy.

Rozhodovací činnost Evropského soudu pro lidská práva, Soudního dvora EU a Nejvyššího správního soudu ve věcech práva na ochranu osobních údajů je konstantní, se v zásadě potvrdila. Mnohé rozsudky rozebírané judikatury akcentují nutnost poměřovat, vážit jednotlivá základní práva a v konkrétních případech rozhodují, která mají být upřednostněna. Nicméně je nutné podotknout, jak jsme naznačili výše, že v praxi se poměrně často vyskytují problémy s výklady kolize

ústavních práv, přičemž názory odborné veřejnosti se rozcházejí s rozhodovací praxí Nejvyššího správního soudu

Hypotéza, že ochrana osobních údajů ve veřejné správě odpovídá zásadám ochrany stanovené mezinárodními dokumenty závaznými pro Českou republiku, se potvrdila. Nutno podotknout, že právní úprava v České republice je ve většině případů v naprosté shodě s právní úpravou na evropské úrovni, tedy zejména výše zmíněnou Úmluvou 108 a Směrnicí 95/46.

5. Seznam vybrané základní literatury

FUREK, Adam, ROTHANZL, Lukáš, JIROVEC, Tomáš. *Zákon o svobodném přístupu k informacím. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 1256 s.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo. Obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. BECK, 2016. 600 s.

KOLMAN, Petr. *Právo na informace*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2010. 216 s.

KOPECKÝ, Martin, PRŮCHA, Petr, HAVLAN, Petr. *Zákon o obcích. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 344 s.

MATES, Pavel. *Ochrana soukromí ve správním právu*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006. 313 s.

MATOUŠOVÁ, Miroslava, HEJLÍK, Lukáš. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2008. 455 s.

NOVÁK, Daniel. *Zákon o ochraně osobních údajů a předpisy související. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 504 s.

SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 500 s.

WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 201., 931 s.

WHITAKER, Reg. *The End of Privacy. How total surveillance is becoming a reality*. New York: The New Press, 1999. 195 s.

6. Seznam publikovaných výstupů

MELOTÍKOVÁ, Petra. Doporučení výboru ministrů č. (91) 10 o sdělování osobních údajů v držení veřejných orgánů třetím stranám. Několik poznámek. In KOŠIČIAROVÁ, (eds.). *Rada Európy a verejná správa. Sborník príspevků z česko-slovenské vědecké konference konané 21.- 22. května 2009 v Trnavě*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2009, s. 99 – 104.

MELOTÍKOVÁ, Petra. Zpracování a ochrana osobních údajů účastníků správního řízení. In HORÁKOVÁ, Monika, TOMOSZEK, Maxim (eds.). *Vliv EU a Rady Evropy na správní řízení v ČR a Polsku*. Brno: Tribun EU, 2010, s.67 – 73.

MELOTÍKOVÁ, Petra. Limity v ochraně údajů v souvislosti s modernizací veřejné správy. In HAMULÁK, Ondrej, MADLEŇÁKOVÁ, Lucia (eds.). *Limity práva*. Praha: Leges, 2012, s. 335 – 340.

MELOTÍKOVÁ, Petra. Evropské rozměry ochrany osobních údajů. In LENHARTOVÁ, Katarína. *Milníky práva v stredoeurópskom priestore 2012*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2012, s. 529 – 532.

MELOTÍKOVÁ, Petra. Ochrana osobních údajů. In POUPEROVÁ, Olga a kol. *Správní právo. Zvláštní část (vybrané kapitoly)*. Praha: Leges, 2014, s. 132 – 144.

7. Abstract in English

The submitted dissertation work on *The Personal Data Protection in Public Administration* dealt with a number of issues related to the protection of personal data. The right to privacy was the first subject of the research with an emphasis on explaining the broader context and putting it primarily into the context of European law. Personal data protection is closely related to the right to privacy and their relationship will (among other things) be explained in the submitted work. Furthermore, the various aspects of the conflict of basic human rights have been explained. Finally, the analysis of individual aspects of personal data protection was undertaken, especially with respect to Act No. 101/200 Coll., On the Protection of Personal Data.

The basic questions I have dealt with in my work were the following ones: how is the protection of personal data processed and stored in the course of the public administration provided in the Czech Republic and can it be asserted that the protection of personal data is sufficiently ensured by law? Does the range of personal data collected in the course of public administration correspond to modern trends in the development of legal protection (based on an analysis of legal regulations and case law in the European administrative area)? Is the decision-making process of the European Court of Human Rights, the Court of Justice of the European Union and the Supreme Administrative Court in matters of the right to protection of personal data identical? I have determined the hypothesis which was verified as follows: "the protection of personal data in public administration corresponds to the principles of protection laid down by international documents legally binding on the Czech Republic."

It is possible to sum up that, after a detailed examination of the issue the legislation in the Czech Republic is in accordance with the legal provisions at the level of the Union and the Council of Europe, and in no way deviates from the basic framework of personal data protection set out in international documents.

Perhaps the most serious issue described above is the question of the collision (competition) of the right to protection of personal data and the right to information. Legal protection means to prevent the data from being illegally

processed and collected were also analyzed. The research questions formulated at the beginning of this work can be summarized as follows: personal data protection in the Czech Republic at national level is in accordance with EU legislation, in particular through Act No. 101/2000 Coll., On the Protection of Personal Data. It was confirmed that the decision-making process of the European Court of Human Rights, the Court of Justice of the EU and the Supreme Administrative Court in respect of the right to the protection of personal data was constant. It was also confirmed that the hypothesis on the protection of personal data in public administration corresponded to the principles of protection laid down by international documents binding on the Czech Republic.